

“MEKÂN ANLATIMI METİN YARIŞMASI 2024”

MİMARLAR ODASI

MİMARLAR ODASI

www.mimarlarodasi.org

“MEKÂN ANLATIMI” METİN YARIŞMASI 2024

**MİMARCA MEKÂN ANLATIMI
METİN YARIŞMASI
2024**

Yayına Hazırlayanlar

Devrim Yücel Besim
Abdullah Can

Asli Jüri Üyeleri

Onur Olguner
(KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı)
Devrim Yücel Besim
(KTMMOB Mimarlar Odası Yayın Kurulu üyesi)
Gizem Caner
Müge Cengizkan
Neşe Yaşın
Suha Özkan
Mina Hazal Taşçı
(2022 Yarışma Birincisi)

Yarışma Düzenleme Kurulu

Devrim Yücel Besim
Abdullah Can
Münevver Özgür Özersay

Raportör

Meserret Ziya

Kapak ve Grafik Tasarım

Gürkan Gökaşan

2024, Lefkoşa

ISBN:

İÇİNDEKİLER

Önsöz: Mimarlar Odası Başkanı, Onur Olguner.....	6
Seçici Kurul Raporu.....	8
Yarışma Katılımcılarının İsimleri ve Eserleri.....	14
Birincilik Ödülü.....	18
İkincilik Ödülü.....	27
Üçüncülük Ödülü.....	33
Özel Ödül (Çelen Mirata Birkan adına).....	42
Mansiyon Ödülü.....	49
Mansiyon Ödülü.....	55
Mansiyon Ödülü.....	59
Mansiyon Ödülü.....	66
Seçkiler.....	74

MİMARLAR ODASI BAŞKANI'NDAN...

Bu yıl Mekân Anlatım Yarışması katılımı yoğun ve eserleri birbirinden değerli bir şekilde tamamlandı. KTMMOB Mimarlar Odası Başkanlığı görevini 2024 Mart ayında devraldığımdan dolayı bu yarışma jürisine ilk kez dahil olma onuruna eriştim.

Jüri boyunca özellikle Yuval N. Harari'nin son yayımlanan kitabı Nexus sürekli olarak aklımın bir köşesinde yankılanıyordu. Harari'nin 2024'de yayınlanan bu son kitabına göre tarih boyunca insanları bir araya getiren önemli faktörlerden biri aslında hikayelerdi. Bu bağlamda belki de "mimarlık" ile "hikâyeyi" bir araya getiren ve mekanların yaşanmışlıklarıyla bağlantısını tanımlayan bu yarışmanın değeri kabul ettiğimizden de ötededir.

Mimarlık aslında hepimizin bildiği gibi sanat ile bilimi bir araya koyan ender mesleklerden birisidir. Daha eğitim yıllarında mimarlar tasarladıkları yapıların sadece kolon, giriş, tuğla ve diğer yapı malzemelerinden oluşmadığını öğrenirler. Aslında mimarların tasarladığı yapılar değil, yapıların içerisinde kullanıcıların hissettiği duygulardır.

Duyguları tasarlamak temelde tüm sanat dalları ile uğraşan sanatçıların birincil hedefi olmuştur. Mimarlar bu noktada diğer sanatçılardan ayrışır. Çünkü mimarlar tasarladıkları duyguları binaların kullanımına göre şekillendirmeyi hedeflerler. Bu bağlamda mimarlar aslında belki de "işlevsel sanatçılar" olarak tanımlanabilirler.

Mekân Anlatım Yarışması da işte tam olarak bu duyguların betimlenmesini hedef alıyor.

Mekân Anlatım Yarışması gündemimize geldiğinde ilk aklıma gelen "hikâye" geçtiğimiz yıllarda UNDP'ye yapılan bir restitüsyon projesine dahil olan sözel tarihi araştırmadır. Larnaka Tuzla Cami Restitüsyon Projesi dahilinde proje sponsorları binanın geçmiş hikayelerinin araştırılmasını da iki toplumlu proje ekibinden istemişti.

Araştırmalarım sırasında çok sevdiğim hekim bir büyüğüm olan Eşref Vaiz'in babasının bu camide görev yaptığını öğrendim. Binanın sözel tarihini ortaya çıkarıp arşivlemek için bir röportaj yaptık.

Kıbrıs Adası'nın idaresi 1878'de Osmanlı Devleti'nden Birleşik Krallık yönetimine geçince, camilerin imam giderlerinin karşılanması konusunda bir sorun ortaya çıkmıştı. Bu noktada her köyün içerisinde okuma yazma bilen, Kuran-ı Kerim'e hâkim ve emekli olduğundan dolayı geçinme sorunu yaşamayan kişiler gönüllü olarak camilerde görev almaya başlamıştı.

Larnaka Tuzla Camisi'nin hocalığını ve müezziniliğini 1940'lardan itibaren yapan kişi ise Eşref Vaiz'in babası Derviş Mehmet Vaiz olmuştu.

"Ben en küçük çocuktum" diyordu Vaiz. "En küçük ikinci kardeşimle aramda 15 yıl olduğu için babam beni bir torun sevgisiyle severdi. 1940'lardan itibaren meccani olarak yaptığı hocalık ve müezzinlik görevinde sürekli yanında olurdum. 3 yaşımdan itibaren 1969'a kadar Tuzla Camisinde büyüdüm diyebilirim."

"Çocukluğumda hiç unutamayacağım bir zenginliğim vardı" diye ekliyordu, "babam ezanı çıplak sesle okurdu. Okumak için minareye çıkacağında mutlaka ben de onunla çıkacaktım. Beni sırtına alırdı, döne döne yukarıya çıkardık. Şerefe'de beni bırakır ve o yukarıya doğru devam ederdi. O kadar başım dönerdi ki yere yapışırdım. Ve tüm Tuzla Köyü'ne en yukarıdan bakan bu muhteşem manzaraya karşın, hafif başım döner halde babamın çıplak sesle okuduğu ezanı dinlerdim."

Bu ritüelin anılarından hiç silinmediğini anlatıyordu Eşref Bey.

Eşref Vaiz'in babası 1964 yılında faili meçhul bir şekilde tarlada iken öldürülmüş ve kuyuya atılmıştı. Olaylara karışmayan emekli bir din insanının öldürülmesi tüm köyü şaşkınlığa uğratmıştı. Zaten 1974 yılında da yeşil hat çizilmiş ve güneydeki Kıbrıslı Türkler kuzeye, kuzeydeki Kıbrıslı Rumlar ise güneye mecburen göç etmişlerdi.

Yıllar sonra Annan Planı Dönemi'nde kapılar açıldığında tüm Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumların yaptığı gibi Eşref abimiz de kendi köyüne gidebildi. Konuşmamıza da dahil gittiği o günü bana şöyle özetledi:

"Köyümdeki tüm binalar, tüm taşlar, tüm yollar adeta bana konuşuyordu. Ama bana en çok konuşan camidir. Hala Larnaka Tuzla Camisi'ni görünce babamı görüyorum." Mekân Anlatım yarışmasının başından sonuna Eşref Vaiz'in bir bina ile yaşadığı bu anı aklımın köşesinde tekrar tekrar döndü.

Biz mekanları anlatırken, aslında bazen mekanlar da bizi anlatıyordu.

Mekanların bizleri anlattığı, kendimizden birçok hikayeler bulduğumuz birbirinden değerli metinler eşliğinde Mekân Anlatım Yarışması'nın sürecini tamamladık. Geriye ise çok değerli eserleri okuyabileceğimiz seçkilerden oluşan bu kitap kaldı.

Bu noktada jüri başkanına, tüm jüri üyelerine, organizasyon ekibine ve katılım gösteren tüm yazarlara mimarlar odası başkanı olarak teşekkürü borç bilirim.

Mekanlarımızla, anılarımızla, kalemlerimizle bir sonraki mekân anlatım yarışmasında görüşmek üzere.

Onur OLGUNER
Mimarlar Odası Başkanı

SEÇİCİ KURUL RAPORU

KTMMOB Mimarlar Odası'nın 2018 yılından beri düzenlediği, yıllar içinde kurumsal temelleri daha da güçlenen metin yarışmasının bu yıl altıncısı tamamlandı. Mimarlık ve edebiyat disiplinlerinin ilişkilendirildiği, akademik tez ve makaleler dışında farklı yazılı kaynaklara ve onların barındırdığı derin değerlere dikkat çeken yarışma, mekân anlatımı içeren metinlerin çoğalmasını amaçlamaktadır. Gerçek ya da kurgusal olarak temas ettiğimiz mekâna ait farklı anlatı, duygu, düşünce ve eleştirileri ifade etmeye aracı olan yarışmanın aracı yazın dünyasıdır. Asıl hedefi ise kişisel birikimlerin yazma deneyimleriyle paylaşarak kültürel katmanlaşma ve toplumsal belleğe katkı sağlayacak bilgi ve görgünün çoğaltılmasıdır.

Mekân Anlatımı Metin Yarışması için, KTMMOB Mimarlar Odası, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye'de, mimarlık ve ilgili örgütlerine bağlı meslek insanlarına 2023 yılı Haziran ayında bir çağrı yapıldı. Lefkoşa'da, Genel Merkez binasında 21 Eylül 2024 tarihinde bir araya gelen Seçici Kurul Üyeleri, Müge Cengizkan (Kurul Başkanı), Gizem Caner, Onur Olguner (Oda Başkanı) Suha Özkan, Mina Hazal Taşçı (2022 Yarışma Birincisi), Neşe Yaşın, Devrim Yücel Besim değerlendirmeyi tamamladı. Seçici Kurul olarak, KTMMOB Mimarlar Odası Yönetim Kurulu'na, Danışman Jüri Üyeleri'ne ve Yarışma Düzenleme Komitesi'ne, ortaya koydukları emek ve gerçekleştirdikleri titiz çalışma için teşekkür ederiz. Yarışmaya, eserlerini göndererek katkıda bulunan değerli katılımcılara da ilgileri için minnetlerimizi sunarız.

Bu yıl altıncısı düzenlenen yarışmada 70 eser değerlendirmeye alındı. Bu sayı gelenekselleşen yarışmaya ilginin sürdüğünü, hatta giderek arttığını göstermektedir. Genel anlamda katılan eserlerin tümünde hem yazınsal hem yapısal anlamda nitelik artmış, değerlendirme yapmak giderek zorlaşmıştır. Bu memnuniyet vericidir. Konu seçimlerinden yazma biçimlerine kadar yenilik arayışının yanı sıra içeriklerde sınırların genişlediği görülmüştür. Deneme türü yazı sayısındaki artışa karşılık, eskiye öykü, geçmişe özlem ve nostalji arayışındaki azalma Seçici Kurulun dikkatini çekmiştir.

Metinlerin odağına aldığı mekânların ve ölçeklerinin çeşitliliği olumlu bulunmaktadır. Eserlerin çoğu mimarlığın sosyal ve toplumsal yönünü odağına alan eserlerdir. Gündemimizde önemli yer tutan eşitlikçi yaklaşım konusu, mimarlık ve çocuk / kadın / engelli / insan-hayvan ilişkileri üzerinden ele alınmış; yakın tarihte yaşanan depremler ve sarsıcı sonuçları etkileyici biçimde konu edilmiştir. Bunun yanında mimarlığın geleceğiyle ilişkili yenilikleri, teknolojik üretimleri ve yeni mekân türlerini öne çıkaran eserler de vardır. Katılan eserlerin çoğunluğunun resim, eskiz ve fotoğraflarla anlatılarını güçlendirmiş oldukları da başka bir gözlemdir.

Farklı meslek insanları ve yaş aralıklarından olan katılımcıların Kuzey Kıbrıs ve Türkiye'nin çeşitli kentlerinden olması ise yarışmanın daha geniş bir coğrafyaya eriştiğine ve mimarlıkla birlikte düşünülen diğer meslek alanlarına ulaştığına işaret eder. Bu an-

lamda yarışmanın her geçen gün zenginleştiği ve amaçlarını iyi aktardığı düşünülmektedir.

Seçici Kurul üyelerinin oy birliği ile aldığı karar sonucunda belirlenen seçim ve ödüllendirmelere ait değerlendirmeleri, gerekçeleri ile aşağıda belirtilmektedir.

1. ÖDÜL

FIKİRTEPE YAZITLARI / Ozan Öztepe

Efsanelerde "Körler Ülkesi" olarak anılan Kadıköy'ün son yirmi yıldır ulusal basında, akademik yazında kentin trajik hikayelerinin konusu olmaya devam eden Fikirtepe için kaleme alınan, anısını tarih boyunca yaşatmak üzere üretilen başarılı bir "yazıt"... Fikirtepe'nin henüz dönüşmeyen gecekonduyan bozma fiziksel dokusunu, metropol yaşamı, telaşları, defoları ile iç içe geçmiş kırsal yaşam pratikleri üzerinden "arafta kalmış" halleriyle resmetmesi kayda değerdir. Kentin ortasında süregelen kırsal yaşamı mekânsal sekans ve fragmanlar biçiminde akıttırken kurmayı başardığı akışkanlık ve kurgusal bütünlük; "kentsel dönüşüm", "yerinden edilme" gibi kavramlara başvurmaya gerek duymadan Türkçenin zenginliğini ortaya koyan incelikli tavrı; metni tariflemek yerine zihinsel olarak genişleten görsellerle desteklemiş olması nedeniyle, Birincilik Ödülü'ne değer görüldü.

2. ÖDÜL

KOVAN: BİR MEKÂNIN ÖZGÜRLEŞMESİ / İlda Ersezer

Anlatı kişinin geçmişinde yer tutan bir mekânı yeniden ziyaretinde nostalji ve geçmişe özlemin pasifize eden ruh haline kapılmadan, mekânla ilişki kurmanın başka yollarında iz sürmesi değerli bulunmuştur. "Yokluğu deneyimlemenin, çürümeyi kabul etmenin" yeni bir mekânsallaştırma denemesi olarak ele alındığı metinde, artık tek biçime, tek işleve indirgenmeden salt bir varlık olarak özgürleştirilen yapı üzerinden zamanlar arası geçişlerle kurulan özgün anlatı ve akıcı dili nedeniyle, İkincilik Ödülü'ne değer görüldü.

3. ÖDÜL

FARBALALI KORSE / Kübra Yalçınkaya

Başlığa da taşıdığı "farbalalı korse" metaforuyla kadının toplumsal ve bireysel özgürleşmesini mekânla ve mekânsal deneyim ve tarihle örtüştürerek kurduğu düşsel ve masalsı anlatımı değerli bulunmuştur. Mekânı hikâyenin arka planı yapmak yerine başrole yerleştirerek, mekânı kuran yapısal öğeleri aynı zamanda anlatının yapısal öğeleri haline getirerek mekân ve olaylar arasında geliştirdiği lezzetli örgü ve abartısız dili nedeniyle, Üçüncülük Ödülü'ne değer görüldü.

SEÇİCİ KURUL RAPORU

ÇELEN MİRATA BİRKAN ÖZEL ÖDÜLÜ

MAYRIK / Gökay Çelik

Anadolu topraklarının ev sahipliği yaptığı farklı kimliklerin köklerini derinlere salmalarının nişanesi olan mekânların izini süren masalsı bir anlatı. Tarihe, toplumlara, mimariye, fizikselliklere ilişkin imgelerle yoğrulmuş; zaman, mekân, beden birlikteliğinin parçalanmasını merkezine koyan sürükleyici kurgusu nedeniyle, Çelen Mirata Birkan Özel Ödülü'ne değer görüldü.

MANSİYON

YORGUN ÇERÇEVE / Gamze Özer Karadağ

Değişen kentler, değişen evler, değişen aile yaşamı, değişen zamanlar, ama hep aynı kalan resim çerçevesini anlatıcı kılarak kurulan özgün anlatı kayda değerdir. Toplumda karşılığı olan, sürekli tayin sonucu değişen kentler ve evler konusunu merkezine alarak cansız bir nesnenin şahitliğini konu edinerek yarattığı bütünlüklü kurgu nedeniyle; Mansiyon Ödülü'ne değer görüldü.

MANSİYON

BİRİNCİ DUVARIN ÖNÜNDE BİR KEDİ / Efe Yıldırım

Hayvan haklarıyla ilgili trajik sonuçları olan, son ayların toplumsal travmatik hak ihlallerine sakin ve eleştirel bir uyarıcı olarak, yazarın deyişiyle bir "mekânsal fabl". Tüm sıradanlığıyla doğal yaşamın, bahçelerin, sokakların, kentlerin yaşamsal parçası olan bir sokak hayvanının gözünden yaşama ve mimariye dair getirdiği etkili eleştiriler kayda değerdir. Bir sinema terimi olarak "dördüncü duvar" metaforunu mekânsal anlamıyla duvarla ilişkili biçimde, okuyucuyla sürekli konuşma halinde ve böylece bu duvarı yıkarak kurgulaması nedeniyle, Mansiyon Ödülü'ne değer görüldü.

MANSİYON

ANNE BİTTİ!!!!... / Kâmil Güley

Kıbrıs'ta 1974 sonrası güneyden kuzeye göç eden bir ailenin çocuğu olarak, yerleştirildikleri bir evde Kıbrıs modern mimarlığıyla tanışmasını odağa alan özgün anlatı kayda değerdir. Eskiye duyulan özlemi bildik kalıpların dışına çıkaran bir tavırla ele alış; modern mimarinin Akdenizli yorumunu bir çocukla empati yaparak ve mekânsal oyunlarla birleştirerek güçlü aktarımı; gerçek ve hayalî, dünün ve bugünün bir-birine dolaşıklığıyla kurgulanmasındaki başarısı nedeniyle, Mansiyon Ödülü'ne değer görüldü.

MANSİYON

SIĞIRCİK GÖÇÜ / Serkan Yavuz

Bir kentin kozmopolit yapısını mimarlık üzerinden incelikli ve olgun biçimde ele alması, bunun yanı sıra kentin doğasına, sosyal hayatına, ticari zenginliklerine, ekonomik yaşamına, peyzaj ve bitkilere kadar zengin ayrıntılarla dolu ama her zaman mekanla ve ayrıntılarıyla yoğurarak aktarması başarılı bulunmuştur. Güçlü kurgusu ve hayal gücü; anlattığı zaman dilimine okuyucuyu daha güçlü dahil edebilmek için bilinçli biçimde dilin eskiliğini dozunu ayarlayarak kullanma tercihi; Türkçenin ve mimari terminolojinin zenginliğini ortaya koyan incelikli tavrı nedeniyle, Mansiyon Ödülü'ne değer görüldü.

Yarışma değerlendirme sonrası asli jüriye belge takdimi

KATILIMCILAR

KATILIMCILARIN İSİMLERİ VE ESERLERİ

Tüm Katılımcılar (Liste, başvuru sırasına göre hazırlanmıştır)

- 1- ALPCAN BALCI "KALANLARDAN"
- 2- RECEP GÜVEN BİRKAN "ÇOCUKLUĞUMDAN BİR TREN GEÇTİ"
- 3- ZEYNEP ARSAN OZAN "SAGALASSOS, HER ŞEY SU İLE BAŞLADI"
- 4- HASAN BÜLEND TUNA "ANILARIMIZDAKİ HALİYLE ESKİ EVİMİZ"
- 5- KEYSER YILDIZ "DENİZİN GÖSTERENİ: İZZETTİN SOKAK"
- 6- HİKMET TEMEL AKARSU "BARBA NİKO"
- 7- OZAN ÖZTEPE "FİKİRTEPE YAZITLARI"
- 8- ZEYNEP USLU "AİDİYET"
- 9- YAHYA BARAN ORUÇ "TAŞLARIN FISILDADIĞI SESSİZ ANILAR"
- 10- CANSU AKBAŞ "ODA"
- 11- SİBEL AKAN "KADİM'DEN MODERN'E"
- 12- ECE ERBAŞ "KÖRPECİK"
- 13- AYŞE İDİL EREL "BABAANNEMİN SOKAKLARI"
- 14- ŞEMİYE DOĞAN AKSU "KUŞLAR UÇUYOR"
- 15- EDANUR YAŞAR "KARANLIKTA BİLE PARLAYAN BİR ÇİFT GÖZ"
- 16- AYŞEGÜL YURTAPAN SALİMİ "ZAMAN, MEKÂN VE İNSANIN EV OLGUSU"
- 17- EZGİ BURULDAY ÜNAL "KAYBEDİLEN ZAMANLARIN İZİNDE"
- 18- AYŞEN ATABEY "MUSTARİPİN YENİDEN DOĞUŞU"
- 19- MEHMET FATİH GÜZEL "AN (SIZI) I"
- 20- BERKE GÜLER "İZ"
- 21- EDA NUR ERZURUM SONUÇ "CAM ODADAKİ KIYMETLİM"
- 22- İPEK AKIN "ODA"
- 23- GÖKHAN KIYICI "MÜSTAKİL"
- 24- ESRA AKBALIK "KARŞI KÖŞE APARTMAN"
- 25- OSMAN TUNAHAN ÇELEN "YAZ GÜNLERİ BENİ HATIRLAMİYOR"
- 26- TEZCAN KARAKUŞ CANDAN "ANNE BU KABUS DEĞİL Mİ?"
- 27- HANDE ASAR "BİR YOLCULUK ASIL NEREDE BAŞLAR?"
- 28- SERKAN YAVUZ "SİĞİRCİK GÖÇÜ"
- 29- MUSTAFA HAKİ ERASLAN "DİL VE BEDEN (EV)"
- 30- PELİN ARSLAN "ÜÇ EV BİR BİSİKLET"
- 31- ŞEVVAL GÜNDOĞAN "SESSİZ TANIK"
- 32- ÖZLEM ALACA TINMAZ "DELİRTEN MEKANLAR"
- 33- BEYDA ALTIN "HAFIZA VE KİMLİĞİN MEKANSAL YANSIMASI"
- 34- GAMZE ÖZER KARADAĞ "YORGUN ÇERÇEVE"
- 35- KAMİL GÜLEY "ANNE BİTTİ!!!!..."
- 36- AHMET HATİPOĞLU "SADIK HİZMETKAR"
- 37- ZEYNEP GÖKTOPRAK "O ESKİ EV"

- 38- ESRA GÖKÇE "VEDA"
- 39- TUĞBA KATILMIŞ "SONSUZLUĞUN EŞİĞİ VE MUĞLAK ZAMANLAR"
- 40- FURKAN AYDIN "BAKMAK VE GÖRMEK"
- 41- ZEYNEP DAŞDEMİR "BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ"
- 42- GÖKÇE ENGİN "DEVİRİM"
- 43- GİZEM NUR ÖNCÜ "YENİ ŞEHRİN YABANCISI"
- 44- İBRAHİM KÜRŞAT AKARSU "SON FİLO"
- 45- ESRA NUR ERŞAHİN SOLTEKİN "MİMARISIZ MEKÂNLAR, MEKÂNSIZ İNSANLAR, İNSANSIZ MEKÂNLAR"
- 46- ŞAHENDER ASLAN "DOLAP DÜKKAN"
- 47- Diskalifiye
- 48- SONGÜL TOSUN "KÜL VE ÇİÇEK"
- 49- SARA SENA YENER "TARİHİ DOKUDA ÇARPIK KENTLEŞMEYE ELEŞTİREL BİR BAKIŞ, ŞANLIURFA KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ "
- 50- NİSA GEZER "VEDA"
- 51- FATMA ÇİÇEK "LEYLA'NIN OYUNCAĞINI VERMEYEN YOK OLSUN"
- 52- MURAT ÇAĞIL "TELEVİZYON TAMİRCİSİ"
- 53- ARDAHAN GÖRKEM TEPE "VERİ DENİZİNDE ANSİMA"
- 54- İLDA ERSEZER "KOVAN: BİR MEKANIN ÖZGÜRLEŞMESİ"
- 55- MÜNTEHA ARABALI TATAR "BİR YÜZEY ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ OLARAK RUHUM"
- 56- NEVİNNUR YEŞİLDERE "ON ÜÇ ADIM"
- 57- DİLARA DENİZ ŞAHİN "ZAMANSIZLIĞIN İÇİNDE: MEKAN"
- 58- EFE YILDIRIM "BİRİNCİ DUVARIN ÖNÜNDE BİR KEDİ"
- 59- KÜBRA YALÇINKAYA "FARBALALI KORSE"
- 60- İREM KESKİN "ETKİ"
- 61- AYŞENUR TEKİN "BEŞİKTAŞ'TAN MÜZE GAZHANE'YE YOLCULUK"
- 62- BÜŞRA TEMİZ BAYIR "HALININ ALTINDA"
- 63- NİLAY ÖZCAN USLU "OBUR PAZARLAR"
- 64- SEDA ŞAHİN "KAYIP ZAMANIN TAŞ TINILARI: DİVRİĞİ ULU CAMİ VE DARÜŞŞİFASI'NIN SESSİZ HİKÂYESİ"
- 65- BÜŞRA GİZEM YILMAZ "KAYIP MEKANLARIN İZİNDE: BİR FLANÖRÜN GÖZÜNDEN"
- 66- FİLİZ KOÇ "POMPEİ'NİN SESSİZ ÇIĞLIĞI: BİR MİMARIN ZAMANIN KAPSÜLÜNDE GEZİNTİSİ"
- 67- ŞEYMA ALDEM "IŞIK VE AZİZİYE"
- 68- ECEM ÇALIŞKAN "SAÇ VE GÖMÜ"
- 69- CAN KAYAASLAN "SAKLANMAYA ÖVGÜ"
- 70- GÖKAY ÇELİK "MAYRİK"
- 71- METE GÜRBULAK "MEKANSIZ"

**ÖDÜL ALAN
ESERLER**

YARIŞMA BİRİNCİSİ

OZAN ÖZTEPE

Fikirtepe Yazıtları

Moderndir çağ, akar salyası şehirlerin. Kaldırım taşlarına bulanık kara kesif bir gündür burada, Körler ülkesinde. Sementin terkisinde tırat atar rüzgar, serer yere göğdelenleri bir bir. Ağıp gider duman, güneş pencerelerden E-5'e kayar. Her gece yeni bir sınır çizer Fikirtepe. Sokak lambaları kedi gölgelerine, çelik saçaklar mazgal boşluklarına, kaldırım taşları pencere önlerindeki saksılara bilenir. Polis sirenleri, dış gıcırta, ne dediği anlaşılmayan eskici nağraları toplanır dört bir köşesinden Fikirtepe'nin. Meylimiz garba, Azrail'e sıfır kerteriz. Yok lami cimi keselim peşrevi, asfaltın bittiği yerdeyiz.

I.ÜNYELİLER KIRAATHANESİ: Çek iki kahve biri sade. Selamünaleyküm-Abi-Aleykümselam. Kadim Kadıköy kafiyesi. Foseptikle hemhal hela. Işıkla yıkanan mor kadife örtülü yuvarlak masa. Yakınlardaki bir gecekondu'nun misafir odasından çıkmışa benzeyen siyah dantel perdeler.

Fikirtepe, 28.11.2018 (Foto: Yazar)

Grundig marka tüplü televizyon. Sararmış emaye sobalı semaver. Anahtarı kayıp ecza dolabı. Duvardaki çatlaklara dolanan elektrik kabloları, üçlü prizler. Eni bi' karış kirişler. Kapıya mıhlı boş çiviler. Yağan her yağmurun yarısını içeri buy'reden kepenkler. Üzeri elektrik bantıyla kavranmış beyaz vantilatör. Gönyesiz duvarlar. Ocağın sağına mıhlı şişman tüpler. Hafif sağa yatmış Atatürk portresi. Kışın soğuk günlerini dört gözle bekleyen boş ahşap askı. Bol sinkaflı sohbetlerden kararan tavan. Sigara dumanının kevgire çevirdiği bedenler. Örümcek ağına takılı karınca. Rengini arayan küllükler. Anadolu yüklemeleri. Ner'de başlayıp ner'de bittiği belli olmayan mutfak. İfil ifil esen poyraz artığı bahçe ve kiremitlerine mıhlı bir kucak serçe.....İşte bunlarla kurulabilir yeniden, yıkılırsa kazara bir gün Muratpaşa Caddesi'ne perçinli, cephesi hapishaneyi andıran, mavi renkli demir korkuluklarıyla Ünyeli Kiraathanesi...

II.HAKKI DAYI'NIN SONSUZ BAHÇESİ: Bahçeye dalaaannn vaaarr!!! diye avazı çıktığı kadar bağırırdı Suphi. Tüm semt inledi. Gizlendiği köşeden

Ünyeliler Kiraathanesi, 26.07.2024 (Foto: Yazar)

sıyrılarak tabana kuvvet koşmaya başladı Kurbağalıdere'ye doğru. Terden sırsıklam gömleği havalandı süt beyaz teninden. Saliha Kulaksızoğlu Camii'nin giriş kapısını geçer geçmez durup berisinde bulutlanan toz bulutuna baktı. İncir ve ıhlamur kokularının Melike Sokak'ı kavracağı köşede derin bir nefes alıp salıverdi kendini bayıra. Toz yere varmadan Sait belirdi bahçenin taş duvarında. Can havliyle bıraktı bedenini asfalta. Kiremit damlar sakın bir Yeldeğirmeni silüetine varıncaya dek uzaklaştı seke seke. Hakkı Dayı'nın nasırlı parmaklarının yanağında kalan izleri belirginleşmeye başladı güneş acıyı buldukça. Patlamış dudağının kenarında son incirin bıraktığı tat kanla karıştı...

III.KÜRKÇÜOĞLU APARTMANI'NDAN TEMEL YILMAZ'IN DEDİĞİDİR: Ara katı apartmanın, loş salon... Rüzgâra sarılan el işi masa örtüsü... Yere düşen un sesi... Ellerinde oklava, mutfakta su böreği telaşındaki kadınlar. Arka bahçede akşamı seyrediyor Rüstem Amca; sağanağı sürer gibi karaya. Karşı'nın çingeneleri geçiyor evin önünden ellerinde davul-klarnet; çiftetelli. İlk sünnet alayı mevsimin. Çocuklar kapmaya çalışıyor yere düşen kağıt paraları. Neşe zamanı Odabaşı Sokak'ta... Ağır ağır uzaklaşıyor sünnet alayı beride kalan uğultuyla. Apartmanın tüm dairelerinde şimdi su böreğinin karşı konulamaz kokusu. Kumru sesleri eşliğinde bir yaz günü büyüyor Fikirtepe'de...

IV.DİSPANSER SOKAK'IN ANLATTIĞIDIR: Gündüz vakti sağa sola saçılmıştır; çocuklar, çamaşırlar ve kağıt toplayıcıların arabaları. Dondan atletten görünmez güneşin teni. Pencerelere mihli kadınlar, ay çekirdeği ellerinde, uzanırlar kaldırımlara yere ramak kala, gezdirirler gün boyu gözlerini çıkmaz sokaklarda. Mahallenin çocukları, içleri geçmiş sıcağın, dövüşürler tırnak tırnağa her bir köşe başında. En pis kedileri Fikirtepe'nin bekler Sakatatçı Süleyman'ın kapısında: Düztaban Tekir, Beyaz Kek ve Kirpi. Hakiki deri kösele ayakkabıları çalınmıştır Terzi Ahmet'in. Volta atar oluklarından rakı akan Dispanser Sokak'ta. Kuruyemiş dolu ceplerinden renk renk iplikler ve kumaş parçaları sarkar. Henüz anlamıştır durumu. Ondandır duyduğunuz bol sinkaflı narası. Sıkışmıştır bir ülke insan; burada Fikirtepe'de. Yılmayıp evlerini terk etmeyenlerdir belli ki tutan koca semti dengede...

V.YÜCEL DENİZ'İN DEDİĞİDİR: Baharda geldim bu semte. Mandıra Caddesi boyunca adımladım asma yapraklarına sarılı sokaklarını. Duraksattı yola akan koku. Salaş bir lokantayı kestirdim gözüme adını anımsayamadığım. Sakin bir masasını seçtim. Kuytusuna ilerledikçe

semtin türkü yakan kadınlar gördüm rengarenk giysileriyle. Yavaşlamaya başlamıştı zaman. Tepe Camii'ne vardım ikindiye yakın. Yeni boyalı lokma parmaklığından içeri baktım loş ışıktaki; namaza duran iki adam ve küçük bir çocuk belirdi berisinde mahfilin. Oyundaydı çocuk, iki ucundan yakalayıp sıkıca takkesini uzun boylu adamın, tırmandı omuzlarına. Yere yuvarlandı ansızın secdeye varınca adam. Kahkahaları çınlattı basık kubbeyi, çocuğun... Sınırlıydım semtin, kendi sınırlımda... Kime sorsalar ismim bir olasılık, sokakları ıslatıyor terim...

VI.ÖZKARDEŞLER HURDACILIK: Azgın güneşten mayışmış gözleri yarı kapalı yarı aralık, ciğerlerine ılık ılık akıyor duman. Dudakları izmariti öpercesine mesut, ilk kez deniz gören çocuk sevinciyle kağıt toplayıcılar birazdan üstlerini örtecek buluttan habersiz günbatımını bekliyorlar kapıda. Eprimiş sac kaplı saçaklarında biriken dumanın, isin ve emeğin kokusudur ince duvarlara rengini veren. Avlusunda yuvarlana yuvarlana ilerler dutun gölgesi. Saklı her sözcüğü, hecesi Kürtçenin, Arapçanın yankılanır avluda. Elden ele yürür kartonlar, plastik şişeler ve düşler. Özkardeşler Hurdacılık'ın beden duvarlarında geceleri halay kurar yıldızları diğer Fikirtepe'nin...

VILEMEK APARTMANI'NDAN NACİYE ŞEKER'İN DEDİĞİDİR: Tüm yaz boyu gün be gün ölümünü izledim mavi ladinin. Güneşe koşan tomurcukları yalpaladı ilkin. Sudan kesilince geri çekildi iğne yaprakları...

Nahit Bey Sokak, 26.07.2024 (Foto: Yazar)

Bir + bir, iki + bir, çatı katı ters dubleks, kapalı garaj, açık havuz. On beş katı geçeceklerini duymuş karşı komşum... Gölgesi dalgalandı bir sabah zayıf yelde gümüş kozalakları küstü. Son yağmur da kesilince kızardı güneşte kalan dalları, nasıl kızarırsa yengeç ateşte... Banyolarda jakuzi ve şok duş; beton sınıfı C kırk radye temelin. Silme yeşil gördüğünü yazmışlar üst kattaki dairelerin... Vaktinde büyüdü yavrusu kumrunun uçup gitti kırılmadan tünediği dal. Son yaprağı da düşünce dal yıldı dik durmaktan... Ankastre fırın, çelik davlumbaz, üç santim kalınlığı granit tezgahın. Lake kapak, sunta gövde, karşı konulamaz cazibesi açık mutfağın... Kaldırıma yatmış dizime varmıyor boyu. Yuvarlak ahşap bir tabure nasıl durursa zeminde. Dün ayırdılar kalan gövdeyi diri kökten... Kapış kapış daireleri yeni apartmanın. Koliler ellerinde yaklaşıyor yeni komşularımız. Herkes mutlu... herkesin keyfi yerinde...

VIII.DELİ İSMAİL'İN AHŞAP OYMA ATÖLYESİ: Az geçince iri gölgesini Hüseyin Ayaz Ortaokulu'nun, Adagül Sokak'ın Mektep Sokak'ı seyreden köşesinde ahşap oyma atölyesi; 18 numara. Sedef kakma bastonlar, şimşir taraklar, künde-kârî rahleler tutturulmuş duvara. Seri çekiç sesleri yankılanıyor sokağı örten saçaklardan. Tozdan talaştan seçilmiyor atölyenin eşığı. Hafif yelde yorgun rezeleri yılınca aralanıyor demir kapı. Önce kesik serçe parmağı beliriyor, sonrasında telaşsız çehresiyle Deli İsmail'in silüeti.

Odabaşı Sokak, 27.05.2018 (Foto: Yazar)

Tepe penceresinden zemine vuran ışık ortasından buruşturuyor gölgesini. Çiğ kaplı kaldırımlarda geceden kalma birkaç adam ve Göztepe'ye dek uzanan uğultusu martıların... Zayıf poyraz eşliğinde zaman ahşaba nakşediliyor Fikirtepe'de...

IX.DURNALAR APARTMANI'NDA DURUM: O apartmanda Rıdvan Baylan oturuyor. Alt katında yalnız iki kadın Melike ile Betül. Giriş katında yegane varoluş delili posta kutusunda yazan adı olan Veysel Topal. Karşı dairesinde her gece rüyasında bir başka denizde boğulan bahriye emeklisi Abdullah Karakuş... Ara kata mahkum İdris Duman balkon demirinden sarkıyor. Sümeyye Ertan yalnız başına loş kömürlüğe iniyor. Kapısı her daim açık Neslihan Gülsever salondaki sandalyesine kurulmuş tavana doğru uzanan çatlağı seyrediyor... 4 Ağustos 2024 pazar sabahı Fikirtepe Merkez'de kule vinçlerin ve göğdelenlerin gölgesine bulanık; girişinde çocukların misket yuvarladığı, kadınların hep bir ağızdan türkü yakıp halı dövdüğü Durnalar Apartmanı'nda durum bu...

X.KAHRAMAN TURAL'IN DEDİĞİDİR: O zamanlar Süleyman, Yılmaz ve ben, şimdilerde yıkıp yerine Alya Layf Rezidans bloklarını inşa ettikleri Çevre pastanesinin bulunduğu sokaktan sağa dönüp, yıkıp yerine otuz küsur katlı iş merkezi diktikleri Cem bakkaliyesinin bulunduğu köşeden E-5'e doğru indiğimizde, yıkıp yerine açık otopark peydahladıkları Sami'lerin şirin bahçesiyle, yıkıp yerine süper bir market inşa ettikleri Ahu'ların apartmanı arasında kalan dutlukta uçurtma uçururduk güle oynaya...

XI.GOOGLE EARTH'TE GÖRÜNMEYEN KADER SOKAK: Ağır yağmurdan ıslanmış giysileri, çocuklar koşuyor. Ara sokaklarda kabaran bir insan seli göveriyor. Salih Tosun ve oğulları 'Cihan Dekorasyon ve Mobilya' tabelalı dükkanlarında ahşap tozutuyor. Beklemekten yarı pörsümüş patlıcanlar, Şen Sokak sapağında 25 liradan, Çolakoğlu Alüminyum'un berisindeki tezgâhta 35 liradan satılıyor. Çengelköy hıyarının fiyatı sokak boyu hiçbir tezgâhta 50 lirayı geçmiyor. Çocuklar annelerine, anneler kaderlerine karışıyor. Tabelasında 'İstasyon Mobilya' yazılı dükkanın içinde mobilya hariç her şey satılıyor. Pehlivan Camii'ne bitişik tuvaletlerin kapısında "2 TL öde borçlu kalma" yazıyor. Havayı ıhlamur ağacından yayılan rayiha ve sidik kokusu kaplıyor. Sokağa bakan evlerin sıvaları dökülüyor. Eleğe dönmüş duvarlarda serçeler saklanacak oyuk arıyor. Sağımda beliren adamın cebinden keskin bir bıçak sarkıyor.

Motosiklet sesleri akşam kızılığına karışıyor. Eskici dükkânından sokağa taşan kitaplardan en çok Beyaz Kale'nin üzeri çamurlanıyor. Polisler kimlik kontrolü yapıyor. Pis sakallı iki adam anlamadığım bir dilde birbirine bağıyor. Önümdeki çocuk elektrik direğine takılı uçurtmasını gösteriyor. Pembe başörtülü kadın bana bakıyor. Yumurtacı Abdi Bey Caddesi'ne yamayan tuğla duvarda, Burası Fikirtepe Merkez / Akıllı Olsun Herkez yazıyor. Göğe doğru tırmanıyor bulutlar Kader Sokak'tan...

XII.EV ÖLÜSÜ : Güney yamacına asılı kâgir evin sofasına yerleşmiş incir ağacı. Gür dalları perdeliyor pencere boşluklarından sızan ışığı. Taştan, tuğladan ve umuttan mamur duvarların patinasını tarıyor sarmaşık. En mahrem yerinde evin şimdi moloz, kül ve balçık. Güneşin oyduğu çatıdan aşağı bakıyor kumruları Fikirtepe'nin. Zaman dökülüyor kirpi saçaklardan sedire, sedirden sekiye, sekiden bodrum katın son malığı tekirin gözlerine. Zemine düşüyor yitik ev ahalisinin gölgesi. Eski fotoğraflarında görülen bakkaliyenin demir kepenkleri şimdi yerle yeksan. Kafasını çıkarmış bir kertenkele, duvarda kalan boşluğu dolduruyor. Azalıyor her gün batımında evin topraktaki izi. Bahçeyi tutan kavakların şeklini değiştiriyor rüzgar. Blok taşların arasından esip pencere önünde eriyor. "Ölüm getirmiş sessizi bu semte" diyor en yaşlı sakini Yazıcılar Sokak'ın; saçlarındaki güneşi iki eliyle toplayıp kavakların gölgesine bırakıyor...

XIII.FİKİRTEPE GAZETESİ: Yarın; Dumlupınar Mahalle- si'nde yaşayan emekli öğretmen Rıfat Atalay, eşi Hanife Atalay'a komşusunun bahçesinden yolduğu bir demet gülü hediye edecek. Tepe İlkokulu'nda, tarih dersinde tahtaya kaldırılan bir çocuk heyecanlanarak kekelemeye başlayacak, peşinden tüm sınıf kahkahalarla çınlayacak. O yakınlarda yaşlı bir adam eve geldiğinde, Şahika Sokak civarında bir eskiciden aldığı kadife pantolonun sağ arka cebinin yırtık olduğunu fark edecek. Kırgülü Sokak'ta Emrah Alkan bir daha dönmek üzere semtten taşınacak. Bayraktar Camii'nin müezzini salâ okurken teknik bir aksilik sonucu sesi radyo frekansıya karışacak. Ortaya çıkacak uğultu Kadıköy İskelesi'nden duyulacak. Selin Market'in önünden geçen bir halk otobüsü virajı alamayarak Halk Ekmek büfesine çarpacak, onlarca ekmek ve unlu mamül zayi olacak. Arapça kelimeler mırıldanan topal bir dilenciye çevredekiler görmezden gelecek. Tat Büfe'de yarım ekmek sucuk yiyen bir zabıta memuru yavaşça yüzünü göğe kaldırarak tülleşen bulutların güzelliğini fark edecek. Otobüs durağında bekleyen bir adam, yanı başındaki çocuğun kucagında tuttuğu, içinde iki saka bulunan kafesin kapısını gizlice aralayacak. Çelebi

Oto Kuaför'ün en genç çırağı zemindeki gres yağına basınca sağ elindeki bir tepsi dolusu çay ustasının ayaklarını yakacak. Turangil Apartmanı'nın çatısında güvercin besleyen Sadık Alpagut'un üç beyaz patiklisi kümese geri dönmeyecek. Sıradan bir gün yaşanacak yarın Fikirtepe'de...

XIV.DUMLUPINAR MAHALLESİ EPIKRİZ RAPORU: Dere Boyu Sokak'ın karanlığından Çevre Yolu'na inen dik yokuşa bakan Fatih Kıraathanesi'nde her zamanki yerlerine mıhlı Terden Metin, Çelikten İsa ve Ispartalı Hakkı saatlerdir susuyor. Merkez Cami avlusunda musalla taşına yaslanıp çekirdek çitleyen okul kaçkını öğrenciler susuyor. Muhtarlığın girişini tutan iki melek, geniş kanatlarını toplamış, ferforje kapının eşiğinden göğe doğru susuyor. Sönmez Sokak'a taşan tüm cumbalar ve perdeleri kapalı pencereler; dünya hallerinden usanmış, susuyor. Sığındıkları aralıktan güneş çeken üç kavak dallarını birbirlerine değdirmekten susuyor...

Uzun bir sessizlik düşmüş toprağa,
baharın ballıbabası,
seyrek gelinciği,
yağmura susuyor.
Kim mutlu yaşar bu semtte korkusuz,
özgürce?
Kim
mutlu
yaşar
bu semtte
korkusuz,
özgürce?...

Dispanser Sokak, 26.07.2024 (Foto: Yazar)

OZAN ÖZTEPE

16.07.1976 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlkokul öğrenimini Şişli Terakki Lisesi'nde tamamladı. 1994 senesinde Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 1999 senesinde Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde lisans öğrenimini, 2001 senesinde İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde yüksek lisans öğrenimini tamamladı. Doktora öğrenimine halen İstanbul Teknik Üniversitesi'nde devam ediyor. Ulusal mimarlık yarışmalarında dereceler elde etti. Mesleki çalışmalarına 2007 yılında Derya Ekim Öztepe ile kurduğu Mimari Tasarım Fikirleri isimli mimarlık ofisinde devam ediyor.

Ölümler Bantosu isimli şiir dosyası 2004 Behçet Aysan Şiir Ödülü'nde övgüye değer bulundu. Şiirleri ve denemeleri Damar, Heves, Hürriyet Gösteri, Kitaplık, Mühür, Özgür Edebiyat, Sincan İstasyonu, Yasakmeyve, Varlık, Virüs gibi dergilerde yayımlandı.

Kitapları:

- Ölümler Bantosu (Şiir / Kül Sanat / 2006)
- Elektronik Mektup (Şiir / Mühür / 2009)
- Abra Kadavra (Şiir / Noktürn / 2014)

YARIŞMA İKİNCİSİ

İLDA ERSEZER

Kovan: Bir Mekanın Özgürleşmesi

Her şey bir mekanı düşlemekle, onu tarif etmekle başlıyor. Sahip oldukları üzerinden onu anlatmaya başlıyorum. Duvarlarını, kapılarını, pencerelerini, merdivenlerini ve onu var eden birçok bileşeni sıralıyorum. Sonra tüm bu parametrelerin içerisine yapının yaşanmışlıklarını, kullanıcılarını, hayaletlerini koyuyorum. Mekanı inceliklerle inşa ederken hep sahip olduklarını anlatan bir refleksle mekanı tasvir ettiğimi fark ediyorum. Şimdi bu iç güdüyü bir kenara iterek özgürleşmenin peşine düşüyorum. Mekanın yokluklarını tanımlayarak onu yeniden var etmenin gücüne inanıyorum. Düşlerin tamamlayıcılığına ve hatta dağınık bırakma yetisine sığmıyorum. Bir binayla bağ kuruyor, onu büyümüş bedenimle yeniden keşfediyorum. Hatırlama ve anımsama aralığında duruyor, hatıralarımdaki mekanı yeniden şekillendirmenin onu yeniden tasvir etmenin olasılıklarını arıyorum. Onu çocukluğumdan, en güzel ve de en kötü günlerimden buraya, şimdiki zamana çağırıyorum. Gördüğüm harabe ile geçmişten gelen düşlerimin mimarisi birbiri üzerine düşüyor, sanki yapıyı birlikte yeniden üretiyoruz.

“Ahır yandı, şimdi Ay'ı görebiliyorum!”

Trenden inip saatime baktığımda on biri yirmi geçiyordu. Denizden esen ılık rüzgar karşıladı beni, karanlık çökmüştü. Sabırsızca mahallenin küçük istasyonundan çıktım hafif sağa doğru yöneldim ve işte orada tam köşede kovan beni bekliyor, ona doğru yürümeye başladım. Ben yürüyorum ve yanımdan koşarak çocukluğum geçiyor. Bu mahallenin kaldırımlarında düşüyor, ağaçlarında dinleniyor, kovanında oyunlar oynuyor. Çocukluğumla birlikte adımlarımı yavaşlatıyorum. Yüzümde önce kocaman bir hüznün beliriyor. Sonra hafifçe tebessüm ederek duraksıyorum. Şaşkınlığıma engel olamıyorum çünkü karşımda kovanı değil bir harabeyi görüyorum. İnsan bıraktığı yerleri hatıralarındaki gibi bulamayınca boğulur gibi

oluyor. Zaman, izini mekanlarda daha sert bir biçimde bırakıyor, paniğe kapılıyorum. İçimi bir tekinsizlik kaplıyor.

Bizim kovanımız da mahalledeki en küçük binaydı. Tek katlıydı, on iki basamakla çıkılan yüksek bir girişi vardı. Kendi halinde alçak saçaklı bir çatısı, uzun dikdörtgen işlemeli pencereleri, naif fakat güçlü, kalabalık ama yalnız bir hali vardı. Kapılarını bize nazikçe açar, kocaman yemyeşil bahçesiyle hepimizi kucaklardı. Ahşaptı bir kere yani diğerlerinden farklıydı. Onun bir kokusu, ona dokunmanın bir hissi vardı. Biz de ona kovan derdik. Çünkü bizi tüm dış dünyadan koparır kendi içerisine kapatırdı. Alıkoymak gibi değil ama sahip çıkmak, sığınak olmak gibi. Mahallenin spor tesisiydi burası, kapısında bir bekçi dururdu. Saat yedi olunca kapanır, tüm gün vızır vızır içinde dolaşan bizler gece ona hep dışarıdan bakardık. O kadar mahsunlaşmış ki tek başınayken hiç kıyamazdık. Çoğu yaz gecesinde kapısının önündeki kaldırımında oturur kovana laf atardık, o da bozuk ampulüyle yanıp sönerek sanki bize gülerdi.

Oysa şimdi ne olmuş kovana? Terk edilmenin tüm hırçınlığı cephesine vurmuş, doğa onu ele geçirmiş, başka bir yaşam belirmeye başlamıştı. Önce çok sarsıldım ama sonra ona öyle karşıdan bakarken kovanın özgürleştiğine dair muğlak bir hisse kapıldım. Bizden, çocuklarından, kurtulmuş gibiydi. Artık oyunlara ev sahipliği yapmak zorunda olan bir spor tesisi değildi, artık hiçbir şey olmak zorunda değildi. Sadece var oluyordu. Doğanın yapı üzerindeki yıkıcı gücü maddeyi biçime bağlı olmaktan, biçimi işleve boyun eğmekten, işlevi de amaca hizmet etmekten kurtarmıştı. Kovan tek bir biçime, işleve indirgenmeden kendi salt varlığını ortaya sermiş durumdaydı. Üstelik terk edilmenin verdiği yokluk hali, biçimi olasılıklar dünyasının içerisine bırakmıştı. Bir kapı sadece geçiş elemanı olmak için orada değildi, pencereler dışarıya açılan kontrollü boşluklardan fazlası halini almıştı.

Kovana doğru yürümeye başlıyorum, bekçisi olmayan bahçe kapısını büyük bir gürültüyle açıyorum. Kovanın ezbere bildiğim her köşesi bir bir yıkılıyor, yapı beni şimdi yeniden keşfe çağırıyor. Tüm duyularım tetikte ve kıskırtılmaya hazır. Her sesi dinliyor, her kokuyu almaya çalışıyorum. Bedenim bu mekanı yeniden ölçüp biçimlendiriyor. Eskiden yüksek gelen basamaklar şimdi alçak geliyor, bocalıyorum. Kovan biçimsel olarak eski yaşantısından kopmaya çalışıyor ancak geçmişten gelen düşlerim onun yeni birliğine karşı çıkıyor. Gözümün gördükleriyle zihnimin gördükleri aynı değil. Çocuk bedenlerimizin kovanda bıraktığı izler zihnimde tek tek mekansallaşıyor, onları arıyorum.

Girişine doğru yöneldim artık açılacak bir kapısı yoktu, zaten açık olan bir yarığı vardı. Bütünlüğünü kaybetmişti, camları yere saçılmıştı. İttirerek açtığımız yelpaze şeklindeki çarpan kapısı döküntü halini almıştı, dokunsam tamamen yıkılacaktı. Artık kovana başka türlü girmeliydim. Eğildim, ilk önce sağ bacağımı içeriye doğru uzattım elimden geldiğince küçülerek yarıktan kendimi içeriye doğru attım. Kovanla ilk temasım bile şekil değiştirmişti. Biz buraya koşarak girer, kapıyı tüm gücümüzle ittirirdik. İtmenin etkisiyle kapı bulunduğu yerde bir yay çizer biz ortadaki geniş hole geldiğimizde o arkada hala salınırdı. Gıcirtısını duyardık. Artık hiç kıpırdamıyordu bile sonsuz bir uykuya dalmış gibiydi. Şimdi ben onu nasıl hayal edersem öyleydi, ben onu nasıl tanımlarsam oydu. Öyleyse diyebilirim ki artık kovanın bir kapısı yoktu sokağı izleyen meraklı bir boşluğu vardı. Biraz ilerledim, geniş hole ulaştım. Hatıralarımda bu holün üç yanında odalar vardı, tam karşısında ise bahçeye açılan bir kapı, sağ köşesinde bir küçük mutfakçık hemen yanında tuvaletler yer alırdı. Bu geniş holü kaplayan, strüktürü açıkta olan bir çatısı vardı. İşte kovan bu kadardı. Şimdi etrafıma bakıyorum, köşeden bir çeşmenin damlayan sesini duyuyorum, duvarlara dokunuyorum, zemini yokluyorum. Her şey çok dengesiz, tahmin edilemez ve muğlak. Artık ahşap parkeler yok, bunların içerisinden çıkan ve büyüyen otlar var. Malzeme hiç kimsenin tasarlayamayacağı, inşa edemeyeceği bir biçime kavuşmuş. Çocuk olsaydık ayakkabılarımızı çıkarıp bu parkenin üzerinde yürürdük. Ara ara ayaklarımızı gıcıklayan otlar hoşumuza giderdi. Yarı yumuşak bir zemin bizi nasıl eğlendirirdi kim bilir. Ahşabın sertliği kırılır, düşünce canımızı yakmazdı. İşte madde böyle özgür kılınmış durumdaydı. Ahşabın bozulması zemini yok etmemişti ama sakinleştirmişti. Başka bir dünya açmıştı kovana. Büyüyen otların kokusunu alıp etrafı incelemeye başladığımda sanki kovan yeşil ince kollar tarafından içeriye doğru çekiliyor gibiydi. Sarmalanmıştı. Çok sevdiğimiz bahçesi usul usul kovanın içerisine sızmıştı. Bunu hiç hayal etmediğimizi düşündüm. Bahçeyle kovan arasındaki sınır hep çok sertti. Orası bahçe burası kovandı. Ama şimdi bu ayrım tamamen ortadan kalkmış durumdaydı. Pencereyi kırıp içeriye giren ağaç dallarına doğru yöneldim. Acaba hala meyve veriyorlar mı diye yaprakların arasını yokladım. Aklıma Murat geldi, meyve toplamak için ağaca tırmanır her defasında da düşerdi. Artık kirazları kovanın holünden toplayabilirdi. Bu bizim için ne büyük lüks olurdu ama!

Gözlerim sol taraftaki kalıntılara takıldı. Bir odanın önü tamamen kapanmıştı. Başımı kaldırıp yukarıya doğru baktım. Çatının iskeleti büyük oranda dağılmış, buraya yığılmıştı. İçeriye bu delikten su girmiş, otları

büyütmüş her yeri ıslatmıştı. Birden o deliğe karşı nefret hissettim. Her yerin rutubet kokmasına sebep olmuş, kovayı çürütmeye başlamıştı. Sonra ay ışığının içeriye düştüğünü, yıldızların kovanın içerisine dolduğunu fark ettim. Önceden üzerimizi tamamen örten çatının şimdi çoğu yeri dökülmüştü. Gökyüzü artık dışarıda değildi, bu yapının parçası olmaya başlamıştı. Ay gökyüzüne ait bir cisim olmaktan çıkmış harabenin bağlamı içerisine yerleşmişti. Kovanın kaldırımında, ay ışığı altında oturduğumuz yaz geceleri kovanın içerisine taşınmıştı. Sokak da bahçe gibi kovanın içerisine sızmıştı. Bu durum harabenin içerisindeki bana, bir çatının farklı varoluşlarına yönelik farkındalık kazandırmıştı. Mimari bütünlüğünden sıyrılan yapı bize anlatmak istediği şeyde özgür kalmıştı.

Buraya gelirken bahçedeki çimlere uzanacağımı düşünmüştüm ama şimdi kovanın içerisindeki otların arasına uzanıyorum. Ellerimi başımın altında birleştirip kovanın ahşap çatı dişleri arasından ayı izliyorum. Müthiş bir amaçsızlık kaplıyor ortamı, bu başı boşluk tüm hatıralarımın, deneyimlerimin kalıplarını kırıyor. Zihnimin koyduğu sınırlardan, kısıtlamalardan beklentilerimden arınmış durumdayım. Gündelik eylem ve tavırlarımdan sıyrıldım, sadece duyularımın mekansallıkları keşfetmeye çalışıyorum. Mimari bir biçimi zihnimde tamamlamaya onu birleştirmeye çalışmıyorum. Duygu ve hayal üretiyorum. Düşlerimde kovayı tekrar ve tekrar kuruyorum. Şimdiki zamanla yüklü geçmiş ile yüzleşiyorum, zamanlar birbiri içerisinde girip karışıyor. Kovan sanki kendi bütünlüğünü, ben onun parçalarıyla yeni birlikler kurayım diye özgür kılmış gibi. Her şey olduğundan başka bir şeye dönüşme becerisine sahip. Nesnel boşluklar hayali dolulukları çağırıyor. Kovanın içerisine ilk girdiğim andaki hüznümü de bu doluluklar dağıtıyor. Artık kovanın ne olduğunu bilmiyorum ama ne olmadığının farkındayım. Orada ne kadar zaman geçirdiğimi bilmeden, uzandığım yerden kalktım. Zihnimde geçmiş, bugün, gelecek, ailem, arkadaşlarım, kaybettiklerim, kazandıklarım hepsi iç içe geçmiş durumdaydı. Çatlamış duvarları parmak ucumla yoklayarak kovanın tüm odalarını gezdim. Bazılarına giremedim yıkılmak üzereydi ya da girişi kapalıydı, bazıları ise tam da hatırladığım gibiydi. Bahçesine çıktım, kovana bir de karşıdan baktım. O esnada filesi kopmuş, paslanmış potalarımıza gözüm ilişti. Düşünmeye başladım. Bu bina yaşam ve ölüm arasında arafta kalmış gibiydi. Sanki yarım kalmıştı. Ama hayır burası hiçbir zaman yarım değildi ki. İnşa edilmişti, içerisinde yaşanmış ve terk edilmişti. Yani tam bir varoluşun üzerine eklenen olasılıklarla karşı karşıyaydım, şimdi kendi hayal mekanımdaydım. Kovan anılarımı tetikliyor bana bir kabuk sunuyor

ve beni bir düşe davet ediyordu. O kadar güçlü bir atmosferi vardı ki tüm mahalleye yayılıyordu. Aynı anda hem zamanın dışında hem de içinde gibiydi. Bağlamını donuklaştırıyor, bu mahallede artık neyin olmadığını önünden her geçene anlatıyordu. Tekrar kovanın içerisine yöneldim, son kez etrafıma baktım ve girdiğim yarıktan çıktım. Basamakları yavaş yavaş indim, bahçe kapısını yine büyük bir gürültüyle kapattım. Bir anı deposuyla buluşmayı beklerken çağrışımlarla dolu bir mekanla yüzleştim. Alışık olduğum kovayı burada bulamamak uyuşmuş bedenimi uyandırdı. Birlikte bir keşfe çıktık. Çocukluğumu bulmaya gitmiştim, kendimle karşılaştım. Diderot geldi aklıma,

“Bir yıkıntının olduğu yerde, daha özgürüm, daha yalnızım, daha kendimim, kendime daha yakınım².”

Trene doğru yürümeye başladım. İnsan hayatın tüm o karmaşası içerisinde zamana müdahale edemiyor, hayal kuramıyor, hatırlayamıyor. Kovan bana gündelik hayatımda yapamadığım bir şeyleri yapmam için bir alan açtı. Zamana direnmeyi bırakmış tamamen akışa kapılmış haliyle ne kadar rahatlamış görünüyordu. Tüm reflekslerini serbest bırakarak başka bir şeye evriliyordu, tanımlayamadığım bir şeye. Terk edilmenin hafifliğiyle sarmalanmıştı. Kendinden başka her şeye, her biçime uçuşabilirdi. Ben ise bazı anlarda ona tanık olabilir, onunla kendi evrenimi kurabilir, anlam dünyası içerisinde tıpkı kovan gibi savrulabilirdim. Bu bir mekanla ilişki kurmanın bambaşka bir yoluydu. Yokluğu deneyimlemenin, çürümeyi kabul etmenin, anıların hayaletleriyle bir yolculuğa çıkmanın, kendi mekansallıklarını yaratabilmenin hiç bilmediğim öteki bir haliydi. Nereye varacağımı bilmediğim bir arayıştı.

Kaynakça

1- Diderot , D. (1995). Diderot on Art, Volume II: the Salon Of 1767, trans,John Goodman.

2- Rock, L. E. (2012). Bringing the Neighbor Back to the Hood A Creative Re-Appropriation of Vacant Land on Detroit's Eastside. University of Washington.

İLDA ERSEZER

Lisans eğitimimi Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık bölümünde tamamladıktan sonra, Aura İstanbul sertifika programında araştırmacı olarak yer aldım. 2024 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimari Tasarım alanında yüksek lisansımı bitirdim. Eğitim sürecim boyunca ulusal ve uluslararası birçok yarışmada ödüller kazandım. Halen kurumsal, bireysel ve yarışma projelerinde görev alarak mimari ve grafik tasarım alanlarındaki çalışmalarımı sürdürüyorum. Tasarımın her ölçekteki yansımasına ilgi duyuyor, görsel iletişim tasarımı, grafik tasarım, mimari ve kentsel tasarım alanlarında projeler üretiyorum. Kurumsal ve ticari çalışmaların yanı sıra tasarımın araştırma ve yazı yoluyla geliştiğine inanarak akademik araştırmalarımı sürdürüyorum. Yeni tasarım kavramları geliştirme ve etkili hikaye anlatımı oluşturma konusunda büyük bir ilgiye sahibim, bu nedenle çalıştığım her projede yenilikçi çözümler üretmeye odaklanıyorum.

YARIŞMA İKİNCİSİ

KÜBRA YALÇINKAYA

Farbalalı Korse

Farbala: Kadının toplumda söz etmeye başladığı dönemlerdeki temsili kadın metaforu. Elbise veya korselerin kenarlarına dikilen büzgülü veya pilili süs, fırfır.

1801. gün, Cam kubbe

Garp Sokağı'na çökmüş medar sessizlik yağın yağmura eşlik ediyor, ıslanan taş yollar ve asma aydınlatma fenerleri tüm burukluğuyla gün dönümünün biraz daha geç gerçekleşmesinden medet umuyordu. İşlenmiş günahlar sanki sokağı bürümüşçesine, sokağın sonundaki eski kasrı nefessiz bırakıyor, eski kasır ise sömürülen bedenlere ev sahipliği yapmanın verdiği mahcubiyetle esaret içinde sadece var oluyordu. Bu bedbaht düzenin ağırlığını sırtlamasına rağmen, her gece yol gösteren yıldızlara yardım edercesine bir umutla çatı katını ve cam kubbesini korkusuzca ay ışığına açıyor, Şimal Körfezi'ndeki limana inen merdivenlerini ise korkusuzca teşhir ediyordu. Cam kubbe ise gökyüzünden inen yağmura karşı sömürülenleri korumakla hemhâldi ancak, içindekileri de bu apansız düzenden korumaya cesaret edemiyordu.

“Cam kubbe gökyüzüne açılan bir kuyuydu. Tekinsizdi, serindi ama derin bir nefes gibiydi. Tıpkı meçhul bir özgürlük gibi.”

Umursamazlığın ve boş vermişliğin birbirini kovaladığı bunun gibi binlerce تنها gecenin ardından, nihayet bir yıldız tutulmaya ve bu başkaldırıya eşlik etmeye karar vermişti. Işığı, bir anlığına elim bulutlardan sıyrılıp kasrın cam kubbesini tutan payandalara düşmüştü. Sanki birinin, kubbenin yanından geçip payandalara dayanmış ahşap merdivenden inmesini istercesine parlıyor ve tüm kasvetin içinden cam kubbeden içeri telaşla koşuşturan bekçilere kinayeli bir şekilde göz kırptıyordu. Tam da bedhah bulutlar yıldızın önüne geçecekti ki payandalara emanet olan çatıda bir kanat sesi yankılandı.

Belli ki bu ayan beyan kafesten bir güvercin daha körfezdeki limandan özgürlüğüne kanat çırpıyordu...

1802. gün, Asma Koridor

Bir firarın daha ardından, yine baş başa kalan kasır ve kubbesinin matemi uzun sürmedi. Ana salonun bekleyişi, ışıkların bir bir yanmasıyla ve taş mozaik zemin üzerinde yankılanan ayak sesleriyle kesildi. Ana sahibeye yine ne hesap vereceklerini düşünen kasrın bekçileri, at arabalarıyla gelen müfreze nöbetçilerine çoktan kasrın oymalı, büyük ahşap kemerli kapısını açmışlardı. Çok geçmeden at arabaları, liman merdivenlerine tefrif etmiş ve sokağın buruk sessizliğine son vermişlerdi.

Garp Sokağı, körfezden getirilen taşlarla bezenmiş ve asma kandillerle aydınlatılmış dar yolların, limana bağlandığı تنها bir kent sızıntısıydı. Sokağın sonunda duran eski kasrın yanından körfeze inen merdivenler, geçmişin izleriyle körfez manzarasının bir parçası olarak silüette çoktan yerini almıştı. Bu merdivenler, büyük ayaklanma zamanında ilaç ve gıdanın ana merkezlere dağıtılabilmesi için, dönemin komutanı tarafından yaptırılmıştı. Merdivenlerin başında bekleyen ve gelenleri tüm ihtişamıyla karşılayan eski kasır, o dönemlerde ana merkez olarak kullanılan askeri bir şifahaneydi. Büyük ayaklanmanın sona ermesiyle, görevini tamamlayan bu ihtişamlı yapı, taş duvarlarını saran bitkilerle kaderine terk edilmişti. Çok geçmeden bir sahabe ve yanında çalıştırdığı onlarca kadın, eski kasrın yalnızlığına son vermişti. Eskiden tüm yaralı ve yalnızlara şifa dağıtan bu taş yapı, savaşın sona ermesinin verdiği rehavetle, yeni sahibesi tarafından haz ve meşk kasrı olarak ilan edilmiş ve civar garnizonlar tarafından ilgi odağı haline gelmişti. Sahibenin yanındaki onlarca kadın, genç kıslalılara hizmet etmek için tutuluyordu. Kasır ise eski yalnızlığını özlüyor ve her gece cam kubbesiyle birlikte sömürüye başkaldırmak için suskunluğunu koruyordu.

Müfreze nöbetçilerinin at arabalarıyla ana kapıdan karşılama salonuna girmesiyle büyük bir izdiham koptu. Limana inen merdivenlerinden arka bahçesine kadar ablukaya alınan eski kasrın sessizliğinden eser kalmamıştı. Yanan ışıklarla birlikte kadınlar birer birer meraklı gözlerle odalarından dışarı çıkıp ana salona bakan asma koridorda dizilmeye başlamışlardı.

Francis Terry, Ana salon, aug. 09

“Asma koridor hareketliydi, kararsızdı, çekingendi ama meraklydı. Tıpkı üstünde dizilen kadınlar gibi.”

1812. gün, Tek Pencere Oda

O günden sonra hiçbir şey eskisi gibi kalmamıştı. Kaçan kadınla yeşeren umutlar, ana salondaki artan nöbetçi devriyeleriyle apansız bir döngüye girmişti. Cam kubbenin altında her sabah yeniden doğan kadınlar, her gece tekrar ölüyor, dirilişin verdiği tadın ölümünki kadar apansız olmadığından yakınıyorlardı. Kaçan kadınların söylentileri ise eski kasırdaki fısıltılarla yayılıyor ve herkes, özgürlüğe nasıl kavuşabileceklerini merak ediyordu.

Ava, yüzüne çarpan ışık hüzmeleriyle uyandı. Normalden daha fazla parlayan güneş, kırık ahşap penceresinden içeri giriyor ve hiç olmadığı kadar içini umutla dolduruyordu. Bu küçük oda, bir yataktan ve duvardaki ahşap kemerle çevrili nişin içinde duran eski bir kandilden ibaretti. Bu kandil, hem Ana Azize'den ona bir hatıra, hem de karanlık gecelerde sohbet edebileceği tek varlıktı.

“Oda küçüktü, mağrurdu, sahihsizdi ama umut doluydu. Tıpkı Ava gibi.”

O diğer kadınlar gibi, kasrın umudu hapseden bir kapan olduğuna inananlardan değildi. Çünkü kasrın, daha önce insanlara hizmet etmiş ve birçok azizeye kucak açmış bir yer olduğunu biliyordu. Yıllar önce kimsesiz kalan küçük Ava'yı, şifahanede hemşirelik yapan bir kadın yanına almış ve son nefesine kadar onu yanından ayırmamıştı. Kimse bu kadının adını, kim olduğunu ve nerden geldiğini bilmiyordu ama yaralılar ve askerler ona bir isim yakıştırmışlardı. Ana Azize...

Ana Azize, eski kasır kaderine terk edilene kadar burada hizmet etmiş, sayısız hasta ve yaralı askere şifa dağıtmış özel bir kahramandı. Şifahanenin kapatılmasından birkaç gün önce, ansızın hayata gözlerini yummuş, istemese de Ava'yı, bu تنها şehirde, yalnız bırakmıştı. Yalnız kalan Ava, gidecek yeri olmadığından şifahaneden devşirilmiş kasra sığınmış ve sahibenin oda verdiği kadınlardan biri olmuştu.

Asma koridorda yankılanan anasahibenin sesiyle irkilen Ava, telaşla ayağa kalktı ve taş duvarda asılı duran farbalalı yüksek yaka korsesine doğru uzandı. Burada yaşayan her kadın sanki burada hapis değilmişçesine, bir de bu korseler içinde sıkışıp kalmak zorundaydı. Sırtındaki son ipi de gerdirip arkasına düğüm atan Ava, mahzendeki işlerini yapmak için odasından tedirgin adımlarla ayrıldı. Ana merdivenden inmek için asma kata hızla ilerlerken, bir an gözü, mekanı olduğundan daha küçük gösteren el oyması mobilyalarla döşenmiş ana salonu aydınlatan cam kubbeye takıldı.

Cam kubbe sanki Ava'yı özgürlüğe çağırırcasına parlıyor ve tüm karşılama salonunu derin bir umutla aydınlatıyordu. Gökyüzünde uçan kuşlar ise Ava'ya nispet edercesine kanat çırpıyor ve kafeste olduğunu tüm acımasızlıklarıyla Ava'nın yüzüne vuruyorlardı. Hızlı adımlarla

yürümeye devam eden Ava, ahşap merdivenin çiçek oymalı trabzanını tutarken, kapıdan yeni askerlerin gelmeye başladığını fark etti. Anlaşılan bu yeni misafirlerin sayısı her geçen gün artacaktı...

1812. gün, Haz ve meşk salonları

Askerlere meşk salonuna kadar refakat eden Ava, sessizce bir kenara çekilip etrafı izlemeye başlamıştı. Büyük pencerelerinden gelen zengin ışığın zarif tavan süslemelerini aydınlatığı yüksek tavanlı meşk salonunda, misafirler dikkatli gözlerle ortada duran bir tabloya bakıyor ve Goya'yı bile kıskandıracak iltifatlarını ana sahibeye sunuyorlardı. Tıpkı eski kasrın yeni hali gibi o kitsch'de Goya'nın Çıplak Maja tablosunun kötü bir replikasıydı. Arkadaki taş duvarla çevrili servis merdivenlerine bir anlığına gözü takılan Ava'nın dikkatini, hemen kenarında duran küçük paslı bir kapan çekmişti. O anda aklına birden önceki sabah kasra gelen kapancılar geldi. Ana sahabe, haftalar önce çatıdaki ahşap payandaları kemiren fareler için bu kapancıları çağırılmıştı. Ana giriş salonundan çatıya çıkış olmadığı için, bu arka servis merdivenlerinin kubbenin üzerine çıkmak için kullanıldığını o an anladı. Ava, gittikçe kalabalıklaşan solanda bir anlığına ana sahibenin ona baktığını fark ederek irkildi ve sedef işlemeli kapıdan sessizce geçerek mahzene doğru yola koyuldu.

Francisco Goya, Çıplak Maja, 1790

Ana sahibi, neredeyse her katta yeni tadilatlar yaptırıyor ve garp kışlası müdavimlerine nasıl daha iyi hizmet verebileceği hakkında etrafındaki kadınlara gizli telkinlerde bulunuyordu. Yüksek tavanlı ve geniş ahşap pencerele eski tıbbiye odaları, taş mozaik zeminlerin güzelliğine ihanet edercesine ipek halılarla kaplanmış haz ve meşk salonlarına dönüştürülmüş; hizmetli odaları, depolar ve ilaçlıklar gibi küçük ve atıl yerler kadınlara verilmiş; tavanı göz alıcı fresklerle bezenmiş, Ana Azize'nin odası ise yeni gelen tugay komutanın gözdesi olduğu söylenen bir kadına tahsis edilmişti. Ava yol boyunca ahşap kaplamalar, antika tablolar ve duvar rölyefleriyle gizlenmiş bir hapishaneyi andıran haz ve meşk odalarının talihsiz değişimine şahit oluyor ve her adımda silinen yaşanmışlıklarla kasra olan inancını kaybetmeye başlıyordu.

“Haz ve meşk salonları tekinsizdi, süslerle örtünmüştü, ruhsuzdu. Tıpkı ana sahibi gibi.”

Ava ana merdivenlerden inerek giriş holünden geçmiş, büyük kemerli kapının yanındaki dar merdivenlerden mutfığa doğru ilerlemeye başlamıştı. Kasırda en az değişen yerlerden biri mutfaktı. Sadece depoları ve kilerleri ayıran duvarlar kaldırılmış; yerine ahşap raflar dizilerek, bu geniş ve aydınlık alan mahzene çevrilmişti. Mutfakta çalışan onlarca kadının arasına inen Ava, bir anlığına duraksadı ve Ana Azize'nin peşinde bu dar mutfakta koşturduğu anlar gözünde canlandı. Fiziksel olarak değişmemiş olsa da, eski samimiyetinden eser kalmayan mutfak, korseli hizmetçilerin sıkışıp kaldığı bir fare kapanına dönüşmüştü. Karamsar ve tedirgin duygular içinde geçen birkaç saatin ardından mutfaktaki işler kısmen bitmiş, servise başlamaya ise az vakit kalmıştı. Dar mutfakta, sıvalı mahzen duvarına dayanmış varillerin arasında, ana sahibenin istediklerini alan Ava, artık meşk salonlarına gitme vaktinin geldiğini anlamıştı ama gitmek istemiyordu. Bu sonu gelmeyen geceler ona mutsuzluk veriyor ve her gün biraz daha umudunu kaybetmesine neden oluyordu.

İsteksizlik içerisinde mahzenden ana salona çıkan Ava, kasrın iç mekanının kapasitesini aşan bir kalabalıkla dolduğunu fark etti. Aşağıdaki ana salonu meraklı gözlerle kasrın duvarlarındaki rölyefleri inceleyen garnizon askerleri, yukarıdaki meşk salonlarını ise yüksek rütbelileri doldurmuştu. Kahkahaların oluşturduğu uğultuya bir de piyano sesi eşlik etmeye başlamıştı. O sırada Ava'nın gözüne tekrar cam

kubbe takıldı; bu sefer güneşin hüzmeleri yerini ay ışığına bırakmış, ancak eski davetkarlığından hiçbir şey kaybetmemişti.

O gecedan itibaren içinden bir ses Ava'ya her gece, özgürlüğün çatıda olduğunu fısıldıyor ve hiç susmuyordu...

1825. gün, Birbirine açılan odalar

Bunun gibi geçen onlarca ayansız ve çekinceli gecenin ardından, Ava tüm güzel umutlarını küçük odasının tavanındaki kirışlere asmış ve kasrın eski halinden hiçbir iz kalmadığını nihayetinde kabul etmişti. Artık burası onun için sığınacak bir yer değil, kaçılması gereken, bir kafesti. Umutsuzluk ve korku içinde, artık o da diğer kadınlar gibiydi.

Ava bu yere sığınağı tam beş yıl olmuştu. Artık bu kasırdaki son günleri olduğunu biliyor, her gün buradan gitmenin hayaliyle kendini bu sakıncalı düzenden uzak tutuyordu. Aşağıda sürekli devriye gezen nöbetçiler, kasrın her köşesini gözlemliyordu; oysa çatı, korumasız olduğu için, Ava kurtuluşunun buradan olacağını biliyordu. Ancak, bunun için gecenin ilerleyen saatlerini beklemesi gerektiğinin de farkındaydı. Tedirgin bekleyişin sonunda, gece bekçileri sokaktaki taş duvarlara asılmış kandilleri tazelerken, ana sahibi ve misafirler kasırdan ayrılmıştı. Zamanın geldiğini anlayan Ava, çaresizliğini yansıtan kırık ahşap pencereye son bir kez bakarken, pencereden sızan zayıf ışığın, odanın karanlığını aydınlatan umut verici bir iz olduğunu fark etti. Bu zıt duygularla, odasından ilk defa farbalalı korsesini giymeden ayrıldı. Hızlı ama sessiz adımlarla asma koridordan geçerken, Ava'nın gözleri son kez cam kubbeye takıldı. Bu gece ne ay vardı ne de bir yıldız. Burada yaşayan kadınlar gibi mağrur ve sahipsiz olan asma koridorun uzun ve dar geçidinde ilerleyerek merdivenlere yöneldi. Ava, ana sahibeye benzettiği, ihtişamlı ama ruhsuz meşk salonuna sonunda ulaştı. Devamında ne bir koridor ne de merdiven vardı. Her biri kapalı kapılarla ayrılmış odalardan geçerek, fare kapancılarının kullandığı taş duvarlarla çevrili servis merdivenine ulaşacaktı. Her bir oda birbirinden kötü geçmişle karanlıkta Ava'yı bekliyordu.

“Birbirine açılan odalar apansızdı, tekinsizdi, serindi ama derin bir nefes gibiydi. Tıpkı her katta gittikçe yaklaştığı meçhul özgürlüğü gibi.”

Geçtiği onlarca odanın ardından, çıplak ayaklarıyla nihayet servis merdivenine ulaşan Ava, hızla çıkmaya başladı. Ana çatıyı taşıyan, uzun ve ince ahşap payandalara tutunarak ilerlerken, Ava, bir an için bu payandaların çatıyı ayakta tuttuğu gibi, bu çürük düzeni de kadınların ayakta tuttuğunu fark ederek hüznle iç geçirdi. Ama tıpkı payandalar gibi, onların da değeri bilinmemiş, üstelik hep kötü gözle bakılanlar yine onlar olmuştu.

Nihayetinde son merdiveni de çıkan Ava, ahşap kirişler arasından ilerlerken gözüne küçük bir pencere ilişmişti. Dışarıda yükselen seslere bakılırsa, birileri yokluğunu fark etmiş ve peşine düşmeye çoktan başlamışlardı. Pencereden dışarı çıkan Ava, artık payandalı çatıya ulaşmıştı. Hemen altında duran büyük cam kubbe, Ava'ya eskisi kadar davetkar bir şekilde tebessüm etmiyordu. Çaresizce etrafına bakınan Ava, çatıdan körfez merdivenlerine inmek için bir yol arıyordu ama kabullenmek istemediği bir şey vardı. Ne bir iniş yolu vardı ne de bir kaçış...

Müfreze nöbetçilerinin bağırışları artık daha da yakından geliyordu. Ava, çaresizlik ve korku arasında gidip gelirken, yerde bir korse buldu. Farbalası önüne düşmüş, düğümleri tek tek çözülmüş bu korse, belli ki haftalar önce kaçan kadına aitti. Yoksa o da mı kaçamamıştı buradan?

Ava son umudunu bulduğu korseyle kaybetmiş ve her şeyi metanetle karşılamayı kabullenmişti. Burada ne ışık vardı ne de merdiven. Ne kurtuluş vardı ne de özgürlük. Elinde yalnızca farbalalı bir korse vardı. Arkasında cam kubbe, önünde ise körfeze açılan derin boşluk...

1825. gün, Payandalı çatı

Ava, kendini boşluğa bırakmanın asıl kurtuluş olduğunu o an fark etmişti. Bu kurtuluşun ona yeni bir hayatın kapısını aralayacağından emindi; ama bu yolculuk, körfezde başlayacak özgürlüğüne mi ulaşacaktı, yoksa Ana Azize'nin gittiği yerde huzur içinde mi sona erecekti? Bir yanda tüm günahların ve yaşanmışlıkların üstünü örten payandalı çatı; bir yanda ise körfeze inen merdivenlere çarpan keskin boşluk... Nöbetçilerin ise gelmesi an meselesiydi.

Ava ise kararını verdi...

“Boşluk misafirperverdi, davetkardı, umut doluydu. Sıcak bir kucak gibiydi. Tıpkı Ana Azize gibi.”

Kaynakça:

<https://www.istanbulsanatevi.com/wp-content/uploads/2020/12/francisco-goya-ciplak-maya-b.jpg>

https://ftanda.co.uk/images/drawings/dec15_28.jpg

KÜBRA YALÇINKAYA

TED Kayseri Koleji'nin ardından 2017 yılında TEDÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuştur. Mezun olduğu 2017 yılında, ODTÜ Kültürel Mirası Koruma yüksek lisans programında dersler almıştır. 2018 - 2020 yılları arasında mimar olarak görev aldığı Onur Yüncü Mimarlık'ta 2020 yılından itibaren proje müdürü olarak görevine devam etmektedir.

JÜRİ ÖZEL ÖDÜLÜ

(Çelen Mirata Birkan adına)

GÖKAY ÇELİK

Mayrik

Öz, aramaya değerdir. Ancak özünü bulan insanın, ruhu dünyaya kök salabilir. Kök salmak, belirli bir yere sabit kalmak değildir. Topraklara konulmuş olan sınırları insanlar belirlemiştir. Kökler tüm dünyaya uzanabilir. Dünya üzerinde sonsuz bir yolculuğa çıkmış biri, özünü ücra bir köşede, keman çalan bir sokak sanatçısının ezgisinde; tarlada çalışan bir işçinin alın terinde; hiç görmediği bir çiçeğin renginde bulabilir.

Yağmur hafif hafif çiselemeye başlamıştı. Mayrikile Avusturya düzlüklerinde bir tren yolculuğundayken, geçmiş anılarını anlatıyordu. Özünü anılarında arıyor, çocukluk yıllarına gitmeye çalışıyor fakat isimleri ve yerleri anımsamakta güçlük çekiyordu. Her tren yolculuğumuzda şüphesiz aynı anılardan, yerlerden üstünkörü bahseder; anımsamaya çalışırdı. Bunun nedeni yıllar önce çocukluğunu bırakıp trenle göç ettiği günde kalmış olmasıydı. Bu onun en büyük travmasıydı. Geçmişin izlerinin içini acıttığını söylerken, gözlerindeki özlemi okuyabiliyordum. Elinden oyuncuğu alınmış bir çocuk gibi ağlamak istiyordu fakat bastırıyordu gözyaşlarını. O gün onu çocukluğuna, özünü bulabileceği ve bulduktan sonra da ruhunu özgür bırakabileceği bir yolculuğa çıkarmaya karar vermiştim. Şayet insan ruhunu özgür bırakabilirse, özü taşar. Bir ırka, bir isme veya herhangi bir kalıba bağlı kalmaz. Dünyanın neresine giderse gitsin, kimliği ve benliğiyle barışık olabildiğinden, sevgiyle bakabilir. Ruhunu sevgiyle besleyebilir. Öz, sevgidir.

Nereye gideceğimizi bilmeden, her seyahate çıkışımızdaki gibi bir hayli şendi Mayrik. Ninesinin hatıra bıraktığı küçük mor çiçekli tarazını* giymişti. Belki de yolculuğun kendi köklerine olduğunu hissetmişti. Uçakla İstanbul'a indikten sonra gara geldiğimizde, eski trenleri görünce yüzünün rengi değişmişti. Bir anda seyahate çıkmanın verdiği neşe yerini hüzne bırakmış, yaşının getirmiş olduğu kırışıklıklar sanki aniden belirginleşmişti. Trene biner binmez yorgunluktan uyuklamaya başladım fakat her uyandığımda, Anadolu bozkırlarını göz kırpmadan izleyen Mayrik'i görüyordum. Ara ara sessiz bir ezgi mırıldanıyordu. Bu annesinin çocukken onu uyutmak için söylediği ninniydi. Ninninin ezgisi bir ağıtı andırıyordu. Ebeveynlerinin

yaşadıkları bazı acı ve hüznler, bu ninni aracılığıyla ona miras kalmıştı.

Seherin ilk ışıkları camdan içeri vururken büyükbaş hayvan sürüleri köylerden ayrılıyor, uçsuz bucaksız tarlalar yüzünü güneşe çevirmeye başlıyordu. Mayrik her istasyonda daha da heyecanlanıyordu. Nereye gideceğimizi belki İstanbul'da, gara vardığımızda anlamıştı fakat tek kelime etmemişti. Görevli, Sivas anonsunu yaptığında trenin durmasını beklemeden ayağa dikildi ve çantasına sarıldı. Şehir merkezinde, anne ve babasının kışları dağ köylerinden gelip oturdukları mahalleye doğru yola koyulduk. Birlikte çocukluğunu geçirdiği arkadaşlarının yaşayıp yaşamadığını merak ediyordu. İlk kapıyı çaldığımızda Mayrik neşeye bağırды. Yıllarca akşam sofralarını birlikte kurup farklı dillerden şarkılarla, danslarla geç saatlerde uyudukları, sabah olması için can atıp ilk fırsatta sokakta oynamaya çıktıkları arkadaşlarını görmüş ve uzun zamandır ilk kez bu denli sevinmişti. Çocukken en yakın arkadaşı olan Hasan amcanın evinde kahvaltımızı yaparken, büyük dedelerimin bu topraklara büyük katkılar sunduklarını, ticaret ve el sanatlarında büyük emekler verdiklerini ve şehrin en güzel bakır işçiliğinin onların elinden çıktığını öğrendim. Öyle ki muhakkak her evde onların işlerinden birer parça bulunduğunu söyledi ve bana büyükbabamın yaptığı bakır bir lengeri* getirdi. Şimdi elimde tutmakta olduğum lengerin üzerindeki motifler belki son kez bu topraklarda işlenmişti. Özümü, bir motifte hissedip kilometrelerce ötede görebileceğimi ben de bilemezdim. Hasan Amca ile Mayrik birbirlerinden hala sevgiyle bahsediyorlardı; farklılıkların ahengini, zenginliğini görebilmiş olmaları onları kendi dünyalarının en mutlu insanı yapıyordu. Hasan Amca hatırladığı kelimelerle Ermenice konuşmaya çalışınca Mayrik yutkunup ona sarıldı. Yaşlanıp saçları da ağarmış olsa, orada birbirine sarılan iki küçük çocuk görüyordum. Birkaç insanın hatası toplumlara mal edildiği için yerlerinden, köylerinden ayrılmışlardı. Fakat bağları hala tazeydi. Etnik kimlik nedir bilmeden, ayrıştırmadan, bir olmanın zengiliğini hissetmiş; özlemle sarılan iki çocuk.

Amacıma şimdiden ulaşmış olduğumu hissederken Mayrikle onun köyüne doğru yola çıktık. Köy Kızıldağın eteklerine yaslanmıştı. Onlar göç ettirilmeden hemen önce buraya, o zamanın Dersim vilayetinden Aleviler yerleştirilmişti. Bir göçün yerini başka bir göç almış, bu topraklardaki yer isimleri birçok kez değişmişti. Sıcak karşılamalarına ve evlerine davet etmelerine rağmen, Mayrik hemen eski köy yerine gitmekte ısrarcıydı. O yöne doğru yürümeye başladık. Koç ve at minyatürü olarak inşa edilmiş mezarlarla dolu, Alevi köyüne ait olduğunu öğrendiğim, açık hava

müzesini andıran eski bir mezarlığın kenarından yürüdük ve eski köy yerine vardık. Evlerden eser kalmamış da olsa Mayrik zamanının büyük çoğunluğunu babasıyla birlikte geçirdiği Meryeman Manastırının önüne götürdü beni. Artık rehberlik görevi ona geçmişti. Burası onun çocukluğu, anılarıydı. Mayrik dediğime bakmayın onun adı Alis'ti. Alis, köylerinden doğan Kızılırmak nehrinin Ermeniler arasındaki adıydı. Göçten sonra gittiği Avusturya'da yeni hayatıyla birlikte adı da değişmişti. Benim ona hep Mayrik dememi istedi. O da annesine böyle demişti. Çünkü Mayrik, kendi dilinde anne demektir. O, benim hayatın acılarını geçmişe gömmüş; emektar annemdi. Şimdi tüm ruhuyla yedi yaşındaki Alis olduğu zamanlara dönmüş, manastırı seyrediyordu. Kuş uçmaz kervan geçmez bir dağ köyündeki bu kadim yapı; onun kök saldı, her duyguyu en saf şekilde yaşadığı çocukluğuydu. O kendi çocukluğunu inceliyordu. Adeta bir zaman makinesinin içindeydik. Bedenen benimleydi, fakat aklı anılarındaydı. Manastıra doğru yürümeye devam ettik.

Manastır, bir bayıra ihtişamıyla inşa edilmişti. Eski köy yerinin en ortasında duruyordu. Ev harabelerinin taşlarıyla köylüler tarafından yıkılan kısımlar onarılmış, yıllarca depo ve ahır olarak kullanılmıştı. Bu durumu takdir ettim çünkü bugüne kadar çevrede korunabilmiş nadir yapılardandı, bunun nedeni onu kullanarak ve bakımını yaparak kullanmış olmalarıydı. Yüksek duvarlarla çevrili bir avluya ulaşmak için manastırın tek girişi olan ve adeta bir anıtı andıran Ermeni motifli, bezemeli çift kanatlı ahşap bir kapıdan geçtik.

Taşların ihtiyar yüzlerine günün son ışıkları vurmuş, adeta geçmişin yankısını zemine yansıtmıştı. Mayrik sessiz bir ağıt fısıldıyor, benden bağımsız geziniyordu. Zeminin taş döşemeleri zamana karşı savaşmış ve geçmiş yüzyılların ağırlığını korumuştur. Avlunun ortasındaki havuz, avlunun ağır havasına bir serinlik katıyordu. Geçmişte dışarıdan gelen misafirler bu küçük, yuvarlak, berrak suyuyla parıltı veren havuzda elini yüzünü yıkarken; bugün kuşların ve yaban hayvanlarının hayat çeşmesi olmuştu. Avlunun etrafında göğe el uzatırcasına yüksek duvarlara sahip koridorlar uzanıyordu. Mayrik yıllarca bu koridorlarda koşturmuş, dinlenmiş, saklanmıştı. Koridorların duvarlarındaki fresklerin yüzleri kazınmış olsa da ruhları sağlamdı. Geçmişin derinliğine pencere açıyorlardı. Fresklerdeki her renk, bir anıyı, bir duayı, bir duyguyu çağırıyordu. Koridorun sonundaki, pencere olduğunu tahmin ettiğim büyük açıklıklar, içeri güneş ışıklarını alıyor, manastırdaki yaşamı dış dünyaya açıyordu. Mayrik koridorlardan geçti ve başını örterek ana kilise yapısının içine girdi. Burası görkemli bir

taş kubbeye sahipti. En tepesinden taş zeminin orta yerine bir ışık huzmesi vuruyordu. Bu huzmenin ortasına yere oturdu ve dizlerini kendine doğru çekerek ellerini bağladı. O anda sanki gökyüzünden gelen ışıkla bir oldu ve geçmişin kutsal öykülerine yolculuğa çıktı. Duvarlardaki spreylere boyalarından grafitilerin ardını görüyor ve biliyordu Mayrik. Zarar görüp aşınmış heykellerin parçalarını kafasında kolaylıkla birleştirebiliyordu. Zihninde çocukluğuna dönüp özündeki eksik parçaları da birleştirebildiği gibi.

Kilise yapısının hemen önündeki küçük odanın kütüphane olduğunu anlatırken gözlerinden iki damla süzüldü. İlk yazısını harflerini küçük parmaklarıyla bu odada yazmış, ilk kitabını bu odada okumuştur. Şimdi ise yüzündeki çizgilerden geçmişte yaşadıkları okunuyordu. Yere bastığımda ayağıma bir taş çarptığımı sandım. Tahtadan oyulmuş minik bir kuş figürü duruyordu yerde. Yerden alarak incelemeye başladığımda, kütüphanenin raflarındaki işlemlere benzeyen motifleri bu elimdeki minyatürde de gördüm. Bunu geçmişten bana gelen bir hediye olarak kabul edip çantama koydum. Mayrik Kütüphanenin yüksek raflarını, el yazması kitaplarını, kitapların ve mürekkebin kokusunu anlatırken bilgelik dolu bu mekânın geçmişteki gibi bugün de onun ruhunu arındırdığını hissettim. Kütüphanenin önündeki küçük açık alandan geçip misafir odalarının olduğu kata çıkan merdivene ulaştık. Dar ve dik basamaklarıyla bu kasvetli merdivenden çıkarken dinginlik, yerini tedirginliğe bıraktı. Taş basamaklar yer yer aşınmıştı. Mayrik sabahları anne babası mutfakta hazırlık yaparken bu odalara gelir, şehir dışından veya başka ülkelerden gelmiş misafirleri uyandırır. Bu görevi büyük zevkle yaptığını anlatırken sonunda bugün onun gülümsediğini görebilmişim. Misafirlerin kapılarına tıklatıp kaçan küçük kız çocuğu, şimdi bu manastırın misafiri ya da belki şu an buralardaki tek sahibiydi. Üst katın güney kanadına saklanmış olan şapel, manastırın ihtişamından bağımsız, pek mütevazı bir havaya sahipti. Yığma moloz taşların aralarından içeri giren kuş sesleri, tozlu ve ince işçilikli duvarlarda yankılanıyordu. Şapelin üstü küçük bir kubbe ile örtülmüş ve Mayrik bu kubbeyi destekleyen zarif ama güçlü kemerlerin birine yaslanmış sessizce dua ediyordu. İçeride elleri titreyerek dokunduğu birkaç küçük ahşap sıra çürümeye yüz tutmuş fakat hala ayakta kalabilmişti. Oradan ayrılıp Mutfak bölümünün önünden geçerken kafasını kaldırmaktan çekinen Mayrik, burada babasıyla söylediği şarkıların ezgisini, annesinin yapıp önce ona tattırıp sonra misafirlere ikram ettiği yemeklerin tadını hissetmeyi ummuştu.

Manastırın arka bahçesinde anne babasının kendi elleriyle diktikleri meyve

ağaçları hala her sene çiçeğe duruyor olacak ki, yerlere dökülen çiçekler bahçeyi envayi çeşit renge bürümüştü. Yere dökülen kiraz çiçeklerinden alıp kulağına taktı ve bahçedeki kısa duvara oturup bacaklarını sallandırdı, tıpkı çocukken yaptığı gibi. Mayrik her sabah bu bahçeye gelip çiçekleri sular, bu duvardan atlayarak manastırın yanındaki ahıra giderdi. Babası hem köy halkına ait olan hem de manastıra gelen misafirlerin atlarının bakımlarını yapardı. Mayrik bir attan diğerine koşturur babasının onu bir atın sırtına atmasını beklerdi. Babasının işi bitene kadar bir atın sırtından diğerine atlar at hareket ettikçe çığlıklarla kahkahalarla zamanı durdurur, neşeyle oynardı. Şu an bu bahçede uyuyakaldığı o güne dönmek istediğini söyledi. Gördüğü rüyalarından birinde olmayı, uyanıp o zamanki yaşantısına dönmeyi hayal ediyordu. Ben avluya dönüp, gitmeden son kez geçmişte burada yaşamış atalarımın anılarına selam verip, vedalaşmak istedim. Avlu hem bir selamlaşma, hem bir hatırlayış, hem bir vedalaşma mekanıydı. Mayrik içeriden çıkıp yanıma geldi. Bu mekânda anılarıyla barıştığını, eksik parçaları tek tek hatırlayıp, kalbindeki özlemi dindirebildiğini söyledi. Amacıma ulaşmış olduğumu duyunca, içimi buruk bir mutluluk kapladı. Gitme vakti gelmişti. O birkaç gün burada, yakın bir köyde inşa edilmiş bir dağ otelinde kalıp, zaman geçirmeye karar verdiğini söyledi. İki ayrı taksi çağırdık. Ben Avusturya'ya dönmek üzere şehir merkezindeki tren garına, oradan da İstanbul'a geçecektim. Mayrik kalma konusunda hayli ısrarlıydı. Henüz gezip görmek istediği köyler, özlem gidermek istedikleri arkadaşları vardı. Benim ise işlerime dönmem gerekiyordu.

Avusturya'ya döndükten sonraki gün Mayrikle telefonda konuştum ve ilçe merkezinde küçüklük arkadaşı Melek'le olduğunu öğrendim. Birlikte vakit geçirmekten hayli mutlu olsa gerek ki, geri dönmek istemediğini üstü kapalı bir şekilde söyledi. Ona kalsa bundan sonra orada dağ dağ gezecek, her gördüğü ulu ağaca sarılacak, her yıkıntıdan çantasına bir taş atıp sırtında kendiyle taşıyacaktı ve sırtına attığı her taş parçasıyla daha da hafifleyecekti. Dönüş biletini aldım ve birkaç gün önceden kendisine gönderdim. Uçuşuna bir gün kala, sabah bisikletimle işe giderken, telefonum çaldı. Türkiye'den yabancı bir numara arıyordu. Telefonu açtığımda duyduğum sesi anımsadım. Daha önce dedelerimin geçmişine dair araştırma yaparken konuşup tanıştığım Aram beydi. 'Burada bir Hanımefendi'yi bir köy harabesinde baygın bulup, hastaneye kaldırmışlardı. Beni aradılar ve "Herhalde sizlerdendir" dediler. Yanına gittiğimizde sizin numaranıza ulaştık. Durumu pek iyi değil dilerseniz gelin.' dedi. Mayrikle son konuştuğumda dönmeden son kez eski köy yerine gideceğini söylemişti. Telefonu kapatırken sesi gayet iyi geldiğinden ve bir sağlık sorunu

olmadığından, aldığım telefon karşısında yerle bir oldum. Bisikleti bırakarak bir taksi çağırdım ve Mayriğime ulaşmak için telaşla yola koyuldum.

Vardığımda ertesi günün sabahı olmuştu. Aram bey burada beklemiş ve annemi yalnız bırakmamıştı. Beni kapıda karşıladı ve o acı haberi verdi. Mayrik beni bırakmıştı. Gelirken kendimi bu habere hazırlamamıştım. Onu alıp götürmeyi, küçük dünyamızda yaşamaya devam etmeyi istemiştım. Ben onu geçmişinde yarım kalan anılarına doğru yolculuğa çıkarmıştım. Zihnini kurcalayan anılarla barışıp, ruhunu özgür bıraksın istemiştım. Oysa o kök saldığı yerde kalıp, burada hayata gözlerini kapatmıştı. Benim dünyam yıkılmıştı fakat o son yolculuğuna kendi dünyasında çıkmıştı. Aram Bey köylülerden müsaade istememi rica etti. Mayrik buraya, kendi toprağına defnedilmek istemişti. Aram Bey'e son sözü bu istek olmuş. Mayrik'i son kez görmek için aşağı indiğimde, avucunu sıkılı gördüm. Avucunu açtığımda yerde bulduğum tahta kuşun bir eşinin de onda olduğunu gördüm. Bu Mayrik'in bana son hediyesiydi. Fakat asıl hediyesi bana bıraktığı anılarıydı. Onları kalbimde saklayacak ve dünyanın neresine gidersem gideyim, Mayrikten bir iz bulup onun ruhunun özgür kaldığını görmeyi umacaktım. Birkaç telefon görüşmesi yaptım.

Köy halkı beni girişte karşıladı, köy mezarlığının yanındaki eski, belirsiz mezar taşlarının yanına bir mezar kazdırmışlardı. Aram Bey köyün ileri gelenleriyle konuştu. Kendisine 'Başka yere götürmeyin, bizim müsademize gerek yok. Burası bizden önce sizindir' dediler. Siz biz kavramının hiç olmaması gerektiğini düşündüm. Sınırları da, isimleri de koyan biz insanlardık. Alis, bu köyde doğduğunda evini seçemediği gibi, Melek de seçemedi. Aslında onlar birdi, aynı sudan içip aynı havayı solumuş, aynı tarlanın buğdayından un öğütmüş, ekmek yapmış, aynı sofraya oturup yemişlerdi. Sonradan dışarıdan gelen bir el onları ayırmış, siz biz haline getirmişti. Mayrik bu ayrımı hiçbir zaman kabul etmez, arkadaşlarından, komşularından kendi ailesi gibi bahsederdi. Bana en büyük mirası onun bu hoşgörüsüydü. Mayrik'i buraya, yarım kalmış çocukluğuna, kök saldığı ağaçlara emanet ettim. Ve bana küçükkken ninni olarak söylediğı dizeleri, onun yeni evinin üstüne yazdırdım;

Beni hor görme kardeşim, Sen altınsın, ben tunç muyum?
Aynı vardan var olmuşuz, Sen gümüşsün, ben saç mıyım?

GÖKAY ÇELİK

Ben Gökay Çelik. 1999 Bursa doğumluyum. 2023 Yılında İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama ile Mimarlık bölümlerinden çift anadal onur öğrencisi olarak mezun oldum. Eğitimimin ikinci yarısında Porto'da ve mezun olduktan hemen sonra Barselona'da olmak üzere iki kez Erasmus stajı yaptım. Eğitimim esnasında TÜBİTAK bünyesinde proje bazlı şehir plancısı olarak çalıştım. Mezuniyetimin ardından Bursa'daki özel bir planlama ofisinde 6 aylık bir iş deneyimi edindim. Şu an Münih Teknik Üniversite'sinden aldığım master kabulü sebebiyle Almanya'ya gitmeye hazırlanıyorum. Okulumdaki topluluklar bünyesinde dergi yazarlığı yaparak geliştirdiğim metin yazmaya olan ilgimi, değerli yarışmanıza katılarak değerlendirmek istedim. Saygılarımla,

MANSİYON ÖDÜLÜ

SERKAN YAVUZ

Sığircık Göçü

27 Ocak 1815 günü Hisar Camii'nin şerefesinin rıhtıma bakan tarafından Trieste ve Napoli'ye uğradıktan sonra Marsilya'ya varması rota edilen üç direkli Pharaon yelkenlisinin limandan ayrıldığını gördüm. Elimdeki kalem ve kâğıdı heybeme koyup kumaşçılar bedestenine haber vermeye koştum.

Cami görevlisi ön revağın batı yanından minareye giren kürsü kapısının tutmayan kilidini fark etmeyeli dört gün geçmişti. Bu adamın vazifelerine karşı gösterdiği özgün üslubu giriş çıkışlarını epey kolaylaştırıyordu. Büyük bir talihsizlik sonucu zıvanadan düşen çengel çivisinin başka bir büyük talihsizlik sonucu duvar helikleri arasına oturmuş olması marangozları şaşırtacak türden bir hadiseydi. Zira fark edildiği günün akşamı meydan kahvehanesinde en çok münakaşa edilen konu olmuştu. Bunu Tabakhane Mahallesi'nde inşa edilmesi düşünülen ve temel çukurları kazılmış vaziyette bekleyen yeni külliye çalışmalarının ne zaman devam edeceği izliyordu ki tartışmaların hararetine bakılırsa her iki husus da birkaç yüzyıl daha çözülemeyecek gibiydi.

Yine her zaman olduğu gibi, Liman Kalesi'nin önü Kemeraltı Çarşısı ahileriyle dolmuştu. Çünkü bir yük gemisinin, özellikle de Foça tersanelerinde inşa edilmiş, donatılmış, yabancı bir armatöre satılmış ve ticaret için geri dönmüş bir geminin avara merasimi İzmir'de her zaman büyük bir hareketliliğe yol açardı.

Limandan hayli içeride kalan bu kaleye yeni bir isim koyma vakti geldi de geçiyordu. Körfezi savunamayacak kadar uzak bir konumda olan bu kâgir yapı Sancakburnu Kalesi tamamlandıktan bu yana tahkim edilmiyordu. Kalenin yüksek ve şevli duvarının eteklerini takip eden ve gün boyu üzerine gölge bıraktığı rıhtıma açılan geniş sokakta yan yana dizilmiş tezgâhlar üstünde önümüzdeki ay Akdeniz kıyılarını dolaşması hedefiyle hazırlanan tüccar gemilerine girecek olan son sandukalar için yapılan pazarlıklar kale burçlarından sarkan çocukların eğlence odağı olmuştu. Seyre değer bir cümbüş doğrusu.

Mithat Efendi'nin geçen ay getirttiği saf Ceneviz ipeklilerini istemeden de olsa ise bulamam bugün sesinin esnaflar arasında iki misli gür çıkmasına sebebiyet veriyordu. Kadı Müftüzâde Mehmed Efendiye de izah ettiğim gibi kimse daha önce bu kumaşların üzerinde kömürün nasıl iz bırakacağını tatbik etmemişti ve bu bir an evvel öğrenilmesi gereken çok mühim bir meseleydi. İlaveten, bulabileceğim tek saf Ceneviz ipeklileri de onunkilerdi. Anlaşılan o ki zanaatımı geliştirmek için aradığım yeni yöntemler kendilerinin pek umurunda değil. Ne yazık!

Yine de bugün hiçbir pürüzün işlerimi aksatmasına müsaade etmek istemiyorum. Bu sefer dükkânının önünden geçmeden önce ellerimi son cemaat yerinin ortasında bulunan şadırvanda temizlesem daha iyi olacak. Ne kadar da kalabalık. Ahali burayı pek sık kullanıyor. Hah, işte taburelerden biri nihayet boşaldı. Bu şadırvanın kalay işlemeli musluklarından dört mevsim temiz su akardı ve kabartmalarla bezenmiş mermer tablalarından oluşan sekiz kenarlı duvarının tam ortasından kuşların ulaşabilmesi için kesme taş bir kaide üzerinde çeşmeli bir kurna yükseliyordu.

Yapıların dış cephelerinde binanın bir minyatürü şeklinde bulunan ahşap oyma yuvalar ile şehrin dört bir yanında rastlanabilen bu kurnalar çarşıya bereket getirdiğine inanılan civıltılı kuşların uğrak noktalarıydı. Lakin bana verilen sipariş üzerine peşinde olduğum sığırcıklar kentin içinde bu irtifaya alçalmazlardı. Zaten alçalırlardı da tüm İzmir'de benim haricimde onları resmedebilecek başka da bir kabiliyetli zat yoktu. Tabii, nakkaşhânede çalışan bazı kalemi kuvvetli genç kalfalar ile İpek Hanı'nda konaklayan birkaç seyyar ressamı saymazsak elbette. Onların da ekseriyeti şu an için tezhip, çini ve Levanten asilzadelerinin hanımlarını tuvallerinde nasıl daha ihtişamlı göstereceklerini bulma işleriyle hayli meşgullerdi.

İhtiyacım olan tek şey sadece bu göçebe kanatlıların zaman zaman istirahat amaçlı konaklayacağı ve onları ürkütmeden usulca yaşayabileceğim açık bir yükseklik bulmaktı ki şehirde bu işe en uygun yerler arasında Patrik Kalafatis'in, yerinden kımıldayamayacak durumda olan malullere dua okumak üzere Haralambos Hastanesi'ne yaptığı ziyaretleri dışında katiyen ayrılmadığı ve onarım çalışmaları için gelen taş ustaları haricinde de yeterli rütbeye sahip olmayan hiç kimseye geçiş izni vermediği Aya Fotini Kilisesi'nin otuz üç metrelik çan kulesinin seçenekler arasında olmayışı bu sabah beni sığırcıkları şehrin en yüksek minaresinin külâhına tünemişlerken gözlemlemeye yönlendirmişti.

Rum Okulu müdiresi Theodora Hanım'ın ısmarlaması üzerine Kuyumcu Yaşua Efendi lal taşlarıyla bezeli ve sığırcık kuşu şeklinde savat bir kolye hazırlamak niyetindeydi. Çalışmalarını her daim büyük bir titizlikle yürüten Yaşua Efendi, Müdüre Hanım'ın hususi siparişi için benden bu kuşların teferruatlı çizimlerini istedi. Daha önce de kendisine defalarca kez küpe ve yaka iğnesi tasvir ettiğim için bu vazifeyi de evvela bana teklif etmişti.

Sığırcık sürüleri her sene kış aylarında Baltık Denizi'nden İskenderiye Havzası'na uzanan göç yolları üzerinde birkaç günlüğüne İzmir'e uğrarlar. Civardaki kırsal alanlardan daha sıcak olduğu için kentin iç kesimlerine kadar yaklaşıp kavak ağaçlarının tepelerinde ve yüksek yapıların damlarında dinlenirler. Misafir odalarının düşük sehpalara serilen çeyizlik tüller gibi örterler şehrin üstünü. Önce her birinin göğsünden bir çift tef asılıymışçasına solukları hızlandıkça kabaran bir şamata işitilir. Sonra da on binlercesi peşi sıra havalanmaya başlar. Kısa süre içinde semada devasa bir bulut oluştururlar. Sanki elekte havalandırılan pirinç taneleri misali gökyüzünde bir o yana, bir bu yana, hiç çarpışmadan ahenk içinde savrulurlar.

Theodora Hanım bu göz alıcı gösteriyi çok severdi. Her yıl bu vakitler odasının terasına geçer, küpeşteye yaslanıp sığırcıkların gökyüzündeki nefes kesen dansını büyük bir hayranlıkla seyrederdi. Onlar şehri terk edinceye kadar da bakışlarını üzerlerinden ayıramazdı. Şimdi, sığırcıkların burada olmadığı zamanlarda baktıkça özlemini giderebileceği, onların bir timsalini ürettirip saklamak hevesineydi.

Eskiden kıyı şeridindeki iskelelere bağlanmış kayık ve patalyaların oluşturduğu geniş ıskarçayı takip ederek Kızlarağası Han'ına kadar uzanan şimdileri içeride kaldığı, eskidiği, çamurlandığı ve aşınıp yerinden çıkan taşları artlarında çukurlar bıraktığı için yük arabalarının etrafından dolandığı kayrak döşemeler üzerinden sekerek Frenk sokağına girdim. Tavernalarından tanbur ve keman sesleri duyulan bu işlek yolun kuzey ucundaki dükkânında Kuyumcu Yaşua Efendi beni kapıda karşıladı:

— Geç kaldın!

— Bir mimar hiç geç kalmaz, Yaşua Efendi. Erken de gelmez. Onlar tam gerektiği vakitte gelirler.

— Müşterilerim bununla ilgilenmiyor. Üstelik sen bir mimar değilsin. Hiçbir şey inşa etmişliğin yok.

— Henüz!

- Senden istediğim çizimler?
- İşte buradalar.
- Güzel, gayet güzel.
- Pire'den getirttiğin mercekler ne âlemde?
- Bahçede. Kamelyada. Lale soğanlarına dikkat et. Yeni dikildiler.
- Biliyorum, onları ben diktim. Tıpkı kamelyanı inşa ettiğim gibi.

Yaşua Efendi İzmir'in en mahir kuyumcuydu ve onun zanaatı karşısında şehrin diğer bütün mücevhercilerinin eserleri soluk kalıyordu. En zengin tüccarlarının hanımları takılarını yalnızca ondan satın alıyor, en yüksek devlet adamları kılıç ve bastonlarını hep ona süslettiriyorlardı. Tüm bu ilgi ve alaka ona büyük bir servet kazandırmıştı ki kendisi de buna yaraşır bir mülkte ikamet ediyordu.

Dükkânı, beni her gelişimde tekrar şaşırtan ve mütemadiyen yenileriyle tazelenen kuyumlarla doluydu. İnci kolyeler askılardan sarkıyor, gümüş bilezikler masalardan parlıyor, amber rengi kürkler üzerinde pırlanta bezeli süs iğneleri ışıldıyordu. Altın tasmalı ibrikler raflardan; yakut, safir, lal ve zümrüt taşlı yüzükler cam fanuslardan gözleri kamaştırıyordu. Tüm bu heybetli görüntünün ilerisinde bir de Sakız Evi vardı.

Tezgâhın arkasındaki kapıdan geçerek evin dış avlusunun dükkân tarafından olan çıkışına vardım. Kapı beşik tonoz bir koridora açılıyor ve devamında üst kattan çıkma yapmış odayı tutan ahşap dikmelerin taban bastığı seki düzlüğe varıp buradan iki basamak ile bahçenin çakıl kaplı sahanlığına iniyordu. Ev ile dükkân arasındaki geniş açıklığa yayılan taze budanmış çimenlik alanlar ile gül, lale ve erguvan ekili çiçek bahçeleri öylesine özenle tanzim edilmişti ki adeta hazır kıta bekleyen bir tabur misali intizam içerisinde duruyordu.

Çimenliğin güney yanında civarından yüksekçe tesviye edilmiş, etrafı taşla çevrili toprak bir kürsü bulunmaktaydı. Ortasında da bir mandalina ağacı. Yaşua Efendi Portekizli bir tüccardan kendisinin Çin'den getirtmiş olduğunu söylediği bu tatlı meyveyi ikram alıp tadını çok beğenince tüccar ona bir fidanını hediye etmek istemiş. O da kabul edip bu yeni ağacın fidanını bahçesinin en güzel yerine ekmişti. Bu mevsimler verdiği turuncu meyveler çok lezzetli doğrusu. Üstelik havaya da hoş bir rayiha yayıyorlar. Avlu komşu parsellerden yığma taş duvarlarla ayrılıyordu. Kuzeydeki duvar dibi boyunca su küpleri sıralanmıştı ve bitiminde bir tulumba vardı. Mermer bir patika bahçenin dış çemberini dönüp çiçeklik zemini ikiye

bölerek ortadaki çardağa çift koldan bağlanıyordu. Bu sekiz köşeli ahşap çardağın birer meşalenin tuttuğu karşılıklı iki yüzü açıktı. Bronz süslemeli köşebentler çakılmış direkleri yükselip aşık kalaslarına dayanıyor, onlar da merkezdeki mahyada birleşip kapalı bir çatı oluşturunuyordu. Mahyanın üstüne tunç döküm bir gül alameti oturtulmuştu. Tavanın ortasına da irice bir gazyağı lambası asılıydı. İzmir'in sarı sıcağında serin rüzgârları alabilmesi için kenarları yarı boyuna kadar ince parmaklıklarla şeffaf bırakılmıştı ve bunların aralarından da sarmaşık sürgünleri tırmanmaktaydı.

Sık sık misafirlerin ağırlandığı kamelyadaki masada aradığım mercekleri buldum. Yaşua Efendi daha incelikli eserler üretebilmek için İtalya'dan özel yapım mercekler sipariş etmişti. Bunlar nesneleri daha büyük gösteren ve de renklerini daha canlı hâle getiren sıra dışı cam parçalardı. Bu icatların kumaşların değerlerini ve niteliklerini ölçmek için de kullanılabileceği kanaatindeyim. Faydası olup olmayacağını anlamak için onları bedesten kethüdasına götüreceğim ama öncesinde biraz tecrübe etmek lazım. İçlerinden birini çıkarıp gözüme ilişirdim ve etrafa bakınmaya başladım. Masa yüzeyindeki girintiler belirginleşti. Nektar toplayan arıların kanat desenleri seçilir oldu ve bitkilerin renkleri derinleşti. Şimdilik işe yarıyor gibiler.

Bahçenin öte yanında Yaşua Efendi'nin Sakız Evi bulunuyordu. "Sakız Ev" diyordu onun için zira ailesi vaktiyle Sakız Ada'sından İzmir'e göç edip de buradaki yeni evlerini geride bıraktıklarına benzer bir şekilde inşa ettirdikleri için adı da böyle kalmıştı. İki katlı bu evin dış duvarları yerden saçaklarına kadar bembeyaz kireçtaşından örülmüş, pencere ve kapılarının pervazları çivit mavisi boyanmıştı. Merceklerin olduğu torbayı alıp zemini menekşe mermerleriyle döşeli selamlıktan içeri girdim. Burası ikinci bir kapıyla sofadan ayrılıyordu. Sofa avlu tarafında mutfak, karşısında merdiven ve yan tarafında kiler ile bir misafir odası bulunan uzun koridordan oluşuyordu. Merdiven yukarıda geniş bir oturma odasına açılıyor ve ev halkının yaşadığı diğer dört odaya buradan geçiliyordu. Üst katta sokak tarafındaki pencerelere mahremiyet için ahşap kafesler takılmıştı. Alt kattakilere de güvenlik için demir korkuluklar. Oturma odasının karşı kenarında ise evin cumbası bulunuyordu. Ahşap cumbanın altı payandalarla desteklenmişti. Sabah ışığı alıyordu ve iç kısmına da bir sedir çekilmişti.

Perdeyi aralayıp camdan dışarı göz gezdirdim. Sokağın karşısındaki evlerin ötesinde doğudaki su kemerleri görünüyordu. Güneyde de eski kale. Sığircık sürüsü kalenin üst izharında seyretmekteydi. İyice yükselmiş

ve hızlanmışlardı. Bir girdap oluşturacak biçimde birbirleri etrafında devrediyorlardı. Bu uçuş usulü tek bir manaya geliyor olabilir. Sürü ayrılmaya hazırlanmakta. Lakin henüz öğlen bile değil. Gün batımından önce gitmelerini beklemiyordum. Gösterinin son perdesini kaçırmak çok yazık olurdu. Onları daha iyi görebilmek için bir merdiven ile evin çatısına çıktım. Çatı kil kiremitlerle kaplıydı. Kaymamak için adımlarımı dikkatle basarak ilerleyip bacanın ağzına tutundum. Dengemi buldum. Torbadan uygun bir mercek çıkarıp sürüye doğrulttum.

O anda çok müstesna bir durum fark ettim. Merceğin ardında sığırcıklar artık eskiden olduğu kadar kara görünmüyorlardı. Sırtlarında alaca renklerde hareler belirmişti. Siyah tüylerinin bitim yerleri beyazlaşarak gerdanlarından karınlarına kadar ince ince benekler oluşturuyorlardı. Kuyruk telekleri rengârenkti. Gökyüzündeki ardışık kanat çırpışları sürünün bir ucundan diğer ucuna yanardönerli dalgalar gönderiyordu. Bir müddet sonra ağırlaşan sabah meltemine eşlik ederek buzları çözünen bir bahar ırmağı gibi Pagos Tepesi'nden aşağı dökülmeye başladılar. Zeytinlik korudan limana döndüler. Üzerime doğru yöneldiler. Ebemkuşağının bütün renklerinin saçıldığı bir temaşa sergileyerek etrafımdan aktılar ve körfez üzerinde tekrar yükselip Pharaon yelkenlisiyle birlikte ufukta küçülerek gözden kayboldular.

SERKAN YAVUZ

İzmir'de doğdu. Orta öğrenimini İzmir Vali Erol Çakır Anadolu Lisesinde tamamladı. 2023 yılında İzmir Ekonomi Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. İzmir Not Mimarlık tasarım ofisinde staj yaptı. Eğitimi boyunca çeşitli mimari atölyelere, yarışmalara ve sosyal sorumluluk projelerine dahil oldu. Serbest mimar olarak çalışmalarına devam ediyor.

MANSİYON ÖDÜLÜ

GAMZE ÖZER KARADAĞ

Yorgun Çerçeve

Öğretmenler ve varsa aileleri bu mesleğin ne kadar da gezgin bir meslek olduğunu iyi bilirler. Anadolu'nun doğusunu da batısını da görürsünüz. Bazen bir lojmanda, bazen bir köy evinde, bazen bir apartman dairesinde geçer ömürleri ve bazen en sonunda Ege'de bir kıyı kasabasında da son buluverir. Yani bizim hikayemiz tam da böyle bir hikaye. Biz kim miyiz? Yorgun Ailesi ve ben yani yorgun çerçeve.

Yıl 1959. Eylül'ün 1'i. Yorgun ailesinin hanımı Nazire Hanım beni İstanbul'un ünlü Mısır Çarşısı'ndan satın aldı. Uzun ve gürültülü bir yolculuktan sonra Baltalıman'ındaki eve ulaşabilmıştık. Özenle beni bez torbasından çıkardı, temiz bir bezle tozumu aldı, evliliklerinin ilk fotoğrafını yerleştirdi. İki eliyle beni kaldırdı, yüz yüze baktık. “Hah! Çok güzel oldu.” dedi ve bir öpücük kondurdu. Sonra da beni bir çiviyle duvara asıverdi. Bulunduğumuz yer bir apartman dairesiydi belli. Yüksekteydik, deniz biraz görünüyor, ağaçların yüksek dalları ve yaprakları manzarayı kapatıyordu. Tam karşımda kocaman bir pencere vardı. Ahşap olan pencerenin macunları güneşten kurumuş, açılıp kapandıkça gıcırdayıp rüzgarla sesini evin arka odasına kadar duyuruyordu. Evin duvarları beyaz renge boyanmış, tavanda akan damın kabartısı üstünkörü bir tavan boyası ile gizlenmişti. Benim yerim gayet güzeldi. Salonun her yerine hakimdim. Çapraz duvarımda Atatürk portresi asılıydı. Mutfağın kapısı da salona açılıyordu. Mutfakta gördüğüm fırır detaylı perdeler, nane yeşili dolaplar iyimserliğin ve umutlu günlerin temsilcisi gibi. Bu naif hanımefendi için güzel bir seçim. Nazire hanım mutfığa girmiş, hazeran kapaklı dolaptan küçük bir tencere çıkarıp, iki kaşık tarhanayı suyla karıştırıvermişti. Kısa sürede evin içi buram buram tarhana kokmaya başladı bile. Salata yapıldı, patates kızartıldı, kuru köfteleri özenle tabağa dizdi. Kapı çaldı. Saat 18:00 olmuştu. İşte evin beyi de geldi dedim kendime. Soyadı gibi yorgun, düşük omuzlu, gri paltolu, haki bir takım giymiş Mustafa Bey tarhananın kokusunu içine çeke çeke salonun ortasına geldi. Eşinin iki yanağından öptü, “kurt gibi acıktım” deyip yine eşinin iki gözünden öpücüğü kondurdu.

Kendimi mutlu hissettim. Hep böyle güzel hallerini göreceğimi düşündüm. Ama bu mutluluğum kısa sürdü.

Yemek masasına geçilmiş, çorbalar içilmişti. Mustafa Bey benim varlığımı farketmiş, çok “güzel olmuş, çok güzel düşünmüşsün” demişti eşine. Yine de biraz buruk bir yüz ifadesi vardı. Nazire hanım da bunu hemen farkedip “artık anlatman gerekiyor, neyin var?” diye soruverdi.

- Nazire biliyorum buraya çok alıştın, bende İstanbul’u çok seviyorum. Ama bugün okulumuza memurlar geldi ve tayininin çıktığını söylediler. Kısa süre sonra gitmemiz gerekecek.

- Nereye?

- Anadolu’ya, Bitlis’in küçük bir köyüne.

Ortam biraz sessizleşti. Düşüncelerini görebiliyordum adeta. Şehir ışıkları, arabalar, tramvay, kolalı yakalı önlükler, komşularla beş çayları, sahil yürüyüşleri, kalabalık tüm odayı sardı. Sonra taşınma telaşı, koliler, gözyaşları, komşuların vedaları aldı yerlerini. Bir anda duman kalktı ve hanımefendi yapacağımız bir şey yok, işinin gereği bu deyip elini eşinin eline uzattı.

Diğer gün olmuş, herkes uyanmış, salondaki biblolar gazetelere sarılmaya başlanmıştı bile. Hummalı çalışma mutfakta da devam ediyor, dolapların biri açılıyor biri kapanıyor, her şey kolilere yerleştiriliyor. Öğlene doğru komşular da yardıma geldi, el birliği ile koca evi salonun ortasına yığdılar. Büyük mobilyalar götürülmeyecek, gittiğimiz yerdeki lojman bize yetecek diye akşamdan konuşuldu. Her şey o kadar hızlı gelişti ki tüm duvarlar çıplak, ev ise bomboş kaldı. Tam yerimi sevmişken beni de bir telaş aldı. Evden eşyalar çoktan yola çıkmış, bir tek ben duvarda kalakalmıştım. Artık veda vaktiydi, Nazire Hanım beni gözyaşları içinde duvardaki yerimden aldı, camımı gelişigüzel bir şekilde avucuyla sildi ve çantasına yerleştirdi. Burası karanlık. Birkaç yarım ekmek sandviç ve bir litre kadar ayran yol arkadaşım olacak.

Tren garının gürültüsü, elveda nidaları, çarpışmalar, koşuşturmalar eşliğinde yolculuk başladı. Kompartımana yerleşmiştik belli. Saatler sonra Nazire Hanım çantayı araladı, gözleri bıraktığım gibi kan çanağıydı. Bir sandviçi aldı yanımdan, çantayı da ağzı açık bir şekilde yanına koydu.

Ekmeği 2 parçaya böldü, eşine uzattı. İkisi de isteksizce birkaç ısırık aldı, ayrıları da uzattı eşine birkaç yudum eşi birkaç yudum kendisi derken ayrıandan biraz içtiler. Sarılıp uyudular, uyandılar, gün battı, doğdu, yağmur yağdı, görevliler geldi, gitti, kimlikler kontrol edildi, trenden inildi, otobüse binildi derken biz Bitlis’e gelebildik.

Evin içindeyim. Duvara çakılan çivinin gürültüsünü duyuyorum. Çantadan çıkarıldım, duvara yerime asıldım. Ortam biraz karanlık gibi, tavan basık, duvarlar çok pürüzlü. O günün yorgunluğu ile hiçbir şey yapılmadı, ışıklar söndürüldü ve uyumaya gidildi.

Yeni gün kirli camlardan bana doğru doğmaya başladı. Hemen gözüme kenarda duran divan çarptı. Yanında bir yemek masası, yerde bir eski kilim, duvarların sıvası dahi yok. Her şey derme çatma duruyor. Kahvaltı masasında günün planlaması yapıldı. Mustafa Bey evden çıktı ve Nazire Hanım da temizliğe başladı. Camdan gördüğüm kocaman ve bembeyaz bir ova. Hiç ev yok, gözünün alabildiği yer kar tepeleriyle dolu. Birkaç kısrağ hoplaya hoplaya koşturuyor. Perdeler kirden kararmış, duyulan tek ses sobanın çıtırtısı. Sobanın üzerinde kir bir güğüm. Mutfak salonun içinde. Küçük bir kuzine, üzerinde 2 tane tabak olan bir terek ve küçük eski bir lavabodan ibaret. Kilimler perdeler kaldırıldı, yerler, divan, mutfak derken evin her yeri silindi, temizlendi, İstanbul’dan gelen perdeler asıldı, halılar serildi, tabaklar yerleşti. Evin ambiyansı bir anda değişti. Ev daha da ısındı. Akşam yemeği yendi.

Günler geçti, duvarlar boyandı, çatı onarıldı, köy kadınları yoğurdu, sütü, peyniri, yumurtayı eksik etmedi, çocuklar çiçekler getirdi, kediler yavruladı, çocuklar ateşlendi, kadınlar doğurdu, karlar yağdı, yollar kapandı, yollar açıldı, bayramlar geldi, Ankara’dan ziyaretlere gelindi, yemekler pişirildi, tarhanalar yapıldı, güneş doğdu, battı, kuzular meledi, yıllar geçti, tozlandım, temizlendim, yerimden düştüm, tekrar asıldım. Ailemle birlikte koskoca yılları geride bıraktım.

Bitlis’ten Van’a, Uşak’a, Safranbolu’ya köy köy dolandık. Bazen bir köy evinin duvarı yerim oldu bazen bir apartman dairesi. Bazen önümdeki camdan apartmanların çatılarını gördüm, bazen denizi, bazen tarlaları. Yeşili gördüm, sarıyı ve beyazı gördüm. Evler, eşyalar, komşular, kıyafetler, saçlar, sesler değişti. Tek baki kalan ailem, ben ve her ayrılışımızdaki saf hüznü oldu.

Yorgun ailesinin hiç çocuğu olmadı. Okulundaki her çocuk Mustafa

öğretmenin çocuğu gibiydi. Nazire Hanım için de geçerliydi bu. Biz çekirdek bir aileydik hep. Göğsümde gururla taşıdığım fotoğrafa hiçbir zaman yeni birisi eklenmedi.

Yıl 2007. İzmir'in Urla'sı yeni evimiz oldu. Necati Cumalı'nın Zeliş'inde "Urla küçük, unutulmuş, yoksul bir ilçe olabilir! Ama yoksul unutulmuş oldukları halde güzel olan şeyler vardır dünyamızda" demesinin üzerinden yıllar geçmiş, beklediğimizden çok daha güzel bir hal almış burası. Artık Yorgun Ailesi soyadının hakkını veriyor, yemek yapmak, temizlik yapmak, gündelik işler onları iyice yoruyor. Ortak kararlarıyla Darüşşafaka'nın Urla'daki evlerine yerleşiyoruz. Bahçe katında, mis gibi deniz, doğa havası kapıdan içeriye dalıyor. Her şey çok düzenli. Ben yine salonda başköşedeyim. Her şeye, her yere hakimim. İki büküm evin hanımı kahvesiyle bahçede oturuyor. Eşi de yanı başında. Burası bizim son evimiz.

Birkaç yıl burada dinlendikten sonra ne yazık ki onları sonsuzluğa uğurladım. Bu huzurlu evin çalışanları beni duvardan söktü ve bir çöpün kenarına koyuverdi. Yılların yıpranmışlığı üzerimdeyken bir eskicinin el arabasında kendimi buluverdim. İşte şimdi yeni hayatım başlıyor.

GAMZE ÖZER KARADAĞ

2016 yılında Trakya Üniversitesi Mimarlık bölümünden mezun oldum. 2019 yılında yine aynı üniversitede yüksek lisans eğitimimi tamamladım. 2020 yılında kayıt olduğum Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Yapı Fiziği ve Malzemesi bölümünde doktora tez aşamasındayım. 2017 yılında özel sektörde çalışmaya başladım ve Şubat 2020 tarihinden itibaren kendime ait olan Nokta Mimarlık isimli büroda mimari proje ve danışmanlık hizmetleri vermekteyim.

MANSİYON ÖDÜLÜ

KAMİL GÜLEY

Anne Bitti!!!...

Aslında hiçbir şey bitmemişti; tam da o günlerde başlıyordu her şey...

Küçük bir çocuğun hayatına yön veriyordu bir buçuk metrekaresel bir mekân...

Ailesinin üçüncü ve en küçük çocuğu olan Mert, henüz çok küçüktü ve her adımında farklı mekanlarda oyunlar oynamayı, hayal dünyasında yeni oyunlar kurmayı çok severdi. Kendi boyutlarına uygun mekanlar yaratır, oralarda hayal gücünü harekete geçirir ve kendini bulurdu. Çünkü 80'lerin Kıbrıs çocuğuydu Mert. 1974 savaşında henüz doğmamıştı. Ailesinin güneyden kuzeye göç etmesinden sonra Kıbrıs'ın kuzeyinde doğmuştu. Göç sonrası ailesine verilen, büyük bahçeli bir Rum evinde büyüdü. Bu ev, modern mimarlığın birçok özelliğini taşıyordu. Betonun ince detayları, zemin-den koparılmış konsol teraslar, yatay pencereler ve betonarme kolonları andıran güneş kontrol elemanlarına sahipti. Evin her köşesi mimari detaylarla doluydu. Mert içinse bu detaylar birer oyun alanıydı. Güneş kontrol elemanlarının arasından geçmeye çalışmak, boşta duran kirşilerin üzerinde sallanmak, teraslardaki çiçekliklerde arabalarını saklamak... Her noktasında bir çocuğun oyunlar oynaması için oldukça idealdi. O yıllarda ailesinin pek benimseyemediği bu ev, Mert için tam bir lunaparktı. Bayılıyordu cep-hede yer alan küçük mozaik kaplamalara. Onların sökülebilir olduğunu keşfettiğinde annesinden öyle bir azar işitmişti ki, hemen koşup Şungi'ye sığınmıştı... Şungi onun sığınabildiği tek limanıydı.

1960'ların sonunda yapılan bu evde, neredeyse her oda farklı pastel renkle-re boyanmıştı. Dış cephe gri, beyaz, brüt beton ve siyah-beyaz mozaiklerle kaphydı. Brüt betonun grisiyle tüm taşıyıcılar vurgulanmış, beyaz cepheler-le sade ve modern bir görünüm kazanmıştı. Minimalist bir konuttu.

Ne kadar renksizse dışı, içi de o kadar renkliydi. Yeşilin en açık tonuyla bo-yanmış salon, mutfak ve koridorlar, pembenin en güzel tonuyla boyanmış yatak odaları... Tuvalet ve mutfak, kendinden beyaz bulutlu yeşil fayans-larla kaplanmış, banyo ise aynı özelliğe sahip pembe fayanslarla döşenmiş-

ti. Pembe küvet ve lavaboyu ve yeşil porselen klozeti de unutmamak gerek. Aslında arkada yatan çok iddali tasarım yaklaşımı ile renklenmişti bu ev. İki zıt renk, özel ve yarı-özel mekanları birbirinden ayırıyor, onlara kimlik veriyordu. Misafirlerin ulaşabileceği tüm alanlar, insana huzur veren yeşil, yaşayanların özel alanları ise mutluluğu simgeleyen pembeydi. Mert'in dikkatini çeken bu renkli dünya, onun hayal gücünü geliştirirdi. Dedik ya işte, ne kadar renksizse dışı, içi de o kadar renkliydi. Tıpkı biz insanlar gibi... Dışımız bazen içimizi yansıtmasa da maskelerin arkasında farklı roller üstlenip kimliğini oluşturdu hep insanoğlu... Bu evin kimliği de oldukça anlaşılırdı. Mutluluk ve heyecan veriyordu bu ev yeni kullanıcısına!

Annesi en açık ahşap tonuna hâkim olan ve saman renk diye nitelendirilen tuvaletin kapısında bekliyordu Mert'i... Her gün, sesi aynı tonda, aynı soru: “*Bitti mi oğluuummmmm?*” “*Kaç saat ama? Ne yapan içerde?!*”

“*Hayır anne, biraz daha!*” diye cevap verirdi Mert. Sonra da Şungi'den ayrılması gerektiğini anladığında “*Anne, bitti!*” diye seslenirdi. Annesi o zaman tuvaletin kapısını açıp Mert'e ulaşabilirdi.

Mert'in oyun alanı

Peki kimdi bu Şungi?

Şungi, Mert'in kendini ait hissettiği mekanlardaki en yakın arkadaşıydı. Yalnız olduğu ve oyun oynamak istediği zaman ona eşlik eden muhteşem bir varlıktı. Ama Şungi ile sadece iki yerde buluşabiliyordu: Kendi odasında yatağın altında ya da tuvalette... Birlikte televizyon seyrediyor, her konuda onla tartışabiliyor, oyuncak araba tutkunu olan Mert, arabalarını onunla paylaşabiliyordu. Elinde hiçbir oyuncak yoksa bile, Şungi ile buluşabildiği oyun mekanlarında bulabildiği malzemelerle oyunlar kurgulayabiliyordu...

Oyun mekanları Mert için çok önemliydi. Evin ve bahçenin her köşesinde çeşitli oyunlar kurgular, mahalledeki arkadaşlarıyla bu oyunları oynardı. Ama tek kişilik mekanlar da vardı ve burada olmak ona huzur veriyordu. Yalnızlığın huzuru ne demek bilmeseydi de yalnızlığı kurgulayabiliyordu. Altına girip oynadığı yatak çok ilginç gelirdi ona. O dönem moda olan kahverengi tonlarındaki desenlere sahip formika yatak ve tam karşısında formikadan bir duvar dolabı... Ayakkabılık yoktu o zamanlar evlerde. Ayakkabılar da sayılıydı ve genellikle yatakların altında depolanırdı. Mert'in birkaç çift ayakkabısı vardı ve bunlar da araba rolü alır, karşıdaki duvar dolabıysa kocaman bir televizyon olurdu. Ama televizyon sadece “Uçan Kaz” adlı Pazar gün yayınlanan çizgi filmi gösterirdi. Mert'in bildiği uzun metrajlı tek çizgi film buydu. Renksizdi “Uçan Kaz” çünkü henüz renkli televizyon yoktu. Yatağın yaylarına kafasını çarpına kadar her şey renksizdi Mert'in dünyasında. Ama kafası kanayınca “Anne, gel-l-l-l!” diye ağlamaya başladığı ve renksiz dünyası aniden renklenirdi. Kimi zaman hastahanenin sus işareti yapan hemşirenin fotoğrafı önünde kafasına dikiş attırırken hayatı daha da renklenirdi; kimi zaman ise annesinin yaptığı pansuman ile acı kırmızı biber tadında olurdu günü... Bu yüzden midir bilinmez, Mert kırmızı rengi her zaman çok sevmiş ama bu renkten korkmuştur. Evet, yaramaz bir çocuktur, elinde su hortumu ile balkonlarda oynamayı, oynarken kaymayı, merdivenlerden atlamayı çok severdi. Başına bir şey gelse, bir yerini yaralasa ve incitse de her seferinde bundan zevk alırdı. Annesinden azar işiteceğini hissettiği anda ise uzun soluklu kaçabileceği, kimsenin ona dokunamayacağı kaçış mekanına giderdi.

Onun kaçış mekânı evin tuvaletiydi. “Bulutlu” diye nitelendirdiği yeşil fayanslar onu rahatlatır, huzur verirdi. Evin geneline çok yüksek iç mekanlar hakimken, tuvalet ve banyo mekanlarının üzerinde yer alan ve musandra olarak isimlendirilen depolama alanından dolayı yaklaşık bir kapı yüksekliğindeydi, alçaktı! Mekânın boyutlarından dolayı mıdır bilinmez ama Mert

bu mekânda kendisini mutlu hissediyordu. Orada yalnız kaldığında Şungi gelirdi ve onunla sohbet başlar, oyunlar oynardı. En büyük oyuncağı, fayanslar içinde yer alan, duvara gömülü yeşil renk porselen tuvalet kağıtlığı ve onun içindeki ahşap aparatı. Aparat çok iyi tasarlanmıştı. İki bölümden oluşan silindirik bir yapıya sahipti. Küçük ve onun neredeyse üç katında diğer silindir ahşap ve bunları birbirine kenetleyen yay sistemi vardı. Mert bu aparatı söktüğünde, onu bir insana benzetirdi. Şungi'nin çocuğuydu belki, ya da onun dünyasından biriydi. Mert hemen tuvalet kağıdından birkaç parça keser, insana benzeyen bu aparata kıyafetler yapar, onu giydirir ve kıyafetine uygun karaktere büründürürdü. Sonra başlardı Şungi ve kendi yarattığı ikinci arkadaşı ile oyunlar oynamaya... Mekân bir metreye bir buçuk metre boyutlarında küçük bir tuvaletti belki ama Mert için anlamı büyüktü. Kendi boyutlarına uygun bu mekânda, tıpkı yatağın altındaki oyunlarda olduğu gibi kendini güvende hissedirdi. Her gün tuvalet kağıtlarını parçalayıp yere dizer, kıyafetler oluşturur, hayali mobilyalarını yerleştirir ve bu karakterlerle oyunlar oynardı. Yatak altında oynamaya göre daha tehlikesizdi. Ha televizyon mu? Bu kez ahşap kapı televizyondur. Yatağın altındaki oyun mekânında, yatma pozisyonunda, elleri çenesinin altında televizyon seyredebileceği için kısa metrajlı çizgi filmleri seyrederdi orda Şungi ile... “Tom ve Jerry”, “Bugs Bunny”, “Donalt Amca”, “Red Kit” ve daha birçok çizgi film karakteri vardı karşısında...

Oğlan bunları yaparken, içerdeki durumdan bihaber olan annesi de çoğu zaman kapıda beklerdi... Annesi, Mert'in tuvalette bu kadar uzun kalmasının sebebini hiç anlamazdı.

Yıllar yılları kovaladı. Geçen zaman her şeyi yavaş yavaş değiştirirken Mert biraz daha büyüdü ama bu arkadaşından hiç kopamadı. Artık annesinden bağımsızlaşmıştı ve Şungi ile daha uzun süre bu mekânda oyunlar oynuyordu...

Derken 1990'lar geldi. Evliliklerinin ilk yılında 1974 savaşı sonrası bu eve göç eden aile, üç çocuğunu bu evde dünyaya getirmiş, gerçek aile duygusunu bu evde yaşamışlardı. Savaş sonrası belirsizlikler yavaş yavaş azalmış, kurdukları işte başarılı olan aile yaşamlarını da düzene sokabilmişlerdi. Böylece çocuklarını büyüttükleri bu evi artık benimsemişlerdi. Burası onların yuvası olmuştu ve yenilenme zamanı gelmişti. Küçük tuvalet ve banyo odasını birleştirme kararı almışlardı. Böylece alanlar daha büyüyecekti ve daha kullanışlı, günün koşullarına uygun hal alacaktı. Pembe küvet yerini jakuziye, pembe lavabo ise yerini kocaman bir dolaba sahip beyaz porselen gömme lavaboya bırakacaktı. Yeşil porselen, önden çekmeli sifon kollu

klozet ise üstten basmalı bembeyaz bir klozete dönüşmüştü. Tüm fayanslar bordürlerle taçlandırılmış krem tonlarına dönüşecekti. Her şey ihtiyaçlar doğrultusunda yenilenecek, mekâna yeni bir ruh gelecekti.... Peki Şungi? Ona ne olacaktı?

Mekân yıkıldı, odalar birleşti, büyüdü... Yeşil ve pembe bulutlarla dolu hayaller birden krem tonlarına büründü. Ahşap malzemeler geldi. Her şey zamana uygun yenileniyordu. Yeni mekân için tüm ev halkı çok heyecanlıydı. Peki ama Mert'in dünyası? Mert'in hayalleri? Yıkılan o yeşil ve pembe bulutlu fayanslarla birlikte bir çocuğun hayali dünyası da yok olmuyormuydu?

Mekân yapılırken, Şungi her gün toz duman içinde kalıyor, onun parçası olan yeşil gömme tuvalet kağıtlığı parçalara ayrılıyor, kırılıyor ve yerde öylece duruyordu. Şungi, Mert'e küsmüştü... Mert ağlıyordu, “*Neden böyle yaptınız?*” diye sorguluyordu. Ailesi ise “*Çok daha güzel olacak oğlum, yeni banyomuzu çok seveceksin,*” diyordu. Mert heyecanla Şungi de sevecek mi acaba? diye bekliyordu.

Sonunda mekânın tadilatı yapılmış ve mekân tamamlanmıştı. Yeni tuvaleti kim görse çok beğeniyordu. Ama Mert ilk kez orayı kullanmaya girdiğinde mekânın hissettirdikleri ona o kadar büyük, o kadar ağır gelmişti ki kendisini buraya ait hissetmedi. Hemen Şungi'ye seslendi. Ama Şungi orada yoktu. Kırılan parçası da yoktu... Mert, kocaman mekânda yapayalnız kalmıştı. Hayatında ilk kez bir varlık onu terk etmiş ve Mert'e küsmüştü. Artık Şungi ile burada buluşması imkansızdı.

Aile evi kendi kimliğine dönüştürmeye çalıştı. Böylelikle değişim devam etti. Sonrasında yatak odasındaki rafları kırık formika dolabın yerine de ayna kaplı bembeyaz bir dolap geldi. Birçok desene sahip formika dolap yoktu artık. Mert televizyonsuz kalmıştı. Artık Şungi ile neyi seyredecekti? Derken bembeyaz kocaman bir yatak, ayna kaplı elbise dolabına eşlik etti. Yatağın altındaki boşluk, yerini çekmeceli bir üniteye bırakmıştı. Mert'in odası bütün renklerden arınmış, bembeyaz olmuştu. Ona bir de çalışma masası diye bir şey almışlardı, o da beyazdı... Artık evin içi dışı bembeyazdı. Bembeyaz kocaman mekânlar olmuştu Mert'in yeni hayatında. Tüm oyun alanları elinden alınıyor ve tüm çocukluk anıları yok oluyordu. Mozaikler bile sökülmüştü cepheden... Oralarda da artık beyaz renk hüküm sürüyordu. Mert, nereye dokunsa kirletiyor, ruhu da git gide renklerinden arınıyordu. Oğlan Şungi'yi günlerce aramaya devam etti, ama bir daha onu göremedi... Mert artık yalnız ve hüzünlüydü. Kocaman mekânlarda mutsuz bir çocuktu...

Geçen zaman her şeyi değiştirmişti. Bu değişimin farkına vardıkça büyüdü Mert... İnsanlar, ağaçlar, yollar, evler. Her şey değişti. Bu değişimler içinde büyüyen Mert, hep küçüklüğünü özledi. Ve ona göre her zaman 80’li yıllar başkaydı. Aslında 80’ler başka değildi. Başka olan insanlardı. Her şey daha özgün daha mütevaziydi, ihtiyacımız kadar vardı. Çocuklar daha mutluydu ve içinde büyüdükleri mekânlar onların ölçeğindeydi.

Mert artık mekân kavramının derinliklerini öğrenecek yaşa geldiğinde; çocuk olmanın, ihtiyaçların ve hayallerin ne anlama geldiğini kavradı... Çünkü Mert artık bir mimardı.

Birçok konut tasarladı Mert, ama tasarladığı her konutta Şungi’yi aramaya devam etti. Bir gün, büyük bir özenle tasarladığı bir evde yaşayan sekiz yaşındaki bir çocuk, Mert Abisi’ni aradı. Bu evin inşaatı başladığında, o küçük çocuk henüz dünyaya gelmemişti bile. Villaya benzer bu evde, çocuk yaklaşık onsekiz-yirmi metrekarelik bir yatak odasına sahipti. Küçük çocuk, Mert Abisi’ni arayıp nazik bir dille şikayetini dile getirdi ve bir ricada bulundu:

“Mert Abi, lütfen gel ve beni sığmayan odamı büyült!”

Mert, “Neden abiciğim, problem ne?” diye sorduğunda ise arkadaşının odasının içerisine oturma odası, oyun oynama alanları, jakuzili banyo ve küçük bir de mutfığı olduğundan bahsetti...

Evet anne, şimdi gerçekten bitti! ...

Kaynak:

Mert’in oyun alanı: görsel chat CPT aracılığı ile hazırlanmıştır- Tarih:30.08.2024

KAMİL GÜLEY

Kamil GÜLEY Kıbrıs’ta doğdu. 1999 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ), Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümünden mezun oldu. Ardından 2001 yılında Mimar Sinan Üniversitesi, Mimari Tasarım Sorunları Kürsüsünde yüksek lisans eğitimini tamamlayarak yüksek mimar ünvanını aldı. Yüksek lisans eğitimine paralel olarak, İstanbul’da mimar olarak çalışmaya başladı. İlk iş tecrübesi olarak şantiye kontrollüğü ve detay çözümleri üzerine mimarlık yaptı. Bir süre sonra aynı şirketin tasarım grubuna geçti. Ardından Kıbrıs’a geri dönüp mimarlık mesleğini kurduğu ofiste devam ettirdi. Bugüne kadar birçok villa tipi konut ve apartman projelerinin yanında otel, fabrika gibi daha büyük ölçekli mimari projelerin tasarım ve uygulamasında bulundu. Bunun yanında takım arkadaşları ile ofis, butik otel, mağaza, klinik, eczane, kafe, restoran ve konut iç mekân tasarımı projelerinde yer aldı.

Mimarlık mesleğine paralel olarak, mesleğin akademik boyutu ile de ilgilenip 2002-2014 yılları arasında Kıbrıs’ta bulunan farklı üniversitelerde yarı- zamanlı öğretim görevlisi olarak çalıştı.

2014 yılında doktora eğitimini tamamlayarak DAÜ Mimarlık Fakültesi- İç Mimarlık Bölümü’nde tam zamanlı öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Renk, kent kimliği, çevre psikolojisi, tasarım eğitimi, iç mekân atmosferi ve kimliği gibi konularda akademik çalışmaları olmakla birlikte, temel tasarım üzerine kitap yazdı. Halen DAÜ – İç Mimarlık Bölümü’nde öğretim üyesi olarak görev almaktadır.

MANSİYON ÖDÜLÜ

EFE YILDIRIM

Birinci Duvarın Önünde Bir Kedi

Hey merhaba!

Evet evet yanlış duymadınız, konuşan benim. Nasıl hayal ediyorsanız öyle olan içi boş bir çerçevenin önünde sizlere seslenen, sağ alt köşede yatan küçük şey benim. Eğer izin verirsiniz ölmeden önce sizlerle on beş dakika sohbet etmek isterim. Daha ikinci cümledeyken söyleyeyim, okumanız bi-tip bu odadan ayrıldığınızdan son nefesimi verip sizin yanınıza geleceğim. O yüzden anlatacaklarımın sonunu merakla beklemeyin. Bu metaforik, bir o kadarda hafızası geçici çerçevenin önünde, anın ve satırların gerçek hayattaki mekânsal izdüşümlerini takip etmenin verdiği hayal kırıklığıyla bir sonraki cümleye hızla ilerlemeye bakın. Hemen tanıştırayım sizlerle, sırtımı dayadığım içi boş beyaz çerçevenin adı birinci duvar. Çoğu zaman bir kent silüeti, bazen sıvasız bir tuğla duvar, şu an ise etrafı tel örgülerle çevrilmiş birazdan önünde son nefesimi vereceğim prefabrik bir barınak. Sağımda ve solumda duran göremediğiniz düzlemler ise ikinci ve üçüncü duvarlar. Onlarda bağlama, mekâna ve en önemlisi de hayal gücünüze göre şekil alıverirler. Gerçek olan ‘siz’ ile kurgu olan ‘ben’ arasındaki son düzlem ise dördüncü duvar. Kusura bakmayın, size seslenebilmek için kapatıverdim o katmanı. Dediğim gibi aranızda alerjisi olan veya benden korkan yoksa

sizlere biraz yakınmak isterim. Soğuk bir kaldırım taşı üzerine doğduğum günden beri ne anlayabildim ne de hak verebildim şu insanlara. Ben onları, kendileri gibi olan tüm çelişkili mekanlarıyla kabullenmeyi öğrensem de onlar bir türlü sığdıramadı beni şu masif palimpsest kente. Tabi söz meclisten dışarı, alınmayın hemen üzerinize. Hissediyorum ve umuyorum siz ‘onlar’ dan değilsiniz. Önce yüzlerce katlı binlerce tekdüze beton yığınlarıyla şehrimi işgal ettiler, sonra da asıl katil benmişim gibi atıl bir barınağa hapsedip bir de üstüne beni tekmelediler. Eğer sizde duvar olarak hayal ettiğiniz boş bir çerçevenin sağ köşesinde yatan bir kediyle sohbet ettiğinizi kabullendiyseniz ve artık bu garip durumu yadırgamıyorsanız, bu prefabrik ama bir o kadarda hayali barınağı tüm eleştirilerimle terk etmeden önce mekânsal fabl’ıma, büyük bir hevesle kaldığım yerden devam etmek isterim. Eğer sizde bir gün barınamamayı kendi için olduğu kadar ‘ötekiler’ içinde ele almaya karar verenlerden olmayı tercih ederseniz, belki bahsedersiniz benim size anlatacaklarımdan. Belki bir yerlerde bahsedilmekten daha da ileriye giderek bir eyleme dönüşür bu kendine eleştirim.

Ben, gördüğünüz üzere dünyayı kurtaracak savaş mağduru bir çocuk veya yaşadığı şiddetten kurtulmuş ikonik bir kadın kahraman değilim. Onların hikayelerini de başka bir mekânda, başka bir boyutta, yine bir yerleri eleştirilerimle terk etmeden önce anlatırım belki. Ama şu an bu metaforik barınakta ben bir kediyim. Öyle Schrödinger’in kedisi gibi doğramasız odalara hapsedilip kuantum fiziğine konu olacak havalı bir kedi de değilim. Ben sadece, çelimsiz bedenim, aksayan nefesim ve kırık uyluk kimliğimle biraz önce tekmelenmiş, bahsettiğim birinci duvarın önünde ölümü bekleyen yazarımın çizdiği bir kediyim. Yanlış anlaşılmasın kendi kendime kedi diye isim takmadım, lütfen! Siz insanlar benim gibi olan ‘ötekilere’ kedi dediniz. Bende sizden duydum kedi olduğumu. Her neyse...

Her şey Moliere’in Harpagon için yazdığı tiratları okuyup, bir havayla kendimi rezidansın seksen üçüncü katından aşağı atmamla başladı. Neyse ki bu kattaki pencereler rezidansın ortak terasına açıyormuş. Atlamamla doksan santimlik parapetin bitmesi bir olmuş ve bu gülünç intihar girişimini sadece prekast cephe bloklarının şahit olmasıyla atlatmıştım. Yazın bu terasa çıkartılan mobilyaların zemin kaplaması üzerinde bıraktığı sür-tünme izlerini takip ederek terasın en ucuna gittiğimde bir de ne göreyim. Havaya asılı kalmış milyonlarca metan ve azot taneciğinden zar zor görünen biçare kent silüeti. Ah bu insanlar... Sayısız fabrika bacasından kente sinsi sinsi inmiş yoğun kimyasal isisi nasılda içlerine çekiyorlar. Önce izin çıkartmışlar dere yatağına yapılaşmak için, bir de santral inşa etmiş-

ler. Şimdide musluktan su içmeyi beğenmiyorlar kent şebekesinden geliyor diye. Hiç umursamadan yaşıyorlar kendi gibi doğru olmayan hayatlarını. Hiç sorgulamadan, hiç yaratmadan, en acısı da özenmeden. Darmadağın olmuş mekanlarda alelade bir düzen tutturmuş ilerliyorlar. Bir de inşa ettikleri inatçı beton yığınları yok mu. Kendileri gibi çevrelerini de duygusuz bırakan eylemleri ne kadar da boş yere. İçinde hayal kurdukları, mutlu olmaya çabaladıkları ve barınmaya çalıştıkları bu ruhsuz kümeleri bir de benim gözümünden görebilseler keşke... O gün o terasta Moliere'in yarattığı fiyakalı karakterler gibi tüm insanlığa sayıp sövmenin verdiği özgüvenle, beni sokaktan alıkoyan ailenin evine geri dönmeme kararı almıştım. Çünkü beni son bir aydır kullanmadıkları ve havalandırma penceresi olmayan küçük alafrangalı tuvaletlerinde hapis tutuyorlardı. Güya bana orda bir yer yapmışlardı ama asıl neden beni ilk aldıklarındaki heveslerinin kalmamasıydı. Zaten odamda baş ucumda duran ve elektrikli süpürge denilen mekanik yaratıktan hiç haz duymamıştım. Kaçma kararında beni üzen tek bir şey vardı. Küçük tavşan oyuncağım. Doğduğum günden beri hep çok sevmiştim tavşanların peşinden koşmayı. Koşarken akıp gecen zamanı fark etmez, ortak verandadan giriş holündeki brüt beton alınlığa vuran akşam güneşiyle fark ederdim gün batımı. Sadece gün batarken ışık alan terasın etrafında biraz daha gezinip korkulukların üzerine atlamıştım. Hep bu korkulukların ne kadar çelişkili olduğunu düşünürdüm. Bu insanlar, bir kedinin aksine hem yükseklikten korkuyorlardı hem de yüzlerce katlı binalarda yaşayabilmek için bir ömür harcıyorlardı. İnşa ettikleri yüksek olduğu kadar yerden ve yerellikten uzaklaşmış yapıların döşemelerinde, içlerinki sevgisizlik kadar büyük galeri boşlukları açıyor hem de aman biri düşüverir diye korkuluk koyup bir de dalga geçer gibi file geriyorlardı. Peki ya şu yalancı kompozit kaplamalara ne demeliydi... Kendilerini yüz üçüncü katta ama ormanda bir dağ evi dinginliğinde hissetmek için ahşap desenli 'mış gibi' levhalarla kaplamışlardı dev beton kümesini. Sanki yaptıkları ayıbı kapatmak istercesine bir de prekast bloklarla hareketlik kazandırmaya çalışmışlardı yüzlerce metrelik zavallı cepheye. Birbirini tekrar eden gülünç spontanelik dışında hiçbir hareketlilik hissettirmiyordu bana. Etrafı su basmasın diye metrelerce terasa meyil vermeyi becermiş ve yüzlerce metrelik galvaniz borularla yağmur suyunu bodrum katta depolayıp arıtmayı akıl edebilmişlerdi ama sıra 'ötekilere gelince yazın bir kap su koymak ne akıllarına de işlerine gelmemişti...

Güneş, bir sonraki gün doğmak üzere anlamsız cephe elemanlarından tüm ışık kümelerini bir bir mahrum bırakırken, artık sıcak bir yer bulup geceyi geçirmem gerektiğini fark etmiştim. Bir balkondan diğerine atlarken onlar-

ca spontane ailenin akşam yemeğine göz misafiri olarak ilerlemiş ve burnuma türlü yemek kokuları gelmişti. Önümde bir cephe elemanı olarak duran ve bu çok katlı yığına bir lenf sistemi gibi nüfuz eden çelik yığını, havalandırma kanalı olmalıydı. Lezzetli yemek kokularının eşliğinde bu dar ama ölçeği bir o kadarda beni cezbeden kanalda ilerlerken, balkonda gördüğüm tekdüze ailelerin tüm yaşantılarına gizli bir misafir olarak üzerlerinden ilerliyordum. Tamda güzel bir kek kokusu almıştım ki bir an havalandırma kanalını tutan ankraj bulonu somunundan kurtulmuş olacak ki, fırındaki kekin pişmesini bekleyen huysuz bir canavarın üstüne düşmüştüm. Yere ayaklarım basar basmaz mutfaktaki oturma alanının altında bir yerlere saklanıvermişim. Biraz sonra rezidansın bekçileri, beni huysuz canavarın verdiği fırın eldivenleriyle saklandığım yerden çekistirecek çıkarmışlardı. Şimdi ise kaçınıcı katta ve kimlerle olduğumu bilmeden asansörden bir meçhule doğru iniyorduk. Buraya taşındığımdan beri hiç anlayamamıştım şu asansörleri. Elektrik gittiğinde jeneratörlere esir düşmeyen bağımsız ve özgür merdivenler varken kim isterdi ki şu mekanik hücrede yüzlerce kat yükselmeyi. Ama insanlarda içten içe biliyordu özgür merdivenlerin değerini. Geçen ay çıkan yangında nasılda asansörlerin yüzüne dahi bakmayıp merdivenlere komik bir izdihamla hücum etmişlerdi. Asansörün boşlukta kendini yavaş yavaş bırakmasını içerideki görevlilerle beklerken iki dakika içinde filmli camlarla çevrilmiş zemin kattaki karanlık bir güvenlik odasında çoktan bir köşeye atılmıştım. Çok geçmeden barınaktan geldiklerini söyleyen görevliler beni küçük kamera odasında aramaya başlamışlardı bile. Güvenliklerin de yardımıyla, kafama bir ip geçirip beni kıskıvrak yakalayan görevliler, saklandığım radyatörün yanından beni çıkarıp, hava alma deliği dahi olmayan bir taşıma çantasına koyulmuşlardı. Altı tane plastik kapalı yüzeyin tanımladığı bu ıssız bir o kadarda boğucu mekânda, günlerce aç ve susuz bir şekilde arabanın bagajında unutuvermişlerdi.

Aradan geçen birkaç günün ardından, gözümü, nihayet arabanın durmasıyla açmıştım. Tıpkı eski sahiplerimin beni bir ay boyunca hapsedtikleri küçük alafrangalı tuvaletin kapısını açmaları gibi, birden çantanın kapağını açmışlardı. Gözlerim kamaşarak nerde olduğumu anlamaya çalışırken, bir görevli beni ensemde tutarak diğer kedilerin yanına doğru savurmuştu. Tam tel örgülerle çarpacakken dört ayağımın yere kavuşmasıyla doğrulmuş ve kentten çok uzakta bir yerlerde olduğumun farkına varmıştım. Ben nasıl bir yere gelmişim böyle... Her yerde hasta, yaralı ve yaşlı hayvanlar vardı. Hepsi sanki hapsedilmişçesine mağrur gözlerle gün sayıyor, sanki insanlığın suçunu, yaşam haklarından feragat ederek bu haksız kefaletle ödemekle harcıyorlardı. En kötüsünde kuduz köpeklerdi... Hiç mi akılları yoktu bu

insanların! Bu kadar hayvanın sayısının artmasına nasıl izin vermişlerdi. Hadi sayıları kontrolsüzce arttı diyelim çözümü tüm hayvanları rezil perişan bir şekilde burada istiflemek miydi? Bana kesin burada bir hastalık geçecekti ya da açlıktan bitap düşüp kuduz bir köpeğin karnını doyuracaktım. Hayvanların ızdırapları mekânın belleğine tüm acımasızlığıyla işliyor ve bu çelişkili işkence halini, prefabrik duvarlar ve tel örgüler bir zabıt kâtibiymişçesine her rezilliğiyle hafızalarına kaydediyorlardı. Bu atıl mezbahane, ı ışık almayan hücrelerde her gece toplanan hayvanlar sanki ihtiyacı olan sadece havaymış gibi her sabah bahçeye salınıyordu. Aç köpekler, kedilere ve görece güçsüz olan diğer köpeklerle saldırıyor, akıllı veya daha yaşlı olan deneyimliler ise hücrelerden dışarı kafalarını dahi çıkartmıyordu. Hücreler tıpkı insanların insanlığı gibi kayıp ve tedirgin ediciydi. Onlarca tacizci, katil, şiddet yanlısı ve toplum için risk teşkil eden milyonlarca yaratık dışarıda gezerken toplumun huzurunu bizleri bu hayvan mezarlarında istifleyerek mi sağlayacaklardı... Soğuk beyaz fayanslarla kaplanmış duvarlarla birbirinden ayrılan, brüt beton zeminin oluşturduğu hayvan hücreleri ne kadar tutarsızdı. Bir de önlerine demir tellerden örülmüş kapaklar takılmıştı. Burayı bir kasap veya bir cellat tasarlamış olmalıydı. Bu nasıl bir bilgisizlik ve büyük bir empati yoksunluğu. Hayvanların ölçeği kendilerine göre görece küçük diye hiç yarım metrelik alan bırakılır mıydı? Hiç mi öngörülemedi tanımsız bırakılan her alana üçer beşer hayvanın sıkıştırılacağı. Bir de kendileri için iki metreden fazla koridor ayırmışlar ama bizler için bir tepe penceresi koymak akıllarına gelmemişti.

Hayvan nüfusunun arttığı gerçeğine karşılık neden hafif, esnek ve açık mekanlara yer vermemişlerdi? Ama doğru! Eğer mantıklı ve adaletli bir imar parselizasyonu yapılsaydı, yan arsadaki dokuz yüz nüfuslu mahallenin beşinci ibadethanesine yer kalmayacaktı! Her zaman büyük bir hayranlıkla seyrettiğim kent silüetlerini, sınırları zorlarcasına eşsiz minarelerle bezemişler, iki milyonluk ibadet eden insan talebi karşısında beş milyonluk ibadet alanı ayırabilmek için tüm efor ve zahmetlerini harcamışlardı. Hâlbuki ne kadarda güçlüydü inanç sistemleri. Kendi din ve politika süreçlerini büyük bir ustalıkla yönetebilen insanlar bizim sorunumuzu nasılda ellerine yüzlerine bulaştırmışlardı. Kendi yaşlıları ve hastaları için ne güzel bakım evleri inşa etmişlerdi oysa. Onlarınkiler, sarmaşıklar ve derin bahçelerin içinde son günlerini engin huzurun içinde beklerken, ben burada yarım metre-karelik brüt betonun üstünde dördü hasta biri ise ölmüş bir kediyle gün geçiriyordum. Veteriner olduğunu iddia eden görevlilerin bir hafta önce dediğine göre tamda bugün nüfus kontrolü işlemleri birazdan başlayacaktı. Kontrol işlemleri deyip buldukları bahtsız çözümü güzelleme çabalarına al-

dırış etmeyin, siyanür türevleriyle Hitler'i bile kızdıracak toplu bir yok ediş ilk teşebbüslerini edeceklerdi. O anda ızdıraplarına son vermek niyetiyle en kötü durumda olan uyuz ve yaşlı köpeklerden başlamışlardı. Birimizin bu sisteme karşı gelmesi gerekiyordu ama tüm hevesi ve güveni kırılan perişan olmuş hayvanların buna dermanı bile kalmamıştı. O anda daha fazla bu sistemin bir fazlalık olarak beni tanımlamasını kaldıramayıp görevlinin üstüne saldırmıştım. Hayatımda ilk defa bir insanın üstüne atlamış ve tırnaklarını bacaklarına geçirerek göğsüne kadar tırmanabilmişim. O anda beni bir hamleyle savurdu ve kendi ile geçici barınağın prefabrik duvarı arasında beni sıkıştırarak defalarca tekmeledi. Doğrulup oradan hücreme kaçmaya çalışsam da beyhude... Hareket edemiyor, edebilsem de artık etmeyi ben istemiyordum. Kırılmış uyluk kimliğimle tek istediğim şey akşam olduğunu fark edene kadar oyuncak tavşanımla oynamaktı oysa. İnsanların kendileri için kurdukları sokaklarda, mahallelerde, uçsuz bucaksız bir şehrin her yerinde, küçük bir alafrangalı tuvalette ve hatta dev bir rezidansın galvaniz havalandırma kanallarında hayatta kalmış ve barınmışım. Ama benim için insanların inşa ettiği tek yer olan barınakta barınamamışım!

Size anlatacaklarımı malumunuz olan sonla bitirdikten sonra, bu eleştirel ve bir o kadarda mekânsal olan fabl 'da; aksayan nefesim, hareket edemeyen bacaklarım ve kırık uyluk kimliğimle bu metaforik duvarın bir köşesinde yalnız başıma kalacağım. Büyük ihtimalle köpeklerin ardından sıra bana gelince de acımasız bir ötanaziyle sonsuz bir uykuya yatırılacağım. Ben burada acıma son vermesi için görevli hekimi beklerken, siz 'okuyucular' da değerlendirmelerinizi ve özeleştirilerinizi yapıp ışıkları kapatacak ve bu odadan ayrılacaksınız. Tamda kapıyı örttüğünüzde, ışıklar içinde adı 'mekânsal adalet' olan bir tavşan benimle oynamaya gelecek. Ben onun peşinden serin ve hür ağaçların gölgesine doğru koşarken, karşılıksız sevgim ve her şeye rağmen affetme duygumla birlikte terk edeceğim tüm insanlığı...

Dördüncü duvar: *Kurgusal olayların gerçekleştiği ve karakterlerin içinde yaşadığı kabul edilen ilk üç duvarın aksine, gerçeklik ve kurgu arasında kalan son duvardır. Eserlerde yıkıldığı takdirde, karakterlerin veya oyuncuların, izleyiciye veya okuyucuya doğrudan hitap edebildiği ve okuyucunun sanatsal dünyaya dahil edilebildiği metaforik bir ara separatördür.*

Görsel yazar tarafından üretildiği için herhangi bir kaynakça belirtilmemiştir.

EFE YILDIRIM

Ankara Sınav Koleji'nin ardından 2023 yılında Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nden bölüm birinciliğiyle mezun olmuştur. Lisans eğitimi boyunca birçok mimari yarışmada bireysel veya ekip olarak yer almış ve birçok ödüle layık görülmüştür. Mezun olduğu 2023 yılında, ESTÜ Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Bilgisi Yüksek lisans programında 'Mimari Akustik' üzerine lisansüstü eğitimini sürdürmekte ve 2024 Ocak ayından itibaren Onur Yüncü Mimarlık'ta mimari dinamiklerin arasında yer almaya devam etmektedir.

ALPCAN BALCI

Kalanlardan

“Hilmi, Hilmi, Hilmi kalk kapıda birileri var! Pişt sana diyorum?! Takım elbiseli birileri gelmiş kapıyı çalıyorlar”. Biliyordu ki beni uyandırmak kolay iş değildi. Hele ki günün o saatlerinde, yatağın çaprazındaki camdan hafif bir esinti dolardı odaya. Bense esintiyi hissedey, o sırada yorganın altında olmanın rahatlığına sığınırıldım. Bilirsiniz bir şeylerin sizi ne kadar mutlu ettiğini hissetmenin yolu o şeyin yokluğunda karşılaşacaklarınızın ufak bir ön gösterimini yaşamaktır. Benimkisi de o hesap. Yine de çok bozuntuya vermeden hızlıca toparlandım. “Kim niye geliyor bu saatte bilmiyorlar mı cenazeden dün gece döndüğümüzü? Nedir bunların derdi?” homurtuları eşliğinde merdivenin başına geldim. Uyanamadığım için yalpalayarak yürümeye devam ediyordum. Ahşap merdivenlerden gıcırtilar eşliğinde inerken bir anda ayağımın altındaki şeyin hareket ettiğini hissettim. Neyse ki küpeşteyi yakalayıp düşmekten son anda kurtulabildim. Sonradan fark ettim, merdiven basamaklarından biri ortasından kırılıp içeri doğru çökmüş o sırada. Kapıda beni güler yüzlü iki kişi selamladı. Takım elbiseli düzgün tiplerdi. Ayrıca güne benden çok daha erken ve enerjik başladıkları belliydi. Ellerinde birkaç broşür vardı. Gözümün kenarıyla gördüğüm broşürlerin üzerinde “ayrıcalıklı bir hayat” gibisinden bir şeyler yazılıydı. İlginç, ayrıcalıklı hayat takım elbiseli habercileri ile bu sabah neden kapımızı çalmıştı acaba? Başta afallasam da onların, arsamızı finansal hesaplarına dahil eden girişimciler olduğunu anlamıştım. Evimiz için, yani evimizin üzerinde durduğu arsa demek istiyorum, yeni bir projeleri varmış. Detaylı proje basamaklarının sadece birinde bizden bahsediliyordu: Üçüncü etap, evin yıkılıp molozların uzaklaştırılması. Uzun bir konuşma yaptılar. Birçok broşür vesaire elime tutuşturdular. Bense aksi bir yüz ifadesiyle yolcu ettim beyleri. Çok şaşılacak bir şey yoktu. Doğup büyüdüğümüz mahallenin içindeki evimizin, kalabalıklaşan şehir içinde bu kadar az nüfusla bu kadar çok alan kaplamaya hakkı yoktu. Ya da genel görüş o yöneydi.

Koşuşturmaca bitince Hani ile göz göze geldik. Onu yürüyüşe çıkarma saatim gelmişti. Kendisi bana köşedeki ağacın arkasından kapıya gel dercesine bakıyordu. Ona çıkalım mı dışarı diye seslenip, evin dış kapısından bahçe kapısına uzanan arnavut kaldırımı ile döşeli on metrelik yolu yürüyünceye kadar Hani bahçenin etrafında dördüncü sevinç turunu tamamlar bahçe

kapısında benimle buluşurdu. Uzunca bir yürüyüş yaptık ama benim aklım hep teklifteydi. Bir sonuca varmak istiyordum. Sanırım en iyisi akşam aile meclisini toplayıp mutfak masasında bir durum değerlendirmesi yapmak olacaktı. Akşam saatleri yaklaşırken evde bir telaş başladı, hissediliyordu. Kış bahçesindeki yemek masasının etrafını saran kediler bile ev ahalisinin acelesini durdurabilmiş gibi görünmüyordu. Hızlıca geçmesi beklenen zamanlardan sonra sıra karar vermeye gelmişti. Herkes, benim iyi bir mühendis olarak kazandığım paranın, birkaç insan ömrü boyunca birikse bile sabah gelen takım elbiseli insanların teklif ettiği üç küçük daireden bir tanesini bile almaya yetmeyeceğini biliyordu. Oysa içten içe duruma bozulmuyor değildim. Ben bana doğru olarak söylenen neredeyse her şeyi, zor olup olmamasına bakmaksızın çocukluğumdan beri yapmış biriydim. Neden bilmiyorum ama kurallara uymanın hep daha büyük ödülleri olacağını düşünmüştüm. Fikir alışverişi çok uzun sürmedi. Kızım hariç herkes, daha birkaç gün önce ölen halamdan bizlere kalmış bu toprak parçasının hayatlarımızda hak edilmiş bir dönüm noktası yaratacağı görüşündeydi. Bense masanın başında otururken kopmuş olmalıyım. Etrafı uzun uzun incelemeye başlamıştım. Bodrum ve çatı hariç iki kattan oluşan ufak binamızın her yerinin yaşanmışlıklarla dolu olduğunu hissedebiliyordum. Artık çatı arasında ellerimizle yaptığımız küçük kütüphanede keyif yapamayacaktık. Terasın manzarasını düşündüm. Belki manzara orada kalmaya devam edecekti ama ben artık hep oturduğum sandalyeden deneyimlediğim şekilde bir daha deneyimleyemeyecektim. Oysa oranın manzarasını o kadar iyi ezberlemiştim ki, karşımda duran kilometrelerce şehir silüeti içinde bir ağaç budansa eksikliğini hissederdim. Terasın rüzgâr eserken korkulukların arasından çıkardığı ısıklık sesini de hiç sevmezdim. Tamir etmek için boş zaman kolluyordum. Sanıyorum artık bu tarz tadilatların hepsini rafa kaldırmak gerekecekti. Uzun bir tatilden dönerken eve gelme hissini bana veren şey yolun arka tarafındaki ağaçların yanında görebildiğim çatının belli belirsiz silüeti idi. Oturduğumuz masanın etrafına bakındım. Bir tarafında küçükken diktiğim kiraz ağacını, diğer tarafında da sonradan elle döşediğimiz kaldırım taşlarını görünce ne hissetmem gerektiğini bilemedim. Hani ne olacaktı mesela. O bahçenin en serin köşesini severdi. Biraz da yüksekte kalan köşeye yatar bizi görebileceğinden emin olduktan sonra uyuya kalırdı.

Tüm bunların yanında kırklı yaşlarda hayatın gerçeklerini bilen ve maa- lesef sayılarla arası iyi olan birisiydim. Kullandığımız para sistemi henüz evin bize hissettirdiği duygulara ölçülebilir bir değer biçememişti. Öyle olsa belki hepimiz için daha iyi olacaktı. Çünkü karar verirken kaybettiğimiz şeyler de ölçülebilir bir kıyasa girebilecekti. Oysa şimdi hemfikir ol-

duğumuz kazanç arsamızın metrekaresine değer atfediyor. Çocukken diktiğim ağaçların gölgelerinde serinlemek gibi bir şerefiye kalemi yok. Ancak haklarını yememek lazım. “Ayrıcalıklı bir yaşam” vaadini es geçmiyorlar. Yeterince parası olan herkes diğerlerine gittikçe daha da çok benzeyecek bu yeni binalarda kendi, aynılaştırmış ayrıcalıklı hayatlarını yaşayacaklar. Ayrıcalık sanıyorum kameralı diyafonlar ya da resepsiyon gibi yerlerin varlığı ile ölçülebildiğinden bir değer olarak görülebiliyor. Bense değeri ölçülemeyen kiraz ağacını bir pazarlık malzemesi bile yapamıyorum. Tüm bu düşüncelerime rağmen ev ahalisinin çok şanslı olduğumuza dair algısını yıkmak istemedim. Tek bir olumsuz kelime etmeden yarın sabah kararımızı karşı tarafa iletceğimi söyleyerek masadan kalktım. Sonrasında her şey tıkır tıkır ilerledi. Hiçbir aksilik çıkmadan, bize verilen tarihlere günü gününe uyularak. Artık yıkımın başlamasına çok az kalmıştı.

Evin içinde büyük bir taşınma telaşı hakimdi. Bavullar toplanıyor, koliler istifleniyordu. Toplama sırasında orada olduğundan haberdar olmadığımız tanıdık şeyleri buluyor ama bulduğumuza da çok sevinemeden yeni kutularına yerleştiriyorduk. Artık giriş katta kutular neredeyse dışarıdan gelen ışığı keser hale gelmişti. Kat her zaman olduğundan daha karanlık ve daha boştu. Küçük ailemiz için uzakta kiralık ufak bir apartman dairesi tutabildik. Taşan Apartmanı. Evet yeni evimiz bu apartmandayız. Sanıyorum bir müteahhidin soyadı içinde yaşayanların evlerini tarif ederken sık sık cümlelerin bir parçası olacaktı. Taşan apartmanı, No:7...Bu sırada Hani'yi

henüz başına talih kuşu konmamış başka bir arkadaşımın bahçeli evine bıraktık. Yeni evlerimiz yapılıncaya kadar alacağımıza dair anlaşmıştık. Ancak Hani buna sevinir miydi emin değildim. Yeni dairemiz kutu gibi küçük, iki katlı bir denilen tiplerdendi. Hatta mutfak o denli küçüktü ki, yemek hazırlayan birisine yardım etmek imkânsız oluyordu. Bu durum iş paylaşımı açısından oturttığımız düzeni bozarak aile bağlarımızı biraz zedelese de biz geçiciydik. Kullandığımız her mekân ve eşyanın tek yapması gereken bir süre çatlayıp patlamadan çalışmaya devam etmektir. Herhangi başka bir beklentimizin olması söz konusu olmazdı zaten. Bu düşük beklentili ve geçici aidiyet ile süslenmiş yeni hayatımız düzene oturmuştu. Bunun dışında da sık sık eski mahallemize giderdik. Arkadaşlarımızla oturur oradaki restoranlarda yemek yerdik. Pek tabi gitmişken eski evimizin sokağından şöylece bir geçer inşaatın durumunu gözlemlemeye çalışırdık. Yine öyle bir gün işlerimizi bitirip evimize dönmek üzereyken eski sokağımızdan geçtik. Evimiz tamamen yıkılmıştı. Beni şaşırtan şey ise yan komşumuzun duvarında evimizden kalan belirgin izdi. Bitişik nizamda böyledir. Komşunuzla duvarınızı paylaşırsınız. Ancak eviniz yıkıldığında, komşunuzun duvarında bıraktığınız izler bir süre daha mahalle ile yaşamaya devam eder. Bir de bizimkisi gibi komşunuzdan daha küçük bir eve sahipseniz o koca duvarda evinizin tüm izleri bir tuvale çizilmiş resimmişçesine belirgin olur. Bizim evimiz için de durum bu şekilde olmuştu belli ki. Evimizin soyut bir yansıması yan duvarda öylece durmaya devam ediyordu. Tüm sokaktan geçenlere ve kente bir şeyler anlatırcasına. Çatının nerede başladığı, yatak odasının nerede bittiği, odaların duvarlarının farklı renkte olduğu gibi birçok şey kolayca anlaşılabilirdi. Beni en çok etkileyen ise bu yüzeylerin dokuları arasındaki farklardı. Banyonun seramik dolu duvarı ardından bir duvar izi ve sonrasında kızımın odasına özel seçtiğimiz renk ile boyalı duvar, sonra başka bir duvar izi. Çok büyük ölçekte yapılmış bir kolaja benzetmişim gördüğümde. Hala yaşayan anılarımız, bir poster gibi tüm sokak sakinlerine sergileniyordu. Yıllardır yaşadığımız hayatın soyut bir anlatısıydı. Zaman geçmeye devam etti ancak bu yıkılan bitişik nizam binaların bıraktıkları izler bende bir takıntı olmaya başlamıştı. Nerede ne zaman böyle bir duvar görsem durup izler olmuşum. Kendimce hikayeler kurar, orada yaşadığımı hayal ederdim.

Yapılan apartman yükselmeye devam ediyordu. Sanıyorum bitimine birkaç ay kalmıştı. Artık o bahsettiğim iz de tıraşlanıp kaplanmıştı. Ama ben daha önce hiç farkına bile varmadığım bu izlerin koleksiyonunu yapar olmuşum. Başıma geleceklerden habersiz koleksiyonumu büyültmeye devam ediyordum. Şehirde yürürken ne zaman karşıma bu tarzda bir poster çıksa

fotoğrafını çeker akşam eve gittiğimde de o ize bakarak kurmaca bir hikâye yazardım. Bir fotoğrafta duvarların kalın olması, hikâyede bahsedeceğim evin reisini daha muhafazakâr hatlara sokardı. Ya da başka bir fotoğrafta gördüğüm soba isleri akşamki hikayemde herkesin topluca sobalı odayı paylaştığı bir hikâye mekânı oluştururdu. Bu hobimden işyerindeki arkadaşlarıma da bahsetmeye başladım. Yollarının üstünde benzer bir iz var mı gibisinden sorular sorarak hobim için yeni malzemeler arıyordum. Bir gün Gamze'ye hobimden bahsetmem ile her şey bir anda değişti. Bana kardeşinin bir sanat galerisinde küratör olduğunu ve elimdekilerle bir sergi açmayı isteyip istemediğimi sordu. Bir saniye bile düşünmeden kabul ettim. Önümde beklediğim iki önemli tarih vardı artık. Bir tanesi miras olarak bana kalmış ev sayesinde anlaştığım müteahhidin bana vereceği yeni dairelerin teslim tarihi. Diğeri ise yine aynı anlaşma yüzünden yıkılan evimizin arkasında bıraktıklarının sebep olduğu sergimin açılış tarihi.

Evlerimiz yapılmıştı. Evlerimiz dediysem lafın gelişi. Doğru kelime dairelerimiz olabilir. O küçük orantılı hayat dolu evden üst üste 5 tane koymuşlar gibi bir manzara yaratıyordu yeni apartman. Önceden baca görerek yaklaştığımı haber veren o silüet artık uzakta da olsam görebildiğim uzun ince bir led şeride dönüşmüştü. Geceleri apartmanın orada olduğunu bilmek kenti paylaşan herkesin hakkıydı artık. Maruziyet yolu ile kendini kabul ettirmeye çalışan koca bir beton kütesiydi. İşin iyi yanı, benim dışımda bu şekilde düşünmeyen insanların, ayrıcalıklı hayat anlayışları bana verilecek

birkaç küçük kutuya büyük değerler biçiyordu. Bize verilecek daireler konusunda çok seçici olmadık. Ancak şans eseri olacak bir tanesi tam olarak eski yatak odamızın olduğu yerdeydi. İkinci katta 28 numaralı daire. (Dairelerin numaralarını söylediklerinde bunun ikinci katta olabileceği aklımın ucundan geçmemişti.) Aynı geniş ağacı ve arkasında kalan camiye görüyordu. Havanın sıcaklığı, rüzgârın esiş yönü, güneşin duvarda gezindiği rota hepsi neredeyse birebir aynıydı ama öyle hissettirmiyordu nedense. O zamanlar cami manzarası genele göre şatafatlı gelirken artık küçük gelir olmuştu. Rüzgârın esışı aynı olmasına rağmen acaba sekizinci katta nasıl esiyordur diye merak eder olmuşum. Sanıyorum benim bu yeni yaşama ayak uydurmam çok kolay olmayacaktı. Yine de hızlıca uyum sağladık ve kullanmadığımız dairelere kiralık ilanlarını hiç vakit kaybetmeden astırdık. Homo economicus diye bir terim hatırlıyorum okuduğum yıllardan. İnsanların kendileri için en faydalı olacak seçeneği seçtiklerini ve bunu herkes için doğru kabul ederek bir düzen kurmanın doğru olduğunu söylüyordu. Kendimi homo economicus olmanın dışına itemiyordum. Uzun zamandır yaptığım tercihlerin tümü kağıt üzerinde benim lehime olacak sonuçların toplandığı seçeneğin özgürce seçilmiş gibi gösterilerek sonuçlanmasından oluşuyordu. Bu ev işi de sanıyorum bu konuda beni iyiden iyiye tüketmişti. Artık bunun gibi bir tercihte daha bulunmak istemiyordum.

Nihayet yapacağım “İz” sergisine odaklanabilecektim. İyiden iyiye delirmek üzereydim. Sokakta yürürken içinde hayat olan bir binadansa bu yı-

kılan binalardan kalanlar beni kendilerine daha çok çeker olmuştı. Çünkü izler, gördüğüm alaturka yeşil seramikler kendisinden daha fazlaydı. Bana kendi hayalimi kurma alanını tanıyorlardı. Uzunca bakarken aklımdan hikayeler oluşmaya başlayıverirdi. Seramikleri gördüğüm yerde hayali Semra abla temizlik yapıyor olabilirdi. O sırada Semra ablanın yine hayali çocuklarından biri olan Ceren alt katta peluş hayvanları ile oynuyor olabilirdi. Ceren'e evin neresinde rastlamak daha kolay biliyordum. Çünkü açıkça alt kattaki odalardan birinin duvarları, kalplerden oluşan ucuz plastik bir duvar kâğıdı ile özenlice kaplanmıştı. Üstte çatının altında orta taraflarda kalan bir odacık daha vardı. Sanıyorum orası az ışık alıyordu. Odanın duvarları koyu maun ahşaplar ile kaplanmıştı. Açıkçası diğer tüm malzemelere bakılınca bu ahşaplar eve ait olmamalı gibi görünüyordu. Ancak çözmüştüm. Burası eski ataerkil düzenin benimsendiği bu evde evin direği olarak görülen ve finansmanını üstlenen Hamza Bey'in çalışma odasıydı. Belli ki bu küçük odada hayatın stresini yalnız göğüslemeye çalışırken konforuna harcama yapmakta bir mahsuru duymamıştı. Ev için uygun gördüğüm kurgu hikâyede taşlar bir bir yerine oturmaktaydı. Alttaki salon ilk kurduğum hikâyeye gayet uyumluydu. Bu salon tam da Hamza Bey'e yakışır şekilde bir sergi mekanıydı. Duvarda asılı bir iki tabloyu görebiliyorum şatafat konusunda bana fikir veriyorlardı. Hatta yeterli gelmemiş olacak ki üzerlerine de birer aplik asmışlar. Salonda ağırlanacak misafirlerin tam anlamıyla bu gösterinin bir parçası olmasını istemişlerdi. Duvardan anlaşılabilecek bir şey değildi ama gümüşlük vitrinleri olduğuna da emindim. Tüm bunları düşünürken biraz dalmışım sanıyorum. Kendime geldiğimde kaldırımın karşısında birisi bana bakıyordu. Bu benim hayali hikayemdeki Hamza Bey'di. Ya da en azından onun olmadığını kanıtlayan hiçbir şey yoktu. Oysa evler yıkılmaya başlanana kadar çok izoleydiler. Her şey içlerinde olup bitmekteydi. Benim bu hudutsuz hayalleri kurmamın arkasındaki neden izolasyon duvarının çok hızlı bir şekilde yıkılıp, yaşanmışlık izlerinin onun kadar hızlı ortadan yok olmamasıydı. Mahremiyeti sağlayan duvarlar ontolojik olarak bitişik nizamdaki duvardan farklılaşıyordu. Bu da tüm bir hayatın kendisini kent sergileri haline getirmekteydi.

Notlar

Görseller yazara aittir.

ALPCAN BALCI

1999 yılında İzmir'de doğdum ve ailemin mesleğinden dolayı ülkenin birçok farklı şehrinde yaşama fırsatı buldum. Liseye kadar bu şekilde devam etti. Ardından Ankara Atatürk Anadolu Lisesi'nden mezun oldum. Üniversite eğitimimi ODTÜ Mimarlık Bölümü'nden 2022 yılında yüksek onur derecesi ile mezun olarak tamamladım. Üniversite eğitimim sırasında Muum adlı mimarlık ofisinde staj yaptım. Mezuniyetin ardından da önce Yazgan Tasarım Mimarlık'ta sonra da halihazırda çalışmaya devam ettiğim Erginoğlu & Çalışlar Mimarlık ofisinde bir mimar olarak deneyim edindim. Bu dönem boyunca birkaç yarışmada arkadaşlarım ile birlikte dereceler aldık. Aynı zamanda öğrenciliğimi de kapsayacak şekilde uzunca bir dönem fakültemiz altında kurduğumuz öğrenci topluluğunda Basın Yayın Komitesi'nin sorumluluğunu üstlenerek "KESİT" adındaki dergimizin yayınlanmasını sağladım.

RECEP GÜVEN BİRKAN

Çocukluğumdan Bir Tren Geçti

Kent mi desek yoksa kasaba mı bilmiyorum ama “nasıl bir yerde yaşamak istersin?” diye sorsanız gözümde şöyle bir yerleşme canlanır, biraz da be-
leğimin yardımıyla:

Bir tepenin yamacına yerleşmiş mahalleler, bakkalıyla, mescidiyle;

Düzlüğe inildikçe çarşısı, okulları, yönetim binaları, pazar yerleri;

Ve nihayet deniz, rıhtım, kumsal, iskele;

Yukarılarda mezarlık, namazgah.

Tepeden çarşıya inmek en çok yirmi dakika, düzlükte bir uçtan öteki uca yürümek de.

Bunların hepsi tamam da benim için eksik kalan bir şey var ki o olmazsa olmaz, en azından çocukluğumun kenti eksik kalır:

Çarşısı boylu boyunca kateden bir **demiryolu**.

Zaten çocukluğumu ve ilk gençliğimi böyle bir yerde yaşadım, öteki otuz-
kırk bin kişi ile birlikte.

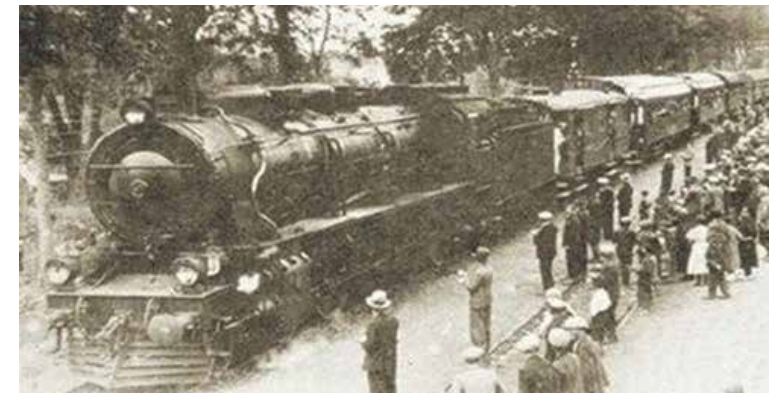
Fotoğraf: Sertel arşivi

Ben doğmadan elli yıl kadar önce demiryolu kentin içinden geçirilirken, iki yanına birer cadde düşünülür, yol boyunca da dört sıra çınar fidanı dikilir, yeraltı suyunu emmesi içinmiş. Caddeler yıllar içinde önce arnavut kaldırı-
mı sonra da parke taşı ile kaplanır. İki yana yapılan az katlı binalarla kentin yeni yüzü oluşmaya başlar. İç taraftaki geleneksel çarşıya paralel yeni bir alışveriş bölgesi ortaya çıkar. Bu tren hattı ile bölünmüş caddeye zaman zaman siyasi ortama denk düşecek isimler de verilir ama herkes burayı “**demiryolu**” olarak bilir.

Burası bir “ana cadde” gibi sadece geçilip gidilen bir yer değildir. Günlük yaşama bakıldığında **demiryolu**’nun bir “kent meydanı” olarak kullanıldığı görülür, zaten kentin başka bir meydanı da yoktur. Önemli olaylarda insanlar oraya koşarlar, resmi geçitler orada yapılır, gençler orada buluşur, mahallelerden inen ana yollar, çarşıdaki cami, şehrin tek oteli, belediye bi-
nası hepsi oraya açılır. Yani kendi içinde bir yaşamı barındırır. “Meydan”

İlk trenin geçtiği yıllarda demiryolu. Fotoğraf: Sertel arşivi

Kente gelen ilk trenin karşılanması. Fotoğraf: Sertel arşivi

Tren istasyondan ayrılmış Demiryolu Caddesine giriyor. Fotoğraf: Cemal Turgay

kavramıyla uyuşmayan tek niteliği dar uzun yapısıdır. Beş-altı yaşlarındaki bir çocuk için önemi ise buradan bir trenin geçiyor olmasıdır, akıp giden tek şey. İstasyonun bu meydanla bağlantısı çok dolaylıdır, oysa trenin uğradığı birçok kentte istasyon da merkezde yer alır ve oradan çıkılan meydan aynı zamanda kentin de meydanlarından biri olur.

Treni ilk gördüğümde kafamda neler uyandığını bilemem ama, daha bilinçli olduğum okul öncesi dönemlerde, dumanlar çıkararak arkasındaki onlarca vagonu çeken o simsiyah lokomotifin görkemini ağzı açık izlediğimi hatırlıyorum, hem de her gördüğümde. Babamın işyeri demiryoluna inen sokakların biri üzerindeydi, okul çağına erişmediğim dönemlerde, evde yalnız kalamadığım için beni de yanına alırdı. **Demiryoluna**

gidebilmek için sürekli fırsat yaratmaya çalışırdım. Yaya geçitlerindeki inip kalkan bariyerlerin sesini duyduğumda fırlar **demiryoluna** koşardım. Bu bariyerlere çançan derdik, inip kalkarken mekanik olarak çalışan bir çanı vardı. Çançan görevlisi bir kolu çevirerek kırmızı-beyaz boyalı bariyeri kapatırken o çan da çalardı. Bu olayın bile benim için yüzlerce kez izlenebilecek bir çekiciliği vardı. Çançan görevlilerinin geçitlerdeki minik kulübelerinin içinde ne olduğunu ayrıca merak eder, kafamı sokup bakmak için fırsat kollardım.

Bir süre sonra lokomotif uzaktan görünür, ben de heyecanlanmaya başladım. Tren çarşıdan geçerken buhar makinesinin çufçuf'una ve tekerlerin ritmik takatakına eşlik eden nağmeli bir düdük çalardı. Bu müzik eşliğinde art arda beliren vagonlardaki yolculara farkına varmadan el sallardım, onlar da karşılık verirdi, O yıllarda yolda karşılaşılan tanıdık tanımadık herkesle selamlaşıldığı için bu karşılığı almak bana doğal gelirdi.

Çançancı geçidi kapamak üzere. Fotoğraf: Sertel arşivi.

Çançancı kulübesi. Fotoğraf: Cemal Turgay

Kazanı harlandığında lokomotifin bacasından çıkan dumanlar trenin görkemini daha da artırır. Bir yandan da demiryolu caddesine kurum yağardı, erkeklerin beyaz kolalı gömleklerini, kız öğrencilerin kolalı beyaz yakalarını lekeleyerek, gözümüze kaçıp canımızı acıtarak, bazen de romantik göz yaşarmalarında bahane olarak kullanılarak. O dumanla birlikte demiryoluna yayılan kara tren kokusu hala burnuma takılı.

İster istemez o insanların nerelere gittiğini kafamda canlandırmaya çalışır, sadece sinemada gördüklerimden oluşan düşsel bir dünyayı yaşardım. Okumayı söktüğüm yıllarda varılacak yerlerin isimlerini vagonların yanlarındaki tabelalarda okur, eve döndüğümde haritada bulmaya çalışırdım. Bunlar bende gezip görmeye yönelik bir istek uyandırmaya başlamıştı. İstekten de öte, trene atlayıp her yere ulaşabileceğim duygusu, küçük bir kentte kısıp kalma endişesini üzerimden atmıştı.

Günde birkaç kez yük treni geçerci, özellikle açık vagonlarda taşınan -çoğu askerî- çeşitli araçları izlemenin yarattığı ayrı bir heyecan olurdu. Bazen rayların üzerinde iki kişinin emme-basma tulumba çalıştırır gibi yaptıkları hareketle yürüyen ve bakım-denetim için kullanılan bir araç görürdüm, karada giden bir kayıktı sanki. Vardiya dönüşü ayaklarını sallandırarak oturmuş yorgun işçileri, rayların üzerinde sessizce kayarak istasyona götürüşünü ilgiyle izlerdim. Dönemin en gelişmiş kara taşıtıyla, en ilkel arabasını aynı hat üzerinde görmek çok çarpıcıydı. Ama ray üzerinde bir otomobil gibi hızla yol alan dört tekerlekli başka bir minik araç en çok ilgimi çekerdi, üst düzey demiryolu görevlilerini taşıyan.

Kentte neredeyse hiç inşaat görmezsiniz, sanki var olan evler yeni doğanları da barındırabiliyordu. İş alanları sınırlı olduğundan mıdır nedir dışarıdan gelenler olmazdı herhalde. Köylüler sadece haftalık pazarın kurulduğu günler kente iner, satacaklarını satar, alacaklarını alır dönerlerdi, ürünleri geçimleri için yeterli oluyordu sanırım. Zaten alacak fazla bir şey de yoktu, savaş sonrası ekonominin sınırlılığı içinde. İnşaata benzer görebildiğim tek çalışma, demiryolunun bakımı ve onarımı ile ilgiliydi. İşçilerin rayları taşıyan kalasların altını küçük kırık taşlarla beslemesini hiç bıkmadan izlerdim. Ender olarak rayların yenileri ile değiştirildiği ciddi onarımlar da olurdu, benim için büyük günlerdi.

Bir zamanlar birçok kentimizde saat kuleleri vardı, bizim kentimizde de vardı ama nedense kimsenin göremediği bir yere yapılmıştı. Herkesin kolunda ya da cebinde saat olmazdı. Saatle bir işimiz var mıydı anımsamıyorum, ama tren aynı zamanda kentin ortak saatiydi, posta treni şu saatlerde,

Kentin henüz kar yağışı aldığı yıllarda demiryolu. Fotoğraf: Cemal Turgay

Demiryolunda sakin bir gün. Fotoğraf: Fahri Seyrek

bilmemnere ekspresi bu saatlerde geçer, böylece namaz vakitleri ve güneş ışıkları dışında da insanlar ister istemez zamandan haberdar olurlardı.

Bütün bunları anımsadığımda fark ediyorum ki **demiryolu** benim için eğlenceli bir okul, tren de merak uyandıran, herkesle paylaştığım kocaman bir oyuncaktı. Zaten babamın yarattığı tahta oyuncaklar dışında çarşıdan alınan bir oyuncağım da yoktu, henüz plastik icat edilmemişti sanırım.

Çocukluğumun hatta ilk gençlik yıllarımın iz bırakan anılarını barındıran mekanlar, belleğimdeki **demiryolu** boyunca tespih taneleri gibi sıralıdır:

Sürmekte olan onarımından babamın sorumlu olduğu, şadırvanında soğuttuğumuz kavunla, arka bahçesinde yetiştirdiğimiz domates-biberle avlusunda öğlen yemekleri yediğim tarihi cami;

Gün ortasında demiryolumun olağan kalabalığı. Fotoğraf: Ulugün arşivi

Demiryolunda İstasyon Otelİ. Fotoğraf: Sertel arşivi

Annemin, ders verdiği sınıfta, abi ve ablaların yanına beni oturttuğu okul;

Okul dönüşü odama yöneldiğimde, ayağının birini trene kaptıran kedimizi yatağımın üzerinde acılı gözlerle bana bakarken bulduğum ev;

Düşen bir tabelanın yardığı kafamı diktirmek için telaşla geldiğimiz doktor amcanın kliniğı;

Sonradan beni kandırdığını anladığım, bana yeni ayakkabı yapacağını söyleyip, yaşıtım başka bir çocuk için ayağımın ölçüsünü alan kunduracının kulübesi;

Okula gitmeden önce bazen karnımı doyurduğum köftecinin baktığı avlunun girişi;

Mahalle arkadaşımızın balkondan düştüğünü babasına haber vermek üzere koşa koşa geldiğim şapkacı dükkânı;

O yıllarda ancak ressamlık teknikleriyle renklendirilen aile fotoğraflarımızın çekildiğı fotoğrafçı;

Ve nihayet, kentin ilk iş hanının en üst katında, nikahımızın kıyıldığı “düğün salonu”.

Çevremi algılamaya başladığımda çınar ağaçları 25-30 metreye ulaşmış, yazın **demiryolunu** güneşten koruyan, kışın yapraklarını döküp insanların aynı güneşle ısınmasına olanak veren bir örtüye dönüşmüşlerdi. Böylece üstü yarı kapalı bir meydan görünümü oluşmuştu. Bin bir renge bürünmüş ıslak sonbahar yapraklarının kokusu, çocukluğumda burnuma takılı kalan bir diğer kokuydu.

Akşamüzzerleri kent halkı buraya akardı. Aslında o yıllarda “gazino” dediğimiz deniz kıyısındaki çay bahçeleri özellikle yaz akşamüzzerlerinde daha çekiciydi ama hem oralarda oturmak için daha uzun süre ayırmak gerekirdi, hem de gazinolara ailece gidilirdi, “ailelere mahsus” gibi uyarıcı tabelalar olmaksızın. Kısa süreli buluşmalar, bakışmalar için **demiryolu** çok daha uygundu.

Görece kapalı bir yaşamın hüküm sürdüğü bu küçük kentte gençler bir alışverişi bahane edip **demiryoluna** gelirlerdi. Aileler de “her şeyin herkesin gözü önünde cereyan ettiği” bu mekâna çocuklarının gitmesinde sakınca görmezlerdi. Çünkü kent halkının yarısı birbirini tanır, en azından göz aşinalığı oluşurdu, hiçbir şey gözden kaçmazdı. En ufak yaramazlıklar bizden önce eve ulaşırdı. Lise çağlarındayken akşamüzzerleri göz flörtü yaptığımız kızları görebilme umuduyla **demiryolunu** arşınlar, yorulunca tren yolunu ayıran korkuluklara tünerdik. Asrın başlarında parçalar halinde kalıba dökülüp, birer birer yerine konarak imal edilmiş, çapraz kareli bu korkuluklar, sadece görüntüsüyle değil aynı zamanda o gün için bir teknolojik yenilik olarak, kentin belleğindeki simgelerinden birine dönüşmüştü.

Havanın kararmasıyla dükkanlar birer birer kapanır, el etek çekilir, demiryoluna bir hüznü sessizlik çökerdi. Bir muhallebici dışında herhangi bir yeme-içme yeri, eğlence mekânı olmadığı için demiryolu sadece gündüz yaşardı.

Resmi bayramlar, bu meydandaki resmi geçitle başlar, **demiryolunun** en ucundaki anıta uzanıp nutuklarla sonlanırdı. Her yere bayraklar ve denizci kod flamaları asılırdı. O yıllarda sadece bayramlarda ve kentin kurtuluş

İlk trenin geçtiği yıllarda demiryolu. Fotoğraf: Sertel arşivi

Kente gelen ilk trenin karşılanması. Fotoğraf: Sertel arşivi

günlerinde bayrak asılırdı, çünkü **demiryolu** çok kısa bir süre önce, devriye gezen işgalcileri görmüştü, ama gereken yapılmıştı ve artık milli duyguları her gün yeni baştan kanıtlama gereği duyulmazdı. Çiçeklerle süslü taklar, bu törenlere bir tür dekor oluştururdu. Lise çağında izci üniformalarıyla bu caddeden trampet çalarak geçmek çok onur vericiydi.

Sokaklarda motorlu araç çok seyrek görüldüğü için **demiryolu** bir yaya alanı durumundaydı. Yolcu ve yük taşıma işleri atlı arabalarla yapılıyordu. Yamaçlardaki sokaklara zaten ancak at ve eşeklerle yük götürülebiliyordu. Faytonlar sadece eğimi fazla olmayan sokaklara ulaşabiliyordu. Sünnet çocukları da son derece sade entari ve başlıklarını giydikten sonra arkadaşları ile birlikte bu faytonlarla dolaştırılırdı, tabii herkese görünmek için ilk gidilen yer de **demiryolu** olurdu.

Günün birinde **demiryolundaki** bir-iki katlı binalar yıkılıp, altı dükkân

Trenin de kutlamalara katıldığı bir bayram günü Fotoğraf: Sertel arşivi

Kent halkı acı günlerinde de demiryolunda. Fotoğraf: Sertel arşivi

üstü konut olan apartmanlar yapılmaya başlandı, yap-sat dönemine gelinmişti. Dükkanlar da artık mağazaya dönüşüyorlardı. Biraz varlıklı olanlar bu yeni apartmanlara taşındılar. Geldikleri mahallelerdeki sükunetin burada olmadığını fark ettiklerinde artık çok geçti, trenin yarattığı titreşimden ve sestten özellikle rahatsızdılar. Ayrıca lokomotif bacasından çıkan kurumlar tertemiz perdeleri kısa sürede siyaha boyuyorlardı. Yurt dışından getirilip, sık seferleriyle yaşamı kolaylaştıran otobüsler, yakındaki büyük kente ulaşmak için trene olan bağımlılığı da ortadan kaldırmıştı. Artık ihtiyaç duymadıkları bu muzır araca bu kadar yakın olmaya ne gerek vardı. Kente göçün başladığı yıllarda, sonradan gelenler yaya geçitlerini kullanma alışkanlığına sahip değillerdi, bir iki ölümlü kaza da eklenince trene karşı çıkmak moda haline geldi. Oysa ben, çok sevdiğim kedimin ayağını alan o treni çoktan affetmiştim.

Derken, buharlı lokomotiflerin çevreyi kirletmesine çözüm olarak akarya-

Yük taşıyan at arabaları. Fotoğraf: Cemal Turgay

Sıra bekleyen faytonlar. Fotoğraf: Sertel arşivi

kıt ile çalışan trenler ortaya çıktı, “motorlu tren” denirdi, duman çıkan bacaları yoktu, egzoz ile de çevrenin kirletilebildiği henüz keşfedilmemişti. Sadece trenler değil insanlar da değişiyordu, iyice hızlanan günlük yaşam, kimsenin makinelerle duygusal bağ kurmasına izin vermiyordu. Trenin sesi de görüntüsü de kentin artan gürültüsü ve kargaşası içinde görünmez hale gelmişti. Tüm mekanizmaları gizli olan yeni araçlar hiç ilgimi çekmedi, motorlu trenin ciyaklayan kornasının da hiçbir romantik yanı yoktu. O günlerde asfalt ile de tanışıldı, tabloyu siyaha boyayan bir fırça gibi. Bu arada kent büyümüş, yaşayan insan sayısı iki katına çıkmış ve yaşanılır ölçüsünü kaybetmişti. Ben de büyümüştüm artık, şehirden ayrılma zamanım gelmişti.

Memur ailenin emeklilik sonrası taşındığı büyük şehirdeki apartman, banliyö tren hattı üzerinde idi. Ama bu tren kimseye görünmeden evlerin arka bahçelerinden geçiyordu, üstelik artık her şeyi gizli, kutu gibi elektrikli lokomotifler tarafından çekiliyorlardı. Yine de büyükleri ziyaret ettiğimde tekerleklerin raylarda çıkardığı takataklar, gecenin sessizliğinde beni çocukluğuma götürebiliyordu.

Yerel yöneticiler mi istiyordu yoksa plancıların mı fikriydi bilemiyorum ama her yeni kent planında treni kent merkezinden çıkarma önerisi getirildi, oysa bana sorsalar “**kentsel demiryolu**” diye yeni bir kavram önerirdim, treni olmayan kentler için bile. Sanırım kaynak yetersizliğinden tren yolunu kaldırma kararı uzun süre kâğıt üzerinde kaldı. Ama günün birin-

KAYBOLAN

*Tren istasyondan hareket etmek üzere.
Birazdan kentin merkezine dalacak, demiryolunu katedecek.
Fotoğraf: Sertel arşivi*

GERİDE KALAN

*Raylar sökülmeğe üzere, korkuluklar kalkmış.
Kent en azından bir yaya yolu kazanacak, trenin hediyesi.
Fotoğraf: Sertel arşivi.*

de aniden gerçekleşti. Treni denize yakın bir güzergahtan geçirdiklerinde herkes kentin denizle ilişkisi koptuğu eleştirisini getirdi. Oysa üzücü olan kentin **demiryolu** ile bağının kopmuş oluşuydu.

Çocukluğumun ve ilk gençlik yıllarımdan geçtiği kent ile ilgili her şey yavaş yavaş siliniyor anılarımda. Gerçek yaşamda ise o kentten zaten eser kalmadı, tüm öteki kentler gibi kimliğini, kişiliğini kaybetti. Ama **demiryolu** ve kara tren, burnumdaki kokularıyla, kulağımdaki müziğiyle belleğimde capcanlı.

Bunları düşünürken yaşadığımız yerlerde geçmişin izlerini bulabiliyor olmanın önemini fark ediyorum, belki de her şey olduğu gibi kalmalı. Çağın gerekleriyle biçimlenecek yeni yerleşmeler anılarımızın kentinden biraz ötede kurulsun olmaz mı? Kurulurken de tren olmasa bile sağına soluna merak uyandırıcı hoşluklar serpiştirilse. Ama biz de büyürken, her şeyi merak eden, kolay mutlu olabilen o çocuğu içimizde yaşatmayı becerebilsek.

RECEP GÜVEN BİRKAN

İstanbul Teknik Üniversitesi'nde mimarlık, Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde planlama eğitimi gördü. Kamu kuruluşlarında plancı olarak, inşaat şirketlerinde teknik yönetici olarak görev yaptı. Edinburgh'da ve Cezayir'de mimarlık/planlama bürolarında çalıştı. Daha sonra kendi bürosunu kurdu, Rusya'da, Libya'da gerçekleştirilecek projeler yaptı. Mimarlar Odası, TMMOB ve teknik eleman sendikalarında yönetim görevlerinde bulundu. Mesleki yayınlarda yönetici ve editör olarak görev aldı. Meslek dergilerinde yazıları yayınlandı. Mimarlık bölümlerinde yarı zamanlı öğretim görevliliği yaptı. Amatör fotoğrafçı olarak sergilere yarışmalara katıldı.

KEVSER YILDIZ

Denizin Göstereni: İzzettin Sokak

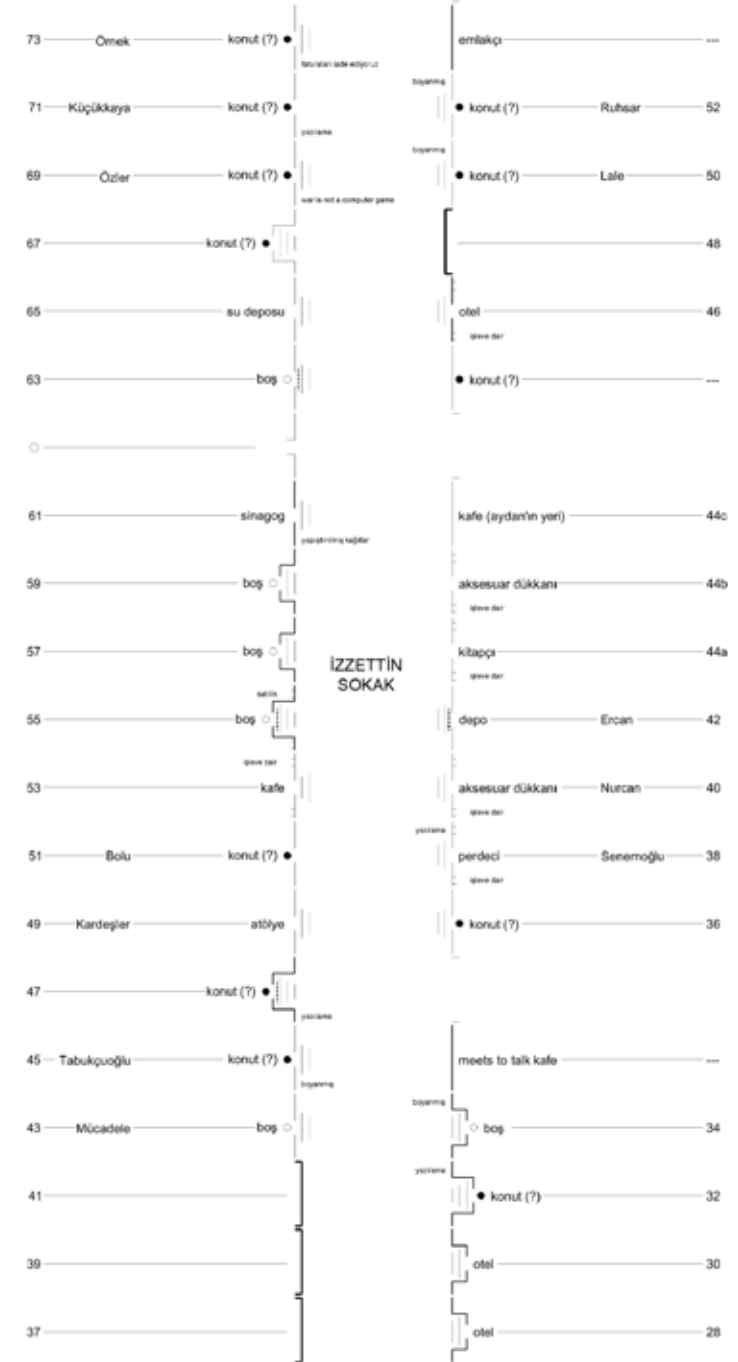
Yeldeğirmeni Mahallesi olarak tanınırlığı olsa da günümüzde adres bilgisindeki mahalle hanesine Rasimpaşa yazdığımız sınırın içerisinde yer alan Karakolhane Caddesi'ne arkamı, yüzümü de İzzettin Sokak'a dönüp denizi görerek yürümeye başlıyorum. Adımlarım, Roland Barthes'ın "Şehir bir söylemdir." ifadesini aşındırırken "Haritalar bakışlımlı olma durumları, yer karşıtlıkları, sözdizimi ve paradigmatlarıyla gerçek bir söylem oluştururlar." ifadesinde tökezliyorum. Bu noktada sokağı haritayla kaydedip deşifre etmeye girişiyorum (Görsel 1).

Sokağı dar uzun plan düzleminde hayal eder etmez dikkatim, sokak boşluğunu var eden sıralı binaların oluşturduğu sürekli ve süreksiz dizi üzerinde toplanıyor. Binalara tek tek bakarak denize inerken sağ taraftaki binaların kesintisizliğine karşılık sol taraftakilerin sokaklarla bölünüyor olduğunu görüyorum ve gördüğüme ilişik olarak haritalamaya kapı numaralarıyla başlıyorum. Sol tarafın doluluğuyla tekli sayılar üç basamağa taşarken sağ taraftaki boşlukların kapı numaralarını yutmasıyla çift sayıların iki basamağı aşmadığını fark ediyorum. İfadeleriyle yürüyüşüme eşlik eden Barthes'ın özelleşmiş işlevlerin yoğunluğu nedeniyle sokak isimlerine (dericiler, barlar vb.) dair yorumlarını tekrar ettiğini duyar duymaz ben de yürüdüğüm sokağın adını tekrarlıyorum: İzzettin. Benzer tınıya sahip apartman isimlerine kulak veriyorum; "Nurcan, Ercan, Ender, Aylin..." Haritama apartman isimlerini de ekliyorum. İkilik arayan halimle "Tarihi Yeldeğirmeni Mahallesi mi, Rasimpaşa Mahallesi mi?" sorusunu sordurabilecek görünür farklılıklardan biri olan bina yapım yöntemini de iki sınıf olarak haritaya dahil ediyorum. Bir eylemin başka hangi eylemlere gebe olabileceğini sorgulamaya başlayarak sokaktaki binaları, konut ve diğer işlevler olmak üzere hızlıca ikiye ayırıveriyorum. Diğer işlevler sınıfında kalanlara dair detaylı düşünmeyi ise şimdilik erteleyip ilgili başlık zamanına bırakıyorum. Binaların zemin katları ile sokak ilişkilerini kayda değer bularak bina-sokak ara kesitine dikkat kesiliyorum. Bu anda bir yandan bina yüzeyinde geçişi sağlayan boşluk olarak kapılara odaklanılırken diğer yandan bu sokakta bir iletişim olasılığı olarak karşılaştığım dolu yüzeylere odaklanıyorum. Kapıların konumları ve kapıların ulaşım yüzeylerine göre de sınıflandırma ya-

pıp iletişim olasılığı olarak karşıma çıkan dolu yüzeylere baktığım noktada heyecanla karşıladığım bir ikiliğe daha ulaşıyorum; pencerelerin saydam yüzeyleriyle binaların dış duvarlarının sokak tarafındaki yüzeyleri.

Görsel 1: Kaydedilen İzzettin Sokak (16730, Ocak 2023)

Görsel 1 (Devamı)

olarak devam ettiğini görüyorken yalnızca Polat'ın "İş Hamı" olarak devam etmesi gözüme batıyor. Bu adı konmuş farklılık, 2'nin var olduğundan beri ne olacağına dair kararlı bir yapıda olduğunu gösteriyor. Çünkü apartman olarak adı konmuşların farklı işlevleri içerebilmelerinin, iş hanına kıyasla daha beklenmedik olduğunu düşünüyorum.

Kargir – Karkas

İzzettin Sokak'ı, Yeldeğirmeni Mahallesi'ne ait bir söylem olarak dile getiren kargir yapım sistemine sahip binaları ve Rasimpaşa Mahallesi'ne ait bir söylem gibi dile getiren karkas yapım sistemine sahip olanları aynı anda dinliyorum. Tartışmasız Rasimpaşa Mahallesi'ne ait söylemlerin yoğunluğunu duyuyorum. Yapım sistemlerinin kurgulanmasından yola çıkarak kargir ve karkas arasında doluluk ve boşluk karşıtlığını kurabiliyorum. Kargir yapım sistemi doldurarak boşluk yaratmayı içerirken karkas yapım sistemi doluluğu var olma şartı saymaksızın boşluklar kurabiliyor. Yıkılmak üzere olanların hepsi kargir sisteme sahipken bu azınlıkların yan yana sergiledikleri güçlü direniş gözümünden kaçamıyor. Bu direnişlerini, istilacı karkaslara yönelik değerlendiriyorum. Kargir olanların halen direnebilmesini, Yeldeğirmeni Mahallesi'ne dair özlem gibi ilk duyulduğunda samimi hissettiren duyguların oluşturduğunu düşünmeye kendimi ikna etmeye çalışsam da zorlanıyorum. Çünkü satılık ilanlarının hepsini kargirlerin üzerinde görüyorum. Pekala! Paraya dair de samimi duygular geliştirilebileceği ile ikna olmaya uğraşıyorum.

Kim Ooo? – Hoşgeldiniz!

Konut işlevini içindekiyle ilişkisi üzerinden anlamaya çalışırken diğer işlevleri dışındakiyle kurabileceği ilişkiler üzerinden anlamaya çalışıyorum. Konut işlevine tereddütle yaklaşmaya karar veriyorum ve "?" olmadan anmıyorum. Çünkü konutun, içeride esasen ne olduğunu bilmemin imkânını göremiyorum. Konut görünümlü şurası bir genelev, öyle ise bir işyeri olabilir mi? Bu noktada konut için yalnızca ön kabullerle konuşabileceğimi kabul ediyorum. Hiçbir konuta sırf içine girme istenci duyduğum için giremeyeceğimi bilerek "Kim Ooo?" sorusuna tanınan bir ses ile cevap vermem gerektiğini fark ediyorum. Diğer yandan da içeriye girememe sınırını aşmanın olası eylemleri aklıma doluyor. Hırsız olsam herhangi bir "Kim Ooo?" sorusu ile muhatap olmama gerek kalmaksızın içeri girebileceğimi düşünürken baskın yapan bir polis olmam durumunda da içeriye sorgusuzca girebileceğimi fark ediyorum. Öyleyse konutun sınırını aşan beklenmeyen olmak durumunda diye çıkarımda bulunuyorum. Diğer iş-

levlere baktığımda ise esas olanın beklenilen olmasına karşın tam olarak da kimin beklenildiğinin bilinmediğini görüyorum. Her "Hoşgeldiniz!" e cevabın farklı amaçlarla verilebileceğini ayırt edebiliyorum. Metnin girişinde ertelediğime dönüyorum: Diğer işlevler olarak sınıflandırılan listenin içerisinde günlük yeme-içme-giyinme ihtiyacına cevap verebilecek işlevlerin yanı sıra tamire ihtiyacı olan ayakkabının, beyaz eşyanın, enstrümanın sorununa çareler arayabilecek işlevler de buluyorum. Listede konutu taklit etmek isteyen işlevleri de görüyorum: Otel, öğrenci yurdu... Uzak yolları çağrıştıran işlevlerle de karşılaşıyorum: Kargo firması, otobüs şirketi... Günlük yaşamlarında belki de hiç yan yana gelemeyecek insanları bir araya toplayabilen bu özelliğiyle kimi zaman çok sıkıcı ve gereksiz kimi zaman çok eğlenceli ve öğretici olabilen atölyeleri fark ediyorum. Atölyelere gelenler ile köşedeki fırına gelenlerin öncesinde katettiği yolların uzunluk farklarını düşünüyorum ve eşitsizlik buluyorum. Bu açıdan düşündüğümde atölyelerin ağını sokağı, çoğu zaman mahalleyi de aşır kentin başka yerlerine uzanan damarlar olarak görüyorum. İşlevini, insanın olduğu her yerde sürdürebileceği için, tüm işlevler içerisinde var edebilecek gücü olsa da bu sokak için ibadethane konumundaki sinagog işlevini dağıtmadan, belki de dağıtarak insanların vicdanı sorgulamalarını bilemeyiz, kendiyle bütünleştirip gösteriyor. Şu beliriyor: Belki de ibadethane konumunda olanın işaret ettiği esas durum ibadetin kendisi değil de söz konusu ibadeti yapanların burada olduğudur. Kim bilir? Emanetçi olarak isimlendirilmiş işlevi görünce duyulan güvenin kime, neye ait olabileceğini sorguluyorum. Konut ve diğer işlevler ikiliğine mevcut boş durumlarıyla sığmayan, haliyle sözünü hiç edemediklerimi doldurarak onlara uygun gördükleri sesi vermek isteyen emlakçıların da buralardan hiç uzaklaşmayarak sokaktaki yerlerini aldıklarını görüyorum.

Çekilmiş – Direkt

Binaların zemin katlarının sokak ile ilişkisini kullanılan en yoğun düzlem olarak gözlememle bina-sokak ara kesitine odaklanıyorum. Bu odağı sokaktan binaya, ve tersine, geçişe izin veren boşluk olarak kapıda tutuyorum. Kapının ikilik kurulabilecek halde ya çekilerek konumlandırıldığını ya da direkt konumlandırıldığını görüyorum. Çekilmiş tüm kapılar, ait olduğu binayı sokak zemininden koparmış. "Hoşgeldiniz!" diyenlerin 62 ve 78 dışındakilerinin hiçbirisi çekimser davranmamış ve sokakla direkt ilişki kurmuş. İlk anda kurulan ilişkinin yakınlığı çekici gelse de aceleyle kurulmak istenen bu ilişkide zeminlerin farklı düzeyleri düşünülmeyp kapı ile sokak arasına basamak ya da merdiven eklenivermiş. Böylece kurulmak istenen yakın ilişkiye beceriksizce veya bencilce engel olunmuş. Çekilmiş

olanların istisnasız hepsinin önünde bulunan basamağın ya da merdivenin ise varoluş nedeninin ne beceriksizlik ne de bencillik olduğunu fark ediyorum. Bunlar, çekilme kararının zorunlu getirisi. Neden çekilerek kapının yerleştirilmiş olduğunun farklı cevaplarının bulunması ise çok muhtemeldir: Gizlilik, güvenlik... Cevaplar işlevlerden alınabilir diye dinlemeye başladığımda boşluğa sahip olanların çıkmayan sesleri haricinde ya konut(?) ya da konutu taklit eden işlevlerin (otel, öğrenci yurdu) sesleriyle karşılaşıyorum. Sorunun muhataplığında konut işlevinin esasını fark edince farklı cevaplar bulma ihtimalimin düştüğünü anlıyorum. Yeldeğirmeni Mahallesi'nin söylemini taşıyanların diğer bir deyişle kargir olanların, kapısı çekilmiş haldekilerinin hiçbir konutla ilişkisiz görünmüyor. Görünümü değiştirme olasılığı barındıranların ise sessiz boşluklarını şu an duyamıyorum.

Hemzemin – Eşitsiz

Bina-sokak ara kesitine olan odağımı sürdürdüğümde kapının ya sokakla aynı düzlem seviyesini paylaştığını ya da sokaktan farklı bir düzlem seviyesine sahip olduğunu görüyorum. Burada gördüğüme hemzemin ve eşitsiz ikiliğinden bakıyorum. Hemzemin olma halinin kurduğu ilişkiden anlıyorum ki burada hemzeminlikten duyulan bir rahatsızlık var. Bu rahatsızlıkla kimi yerlerde kepenk ve demir parmaklık ile rahatlık aranırken “Hoşgeldiniz!” diyenlerin çoğunun hemzeminin ayağı alıştırma eyleminden yararlandığını fark ediyorum. Hiçbir otelin hemzeminini paylaşmadığı sokakta bavullara, otele ya da sokağa ulaşmak için insan kasından başka seçenek sunulmadığını görüyorum. Hem zeminin karşıtı olan eşitsizi basamak ve merdiven olarak iki derecede görürken basamak ve merdiveni de kendi içerisinde sokaktan aşağıya indirenler ve sokaktan yukarı çıkaranlar olarak iki yönlü görüyorum. Merdivenin ise sokaktan uzaklaştırma derecesinin basamağına göre daha yüksek olduğu besbelli. Bu doğrultuda baktığımda sokaktan aşağıya indirenlerin derecesinin hiçbir yerde yüksek olduğunu görmüyorum. Çoğunlukla basamakların sokaktan yukarı çıkaranlarını buluyorum. Hem kapısı direkt olup hem de merdiveni olan ile ne umuttur ki karşılaşmıyorum. Olması halinde, basamakların ihlal ettiği kaldırımdan öte, şiddeti ile kaldırımı tamamen ele geçirebilecek merdivenlerin engelleme gücünden çekiniyorum. Kargirlerin özelinde merdivenle güçleştirilen erişim, demir parmaklıklarla da şiddetlendirilmiş. Yalnızca iki tane karkasın hem merdiven hem de demir parmaklık bulundurduğunu görüyorum. Deponun içeriğinde korunması gerekenlerin olma halini anlamakla birlikte boş olanın durumunu anlayamayarak boşluğuna ikna olamıyorum. Konut(?) düşüncesinde var olan şüphem burada da kendisini gösteriyor. Sokak boyunca hiçbir konuta sokak düzeyinden inilerek girildi-

ğini tespit etmediğim için 25'in boşluğunun konutla dolma ihtimalini olası göremiyorum.

Pencere – Duvar

Bina-sokak ara kesitine olan odağımdan sapmayarak derinleşen odağımı boşluğun üzerine kurulu olan kapıdan doluluğa kaydırıyorum. Çünkü söz konusu doluluğun bu sokakta içeridekiler ile dışarıdakiler arasında iletişim olanağı barındırdığını fark ediyorum. İçeridekilerin ve dışarıdakilerin ikiliği iletişim yüzeylerine yansımış; içeridekilerin iletişim yüzeyi pencerenin camyken dışarıdakilerin iletişim yüzeyi binanın dış duvarının sokağa bakan yüzeyi. Ayrıca içeridekilerin sözü direkt dışarıdakilere seslenirken dışarıdakilerin sözü direkt içeridekilere yöneltilmemiş. İçeriden seslenenler olarak “Kim Oooo?” diyenlerin söyleminin tek olması ilgi çekici; Mustafa Kemal Atatürk posterleri ve Türk Bayrağı. “Hoşgeldiniz!” diyenlerin söylemleri ise direkt kendi işlevleriyle ilgili olup bu doğrultuda çeşitlenirken ortaklaşmış bir söylem de bulunuyor: “Dikkat! Park etmeyiniz.” Konut(?) işlevine sahip olup penceresinde “pilates stüdyosu” söylemleri yer alan 91, konutu neden “?” ile ele almam gerektiğine dair bulabildiğim biricik kanıt, şimdilik. Dışarıdakilerin söylemleri yoğunlukla politik ifadeler içeriyor: “8 Mart'ta Taksim'e”, “War is not a computer game”. Dışarıdakilerin söylemleri arasında biricikleşen ise “bebek bakıcılığı” ile ilgili ilan. Burada işleve dair söylemlerin yüzeyi duvar değil de pencere olarak belirlenmiş görünüyor oysa ki. Bir karşıtlık olarak da söylemlerin örtülmesi, yok edilmeye çalışılmasıyla karşılaşıyorum. Çünkü içeridekilerin söylemlerine dışarıdakiler tarafından müdahale hiç edilemezken dışarıdakilerin söylemlerinin kimi yerlerde üstünün kapandığını, boyandığını fark ediyorum. İnadin da dahil edildiği bir karşılık olarak dışarıdakilerin aynı yere yeniden yazılama yaptığını seçebiliyorum.

O – Bu

İzzettin Sokak'a denizi görerek başlamamla metnin başlığında burayı denizin göstereni olarak ifade etsem de metin boyunca bir uçtan bir uca defalarca kez katettiğim sokakta göre göre sözü denize hiç ulaştıramadım. Şimdi de Barthes'ın “Gösteren hiçbir zaman belli değildir, gösterilen de sürekli değişir.” ifadesiyle yüzümü, denizi gösterenin ve metinde yazılanın aynı İzzettin Sokak olduğu deneyimine çevirerek sokağın yokuşunu çıkıyorum. Yolumu Victor Hugo'nun ünlü “O (kitap) bunu (yapıyı) öldürecek!” sözü kesiyor. Ve bana, şu an, bunun halen yaşadığını gösteriveriyor! O, orayı da burayı da şurayı da vaat edip bunu metne yerleştirebilmek için

çerçevelerken bu, tüm varoluşuyla yalnızca burada olanı sunabiliyor. O, yerden bağımsız da serüvenleri içerirken bu, ancak yerini bırakmaksızın serüvenlere kapısını açabiliyor. Buradaki İzzettin Sokak da denizi vaat ederek yürütmeye başladığına tüm metindekilerle birlikte kim bilir daha nicelerini gösterme potansiyelini yerinde barındırıyor.

Kaynakça

Barthes, R. (2005). Göstergebilimsel Serüven (M. Rifat ve S. Rifat, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1985).

KEVSER YILDIZ

Kevser Yıldız, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden lisans; Bina Araştırma ve Planlama Programı'ndan yüksek lisans mezunu, şu anda aynı programda doktora araştırmasını yapıyor. 2014 - 2018 yılları arasında gayrimenkul değerlendirme ve aydınlatma tasarımı sektörlerinde farklı görevler aldı. 2018 yılı itibarıyla akademik çalışmalarına odaklandı ve 2019 yılında Barış Terzi ile birlikte Virtualogie Tasarım Düşüncesi'ni kurdu. 2019-2022 yılları arasında öğrenci asistan ve araştırma görevlisi olarak üniversitelerde çalıştı. Araştırmalarında yapı çevrenin, özellikle sağlık açısından, insan üzerindeki etkilerini bireysel ve toplumsal açıdan anlamaya çalışıyor. Bu çaba nedeniyle hem sosyal bilimlerle hem de nörobilim başta olmak üzere sağlık bilimleriyle ilgileniyor. Bu ilginin bir çıktısı olarak yüksek lisans tezinde mimarlık ve nörobilim çalışmalarının birbirlerine muhtemel katkısının zeminini, beden-mekan ilişkisi üzerinden kendilik kavramıyla oluşturdu. Disiplinlerarası ve uluslararası aktörlerle iş birliğini önemseyerek akademik çalışmalarına devam ediyor.

ZEYNEP USLU

Aidiyet

Bir sonbahar akşamı... Hafif çiseleyen yağmur yerini sağanak yağışa bıraktı. Yürüyorum. Kulaklarımda rüzgârın tatlı melodisi, burnumda toprağın ferahlatıcı kokusu, tenimde ruhumu okşayan damlalar... Attığım her adımda yaşamın güzelliğini anımsıyorum. Yağmurun şiddeti arttıkça adımlarım da istemsizce hızlanıyor, başımı kaldırmak neredeyse imkânsız. Gözüm sayısız insanın ayak izlerinin aşındırdığı, kimi taşın yosun tuttuğu kimininse zamana yenik düşerek kırıldığı kaldırım taşlarına dalıp gidiyor. Omuzlarıma çökmüş haftanın yorgunluğu ve zihnimde yetiştirilmesi gereken işlerin ağırlığıyla adımlarımı sürüklüyordum. Yanımdan hızla geçen aracın sesi ve bir anda su birikintisinin üstüme sıçramasıyla birlikte derin düşüncelerimden uyandım. Sırlıklam olmuşum. Şoförün özür bile dilemeden yoluna hızla devam etmesine kızmıştım. O an bir anlık duraklamanın ve küçük bir nezaketin ne kadar değerli olduğunu düşünerek derin bir iç çektim. Üzerime serpilen suyun ağırlığıyla birlikte adımlarım, yağın yağmur gibi iyice yavaşladı neyse ki şu köşeyi dönsen eve vardım sayılır. Köşeyi dönünce sokağın her iki yanında dizili birkaç eski kerpiç ev... Duvarları aşınmış yer yer dökülmüş, kimi ahşap pencerelerin pervazları eğilmiş kısmen çürümüş, kiminin ise tozdan ve kirden görünmeyen yer yer kırılmış camları... Kırık camların yerinde ya eski bir kumaş parçası ya da bir tahta parçasıyla yapılmış geçici tamiratlar, hala burada birilerinin yaşadığını anlatıyor. Bu evler, birkaç adım ötedeki modern binaların gölgesinde kalsa da kendi sessiz direnişleriyle geçmişin ve geleneğin birer temsilcisi konumundaydı. Üzerinde yürüdüğüm asfalt yol da tıpkı bu yapılar gibiydi. Dikkat çeken farklı renkte ve zamanda yapılmış asfalt yamalar genellikle daha yüksekte veya alçakta olduğundan yağmur yağdığı vakit sokak, çamurdan ve yer yer su birikintilerinden geçilmiyordu. Çamurlara bata çıka nihayet eve ulaştım. Tüm haftanın yorgunluğuyla evin kapısını açar açmaz yüzüme çarpan o sıcak hava, huzurun tanıdık kokusu: Aidiyet.

Antreye adımımı atar atmaz sırlıklam olmuş ceketimi ve şemsiyemi portmantoya astım. Dresuarın üstünde okunmayı bekleyen gazetelerle göz göze geldim. Anlaşılan babam henüz eve gelmemişti. Şu sırlıklam halimi görse bu havada yürüyerek geldiğim için bana kızacaktı. Ah keşke yağmurun ruhuma ne kadar iyi geldiğini bilse... Annemin “hoş geldin” seslenişini

duyuyorum, evin büyük odasından. Bizim yörede bu büyük oda “misafir odası” olarak adlandırılır, misafirlere duyulan derin saygının ve özenin bir yansımasıdır burası. Sadece bayramlarda açılrsa da kapısı her hafta mutlaka mobilyaların tozu alınır, oda bir güzel temizlenir, emeğin ve sabrın zarif ifadesi olan danteller yerlerini alırdı. Yüklük denilen dolapta tertemiz saklanan yastıklar ve yorganlar ise bu özenin bir diğer göstergesiydi.

Hava kararınca lambalar birer birer yanar, perdeler çekilir ve evler, dış dünyadan kopuk birer kapalı kutuya dönüşür. Hoş, gündüz de durum pek farksız değil. Bitişik nizamla iç içe inşa edilmiş betonarme binalar, birbirinin güneşini kapatmak konusunda adeta yarışır. Ticari kaygıların göz ardı ettiği değerlerle şekillenmiş bu yapılarda, güneşin doğuşunu ve batışını göremezsiniz. Hava alamadığınız gökyüzüne bakamadığınız pencereyi duvardan saymak gerekir... Hiç değilse balkonun varlığı bu kasvetli mekânda içimi bir nebze olsun ferahlatıyor. Ne tamamen evin içinde ne de tamamen dışında boşluğa asılı mekânlar... Soğuk havaların gelmesiyle beraber kerpîç evlerin sobalarından çıkan is kokusu temiz hava almama pek müsaade etmese de bu çıkıntılar, gökyüzüne uzanan ellerim gibi mekânın ötesinde birer kaçış noktasıydı benim için. Mermer denizliğin üstündeki çiçeklerin bu kasvetli düzen içinde çiçek açması ve umudun izlerini taşıması bana ilham oluyordu. Annemin çiçeklerine olan düşkünlüğünü şimdi çok daha iyi anlıyorum.

Kış ayı gelip çatmıştı. Kaç yaşına gelirim geleyim yeryüzüne düşen ilk kar tanesiyle birlikte kendimi pencerenin bir kenarında sevinç naraları atarken bulurdum. Hemen bir kitap alır sıcak çikolatamı hazırlar kalorifer peteğinin yanındaki koltuğa yerleşerek bu büyüleyici atmosferin tadını çıkarırdım. Arka fonda annemin ve babamın zaman zaman artıp azalan muhabbet sesleri, tatlı gülüşmeleri ninni gibi gelirdi kulağıma. Huzurun sakinliği ve bu aidiyet hissi uyuturdu beni oracıkta.

Yine soğuk karlı bir kış gecesi idi. Perdeyi hafif araladım, karşı apartmanın çatısına bakarak karın kalınlığını anlamaya çalıştım. “Kar güzel de evinde olunca” diye geçirdim içimden, yatağıma uzandım. Gözüm duvardaki pili bitmiş saate takıldı. Ne tuhaf hiçbir saatin durması ya da hiçbir olay zamanı bırak durdurmayı yavaşlatamıyordu bile. Tam karşımda duran ahşap kitaplığım... Cam kapaklarında küçükken yapıştırdığım etiketlerin izleri. İlk rafında çocukluk anılarım, parmak izlerimi taşıyan masal kitaplarım, oyuncaklarım; ikinci rafında dünya klasikleri... Tolstoy’dan Dostoyevski’ye, Shakespeare’den Austen’a kadar birçok yazar yer alıyordu. Hazır ara tatile de girmişken gözüme kestirdiğim birkaç kitabı bitiririm diye planladım. Alt

rafında şiir kitaplarım yer alırken daha aşağılarda ise en az kullandığım kitaplarım yer alıyor. Kitaplığımın alt köşelerindeki hafif aşınmalar ise kitaplığımın ne kadar uzun zamandır hayatımın bir parçası olduğunu anlatıyor. Sağıma dönüyorum gözüm bu kez odamda hareketlilik olsun diye aldığım tablolara takılıyor. Onlara bir anlam yüklemekten duvardaki boşluğu bir nebze doldursun diye almıştım ama farkettim ki onlar da kısa zamanda odamın bir parçası oluvermişti. Kısacası odamdaki her ayrıntı beni ben yapan parçalardı. Yavaştan gözlerim kapanmaya başlayınca ışığı kapattım. Rüyalarım başladı.

Hayatımı Değiştiren O Gece!

Birden gözlerim açıldı. Tanrım, deprem oluyor! O an karanlığın içinde saklanan korku, bedenimi esir aldı. Kımıldayamıyorum. Annem ve babamın karanlıktan gelen çığlık seslerini duyuyorum ama karşılık veremiyorum. Kitlenmiş durumdayım. Duvarlar boğazımı sıkarcasına üstüme üstüme hareket ederken tavan her an üstüme çökecekmişcesine tehditler savuruyor, dolap kapakları açılıp kapanıyor, içinden bir şeylerin yere düştüğünü duyuyorum ve kitaplığım yatağımanın üstüne devriliyor. Avazım çıktığı kadar bağıyorum “anneeee, babaaaaa!” Depremin şiddeti sesimi bastırıyor, birazdan duracak dedikçe daha da artıyor. Pencereden cıvırtılar duyuyorum. Yastığımın altındaki telefon, karanlığın içinde bir umut ışığı gibi parlıyor. Telefonumu kapıp sonunda yataktan kalkıyorum ama yürümek imkânsız, zemin ayaklarımın altından adeta kayıyor. Kaçmaya çalışsam merdiven boşluğunun sonumuz olacağını biliyorum. Tek çarem yatağımanın kenarında çok kapan yaparak bir hayat üçgeni oluşturmak belki beni burada kurtarırlar diyip yastığımı kafama siper ediyorum. Kalbim göğsümde çılgınca atarken zihnimde tek bir düşünce yankılanıyor: “Kaçmalıyım!”

Kaçış

Her saniye bir ömre bedeldi desem yetersiz kalır. Karanlığın içinde sadece düşüncelerimle baş başa kaldığım bitmek bilmeyen 65 saniye... Ailem, arkadaşlarım, yaşadığım iyi kötü tüm anılar gözlerimin önünden bir film şeridi gibi geçip giderken yaşayamadıklarım, içimde derin bir keder ve pişmanlık hissettirdi. Keşkeler, belkiler, amalar beynimi kemirdi. Sallantının durduğunu hisseder hissetmez kendimizi sokağa attık. O an korkunun ve belirsizliğin göğüs kafesimize yapıştığı soğuk ve karanlık bir zaman dili miydi. Yaşadığımız korku, üstümüzdeki incecik giysilere rağmen havanın soğukluğunu hissettirmiyordu. Dışarısı mahşer yeri gibiydi. Binaların altında durmayın diye insanlara ağlayarak bağırdığımı hatırlıyorum. Çatıdan

kayan tuğla parçaları ve pencere önünden düşen saksılar yola serpilmişti. Ambulans ve polis sireni sesleri yankılanıyordu şehrin dört bir yanında. Saatlerce karın üstünde artçı sarsıntıları yaşadık. İnsanlar sürekli yürüyordu ama nereye gittikleri belli değildi. Bir gürültü vardı ama ben çoktan zamanın dışına çıkmıştım. Hani hiçbir olay zamanı durduramıyor demiştim ya bizim için o gece zaman durdu. O soğukta saatler nasıl geçti ne konuştuk hatırlamıyorum sadece birbirimizi ilk kez bulmuşçasına ağlayarak sarıldık.

İkinci Sarsılış

Havanın aydınlanmasıyla beraber hasarlar da gün yüzüne çıkmaya acı haberler duyulmaya başlamıştı. Felaketin göğsümüzü sıkan yıkımı, tüm umutları silip süpürüyordu. Artçıların azalmasıyla beraber insanların soğuk hava ve korku arasında seçim yapmaktan başka çaresi yoktu. Kimse bu büyük depremin peşinden ikinci bir büyük depremin yaşanacağını öngöremezdi. Felaket geldi... Aniden yükselen toz bulutu güneşi kararttı, gölgede kalan ise umutlar oldu. Birkaç saat içerisinde yaşanan iki büyük deprem, yıkılan on bir şehir, enkaz altında kalan binlerce cansız beden, kurtarılmayı bekleyen on binlerce insan, buz gibi bir hava. Karanlık, kapkaranlık...

Hayat Devam Ediyor?

Taşınmamızın üzerinden neredeyse bir sene geçti. Yeni bir ev, toprağın derinliklerinden gelen o uğursuz sarsıntının hatıralarından bazen uzaklaşırsa da huzur bulduğum aidiyet hissettiğim o sıcacık evi, büyüdüğüm sokağı, tanıdığım yüzleri bir daha göremeyecek olmanın hüznünü göz kapaklarımda içinde taşıdım her gün. Gece olunca soğuk beton duvarlara bakarken ağırlaşan gözlerimdeki yükü yastığıma sessizce bıraktım.

Evini kaybedenler için şehrin belli noktalarında toplu konutlar inşa edildi. Bu konutlar ihtiyacı karşılamaya yönelik hızlı çözümlerdi ancak farklı yaşam stiline sahip insanları bir arada yaşatmak, kök saldı topraktan çıkartıp yeni bir toprağa ekmek ve yeşermesini beklemek zaman alacaktı. Hayat bizim için kaldığı yerden devam etmedi. Enkaz, yalnızca beton parçaları değil tüm yaşamın tüm geçmişin yıkımıydı... Bizler ise yıkıntılardan geriye kalan molozların temizlenip yerine hikâyesine yabancı olduğumuz yerlerde dört duvar arasına sığılmış, gözleri boşluğa dalan, gülümsemesi buruk, diken üstünde yaşayan bireylerdik artık. Her sarsıntıda kalbimin hızla çarpışım uykularımdan kan ter içinde uyanışımı aşamam. Eşyaların işlevleri ve sesleri yeni anlamlar kazanmıştı benim için. Odamdaki avize bir dekor ve aydınlatma armatüründen fazlasıydı artık...

Eskiden her kar tanesi içime huzur dolu bir sıcaklık getirirken şimdi her biri birer buz parçası gibi ruhuma saplanıyor. İnsan her kar yağdığında hüzünlenir mi? Artık kış mevsimi gelince kalbim huzurla dolmuyor aksine felaketin arifesindeymişiz gibi hissediyorum... Korkularıma ve kaygılarıma rağmen ileriye bakmam gerektiğinin de bilincindeyim. Sanki her anım bir sonmuşçasına yaşıyorum keşkelerden, belkilerden uzak... Umut ediyorum. Kalbimin her atışında hayatın ritmini duymayı, kendi melodimi bestelemeyi, güvende hissettiğim bir çatının altında yeni hayaller kurmayı, hikâyeler yazmayı, her nefesimi hissederek yaşamayı...

Deprem, ağır travmalar bırakmanın yanında bizlere bir şeyler de öğretti. Küçük evlerimizin sınırlarına hapsedilmiş ruhlarımız, geniş alanların özgürlüğünü hayal ederken evlerimizin her bir köşesi, sevdiklerimizle dolup taşınca kocaman bir dünya gibiydi. Yaşadığı mekâna yeni bir nefes getirmek isteyen evin hanımının aldığı her şeyin üzerine fazla titremesinin pek bir anlamı yoktu çünkü deprem, bu küçük kusurların aslında ne kadar önemsiz olduğunu gösterdi. O çizik koltukta sevdiklerimizle yan yana oturmanın değeri kusursuz bir mobilyadan çok daha fazlasıydı. Önemli olan mekânın kusursuzluğu değil o mekânda bulduğumuz huzur ve güven duygusuydu. Mekânın büyüklüğünden çok içindeki hayatın zenginliği idi.

Şimdi neleri atlattığımızı sorsalar pek detay veremem hatta anılarımın büyük bir kısmı silik... En huzurlu hissettiğim evimin, uykularımı kaçırarak karanlık bir mezara dönüşeceğini sığmayı başaramadığımız o koca evin her birimize yer yer mekânlar olmasını aşamıyorum: İki koltuğun arası, yatağın bir kenarı, masanın ayağı... Köşeyi döner dönmez karşılaştığım kerpiç evlerin tahta kapısının verdiği güven, çelik kapıyı üç kere kilitlemekten fazlasıydı çünkü huzur ancak güvende hissetmekle mümkündü aidiyet ise huzur bulduğun yerde biriktirdiğin anılarla...

ZEYNEP USLU

2000 yılında Elazığ'da doğdum. 2019 yılında başladığım Fırat Üniversitesi Mimarlık Fakültesi eğitimimi 2023 yılında fakülte birinciliğiyle tamamladım ve 2023 yılında başlamış olduğum yüksek lisans eğitimime Fırat Üniversitesinde, yapı bilgisi alanda devam etmekteyim.

MEHMET FATİH GÜZEL

AN(SIZI) I

5:35

Hiçbir şeyi doğru düzgün hatırlayamıyorum. Bir yerlerden Chopin notalarını duyar gibiyim kesik kesik... Ağlama sesleri bölüyor müziği, etrafımdaki toz bulutları burnumun içine yer etmiş nefes almaya çalışıyorum. Etrafımda gezip duran insanlar kimisi ayakta kimisi yere oturmuş siren sesleri deliyor müzik sesini. Yerde oturuyorum sağ bacağımı pek hissedemiyorum kalınca bir sargı ile sarılmış. Ağlama sesleri arasında bağırان insanlar kafamda sürekli dönüp duran Chopin bestesi.

Kahretsin birinin basarak kırdığı tablo hafızamı yerine getiriyor. Mavi gökyüzü altında başıboş buğday başakları, üzerinde serserice uçuşan kargalar, katil kargalar ne kadarı doğrudur bilinmez, ressamın son tablosuymuş. Neden bir insan odasına böyle bir tablo asar hiç anlayamadım. Buğday tarlası ve kargalar. Hiç sevmediğimi defalarca söylememe rağmen yine de bir çekiç ve çiviyle duvarın tam ortasına asıvermişti.

‘-Sen zaten sanatı hep boş uğraş olarak gördün. Sırf sen anlamıyorsun diye saçma olması gerekmez.’

4.05

Son sigaramı mutfakta içip izmariti küllüğe atmaya üşenip pencere-

den aşağıya fırlatmak için ayağa kalktım. Sonra gecenin içinde süzölen korlaşmış alevi izlemek için aşağıya bakmışım. Gecenin rengi en az büfenin üzerinde asılı duran tablo kadar bunaltıcıydı, sis her yanı sarmış kıpkırmızı simsiyah bir gökyüzü altına ufak ufak çiseleyen yağmur damlaları. Pencereden gelen şubat havası ayıltmıştı yer yer bedenimi. Rüzgâr çorapsız ayak parmaklarımda dolanıyordu. Üşümüştüm bir an için. Aşağıdaki dükkân saçağı üzerinde karlar halen yerindeydi. Pencereyi kapatıp yatak odasına ilerlerken masada küllüğün yanında duran kitaba ilişti gözüm sayfaları çevirip bir yerde durdum ‘Akşam Üstü Rüyası ‘altını çizdiğim yeri kendim duyacak kadar seslice okudum;

‘ bir gece başlar, yarı siyah, yarı kırmızı

cigaramı yakar evime dönerim...’

‘-Ne soğuk bir cümle... İyice üşüttü beni’

Işığı kapayıp koridora doğru ağır aksak yürümeye başlarken kulağıma klasik müzik sesleri geliyordu inceden. Chopin? Bach? Ne zıkkımsa artık. Neymiş uyurken bu güzel sesler onu uçsuz bucaksız bir düzlükte deniz manzarası görmesine sebep oluyormuş. Peh! Sigaradan olsa gerek biraz sarsılmaya başlar gibiyim kafam mı bulandı acaba, dengemi kaybetmeye başlarken kulaklarımda önce çanak çömlek sesleri gelmeye başladı sonra kanepelerin hareket sesi, sanki şimdi duvarların içindeki tuğlalar bando takımına dönüşmüş gibi hem hareket de etmeye başladılar. İçimde ki ürperti yerini dehşetli bir korkuya bırakıverdi aniden. Koridora astığı tabloyla göz göze geldik bir an için tablo sağa sola sallanıyordu ama gözleri sabit gözümün içine bakıyordu sanki, dehşetli bir yüz felaketi haber veriyordu. Sonra o da daha fazla dayanamayıp yere düşüp kırıldı birden.

4:17!

Altımda duran halıyla birlikte sağa sola sendeleme başladım. Hayır hayır söylemek istemiyorum o kelimeyi o ana götürmeye yetiyor şimdi depresim demek...

Koridorda yakalandım. Gri duvar kağıtları arasından beyaz renkli oda kapısı beşik gibi sallanmaya başladı. Menteşelerden çıkan seslere yukarıda asılı duran avize eşlik etmeye başladı can havliyle yatak odasına gidip telefonu aldım elime. Deprem! 4:17...

Bir hışımla kapıya yöneldim kat holünde sesler, ışıklar bir yanıp bir sö-

nüyor derken söndü. İlerliyorum ayaklarımın altındaki mermerler su üzerinde duran zambak misali bata çıka taşıyor bedenimi, küpeşteyi tutmaya çalışıyorum. Kahretsin nasıldı deprem anında yapılacaklar. Hiçbir şeyi doğru düzgün hatırlamıyorum. Ayaklarım basamakları arıyor sağ adım öne sonra dur sonra sol adım hah işte! Sonunda 2.katın arasahaneliğine geldim yerde parçalanmış mermer parçaları. İlerlemeliyim. Küpeşteleri sağlamca tutmaya çalışıyorum belli belirsiz yer desenlerini seçerek ilerlemeye devam ediyorum. Bina giriş kapısına varmaya az kaldı ha gayret! Kalabalık. Neyse ki kapıyı hızlıca açıp dışarı atmaya başlıyoruz tüm apartman. Komşulardan biri oğluna sesleniyor Mehmet! Mehmet! Mehmet babasının elini tutuyor ağlayarak .

Mehmet mi ? Mehmet! Tam açığa çıktığımı düşünürken birden Mehmet'in gözleri karabasan gibi çöküyor içime. Bir şeyleri unutmanın verdiği can sıkıntısı değil artık. Evde kaldı Mehmet! Çıktımı acaba ? Uyuyordu. Ağırdu Mehmet'in uykusu çıldıracak gibiyim etrafıma bakıyorum bağırarak isimler karışmaya başladı bile. Yeryüzü sadece bir binadan oluşuyor da sanki tüm insanlık bina sakinleri gibi şimdi. Hızla koşmaya başlıyorum binaya girmeliyim. Bir adım atmadan kilit parke taşlarından kıyasıya sesler gelmeye başlıyor. Taşın taşla sürtündüğü ses; atomlar atomlarla kıyasıya karşılıklı bir savaş açmış gibi cephe sesleri. Gecenin içerisinde koşuşturan atlar, atların ayaklarında ki demir nal sesleri...

ARTÇI !

Yukarıdan aşağıya bir patırtı, kopan parapet parçaları bahçede duran

arabalardan birinin üzerine düşüyor ortalık tuzla buz oluverdi bir an. İlerlemeye kalmadan sokağa doğru hep birlikte hareket ediyoruz. Hava soğuk gece kırmızı siyah. Koşarken bir an dengem kayıyor ve düşüyorum .Sonradan kar kalıntısı olduğunu anladığım buzlaşmış yüzey gözlerimi kapıyor.

Karanlık.

Gözlerimi açtığımda kulaklarımda güzel bir piyano sesi yer yer bölünmüş, sağ bacağım sargılı, hayır sargı bezi değil bir tülbent sarılı kanamayı durdurmak için. Başımın arkasından sıcak bir şeyler akıyor ince ince. Düşerken o hiç sevmediğim parke taşlarından birine vurmuşum kafamı . Hava aydınlanmaya başlamış. Hareket edemiyorum .Gözlerim evimi arıyor. Gözlerim her yeri arıyor her yeri görmek istiyor da evim görünmüyor. Yuva dediğimiz o bizi sıcaktan soğuktan koruyan duvarlar nerede şimdi? Evin konumuna doğru gözlerimi kaydırırken evin arkasında duran orman manzarasıyla karşılaşıyorum. Ev dediğim şey üst üste yıkılmış gri toz bulutları altında ki enkaza dönüşmüş çoktan obur bir canavar gibi her şeyi yemiş .

‘-Canavar diye bir şey yoktur.’

‘-Vardır.’

Enkaz ...Bu kelimeyi en son ne zaman söylemiştik birbirimize? Şimdiyse karşımda duran şey tamamen gri demirli betonlu pis bir canavar!

‘-Sana canavar diye bir şey yok demiştim!’

‘-Bende sana vardır dedim!’

7:00

Yerde dağılmış halde duran tablodan gelen ‘çıt’ sesi geriye kalan tek şey artık. Evimden arda kalan boşluk yığınıyla göz göze geliyorum. Nemlenmiş gözlerim Mehmet’i arıyor. Mehmet çok ağır bir battaniye altında sanki. Herkes demir beton briket duvarı altında kendi Mehmet’ini arıyor. Ellerde çaresizlik, etrafta bulunan demir kepeçler ağır ağır çirkin gri duvarları kaldırmaya çalışıyor. Gözlerimden akan yaşları durduramıyorum. Kötü bir rüya bu, çay içip takıldığım ev arkadaşım şimdi evimizin altında!

‘-Ben çay sevmem.’

‘-Ben severim.’

8:00

Güneş enkazın üzerinde içine ulaşmaya çalışan insanlara yardımcı olmaya çalışıyor gibi. Kalabalık gri canavarın midesine inip orda yediklerini dışarıya çıkarmaya niyetli. Aralarına katılmak için ayağa kalkmaya zorluyorum kendimi yanımda yamuk durmuş zeytin ağacından biraz güç alıp doğruluyorum. Artık ayaktayım gri canavarın karşısında ona doğru yürüyorum. İçine girip karnından Mehmet'i çekip çıkarmalıyım. Ulaşmaya çalıştıkça pis midesinden hiç de hoş olmayan şeyler çıkmaya başlıyor. Tek kol, ezilmiş kafatası, parçalanmış vücutlar...

Kararlıyız, üzerimize gelmeye geldikçe geriye adım atmayan kahramanlar gibi hissetmeliyiz diye düşünüyorum. Biz durursak canavar kazanacak, pis ve gri renkli canavar.

9:00

Bacağım iyice zorlamaya başlamışken bazı sesler duyar gibi oluyoruz.' Yardım edin 'diye. Sonunda canavarın midesinden birini çıkarmayı başarıyoruz. Kahraman gibi hissetmeye başladık bile kendimize inancımız tam. Onu yeneceğiz...

'-Güldürme beni ne olursun!'

'-Birazdan karşılıklı güleriz.'

Yavaş yavaş güçler tükendikçe canavar da bana mısın der gibi hantal bir şekilde uyuyor. Çok büyük belli çok da yemiş.

Sağlıklı olduğu belli olan bir kız yanıma geliyor. Senin durman lazım diye, bacağımı iyice hissetmiyorum bile nerdeyse ,kan renginden olacak durmamı yineliyor biraz dinlenip yine devam etmeliymişim .

'-Gittikçe yaşlanıyorsun bence de dur artık, hem ben de artık kendimi pek hissetmemeye başladım. Sen de dur artık ...'

'-Sakin bir yere gideyim deme! Yaza tatil ayarladım daha dur bakalım!'

10:00

Canavarı deşmeye devam ediyoruz bir yandan dişlerini sökmeye başladıkça tanıdık eşyalar görmeye başladım. Kahretsin kar küresi kırılmış.

'-Doğum günü hediye mi sana.'

'- Üzülmeye fırsatım yok.'

Devam etmeliyim. Bir yandan dua edenler bir yandan korkuyla bekleyenler arasında umut ve umutsuzluk savaşı devam ediyor. Kürekler çıplak ellere karışmış canavarın parçalarını ayırmaya çalışıyoruz.

11:00

Soğuk rüzgarlar içimize işlemeye devam ediyorken bir yandan. Savaşmaya katılan insanlar artıyor. Şimdi herkes yek vücut olmuş gibi en az canavar kadar büyük. Yavaş yavaş ortalık iyice tanıdık gelmeye başladı. Gözlerim evdeki eşyalarımızı seçmeye başladı moloz yığınları arasından. El yordamıyla ilerlerken kalp atışlarım hızlanıyor.

'-Dikkat et de sende gelme!'

'-Nereye ulan nereye, çık ortaya artık'

11:45

Canavar kazandı. Grileşmiş yeryüzünde bir beyaz yüz ,deli gözleri tozlu gözkapakları kapamış, ellerde taşıyor şimdi tam canavarın karnının ortasından çıkıyor .Önce yukarıya doğru kaldırıyorlar ,ufakta grileşmiş belli belirsiz güneş Mehmet'in yüzüne vuruyor, cılız bir sarı el feneri gibi Mehmet ellerle taşıyıp yanıma doğru gelirken sarı ışık da yüzünü takip ediyor bende Mehmet'in kapalı gözlerine bakıyorum. Yere doğru hafifçe indiriyorlar seni artık canın acımıyor olsa da. Tüm sesler sustu sen de ağzını açıp bir iki kelime edemedin...

'-Eline ulaştık önce senin yavaşça incitmeden kolundan gövdeni geçtik bacaklarından kavrayıp sedyenin üzerine taşırlarken seni son kez iyice

görmek için gözyaşlarımı ha bire siliverdim. Gitmiştin. Sana olan borcumu bile ödeyemeden gittin. Bağırışlar haykırışlar anlamsız mı artık? Ne halt etmeye öldün şimdi?’

‘-Ölmezdim ya neyse, sen artık kendine yan oğlum bu gri canavar dediğin enkaz sadece burası değil tüm mahalle tüm şehir tüm ülke olmuş artık. Öyle tek dişi de kalmamış hepsi ağzında duruyor kocaman. Ama yine de umudunu yitirme güzel şeyler yap, mimar olacaksın lan sen ! Hep iyi şeyler çiz, daha iyi şeyler canavarları bir gül bahçesine dönüştür. Bir çocuk kahkahasına çevir. Ben gidiyorum artık kendine de kafana da iyi bak, istesen de konuşamazsın ya artık benimle neyse, hoşça kal. ‘

18:00

Ayaklarımda derman kalmamıştı artık. Kafamda dönüp duran müzik durmuştu gözlerim apaçıktı artık. Her şeyi hatırlıyorum da hiçbir şeyi hatırlamak istemiyordum. Halen bu pis gri enkazın yanı başındaydım. Taş yığınları arasında toz bulutları içinde kalmış kitabımı fark ettim. İçini açıp daha önce altını çizdiğim sözleri bu kez mırıldanmadan gözlerimi silmeden okudum:

‘Ne biletim ne param ne dostum var

Pır pır eder yüreğim bakındıkça...

-Uyan Turgut um, garibim, uyan’

SON

Kaynakça

Turgut Uyar, Büyük saat: bütün şiirleri, Yapı Kredi Yayınları ,2020

Görsel Kaynakça

Wheatfield with crows, Vincent Van Gogh, Temmuz 1890, www.artsandculture.com

Desperate Man , Gustave Courbet,1844-1845, www.artsandculture.com

The Earthquake In Basel , Ernst Stückelberg, 1356 (1886) www.artsandculture.com

MEHMET FATİH GÜZEL

1993 Şanlıurfa doğumluyum. Lisans eğitimine kadar Şanlıurfa 'da bulundum. Lisans eğitimimi İstanbul'da tamamladıktan sonra sınıf arkadaşım olan eşimle Şanlıurfa'ya geri dönüp Motto Mimarlık adında ofis kurduk. Kayra adında tatlı bir oğlumuz var. Şimdilik Şanlıurfa'da yaşamaya devam ediyoruz.

BERKE GÜLER

İz

I - OĞUL

Soğuk, rüzgarla beraber ormanın içinden patikaya doğru uğulduyordu. Dolunay tam haliyle gecenin karanlığında, mekânı beyaz ılık hüzmeleriyle aydınlatıyor, çam ağaçlarının biçimlerine karışan bu hüzmeler, boşlukta yeşil, turkuaz, mavi renklerde şavklanıyordu. Ayakları saatlerdir içinde gezindiği kardan dolayı adamakıllı ıslanmış, yer yer dizlerine kadar battığı bataklıkta etkisiyle pantolonu, bir paçavradan farksız hale gelmişti. Doğanın bütün bu kayıtsızlığının ortasında, daha doğru bir tanımla, belirsiz bir ucunda ilerlemeye devam ederken, ayaklarının altındaki zeminin değişiminden bataklığın geride kaldığını anladı. Patikanın sağ ve solu tamamen çam ağaçlarıyla kaplıydı. Boşlukta bir sınır durumunu teşkil eden bu

*‘süreç-sapma’

dik çizgiler, önünde duran patikanın yataylığıyla tezat oluşturuyor, bu durum her ne kadar yön duygusunu güçlendirse de gecenin eşyaya verdiği bu vaziyet, onu ürkütmekten de geri durmuyordu. Ama küçüklüğünden beri mekik dokuduğu bu patika, aradan geçen onca zamana rağmen çok değişime uğramamış, sanki yağın karın altında yıllarca donarak beklemiş de muhafaza edilmiş gibiydi. Bundan dolayı olsa gerek bu yarı karanlık mekânda, zorlanmadan karın altındaki patikayı takip edebiliyordu. Bir süre böyle ilerledikten sonra sağındaki ormanın yavaş yavaş geri çekildiğini fark etti. Çekildikçe ortaya çıkan yıldızlı boşluk, karın beyazlığıyla birleşiyor, sonsuza kadar uzanan bir deniz gibi karşısında duruyordu. Patikadan çıkıp karlı boşlukta yarı belirsiz bir yola saptı, biraz ilerledikten sonra durup arkasına baktı. Bembeyaz örtü onun ayak izleriyle deşilmiş, sadece ona ait olan bu noktalar, patikaya kadar uzanan bir çizgi vaziyetinde belki birkaç saat sonra kapanacağını bilerek son son yön tayin ediyordu. Kabanının iç cebini eliyle yokladı, gümüş bir tabaka çıkarttı, tabakanın üstünde bir adam, arkasında türlü renkte halkalar barındıran suratından huzur dolu bir gülüş saçıyordu. Aynı zamanda adamın sağında altın bir terazi, terazinin sol üst çaprazında bir boğa imgesi, adamın tam tepesine denk geliyordu. Solunda ise bir adam ve kadın birbirlerine sarılmış boşluğa bakıyorlardı. Bu işlemlere yıllardan beri böyle durgun zamanlarda bakar, bu vaziyet ona belli belirsiz bir kaygı hali verir, aynı zamanda adamın ifadesindeki huzur onu düşüncelere iterdi. Neden sonra kayıtsız, tabakayı cebine yerleştirdi ve ilerlemeye devam etti. Avuç içleri soğuğa tezat terlemiş, lambayı tutan eliyle titriyordu. Nihayet karşındaydı artık, uzaktan zor seçilebilen topografyaya kazınmış yapılar bütünü. Belli belirsiz birkaç evin pencerelerinden taşan kızıl ışıklar gecenin karanlığında yıldızlara karışıyor, ilerlemekte olduğu patikanın artık bitmek üzere olduğunu söylüyorlardı.

II - BABA

Yerleşke, durağan haliyle karanlık bir nokta gibi beyazlığın kıyısında, beyazın geceye karıştığı sınır noktasında bir var bir yok duruyordu. Yürümeye devam etti. İlerledikçe anıları bir uyanıyor onu sarıyor, sarsıyor bir yok oluyor kara bir duman gibi geceye yayılıyordu. Yaklaştıkça bu dirilen anılardan olsa gerek, neden geldiğinin bir önemi kalmıyordu artık. Yürümek, adım atmak, bir ayağın diğer ayağa kıyasla daha önde olma durumu ve bunun sonsuz tekrarı, yani salt haliyle güdüsel bir devinim. Sonucun

yitip gitmesi ve sade eylemin tekil bir durumda mercek altına alınması ve buna duyulan haz... Artık önemi kalmamıştı o patikanın ve yıldızlı beyaz boşluğun. Öyle değil midir? Hayatın çoğu evresinde daha önceden umulan bir sonucu güder eylemler. Ve mekân, sanki bu arzu durumunu bilircesine, amaçtan arta kalanı yani o eylemleri ve boşlukları kaydedip getirir önümüze. Bu yüzden şeylere anlam katan; mekânın kendisi ve barındırdığı hafizadır. Mekândaki hafıza; bir boşluk halidir ve ancak o var olan veya olmuş eyleme bir katılık, daha doğru bir tanımla bir kalıp sunar... Bastığı ıslak karlı toprağın yerine geçen gelişi güzel kaba taşlar ve onun kadar şekilsiz derin derzler, varışın çarpık bir temsiliydi. Bir sokak lambası etrafa turuncu kızılığında bir ışık hüzmeleri yayıyor, bu hüzmeler bazen yolu sınırlandıran yapılara çarpıp yolun biçimini keskinleştiriyor, bazen de yolun etrafındaki çam ağaçlarının aralarında kayboluyorlardı. Taş yol, kot olarak karşısına doğru sürekli artmakta, ona eklenilen yapılar ise her kademede göğe biraz daha yükselmekteydi. Her biri boşlukta farklı biçimlerde yer tutan bu kütleler biçimlerinin bu denli farklı oluşunu içlerinde barındırdığı hafıza haline borçluydu. Yokuş yukarı biraz ilerledi. Yüzüne tipi şeklinde esen kar, sağında bir evin aralık kapısından içeri sızarak ılık benzeri bir sesle boşlukta çınlıyordu. Uzun süre önce terkedilmiş bu yapı, yer yer kırılmış

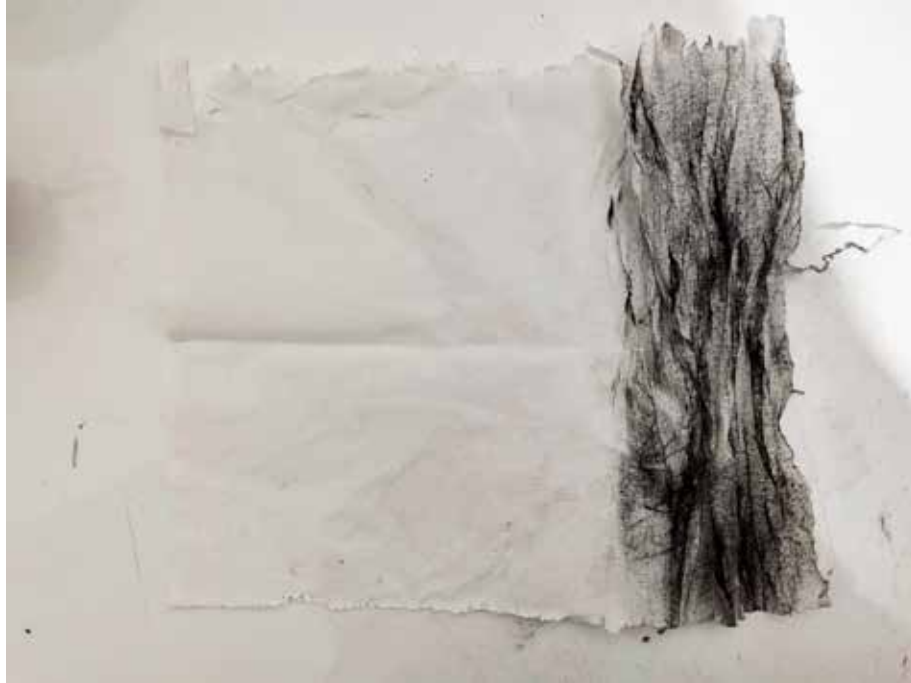

**‘tepe – patika’

camları, zamanla yıpranmış ve yerinden oynamış kasasından dolayı yerini bulamayan koyu gri ahşap kapısı ve içeriden dışarı adeta kusat vaziyette boşalttığı bir rutubet kokusuyla izbeliğini pekiştiriyor, kendisine tamamen kayıtsız doğaya teslim olmuş vaziyette yolun kıyısını işgal ediyordu. İnsanın içine derin bir boşluk açan bu terkedilme durumu, her ne kadar izbeliğinin uyandırdığı içine kapanıklığın aksine, insanda karşı konulmaz bir merak uyandırıyor, kendini keşfe davet ediyordu. Yapıya doğru ilerledi. Ön cepheyi sınırlandıran kurumuş elma ağaçlarını geçtikten sonra ana girişin mermer zeminine ulaştı. Üstünde bulunan ahşap sundurma, tipiyi bir nebze olsun kesiyor, görüşünü netleştiriyordu. Çam ağacı kütüklerinin yatay bir şekilde yerleştirilmesinden müteşekkil bir yapıydı. Kütüklerin zeminle olan ilişkisini kesmek için gelişi güzel sıralanmış iri ve kaba kesilme taşların derz aralarından beyaz lekeler yer yer taşarak bu taşların etrafını boyuyor, belli bir vakit öncesinde var olduğu belli olan yosunların kahverengi kalıntılarıyla beraber farklı desenlerde kendilerine yer buluyorlardı. Kapıyı araladı, menteşenin ayarsızlığından dolayı zemine tutunan kapının köşesi, hafif kuvvetle kurtulunca, sert bir biçimde duvara çarptı. Birden zifiri karanlık, soğuk bir nem kokusuyla dışarı boşaldı. Eşikte bir süre bekledi. Dışarıdan içeriye sızan sokak lambasının ışığı, yerde bazı kırılmış şişelere çarpıyor, şişelerden seken bozulmuş ışık, sofanın köşesinde duran kırmızı kadifeden ahşap oymalı berjeri, harelî bir şekilde aydınlatıyordu. İçeriye adımını atmak için bastığı ahşap parke, ağırlığı hissetmiş olacak ki kendiliğinden gıcırtılı bir sesle esnedi. Bu pek davetkâr olmayan ses, tüm aksiliğine rağmen onu tekrar kucaklamaya hazır bir mekânın sitemli bir hoş geldininden başka bir şey değildi. Tüm katılığıyla modern çağın kollarında can veren bu yapı, yitirilişin bir sembolü olarak karşısındaydı artık. Herhalde Nietzsche’nin “ Tanrı öldü, onu biz öldürdük.” cümlesindeki tanrı; bu ve bunun gibi diğer bütün yapıları. Modern olmamakla suçlanıp hücrelerinde kaderine terkedilen bu mekân, her şeye rağmen son bir savunma yapmaya hazır. Bu hesaplaşmanın farkında olacak ki durup, gözlerini kısarak etrafa daha detaylı bakmaya başladı. Karşısındaki berjerin arkasında duran duvarın kaplaması, boydan boya kalkmış, duvarın belli yerlerindeyse keskin dikine yarıklar açılmıştı. Yaz aylarında türlü haşeratin yuvası olan bu yarıklar artık örümceklerin ağlarıyla örülmüş, düzensiz biçimde kendi yerlerini tutuyorlardı. Yapı, kullanıcısının değişikliğine rağmen ona biçilen barınma işlevini, bir nebze olsun yerine getirmenin övücü içerisindeydi. Bir jüri heyeti olsaydı bu durum, kesinlikle mekânın lehine değerlendirilirdi.

III - ARAF

İlerledikçe ucu bucağı belli olmayan bu mekân; daralıyor, tamamen karanlık bir durum teşkil ediyor bazen ise genişliyor, dışarıdan akan ışık hüzmeleriyle bir hayale dönüşüyordu. Eşyanın üzerini, formunun taklidiyle kaplayan beyaz örtüler; üstlerinde kahverengi kurumlarıyla, boşlukta gezen hortlak misali bir var bir yok oluyorlardı. Örtünün altında dikkatli bakılınca belli olan biçimler, daha öncesinde bir koruma güdüsünün eseri olacak ki ancak böyle, beyaza işlenerek dondurulmuş mermer heykeller gibi kayıtsız boşlukta yer buluyorlardı. Bir merdivenin hole doğru, kaynağından uzaklaştıkça genişleyen basamakları, üst kattan gelen sanki orda olmaması gereken, belirsiz beyaz bir ışıkla kendini aydınlatıyor, mekâna zıt varlığını sürdürüyordu. Bu ışık, izlenimlere ulvi bir anlam katıyor, adeta sel misali aşağı kendini boca ediyordu. Yüzünü ışığa döndükten sonra merdiven boşluğuna doğru ilerledi. Gözlerini yukarıya kaldırdığında tamamen çökmüş çatıdan, aşağıya dökülen toz halindeki kar, üst katla kendisi arasında geçilmesi gereken bir engel gibi boşlukta hareket ediyor, ona asla ulaşılmayacak, ideal bir üst katın varlığını fısıldıyordu. Basamakları tırmanmaya başladığında karşısına çıkan bir tablo, tavandan gelen beyaz ışıkla

***‘ağaç – boşluk’

yarı aydınlanmış bir Osmanlı paşasının tasviriydi. Siyah gözlerini ressama dikmiş bu iri adam, üstünde lacivert redingotu ve başına taktığı püsküllü feşiyle, tamamen kendinden emin, sahanlıktan hole küçümser bakışlar saçıyordu. Göğsüne taktığı envaiçeşit madalyadan pek yaman bir asker olduğu belliydi. Tablonun bu tesirinden olacak ki bir süre bakakaldı. Ona tanıdık gelen bu simada açıklayamadığı bir duygu vardı. Kabanı kardan bembeyaz olmuş, kabanının içindeki ceket ve gömleği ise ıslanmaktan tamamen vücuduna yapışmıştı. Bu haliyle, herhalde kabanı olmasa, o beyaz örtüler gibi mekânda farklı bir biçimden başka bir şey değildi. Soğuktan seğiren zayıf yüzü, tablonun karşısında kendine bir yer bulmaya çalışıyor, yitip gitmiş bu varlığa soru dolu gözlerle bakıyordu. Neden sonra doğruldu, sağ omzunu hafif ileri attı ve başını çevirip ona tekrar bakmaya başladı. Ama pek tesirli bir poz kesememiş olacak ki sonra vazgeçti. Şapkasını eline alıp üstündeki karı silktikten sonra saçlarını elinin hafif bir edasıyla arkaya yaptırdı. Sahanlıktan döndü ve merdivenleri çıkmaya devam etti. Üst kata çıktığında, büyük bir kitaplık onu karşıladı. Tüm rokoko süslemeleriyle holden gelenlere belli bir görsel ziyafet vermek isteyen bu kitaplık; nerdeyse tam takır vaziyette, bir zamanlar onu var eden bu kitaplar olmadan pek de bir anlam teşkil etmediğinin farkındaydı. Tamamen boş değildi elbet, en üst rafın sağ kısmında, kitaplığın kanadına dayanan Sofokles’in Oidipus’u nemden şişmiş ama hala sağlam vaziyette yerini koruyordu. Aynı şekilde Farabi ile Gazali’nin kitapları ve Ömer Hayyam’ın rubailerini içeren deri cilt bir defter yan yana sakın bir şekilde hemen bir alt raftaydılar. Kitapların bulunduğu sağ köşenin iki alt rafında, kurumuş bir ekmek dilimi ve birkaç tane çatal dağınık vaziyette duruyorlardı. Bunlarla beraber en çok dikkat çeken ise gümüş bir kutuydu. Üstünde art nouveau üslupta işlenmiş bir kadın figürü yüzünü mamur şekilde gökyüzüne kaldırmış en az kendisi kadar güzel bir bitki topluluğunun arasından emin bir şekilde bakıyordu. İşlemenin altında “I - XI - MDCCLV - ALTİSSİMA MATER NOSTRA EVA - OLİSİPO” yazısına parmaklarını gezdirdi pek garip bir lisanda yazılmış bu cümle ona hiçbir şey çağırılmıyordu.

IV - CENNET

Gümüş kutuyu eline aldıktan sonra kitaplığın solunda kalan kapıdan içeri girdi. Tamamen kırılmış ve artık duvara açılmış bir boşluktan başka bir şey ifade etmeyen iki pencerenin arasında zümrüt yeşili bir koltuk vardı. Koltuğun tam ayak ucunda üstü kardan beyazlaşmış parlayan cam bir tablayı, ahşap oymalı ayaklarla tutan bir sehpa mevcuttu. Sehpanın üstünde

ise uzun süre önce çıkartılıp terkedilmiş bir yılan derisiyle beraber, belli ki ön bahçedeki ağaçtan toplanmış birkaç elmanın artık elma demeye şahitlik gerektirecek çürük moru kalıntıları bulunuyordu. Etrafta ayağının takılmasına neden olan birkaç iri taş, duvardaki aynayı tamamen yere indirmiş olacak ki sadece çerçevesinin duvarda kalmasına neden olmuştu. Duvarla, çerçevenin içindeki duvar arasındaki renk farkı, bu aynanın uzun bir süre burada sağlam kaldığının bir ispatıydı. Koltuğa oturdu ve gümüş kutuyu sehpanın üzerine koydu. Pencere boşluğundan içeri esen rüzgâr etraftaki kağıtları uçuşturuyor, taşlarla zemin arasına sıkışan bazı kağıtlar hışırtılı bir sesle boşluğa bir karakter katıyordu. Kabanının iç cebinden tabakasını çıkardı, üstündeki işlemeye elini gezdirdi, yandaki klipsi tırnağıyla ittikten sonra yapısı gereği yaylı bir menteşe sistemi olan tabaka, hiç zorlanmadan hafif bir çıt sesiyle açıldı. İki sarma sigara yanında duran ve nerdeyse aynı boyutta olan siyah, eski tip anahtarı aldı. Sonra anahtarı, kutunun kilit yuvasına biraz zorlayarak yerleştirdi. Çevirdikçe üç kere kendini tekrar eden çın sesi boşlukta yankılandı. Sesi duyduktan sonra durdu. Kafasını kaldırmadan karşısındaki kapıya baktı. Çatının yokluğundan sızan beyaz ışık, kapının boşluğuna bir biçim kazandırıyor, yer yer içeri dalgalar şeklinde nüfuz ederek etraftaki beyaz örtülü mobilyalara teğet geçerek yerine dönüyordu. Kutunun kapağını açtığı anda; kırmızı, doğu işlemleri barındıran bez bir mendilin rüzgârda titrediğini gördü. Bununla beraber, hala çalışan bir cep saati, ahşap ufak bir cetvel ve çerçevesiz puslu, kırık bir ayna vardı. Aynanın iki parçasını eline alıp, ayrılmasına engel olarak yüzüne tuttu. Çatlağın arasında yüzü bir adım üste kayıyor, suretini bozan bu görüntü karşısında, donuk kendini seyrediyordu. Eşya aynı zamanda bütün mekânı kırıyor; kolonları, girişleri bağ yerlerinden koparıp uzayda yüzdürüyor, zemin ise bazen tepeleşiyor bazen çukurlaşıyordu. Dokunduğu yerin çarpık bir kopyasını yaratan bu ayna, oluşturduğu görüntülerle farklı bir hazzı tetikliyordu. Görüntü, görünenin değil görenindi artık ve bu çarpık mekân, sadece o anda mümkün olan bir eşyanın yorumuydu. Bu yansımalar uzun süre baktıktan sonra aynayı, kutunun içine yerleştirdi ufak bir çıt sesiyle son nefeslerini, kristalize bir şekilde boşluğa salan eşya, artık kullanılmayacak haldeydi. Neden sonra koltuğa kuruldu. Rüzgar dinmişti, pencereden sızan ışıksa yavaş yavaş sönüyor, mekân karanlığa kesiyordu...

Kaynakça :

-Resim :

- * 'süreç – sapma' - Aleyna Dilruba Harman - 2024
- ** 'tepe – patika' - Aleyna Dilruba Harman - 2024
- *** 'ağaç – boşluk' – Aleyna Dilruba Harman - 2024

BERKE GÜLER

2024 yılında ERÜ'den mezun oldum. Mimarlığa merakımla beraber bu dalın edebiyatla ilişkisini hep sorgulamaya çalıştım.

EDA NUR ERZURUM SONUÇ

Cam Odadaki Kıymetlim

“Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden...” mısrasına inat koşarak çıkmak istiyorum, fakat dizlerim titriyor, merdivenlerin sonu gelmek bilmiyor dört duvar arasında dönüp duruyorum. Döndükçe mekan algımı kaybediyor kendimi boşlukta hissediyorum, sadece kalp atışlarımı duyduğum. Güm, güm, güm... Ve bu sese eşlik eden ayak seslerim... Birlikte ritim tutmaya çalışıyorlar sanki.

Bir şeylerin ters gittiğini düşünüp telaşlanmaya başlayacakken 67.basamakta bir ışık görünüyor ve nihayet bir çıkış kapısı... Aslında varmak istediğim yere ulaştıracak da bir giriş kapısı... Nefes nefese çıkıyorum aydınlığa, etrafıma bakıyorum, gözlerim gün ışığına alışmaya çalışırken ben nerde olduğumu anlamaya çalışıyorum. Ortamın bu denli aydınlık olmasına sebep olan kocaman pencereler ve onu çevreleyen duvarlar, duvarlar... Ve sonunda sensörlü, çift tarafa açılır kapalı bir kapı... Hemen kapıya doğru koşuyorum ve solumda duvarda duran mavi butona basıyorum. Bir nefes alımı kadar bekliyorum ve kapı adeta kucak açar gibi, bağrıma basar gibi açılıyor iki yana. Sonunda bana yardım edecek, beni yönlendirecek birileri çıkıyor karşıma. Bana bu alandan geçebilmem için ve istediğim yere girebilmem için uygulamam gereken işlemler anlatılıyor. “Öyle paldır küldür girilmez bu mekana, önce bir arınman gerekiyor, üstündeki fazlalıklardan kurtulman gerekiyor” diyorlar adeta. Heyecanımı kontrol etmeye ve adabına uygun hareket etmeye çalışıyorum, bırakıyorum bir küçük çanta dolusu yüklerimi. Ve artık hazırım, bir an evvel ulaşmak istiyorum. Bana eşlik ediyor biri gideceğim yere kadar. O önden gidiyor ben hemen arkasında. Küçük küçük camdan odacıklar var sağlı sollu dizilmiş. Onların arasında ilerliyoruz. Tavandaki ışıklar, yerdeki tek renk kaplama ve etrafımızı çevreleyen cam odacıklarla uçsuz bucaksız bir yere yürüyoruz. Her odacığa geldiğimizde kalbim yerinden çıkacak gibi oluyor. Ama bilinmezlikte yürümeye devam ediyoruz. Ve bir anda önümdeki durup bana sağımızda kalan cam odacığı işaret ederek “Burası...” diyor.

Ne yani bitti mi şimdi bu yolculuk, ulaştım mı artık hedefe? Akıl tutulması, zaman durması, nefesimin kesilmesi... Hissettiğim durumu ne ifade etmeye yeter bilmiyorum, öyle karışık bir durumun içine giriyorum. Sonra yapmam gereken hamleyi yaparak kapıyı aralayıp küçük cam odacığa adım atıyorum.

Tam karşıda duvarın ortasına yerleştirilmiş, şerit pencereden sızan güneş ışıkları aydınlatıyor yüzümü. Cam odacıkları birbirinden ayıran bölücü duvarlar, pencerenin iki yanında, camın aksine hiçbir saydamlık içermiyor. Odacıkları sanki keskin bir bıçak gibi ayırıyor ve “Herkes kendi dünyasına odaklansın” mesajı veriyor. Ben de gözlerimi kendi dünyama bulduğum odacığa çeviriyorum. Pencerenin önünde ortada bir yatak var ve pencereye arkası döndürülmüş. Burada da dış dünyadan koparmak mesajı var diye düşünüyorum. Duvarlar, tavan ve zemin kaplamaları, hatta yatak örtüleri bile bu amaca hizmet etmek için olsa gerek sade, beyaz renk tonlarında yapılmış, sanki dikkat dağıtmasın, zihinde berraklık oluştursun diye. Bunları düşünürken biraz daha sakinleşip kendime geliyorum ve asıl hedefime odaklanıyorum. Yatağa... Yatakta yatana... Kıymetlime...

Bana bakıyor ışıldayan gözleriyle ve güçlkle “Hoş geldin” diyor. Sımsıkı sarılıp onu öpüyorum. Kemiklerini hissediyorum. Çok zayıflamış, yatakta küçücük kalmış bedeni. Ağzında bir hortum var, hortumun diğer ucu yatağın solundaki makineye bağlı, beslenmesi için olmalı. Burnunda da nefes alabilmesi için takılı olan borular var, onlar da yatağın sağındaki makineye bağlı. Yani yatağın sağında ve solunda bulunan bu makineler onu hayatta tutmaya çalışıyor. Şimdi daha farklı bakmaya başlıyorum bu odacığa.

Kapıdan girildiğinde karşı pencereden güneş ışınlarıyla gelenlere umut aşılacak istenmiş. Yatağın yönü pencereye değil de kapıya çevrilerek “Burada misafırsın, fazla kalıcı değilsin, hadi iyileş ve bu kapıdan çıkıp sevdiklerine kavuş” mesajı verilmek istenmiş. Her taraf sade beyaz renklerle bezenmiş ki “Bak! Seni beyaz aydınlık bir gelecek bekliyor, sakın içini karartma” mesajını vererek yatanın içini ferahlatmak, bulunduğu odayı genişletmek istenmiş. Şimdi her ayrıntının burada yatanın bakımı için olduğunu daha iyi anlıyorum. Kesinlikle böyle düşünülüp yapılmış olmalı, yoksa böyle olmasaydı hiç bu mekanın adı yoğun bakım olur muydu?

Şimdi büyük bir stres ve heyecanla girdiğim bu cam odacıktan içimde büyük bir umutla çıkmak için kapıya yöneliyorum, zihnimde parlayan şu düşünceyle;

“Her kapı aslında hem giriş hem de çıkış kapısı,

önemli olan senin hangi tarafta durduğun”

Bu kapı artık senin için bir çıkış kapısı babacığım. Ve ben seni çıkışta bekliyor olacağım.

EDA NUR ERZURUM SONUÇ

2015-2019 Selçuk Üniversitesi-Mimarlık (LİSANS)
2022-DEVAM Necmettin Erbakan Üni (Yüksek lisans)
2024- Dicle Üniversitesi- Mimarlık- Arş.Gör.

GÖKHAN KIYICI

Müstakil

Mekândan bahsederken “uzayın derinliği” dediğimde semantik sezgileriniz, burada kavramanız gerekenin “düşeylik” olduğunu söyler. Oysa cümlelerin bağlamına göre kastedilen ekseriyetle, uzayın “genişliğidir”. Hayvanlar âleminde bir örnek verirse: “İnsan bir yengeçle kıyaslandığında daha düşey bir canlıdır, bir çitaya göre ise daha az yatay.” Burada varlığın hız ve hareketle kurduğu ilişkileri görürüz. Bu diyalektik denklemlere zaman da katacak olursak Descartes’ı anmamız gerekir. Ya da Einstein mı demeliydim...

Hicri 1232, Cemaziyelevvel ayının beşinde, yani miladi 1817 Mayıs’ında, Fatma Hanım bahçedeki kuyunun derinliğine kolunu uzattığında Einstein’ın doğmasına 62, izafiyet teorisini duyurmasınaysa 88 yıl vardı. Tandırı tuttuğu gibi, bakır siniye, serdiği içpilavın üzerine bıraktı. Kendi eğirdiği bir sicimle kuzunun ayaklarını paça kısmından bağlamıştı. *‘Ahmed Efendi sofran hazır!’* diye seslendi. Beyi, o sırada, ateş tuğlalarıyla bahçe duvarını örmekle meşguldü. Oğulları Mehmed babasına harcı uzatıyor, gelinleri Hatice ise metal bir tastaki gül şerbetini yer sofrasına taşıyordu. *“Tükendin Bey...”* dedi Fatma’nım. Bahçede civcivlerin yemlendiği yerde ellerini yüzlerini yıkadılar. Hatice, Bursa işi kenarları oya işi havluları uzattı evin erlerine güzelce kurulansınlar diye. Akabinde hepsi, iştahla yemeklerini yediler. Ne zaman ki vakit akşama vardı, kadınlar yatsıdan önce arka odada biraz Kuran okudular. Herkes yeniden sofaya döndükten sonra, Mehmed tamburunu alıp Dede Efendi’nin Segâh Peşrev’ini fasıl geçerken Ahmed Efendi saman dolu minderlerin durduğu sedirenin üzerinde tatlı bir yorgunlukla uzanmış hafif hafif horulduyordu. Rüyasında, elleriyle ördüğü bahçe duvarının canlı bir yaratık gibi anbean yükseldiğini ve nihayetinde kendi üzerinde taşıdığı maraza daha fazla dayanamayıp ihtiyarın üzerine devrildiği sıkıntı verici bir kâbus gördü...

Gördüğü boşluk, park için görünürde gayet münasipti Adnan Bey’in. Kayınbabasının bahçe duvarı önünde eski yağ tenekelerinde mavi-pembe ortancalar açıyordu. Frene basınca toprak yolda misket oynayan çocukların üzerine yoğun bir toz kalktı. Otomobilini yaşlı incir ağacının hemen altına, duvara sıfır yanaştırıp el frenini çekti. Birkaç hamlede, bacak-

larını vites kolundan kurtararak, eşi Tülay'ın indiği kapıdan atlayıverdi. Doğrulduğunda, blazerının düğmesi, tıngırmıngır arabanın altına yuvarlandı. Gözleriyle yuvarlanan düğmeyi takip ediyordu ki, “plopf!” dedi, bir incir arabanın ön camına düştü. Sinirden yüzü pancar gibi kızardı çiçeği burnunda müsteşarın. Eliyle “hadi!” diye içeriye işaret etti hanımı ve çocuklarına. Onlar ilerleyince, öfkesini yatıştırmak için ağız dolusu bir küfür patlattı. Hacer ve Salih kapıya çıkmışlar, bir an evvel torunlarını görmek istiyorlardı. Fikret ve Neriman da anneannesi ve dedelerini görünce, onlara doğru koşup eşik üzerinde sarmaştılar. Salih Bey, *“Hay’rolsun ya’u damat? Niye bayram günü yüzün sirke satıyor yine?”* dedi. *“Sorma kayınpeder, senin incir...”* dedi Adnan, *“...bizim Plymouth’un camı pislik içinde kaldı, toplamamışsınız vakitinde şu yemişleri!”* O sırada hanımlar bu konuşmaları dinlememiş, önce salona geçip, sonra da verandaya çıkmışlardı. Neriman hemen anneannesinin konsol gözünden yoyosunu bulup oynamaya başladı. Fikret ise Lionel marka oyuncak lokomotifini gözlüyordu. Esintiyle aralanan tül izin verdikçe, otururken içinde kaybolduğu ahşap kolçaklı tekli koltuktan vitrini seyrediyor, dedesinin oyuncağı kendisine ne zaman vereceğinin hesaplıyordu. Büyükler bayram baklavası yerken, çocuklara pirinç lapasından muhallebiler verildi. O esnada Adnan Bey, adaşı Menderes’in önümüzdeki seçimde de sandıkları nasıl patlatacağını Halk Partili eski kondüktör olan kayınpederine anlatmakla meşguldü. Kadınlar yaprak sarmalarını tazelemeye mutfığa giderken, konsolun üzerinde duran radyonun sesini enikonu açtılar. Şanslarına çıkan şarkı yeterince gürültülüydü. Safiye Ayla salonda *“...çile, çile bülbülüm çile...”* diye şakıdıkça, hem verandadaki münazarada gerçekleşen 54 seçimlerinin hararetli münazarası, hem de kadınların mutfaktaki fiskosu duyulmaz oldu...

“Olamaz canım, mümkün değil!” dedi Emir adıyla çelişmeyen bir ifadeyle, *“Her gün bu kadar insan nasıl aşılacak?”* Zeynep, *“Dur sinirlenme, benimkinden de bakalım”* dedi, elindeki akıllı telefonu göstererek. *“Ama önce şarja takayım, yüzde 6 gösteriyor pili.”* Hastalık için geride kalan yıl çok daha bunaltıcıydı. 2021’in başında ise aşının bulunduğu haberleri bir nebze olsun insanların içinde bir umut ışığı yanmasını sağladı. Gerçi bu ışık, floresana ya da lükse kıyasla parlak bile sayılmazdı. Olsa olsa doğum günü pastasını süsleyen birkaç mum ışığı kadar parlak bir umuttu bu.

Emir ile Zeynep, pandemiden hemen önce evlenmişlerdi. Eve kapanmalar başlayınca, Zeynep tüm işlerini çevrimiçi yürütmeye başladı. Muhasebeci olduğu için normalde de her şey dijital belgeler ve yazılımlar üzerinden yürüyordu zaten. Ama Emir mutsuzdu. Onun da işleri dijitalleşmesine dijitalleşmişti ama bir eksik vardı. Üniversitede ders verirken, özellikle stüdyo

derslerinde bir yerden bir yere koşturmak, masalar arasında volta atmak ona iyi gelirdi. Şimdiyse tüm gün kucağında laptopla, yerinden kımlıdayamıyor, yarısı “sesim geliyor mu?”, diğer yarısıysa “ekranım gözüküyor mu?” şeklindeki bir rutini, günde iki paket sigara içerek hafifletmeye çalışıyordu. Mesailer bitip bilgisayarlar kapatılınca televizyon açılırdı. Önce doktor önlüğü yeşili üzücü bir tabloda ölü sayılarını takip ediyorlar, sonra da bilmemhangi dizinin 8. sezon 12. bölümünde mi yoksa 9. sezon 2. bölümünde mi kaldıklarını tartışıyorlardı. Akşam yemekleri tam da bu aralıkta, evlenirken aldıkları ceviz kaplama masa yerine, sonradan edindikleri, beyaz, sevimsiz, küp şeklindeki iki ayrı sehpa üzerinde yeniyordu. Tabii, dondurulmuş paketli ürünlerin yağsız kızartma makinesinde büründüğü o tuhaf biçimleri siz ne kadar yemek kabul ederseniz...

Kabul edilen fermanla, Tanzimat’ın reformları her geçen gün hayatı daha da şekillendiriyordu. Selim Efendi’nin Darülmualim’de işe başlaması da kurumun açıldığı 1848 yılından tam 2 yıl sonra olmuştu. Aradan geçen bir senede işleri düzene girmiş, kazancını tutumluluk göstererek biriktirmişti. Şimdi sıradaki vazifesi evlenmekti. Aday da belliydi. Çeşme başlarındaki hanımların dillerinden düşüremediği, sarı akik rengi saçlarına methiyeler düzdükleri, Tamburi Mehmed ve Rumî Hatice’nin kızları Meryem. Selim, annesine durumu izah edip, *“Hayırlı bir iş için bu akşam Mehmed Beylere bekleniyorsunuz”* dedi. Mediha Hanım hemen un helvası kavurdu, “eli boş gitmek lazım” diyerek. Rıza Bey ise evin gölgeliğinde tütün sararken Selim’e daha şimdiden evlilik üzerine nasihatler veriyordu. Günbatımından sonra ayın hilal olarak yükseldiği bir vakitte, bahçenin ahşap kapısını iteledi Selim. Eşikte duraksadı, ailesine yol verip kapıyı örttü yeniden. Bahçedeki kuyunun hizasındalardı ki, elinde bir gaz lambası, Hatice göründü basamakta: *“Buyurun a komşular”* dedi *“biz de sizi bekliyorduk...”*

“Beklediğimize değdi!” dedi Meltem yürürken. 3 aydır biriktirdikleri kuponlarla, Cağaloğlu’ndaki Günaydın binasına gelmişlerdi. Kuponları teslim edip paketleri aldılar. Babiâli’den Sirkeci’ye doğru ellerinde kara poşetler, içlerinde çaydanlık ve tencere setleri, ganimetleri sarsmadan yürümüş, vapur iskelesine vardıklarında kan ter içinde kalmışlardı. Özlem çeyizine koyacağı mutfak eşyalarının sevinciyle, *“Anne bir gazoz içer miyiz kız?”* dedi. Sorusu yeni bitmişti ki, şehir hatlarının amfibik garsonu yanlarında belirdi. Püfür püfür esiyordu güverte. Meltem *“Hadi dönüşte teyzene uğrayalım!”* dedi. Tülay Hanım, analığının evinde ondan kalma eşyayla ve kızı Neriman’la mütevazı bir hayat yaşıyordu. Eşinin ölümü, oğlu Fikret’in de Almanya’ya temelli gidişi sonrası eski durumları yoktu. *“Kız Tüloş!”* dedi Özlem, *“Ananemin şu vitrinini bana armağan etsen ya evlenirken?”* Patatesli böreği ağzında çev-

irip çayla yumuşatan Tülay cevap verdi: “Sana bir şey diyeyim mi?” Burada ağzına bir parça mercimek köftesi attı, öyle devam etti: “Neriman’ın evleneceği yok zaten, evlense bile istemez haspam, kıymet bilmediğine yansın o!” dedi. Tabağını zigon sehpadan alırken, annesinin sitemini duyan Neriman’ın yüzüne ateş bastı...

Ateşin harlanmadan söndüğünü gören çıracıya göre odunların tutuşmaması yaş oluşlarındandı. “Halil Efendi” dedi çıracı, “kimden alıverdin bunları sen?” “Hamit’ten.”, “Kaç çeki alıverdin?” “Dört çeki aldım.” Çıracı, “Ne veriverdin bunlara?” diye devam etti sorgusuna. Halil Efendi, sakalını kaşıdı, hafif bir pişmanlıkla “5 meci diye aldı meful!” dedi. “Ucuz etin yahni-si yavan oluverir Halil Ağa, o paraya 880’de bile verivermezler idi onca şeyi, kart herifi kandırırvermiş hergele” dedi. Halil üzüntüsünden odun sobasının yanındaki hasır iskemleye çöktü. “Nabıwercen bunlarla biliyon mu? Senin kuyunun yanında kümes yok mu? Onun dibine huzardan geçirivericen ince, serivericen hayvancıkların altına, yumurtaların ıscacık tutsun.” Halil o akşam, iskemleden kalktı, döşeğe oturdu, döşekten kalktı, Naciye’nin kenarlarını onardığı kilim yığınının uzandı. Eylül’ün ortasıydı ama havalar henüz fazla soğumamıştı. Ne Halil, ne de Naciye çok üşümediler o gece. “Allahtan” dedi Halil, “3 göz şu fukarane ama ben yapacağımı bilirim. O müfsit herif ya bana yenisini tartacak odunun, ya da ben o habisin belini yaş odunla kıracağım...”

“Sizi kıracağım dişimi kırarım bre!” dedi Şerife Hanım. Kızlar, gülüşerek mutfağa giderken, dikiş makinasının başına geçen babaanneleri, duvardaki yüklük içerisinde 2 farklı renkte pazen çıkardı. Rukiye bulguru tabaklara koyup, ahşap yer sofrasına dizdi. Mediha ise, şark köşesindeki duvarda asılı tel raftan 3 tunç tas, 2 de cam bardak indirip buz gibi üzüm hoşafını doldurdu. Hafize ve Mustafa da gelmek üzereydi. Çarşıya birlikte inip pekmez, lor ve ekmek alacaklardı. Geldiklerinde aileye anlatacakları önemli havadisler vardı. Anadolu’daki direniş hareketinin yayıldığı, önümüzdeki birkaç yıl içinde işgal edilen yerler başta olmak üzere savaşın kapıda olduğunu söylediler. Şerife Hanım, “Ben o kurtuluş günlerini göremem belki amma” dedi, “şu nazendelerin mürüvvetlerinde yaşıyordum...”

Mil, yalnız yaşayan bir kadındı. Zaten 2055’te dünyadaki genel trend buydu. İnternet üzerinden katıldığı dersler ve sınavlar sonucunda aldığı çeşitli sertifikaları geçtiğimiz ay ABCDEF’ye göndermişti. Şimdi bir atama bekliyordu. Avrupa Birliği Cemiyetleşme Dernekleri Federasyonu, yeteneklerine uygun olarak onu bir Avrupa şehrine tayin edecekti. Beklediği haberi veren sesli mesajı, kolundaki saate okuttu:

“Sayın Mil, başvurunuz federasyonumuz tarafından incelenmiş olup, eski ev eşyalarını onarma becerileriniz, akustik enstrümanları çalmaktaki yeteneğiniz, kendi diliniz dâhil 9 ayrı dilde şiir çevirisi yapabilmeniz, kurumumuz tarafından takdir edilmiştir. F Klavye ile daktilo etme beceriniz ve bahsi geçen diğer yeti alanlarımız göz önünde bulunduğu, sizi, Viyana Aziz Stephan Katedrali’nin her mevsim bir defa konser verecek olan koro ekibine direktör olarak atadığımızı belirtiriz. Yıl boyunca belirli aralıklarla Avusturya’ya yapacağınız ziyaretlerinizin tüm masraflarının karşılanacağını, bunun dışında kalan zamanlarda ise bazı çevrimiçi toplantılara katılmamız gerekliliğini memnuniyetle duyururuz.”

Mil, uzun zamandır böyle bir atama bekliyordu. Kutlamalıydı. Projeksiyonun düğmesine basıp, çocukluğunun geçtiği tek katlı evin tavanına zamanında ailesiyle defalarca kez izlediği “Shutter Island” filmi yansıttı. Yaşama mekânındaki mini buzdolabının alt rafında soğuttuğu beyaz şarabı alıp, maun içki dolabından kendisine güzel bir kesme cam kadeh seçti. Akriklik Z koltuğa sırt üstü uzanıp, tavanın karanlığında beliren kusma sahnesini izlemeye koyuldu...

“Bu koyuluğu mavi köpüklü bir suyun bulanıklığı olarak tanımlayabiliriz” dedi Profesör C!h4n. 2157 yılı Erimbuz sonrası bir dönemdi. Dünyadaki pek çok kara parçası sular altında kaldığından tıpkı Romalıların Antik Yunan medeniyetini toprağı kazarak keşfetmeleri gibi, bu defa da 2. Rönesans, bulanık okyanusun içerisinde kalan tarihe ışık tutulmasıyla gerçekleşecekti. Durugörü Arkeolojisi denilen çalışmalar bir grup bilim insanı tarafından yürütülüyordu. Teknoloji olarak, kamera benzeri bir görüntü yakalama cihazı, verileri işleyen hiper bilgisayarlar ve görüntünün olduğu dalgaekran kullanılıyordu. Dalgaekranda bildiğimiz anlamda pikseller yoktu. Su damlası şeklinde, 5 duyuya hitap eden damlacıklar vardı.

Araştırma teknesiyle bölgeye ulaştılar. Yüzer Durugörü Kamerası “Milenyal Ev” kaydı için suya daldı. 34metre derinlikte, bahçeli müstakil bir evdi araştırılan. Kamera çalıştığında, yalnızca optik ve mekânsal boyutları değil, zamansal parametreleri de yansıtıyordu. İlk taramada evin bahçesinde eski bir yapı malzemesi olan 1817 tarihli ateş tuğlasından bir duvar tespit ettiler. Duvarın üzerinde deniz-inciri denilen bir hidrofit yaşıyordu. Derken görüntüler hızlandı. Monitörün başındaki Doç. Dr. D3n1z işaret parmağıyla, lavanta kokulu gömlek ve blazer ceket giyen bir adamın balina benzeri siyah bir otomobili yanaştırdığını gösterdi ekranda. Kamera yükselip tüm bahçeyi kadrage sığdırdı. Koşuşan çocuklar ile kadim kümes hayvanlarının görüntüleri birbirine karıştı. “Pencereden içeri girebilir misin?” dedi Profesör, sarı yağmurluğuyla yanında duran D3n1z’e. Başıyla onaylayan Doçent

kolu öne ve aşağı hareket ettirdi.

İçeride ters piramit şeklindeki bir ışık hüzmesinde, tüm görüntüler ve zamanlar kompozitleniyordu. Üçgensel görünüşün alttaki sivri köşesine doğru 1953 tarihli camlı bir vitrinle başlayan panorama, hüzmünün kesildiği yerde, 1885'deki kilim desenli bir sedireye dönüşüyor; hemen devamında aynı yıla ait kolçaklı berjer, 2055'in mermer bir servis sehпасıyla kaynaşıyordu. Üçgenin yukarıdaki tabanında sırasıyla, 1919'da bir kadının rafta duran bardaklara uzanışı, 1885'te soba borularını birbirine geçirmekte olan yaşlı bir adam ve 2021'deki yeşil kadife koltukta başaşağı uzanan gencin duvara diktiği ayakları izlenebiliyordu. Adeta tersine bir tapınak üçgen alınlığı...

Yukarıdan aşağıya doğru bakıldığında ise 1987'de saksıdaki devetabanının yaprakları, eğik çizginin altında 1817 tarihli bir yer minderine; 1953 tarihli metal ayaklı lambader, 1851'de yere saçılmış odunlara; 1919 tarihli yüklük ise, 2021'deki bir derin dondurucuya dönüşüyordu. Metalik renkli duvarlar, üçgen alanın dışında şampanya, pudra mavisi, somon gibi duvar renkleri ile desenli duvar kâğıtlarına evriliyordu. Sehpalar, üzerinde duran nesneler ile birlikte insan gözünün algılayamayacağı bir hızda, binlerce kez form değiştirdiler...

Kayıt tamamlanınca, C!h4n, “*Bunları yeşil odadaki tuzlu çözeltiye koyup, güzelce ayrıştırırım. Ardından sekansiyel analizlerle devam ederiz*” dedi...

...Çünkü Descartes, Kartezyen ikilik ile mekânın yatay-düşey gibi fiziksel özelliklerine değinir. Oysa Einstein, göreliliği öne sürerek paralel evrenler teorisindeki, “farklı iki noktanın uzay-zamanda birleşebileceği” görüşünü destekler. Boyutların ikiliğini zenginleştiren de budur. Şimdi sizlerden ricam, artırılmış gerçeklik başüstü setlerinizi takmanız. Zekâyapay destekli bu gözlükler size yalnızca 10-12, bahçesiyle 13-15metre yataylıktaki küçük bir müstakil evin zaman yönüyle makro, olay yönüyle ise mikro sayılabilecek, 34 yıl aralıklarla oluşturulmuş sıçramalı düşey kesitlerini sunacak. Mekânın zamanla kurduğu ilişkiyi bir de böyle deneyimleyelim. Hep söylüyorum zaten: “*Ben size yeni bir şey anlatmıyorum, sadece bildiğiniz şeyleri hatırlatıyorum.*”

*: Nezih Eldem'in el çizimleri olarak hazırladığı dialarla sunduğu “*Mekânı Örgütlemek*” isimli 1984 tarihli ders kaydının ilhamıyla...

GÖKHAN KIYICI

1987, İstanbul. Lisans ve yüksek lisans eğitimlerini, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde tamamlamış, Politecnico Di Milano'da değişim öğrencisi olarak bulunmuştur. 2012-2015 yılları arasında bir süre mimarlık pratiğinin içerisinde yer alan yazar, 2016 yılından bu yana üniversitelerde öğretim elemanı olarak görev almaktadır. Doktora çalışmasında akışlar çağındaki mimari stüdyo pedagojisini araştırmakta ve boş zamanlarında günlük, deneme, öykü, şiir ve benzeri yazın türleri kaleme almaktadır. 2019'da Mekân Anlatımı Metin Yarışması'nda “Ağ” isimli öyküsüyle birincilik ödülüne layık görülmüştür.

ESRA AKBALIK

Karşı Köşe Apartmanı

Sunulan onlarca ikiliğin ortasında, sürekli bir seçim yapma zorunluluğunun baskısı altında ve pratik adımlar atmak için gerekli olan pek çok araçtan yoksun milyonlar olarak sessizce oturuyoruz. “Bu evden bir an önce çıkmalısınız”, “Apartmanın boşaltılması için üç ay süre verildi”, “Evden çalışmam ve her an işle ilgili bir konuya yanıt vermek için tetikte olmam gerekiyor.”, “Bu hayvan sahihsiz mi? Daha fazla kalamaz bu sokakta.”, “Barınak doldu. Bu hayvan üç gün içinde sahiplenilmezse etkisiz hale getireceğiz.” Birbiriyle çelişen, birbirini çürüten, mahalle-sokak-apartman-ev ne varsa parçalayıp kendi kaderine hapseden bir yumaklar bütünü ortasında oturuyoruz.

Eski adı Orkide, neden değiştirildiğini asla bilmediğim bir şekilde, yeni adı Gelincik olan sokağımızda, balkonda öylece oturuyorum. Karşı köşe parseldeki inşaat yaz başından beri devam ediyor. Her sabah sekizde, içtiğim günün ilk kahvesine çekiç sesleri eşlik ediyor; haftada bir gelen beton mikseri, evden çıktığımda izlediğim yürüyüş rotasını değişime zorluyor. Bu yeni inşaatın yerine yapıldığı eski apartmanın boşaltılmasından yıkımına ve yerinde yeni yükselen bu inşaatın bitimine kadarki süreci belgeleyen görsel bir kayıt tutabilirdim aslında. Her gün aynı noktadan çekeceğim fotoğraflar ile bir yıkım ve yerine inşa tanıklığı da ben üretebilirdim. Belki üşendiğimden belki de apartmanlara duyduğum saygıdan yapmadım bunu. Taşınma hazırlıkları ile sökülün perdelerle ifşa olan ev içleri, doğramaların sökülmesiyle ortaya çıkan duvar kalınlıkları, yıkımla birlikte tüm mahalleye nüfuz eden eski apartmanın toz hücreleri nedense bana hep mahrem geldi. Anıların, kahırların, coşkuların, değişimlerin yüzlercesine tanıklık etmiş bir hayatın ardından onu duvar-tuğla-hafriyat-beton olarak kaydetmek istemedim. Ama dediğim gibi, belki de üşendiğimden. Hiçbir şeyden emin olamıyorum bu aralar. Her yargı, düşünce, karar ve söylem, hemen onu çürütmeye meyilli bir takipçi cümleyle bulanıklaşıyor. Öyle ya da böyle, karşı köşe parseldeki apartmanın eski-yeni kaydını tutmadım. Ama yıllar önce, daha karşı köşe apartmanın yıkımından henüz hiç bahsedilmezken, yine bu balkonda oturup bir eskizini çizmiştim. Tam da bizim köşeye bakan taraftaki uzak tanış komşuları zihnimde yerli yerine oturtmak için, içten içe, ömrünün çok da kalmadığını hissederek belki de.

Hatırlıyorum, eskiz çizmek üzere balkona çıkıp karşı köşe apartmana alıcı gözle baktığımda, ben bu sokağa taşınmadan önce, belki ilk yapıldığında, kim bilir nasıl olduğunu hayal etmeye çalışmışım. Mevcut durumda, bizim sokak girişinden zemin, karşı sokak girişinden bodrum olan kotta, kat yüksekliği yaklaşık üç buçuk metre olan üç adet dükkân vardı. Gelincik Sokak’ın neredeyse sonuna kadar devam eden, dar uzun bir parselde oturan bu apartmanın dairelerinin her birinin nerede başlayıp nerede bittiğini anlamakta epey zorlanmışım. Sokak boyunca devam eden bu uzun cephe, pencere-pencere-mutfak balkonu şeklinde ritmini bulmuş her bir daire, dikkatli bakınca, kendine ait bir şeyleri gösteriyordu aslında. Alüminyum doğrama ile kapatılmış ve belki yıllardır silinmeyen camlarının da kahverengiye dönmesiyle, bazı mutfak balkonları artık sokağa sırtını dönen birer depo izlenimi verirken, bazıları da küçük cephelerine aldırmadan, korkuluklarında asılı sardunya saksılarıyla, sokakla muhabbete devam eden bir balkon olmakta ısrarcıydı.

Bizim sokağa göre zemin kotta yer alan üç dükkân da ortak bir ön beton bahçeyi paylaşan sıra dükkânlar gibi görünse de birbirinden tamamen farklı halleriyle, kendi sınırlarını bir şekilde belli ediyordu. Bize en yakın olan, sol kenar dükkân bir depoydu sanırım. Kapılarını hiçbir zaman açık görmedim. Demir doğramaları lacivert boyalı, camları bir zamanlar burada faaliyet göstermiş farklı sektörlerin varlığına işaret eden cam filmlerle kaplı bir çeşit hayalet mekandı. Bu hayalet mekânın önü, sökülmüş eski demir korkuluklar, yandaki bakkalın bazı eski rafları gibi âtl eşyaların oluşturduğu küçük yoğunlukla, özellikle kediler için doğal bir habitat oluşturuyordu. İlçe Belediyesi görevlileri, seyrek de olsa bazı Pazar günleri, bu doğal habitattaki kedilere mama ve su bırakır, üstlerindeki belediye yelekleri ile, kedilerle fotoğraf çektirirlerdi. Bizim karşı köşe apartmanın ön beton bahçesinde çekilen bu fotoğraflar, “hayvansever belediye” imajının kıymetli bir verisi olarak, takip eden günlerde belediyenin sosyal medya hesaplarında, “sevgili hemşerilerimiz” ya da “sevgili komşularımız” şeklinde hitap edilen kamuoyu ile paylaşıldı.

Bu hayalet mekân ve önündeki kedi kamusal alanının yanında yer alan ikinci dükkân ise bir bakkaldı. Karadenizli bir amca ve oğlu tarafından işletilen bu bakkal, ekmek dolabı-veresiye defteri-kendine has kokusu, önündeki meşrubat-cips ve plastik top stantlarıyla tipik bir mahalle bakkalıydı. Yine tipik mahalle bakkalı olmasının doğal bir uzantısı olarak, ürün fiyatları civardaki marketlere göre daha yüksekti. Mahalle esnafını yaşatma kişisel kampanyam kapsamında, günlük ev ihtiyaçlarımı olabildiğince bu bakkaldan karşıladım. Zamanında ciddi bir beyin ameliyatı geçirdiği için kafa

şekli biraz deforme olmuş oğluyla birlikte bu bakkalı işleten ve adını maa-
lesef bilmediğim bakkal amcaya bazı yaz akşamları kızı ve küçük torunları
da yardım ederdi. Kız torunu sanırım çalışkan bir öğrenciydi. İlkokula gidi-
yordu ve bazen bakkalda ödevlerini yaparken görür, sohbet ederdim. Erkek
kardeşi biraz daha haşarıydı ve ilkokul çağına geldiğinde evlere damacana
su siparişlerini teslim etmeye başlamıştı. “Küçük çocuk bu kadar ağır
damacana taşıtılır mı!” diye kızardım içimden. Yıllar içinde, bakkal amca
ve oğlu hiç görünmez oldular. Bakkalın işletmesini amcanın kızı ve damadı,
yani torunların anne babası üstlenmeye başladı. Öğrendiğime göre, köy-
lerine geri dönmüşler artık. Birkaç yıl, işletmeyi devralan kadın ve kocası
aynı dükkânda devam ettirdiler bakkalı, ben de onlardan alışveriş yapma-
yı. Bir süre sonra sessizce o dükkânı boşaltıp, yine bizim sokakta, bizim
apartmanın sırasındaki iki yan apartmanın alt katındaki dükkâna taşındılar
bakkalı. İşte ben de karşı köşe apartmanda müteahhitte anlaşma yapıldı-
ğını ve apartmanın boşaltılacağını bu vesileyle öğrendim. Bizim sokaktaki
tüm apartmanlar gibi en az kırk yaşında olan iki yan apartmanın zemin
katındaki yeni yeriyse bakkal, daha ferah bir ortama kavuştu. Önündeki,
eskisine göre çok daha büyük olan açık alan, meşrubat-cips ve plastik top
stantları haricinde, sokaktaki apartmanların görevlilerinin de sohbetlerine
ev sahipliği yapan bir alana dönüştü. Özellikle öğle servisi öncesinde, elle-
rinde büyük hasır servis sepetleri ile burada buluşan apartman görevlileri,
pandemide başlayan ve hala devam eden kısa çalışma ödeneği, ücretsiz
izin gibi özlük haklarını baltalayan uygulamalar, emeklilik primleri, aileleri,
çocukları ve her apartmanın birbirinden değişik kat sakinlerinin türlü çeşit
kapislerini konuştukları bir dayanışmayı da burada örlerlerdi. İkinci kuşak
bakkal işletmecisi karı-koca, bir önceki kuşaktan farklı olarak, bakkalın yeni
çehresine, kredi kartı için pos cihazını, civar apartmanlara gelen kargoları
teslim alma hizmetini ve müşterilerin yanında birbirilerine “Mustafa Bey”
ve “Nermin Hanım” şeklinde hitap etmeyi eklediler. İlginçtir ki, bakkalın
taşındığı bu apartmanda da birkaç yıl sonra bir müteahhitte anlaşıldı ve
apartman boşaltıldı. Günlük görüş alanım ve yürüyüş rotamda olmadığı
için, bu durumu bakkalın taşınmasıyla değil, apartmanın tamamen boşal-
tıp etrafının demir perdelerle kapatılmasıyla fark ettim. Kendi aramızda,
bakkalın bir kentsel dönüşüm iksiri olduğunu, yerleştikleri apartmanın bir
süre sonra müteahhite verildiğini ve bu özellikleriyle de apartmanlarını
kentsel dönüşümüne sokmak isteyen ama uygun müteahhit bulamayan apart-
man sakinlerinin bakkalı kendi apartmanlarına yerleşmeye davet ettikleri
şakasını uydurduk. Mustafa Bey ve Nermin Hanım şimdi kim bilir nere-
deler?

Karşı köşe apartmanın, bakkalın taşınmasıyla beraber öğrendiğim yı-
kım-yeniden inşa macerasının başlaması oldukça uzun sürdü. Hayalet
mekân depo ve ikinci kuşağa devredilip taşınan bakkalın ardından, bizim
sokağa göre zemin kotta olan bir diğer dükkân ise bir taksi durağıydı. Evin
hemen karşı apartmanında bir taksi durağının olması oldukça avantajlı bir
durum olsa da ihtiyaç duyduğum çok az zamanlarda durakta uygun araç
bulabildim. Hemen hemen yirmi dört saat çalışan bu duraktan, özellikle
gecenin geç saatlerinde, sokağın sessizliğinde yankılanan telefon ve telsiz
sesi, durağa dair aklımda en çok kalan şeyler. Bazı sabahlar, durak önünde
sabah muhabbetine başlayan taksi şoförlerinin apartmanın bazı üst kat sa-
kinleri tarafından sessiz olmaları yönünde uyarıldıklarını hatırlıyorum bir
de. Bakkalın taşınmasından sanırım birkaç ay sonra taksi durağı da boş ve
terk edilmiş bir eski dükkâna dönüştü; duraktan sokağa yankılanan gece
sesleri ve park etmiş sarı araçlar, sanki hiç var olmamışçasına yok oldular.

Yıllar önce, bizim sokağa göre zemin kotta yer alan bu dükkanların detay-
larına alıcı gözle bakmamı sağlayan, bizim balkondan karşı köşe apartma-
nın eskizini çizme hevesim, aslında bizim köşeye bakan üç daireye duydu-
ğum gizli tanışıklık-yakınlık hissinden kaynaklanıyordu sanırım. Yaklaşık
on yıl boyunca, çok değişmeyen günlük rutinlerini takip etmek, hayatımın
o kadar doğal bir uzantısı olmuştu ki, bir gün olmayabilecekleri düşüncesi
ile içimden fotoğraf çekmekten daha fazlasını yapmak gelmişti. Ne de olsa
çizmek bir düşünme, yavaşlama ve hissetme eylemiydi aynı zamanda.

İşte o aslında haklarında çok az şey bildiğim, selamlaşmamın bile olmadığı,
sokak kotunda hiç karşılaşmadığım, hep kendi üçüncü kat seviyemden terk
tarafı bir yakınlık duyduğum dairelerden ilki, bizim kat seviyesine denk
gelen ve balkonunda bir Algida şemsiyesi ile balkon korkuluklarının dibin-
de bir adet hazır sepetin bulunduğu daireydi. Burada seksenli yaşlarının
sonlarında olduğunu tahmin ettiğim bir karı-koca yaşıyordu. Adamı bal-
konda yalnızca sabahları, aşağıdaki bakkalın günlük gazeteyi koyması için
sarkıttığı sepeti gazeteyle birlikte yukarı çekerken hatırlıyorum. Zayıflığı ve
ev haline rağmen şıklığıyla, bu rutini sürdürdüğünü gördüğüm her sabah
bir gülümseme yayılırdı içime. Bembeyaz saçlı karısı ise bazen birkaç sak-
sıdaki çiçeklerini sular bazen de şemsiyenin altında oturup fasulye, bamya
ayıklardı. Balkonun hemen yanında yer alan salon penceresi perdeleri her
daim tertemizdi ve iki haftada bir yardımcı bir kadın gelip evin temizliği-
ni yapar, camlarını silerdi. Çok dolaylı yollardan bu karı-kocanın, bizim
apartmanın en üst katında oturan eski yöneticinin karısının anne babası,

yan apartmanda yine bizim katta oturan ve balkondan balkona sohbet ettiğimiz Aysel ablanın ise teyzesi ve eniştesi olduklarını öğrenmiştim. İlginçtir, bu üçgen aile hattı içinde, hiçbirini bir diğerinin balkonunda görmedim. Aysel ablanın o zamanlar hayatta olan annesi Belkıs teyze, balkonun kenarındaki bir sandalyede saatlerce oturur, elinde büyüteç ile gazetesini okur, kız kardeşi ise hemen karşı apartmanda, kendi balkonunda fasulye ayıklardı. Aysel abla bazen teyzesine seslenir, halini hatırlarını sorardı ama genellikle sesini pek duyuramazdı. İki kız kardeş küs müydü, birbirilerini severler miydi, Belkıs teyze bir bayram arifesinde vefat ettiğinde kız kardeşi cenazesine gidebildi mi hiç bilmiyorum.

Kendi üçüncü kat seviyemden terk taraflı bir yakınlık duyduğum diğer iki daire, bu Algida şemsiyeli dairenin bir kat altı ve iki kat üstünde yer alıyordu. Alt kat sakinleri sanırım kiracı ve öğrencilerdi. Tam olarak kaç kişi olduklarını bile bilmesem de açık perdelerden görünen duvarlarda asılı şık posterlerden ve bazı hafta sonları evde oluşan sosyal ortamdan öğrenci olduklarını tahmin ettim hep. Balkonları demir doğramalıydı ve hafta sonu sosyal ortamının bir uzantısı olarak gördüğüm birkaç kişi dışında bu kapalı balkon genelde boş ve sessizdi. Salon penceresine yansıyan sarı ışık altında, tül perdenin hemen ardında yer alan masada bir genç, düzenli olarak bilgisayar başında olurdu. Evlerin içlerine bakıp sakinlerine dair hikayeler uydurmayı sevdiğimden, bu arkadaşın yüksek lisans tezi yazdığını düşünür ve bizim balkondan kendisine sessizce “kolay gelsin”lerimi iletirdim.

Uzaktan yakınlık kurduğum son daire ise karşı köşe apartmanın bizim tarafa bakan en üst katıydı. Bir genç oğulları dışında muhtemelen bir de kızları olduğunu tahmin ettiğim en az dört kişilik bir aile oturuyordu burada. Hepsisi de iri yarı, uzun boyluydu. Yaz günleri, oğlan ve babası hep üstleri çıplak çıkarlardı balkona. Onların adı “çıplak aile” idi bizim evde. Yaz akşamları evin oğlu, balkona bilgisayarını kurar, son model mikrofonlu kulaklığını da takarak arkadaşlarıyla çevrimiçi bir oyun oynardı. Kendi sesini duymadığından, oyunun heyecanı ile, bazen oldukça yüksek sesle savurduğu cinsiyetçi küfürlerini ben de balkondan ona seslenerek durdurmaya çalışırdım ama maalesef hiç ulaşmadı sesim ona. Evin yüksek temposu, canlılığı, bazı akşamlar ailecek balkonda yenen yemek sayesinde görünür olur, balkonun dışına monte edilmiş iplere asılan çamaşırlar da ailenin mahremiyetini dışarı taşırdı. Karşı köşe apartmanı boşaltan son hane çıplak aile oldu. Belki bir aydan fazla, apartmanın tek kalan dairesi olarak, kentsel dönüşüm koşulları ve kentin barınma krizine dair ne kadar sorun varsa hepsini onlara bakarak yeniden düşündüm. Mülk sahipleri miydi kiracılar mıydı bilmiyorum ama, karşı köşe apartman yeniden inşa edilene

kadar ikamet edebilecekleri, ödenebilir düzeyde kirası olan başka bir konutu aynı mahallede bulabilmelerinin ne kadar zor olduğunu biliyordum.

Bakkalın taşınmasıyla öğrendiğim karşı köşe apartmanın yıkımı, çıplak ailenin de nereye olduğunu bilmediğim taşınmalarının ardından yaklaşık beş altı ay sonra başladı. On yılına benim de tanıklık ettiğim, en az elli yıllık bir apartmanın fiziksel varlığı yarım gün içinde son buldu. Karşı köşe apartman, karşı köşe parsele dönüştü ve en az bir yıl bu şekilde kaldı. Bizim balkonun gördüğü perspektif değişti, gerideki başka apartmanlar görünür oldu. Şimdi, sabah kahvemle birlikte başlayan çekiş sesleri ve haftada bir gelen beton mikseri ile devam eden inşaa faaliyetinde, eski adını bilmediğim yeni adının ne olacağıyla da aslında pek ilgilenmediğim yeni karşı köşe apartmanın üç katı yükseldi bile. Uzaktan yakınlık duyduğum bu üç dairenin sakinleri şimdi nasıllar ve yeni apartman tamamlandığında geri gelecekler mi aynı yerlere bilmiyorum. Umarım iyilerdir ve umarım geri dönerler.

ESRA AKBALIK

Mimar. Doğu Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Doktora derecesini "Küresel Coğrafyalarda Mimarlık Nesneleri ve Yıldız Mimarlar" başlıklı tezi ile 2017 yılında almıştır. Mekân üretiminin somut ve soyut süreçleri, siyaset ve kentsel mekân, neoliberal söylem ve bunun mekânsal yansımaları başlıca araştırma alanlarını oluşturmaktadır. Mimarlığın geleneksel yapılaşma ve yorumlanma biçimlerinin dışında, disiplinler arası ilişkisine ilgi duyar.

MUSTAFA HAKİ ERASLAN

Dil ve Beden (Ev)

Bedenimi dağıtan sesin,

Direnmeli yalnız uçan kuşlarla,

İbrahim...

Dilimin kıyısına kuşlar kondu.

Hatıralar insanın içinde bulunduğu dünyayı zaman ve mekâna göre bölümler. Zihninin derinliklerinde kalan bu bölümleri bazen bir koku bazen bir his bazen de rastlantısallık tetikler. Beni de tetikleyen bir kokuydu. İçime çektiğim havanın ciğerlerimle beraber zihnimi de dolduruşuyla beni ben yapan şeyi arıyordum. Zihnimin parçaları arasında beni bütünüyle bir insan yapan o sırrın çocukluğumda saklı olduğunu biliyordum. Umudu ve arayışı bekliyordum. Ulaşmakla değil, çabalamanın verdiği gönül rahatlığıyla ilgileniyordum. Ruhum sahteliklerden ayrılıp gerçek olana ulaşmayı istiyordu.

Yıllar sonra çocukluğumun ilk yıllarının geçtiği evin yakınındaydım nihayet. Anılar her köşede dolaşüyor, ansızın kavırıyordu ruhumu. Ancak beni tedirgin eden de bir şey vardı sanki. Hatırladığımdan farklı görüyordum burayı. Biraz vakit geçirdikten sonra kısa süreli jamais vu etkisinden kurtulmuştum. Kendimi ait olduğum yerde hissediyordum. İçimdeki çocukluğuma ulaşmak heyecanı sarmıştı bedenimi. Gelinciklerin, mor sümbüllerin, uzun ağaçların, ahşap karkasın ve bedenin oluşturduğu poetik bir peyzajın ortasındaydım. Bu kır dolgusunda, ömrümün ilk yıllarını çevreleyen, büyümüş otların arasında yer alan evi gördüm. Ortak bir giriftliği vardı saklı olan bahçenin ortasında, suyla. Ancak yeşil ve şeffaf buğunun arasında kahve dokusuyla bir giz gibi saklanıyordu. Ortaya çıkanların arasından, yukardan aşağı beliren damarlarını gözümün kıyısına yerleştirdim. Ahşap teninden kokladıkça göğsüm genişledi. Çitleri görmedim. Uzayan taşlar çevirmişti dört köşeyi. Uzun kavaklar... Birçok çeşit meyve ile donanmış olan patıkayla buldum çocukluğumun izlerini. Hafızam bir bulguyla doğruldu yerinden. Adımlarım küçüldükçe küçüldü. Ev büyüdü, ısrırganlar ve güneş büyüdü. Gözlerim çıplak bir şekilde güneşe bakabilmeye çalıştım.

Ona baktıkça içim ısındı ve cebimden misketlerimi çıkardım. Buluttan aykırı damlalar düşmekteydi toprağın üzerine. Bir misket düştü, bir damla, bir de ben... Ne kirli ne de temizdim. Toprağın tok kokularını duydum peyzajın ortasında. Koştum, evin taşlı yüzeyine. Tarih boyunca taşların üzerindeki bu lirik desenleri buradan kimse ayıramamış gibiydi. Elimi sahipsiz kıvrımlarında gezindirdikçe zamanı bükmenin yorgunluğu çöktü üzerime. Yansımalar kırıldı ve bir bütün olduk. Tersiyile döndü zaman. Büyüdüm ve ailemi gördüm orada. Herkes sakın bir şekilde evin içerisindeydi. Sofaya girdim. Çeşmede yıkadım elimi. Üç oda yananayken acaba hangisi benim kaderim, diyerek seçemedim girmem gereken kapıyı. Evin diliyle ruhumun dili aynıydı oysa. Onda yara varsa bende de vardı. Özellikle çatlaklarında bir dargınlık görüyordum son zamanlarda, ruhumda da bir sızı hissediyordum. Kalın bir sıva tabakası çatlağı. İçerde ise evi sevimleştirmeye çalışan duvar kağıtları vardı. Dışı onu içi beni yaktı. Yürüdükçe gıcırdayan ahşabın derisini yüzdüm. Üzerinde muşamba olsa da eğiminden ayak bileklerime doğru sıcaklığı dokundu. Lucretius, Ovid ve Virgil'in şiirlerinde betimlediği belgeselliğin sesini duydum. Vektörel bir akış şeması oluşturdum şimdiki zamanla geçmişte kalan alt kat arasında. Merdivenden indikçe göğsüm yukarılara çıktı. Rijit ayaklar, rutubeti hassas bir biçimde yutmuş duvarlar ve boş odaların içindeki gizemli dolaplar... Örümceklerse çoktan terk etmişlerdi gecekondun yuvalarını. İçimi bir ikilem gıdıkladı. İbrahim'in putları kırıldığı yerde yahut içime putları musallat eden yerdeydim.

İbrahim,

gönlümlü put sanıp da kıran kim?

Beni tozlu bu yolda yürüten sebebi bulmuştum. Oyunağımı. Dolapların arasında dikilen uzunca ahşap bir çıta. Ucunda çiviyle tam ortasından çakılmış bir konserve kapağı. Dili ve biçimi, imgesi ve soyutluğu, umudu ve anısı, annem ve babam... Şuramdan yandığımı hissettim. Çocukluğumun, küçük bir konserve kapağını spor arabalara meydan okuyan hale nasıl getirdiğini gördüm. Uzandım ve dolabın sırtındaki duvara dokundum. Ancak uzandıkça elim duvarı tutamıyordu. Bir boşluk hissettim. Ve bir gariplik olduğunu anladım. Buraya geldiğimde hissettiğim tedirginlik, ruhumu sardı. Bedenim bir sonraki adımı kestiremedi. Evle konuşamaz olmuştum. Ne kadar onu tanısam da onunla aramdaki bu şiddetli sessizlik beni oldukça germişti. Sonra ne oldu bilmiyorum, gözlerimin önünden bir ışık geçti. Gözkapaklarım bir çırpıda hayale daldı. Uykuyla uyanıklık arasında sarhoş bir haldeydim. Rüya sineması içinde Tarkovski izledim. Zihnimdeki perde açıldığında kendimi esen rüzgârın pençesinde buldum. Uzattığım elimi

yosunlar tutmuştu. Yağmur damlaları ıslatmıştı bedenimi. Bir an yerimi unutmuşum. Ya mekânı terk etmişim ya da ruhum bana oyun oynamıştı. Zamanın içinde savrulmaya başlamışken düşsel bir yarılma içinde de kalmıştım. Benim dilim evin diliyle aynıken evin benden söküp alındığına inanmak istemedim. Gördüğüm manzaradan dekupe edilmiş olana veda etmem mi gerekirdi? Ya yer çekimi gibi ben de bilişsel olarak düşmeye devam etsem... Zamanı döndürebilir miyim kendi yönüme? İki parçamı yan yana getiren ilklığe döndüm. Beni, kendiyle bütünleyen resmin ortasında bırakılmış kırmızı bereli çocuğa döndürdü, İbrahim'in kurbanı.

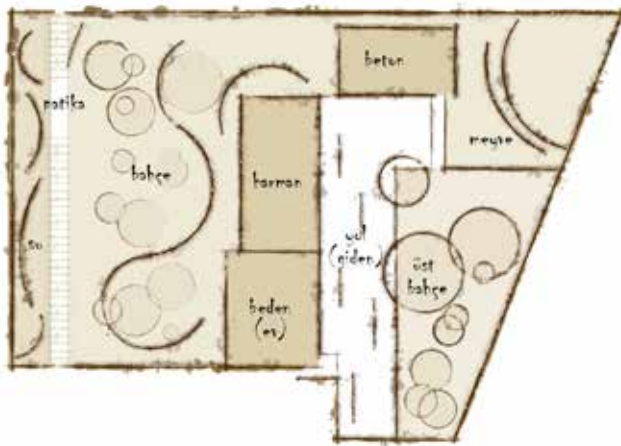
Birkaç parça taş yerinde kalmış vaziyetteydi. Onların patinası da benim elimde kaldı. Bir yakarıyla bana baktılar. Kökümünden sökülmüş gibi hissettim. Etrafımda vızıltılar döndü. Bal arıları boynumdan vurdu. Acıyı hissetti ruhum. Ancak zihnim aynı yerdeydi. Dilimin kıyısında kalmış bir duyuyu tekrar anımsama ihtiyacıydım. Kök salmış kuşlar yerlerinde duruyorlardı. Onların rehin tuttuğu bedeni yine onlara verdim. Uçmakta tedirgin idiler. Benim tedirginliğimse kaybettiklerim üzerineydi.

Artık burada uyuyamayacağımı bildiğim bir ev vardı. Bir ev ki bütün çocukluğumun ilklerinin sahibiydi. Ben çocuktum, o gençti. Ruhum ruhuyla beraber hep bir özlem türküsü söylerdi. Karanlığından korksam da aydınlığa ulaştıracağımı bildiğim gizli fenerleri vardı. Fakat artık büyü sahibi yoktu. Topuklarımın üzerinde sofadaki taze ekmeklerin arasından geçme gayreti yoktu. Ahşabın sıcak ve kıymıklı dokusu yoktu. Artık ev yoktu. Bedenim yoktu. Tek bildiğim onun eve döndüğüydü. Ev yoktu.

MUSTAFA HAKİ ERASLAN

15/08/1995 tarihinde Tokat'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini burada tamamladı. 2013 yılında Bozok Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü lisans eğitimini 2017 yılında tamamladı. Bir süre özel firmalarda mimarlık hizmeti yürüttü. 2019 yılında Konya Teknik Üniversitesi'nde Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2022 yılında Karabük Üniversitesi Safranbolu Başak Cengiz Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde araştırma görevlisi olarak görev almaya başladı. Yine 2022 yılında yüksek lisans eğitimini tamamlayıp doktora eğitimine başladı. Mimari yarışmalarda birçok deneyimi oldu. 2022 yılında Türkiye Ay Üsleri Ulusal Fikir Yarışmasında jüri teşvik ödülü, 2023 yılında Konya Alaeddin Tepesi II. Kılıçarslan Köşkü ve Kazı Alanı Mimari Fikir Proje Yarışmasında 2. Mansiyon ödülü kazandı.

Şekil 1. Beden duvarı, üst kotta harman yüzüyle, alt kotta bahçeyle ilişkilidir. 2 katlı evin ana girişi harman yüzündendir ve müstakil kullanılan yer burasıdır. Alt katın girişi uzun bir yokuşun bitişindeki dışarıya açılan bir kapıyla sağlanır. İki katı birbirine hem içerden hem dışardan merdiven bağlar. Dışardaki merdivenden aynı zamanda harman yüzüne ulaşılır. Bodruma ise bahçeden girilir. Bedenin bitişğinde de bir harman yer alır. Kuzeyde betondan yeni bir ev yapılmıştır. Uzun, üç katlı, göğü tırmanmış... Etrafta ağaçlar, uzun otlar, kiremitler ve odunlar... Dilimin bedenle bütünleştiği yer burasıydı. Kuşların hatayla kök saldığı dallarda meyveler yetişiyordu halen. Hata yapmayı da özledim... (Yazarın kaderinden)

BEYDA ALTIN

Hafıza ve Kimliğin Mekânsal Yansıması

Mekân, insan varoluşunun temel bir paradigması olarak, sadece fiziksel bir konumdan ibaret olmayıp, varlığımızın özsel yönlerini bünyesinde barındırır. Mekân, bireyin zihinsel ve duygusal haritasında derin izler bırakan, ontolojik bir yapı arz eder. Bu yapı, mekânın sadece maddi gerçekliğinden değil, aynı zamanda onun toplumsal, kültürel ve duygusal boyutlarla iç içe geçmiş yapısından doğar. Mekânın çevresiyle kurduğu diyalektik etkileşim, mekânın çok katmanlı ve çoğulcu doğasını açığa çıkarırken, mekânın fenomenolojik varlığı da bu etkileşimde anlam kazanır. Böylece, mekânın içsel ritmi ve çevresiyle olan karşılıklı ilişkisi, mekânın zaman ve varlık bağlamında nasıl bir 'yer' olarak şekillendiğini derinlemesine kavramamıza olanak tanır.

Mekânlar, tarihsel anlatıların ve kültürel kimliklerin yansımaları olarak işlev görür. Onlara atfedilen anlamlar doğası gereği öznel ve bireyler, kültürler ve toplumlar arasında farklılık gösterir. Mekânın yapılandırılması dinamik ve farklı yorumlara yanıt olarak gelişmektedir. Belirli bir mekâna yeni anlamlar yükleyerek, katmanlı, iç içe geçmiş ortamlar yaratırız. Bunlar kişisel konutlar veya toplumsal kimliğimizin ayrılmaz bir parçası olan kolektif bellek alanları olarak tezahür edebilir.

Geçmişin mekânsal kurguları, kendi dönemlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış ve dönemlerinin özünü yansıtmışlardır. Çağdaş algılar çoğu zaman bu tarihi mekânları kültürel mirasın kalıntıları haline getirerek temel işlevleri yanı sıra kültürel katmanda yer almalarını sağlarlar. Örneğin 'sıradan' bir konut yapısı, bir yüzyıl sonra hayati bir kültürel eser olarak yeniden bağlamsallaştırılabilir. Bu olgu, mekâna atfedilen değerlerin zaman içindeki akışkanlığını göstermekte ve şu anda 'basit' görünen bir yapının zaman içinde son derece önemli hale gelebileceğini ortaya koymaktadır. Böylece, zaman ve mekân arasında derin bir karşılıklı ilişki olduğunu ve varoluşun bu ilişkinin aydınlatıldığı bir merceğe görevi gördüğünü fark ediyoruz.

Peki ama mekân nasıl oluşur? Bir mekân yalnızca bir birey tarafından işgal edilen fiziksel bir alan mıdır, yoksa anıların ve yaşanmış deneyimlerin biri-

kimiyi bir mekâna mı dönüştür? Mekân evrende belirli sınırlarla oluşmuş hacimsel, biçimsel ve tanımsal bir isim midir? Tek midir? Herkes için aynı mıdır? Bu konuda filozoflar mekân kavramına farklı çerçevelerden yaklaşmışlardır.

Martin Heidegger'in Varlık ve Zaman adlı eserinde mekânın ontolojisi, içinde var olan varlık olan Dasein kavramı aracılığıyla ifade edilir. Başlangıçta bir mekân yabancı ve kişisel önemden yoksun gelebilir. Ancak, içinde yaşadıkça, anılarımızı ve deneyimlerimizi dokusuna işledikçe, mekân bizim mekânımıza dönüşür. Aynı zamanda, birey mekân tarafından şekillendirilerek benzersiz bir diyalektiğe yol açar. Mekânda insanın belleğine dair yansımalar olduğunu görürüz. Her bir sakin kendi anlatısına katkıda bulunarak mekânı kişisel tarih ve deneyimleriyle katmanlandırır. Bellek ile kişisel mekân deneyimlerimiz birbirlerini destekleyerek yeni mekân oluşumunda büyük rol oynadığı görülmektedir.

Sosyal alanların oluşumu bu karmaşık etkileşimi yansıtır ve bu karmaşık, karşılıklı ilişkiler sistemi çevre olarak tezahür edilir. Bu anlayışı zamana yaydığımızda, anlamların ve deneyimlerin katmanlaştığını gözlemleriz ve insanın mekânla etkileşiminin zengin dokusunu ortaya çıkarır.

İnsanlar çevreleriyle dinamik bir etkileşim içinde var olurlar ve yaşadıkları deneyimler aracılığıyla kimliklerini sürekli olarak şekillendirirler. 'Çevre' kavramı fiziksel mekânları aşar; insanın varoluşunu ve kimlik oluşumunu sağlayan kültürel, sosyal ve tarihi unsurları da kapsar.

Çevre, yaşam alanlarımızın tasarımını ve anlamını önemli ölçüde etkiler. Bireylerin duygularını, anılarını ve deneyimlerini yansıtan yansıtıcı bir ortam görevi görür. Bu etkileşim, insanların kimliklerini yaşadıkları mekânlarla ilişkili olarak inşa etmelerini sağlar.

Çevre, modern dünyanın karmaşık sorunlarıyla anılsa da, kirlilik, iklim değişikliği ve kaynakların tükenmesi gibi meseleler, mekânın hem bu krizlerin sahnesi hem de sessiz bir tanığı olarak oynadığı rolü gözden kaçırmamamız gerektiğini işaret eder. Mekân, bu anlamda bir palimpsest gibi düşünülebilir; üst üste yazılmış katmanlar, geçmişten bugüne taşıdığı izler ve yeni müdahalelerle sürekli olarak yeniden şekillenir. Bu mekânlarda yaşadığımız deneyimler, çevresel krizlere verdiğimiz yanıtları biçimlendirir ve kolektif çözümlerimizin dokusunu örür.

Çevre ve mekân arasındaki bu simbiyotik ilişkiyi derinlemesine anlamak, adeta bir ayna gibi, toplumsal belleğimizin yansımalarını keşfetmemizi sağ-

lar. Mekânlar, yalnızca fiziksel varoluş alanları değil, aynı zamanda zamanın derinliklerinde yankılanan tarihsel ve kültürel anlamların depolandığı, bir anlamda insan ruhunun iz bıraktığı hafıza odalarıdır. Bireyler belirli mekânlarda bir araya geldiklerinde, tıpkı bir orkestranın farklı enstrümanlarının uyum içinde bir senfoni yaratması gibi, sosyal kimliklerine katkıda bulunan ortak bir anlatı ve kolektif deneyim ağı dokurlar. Çevre ile süregelen bu etkileşim, bu kimliği adeta bir mozaik gibi zenginleştirir ve sağlamlaştırır; her bir parça, bütünün anlamını derinleştirir. Bu bağlamda, çevre ve mekân arasındaki ilişki, insan varoluşunun temel bir haritasını çizer.

Mekân, sadece fiziksel bir alan olmanın ötesinde, çevresel faktörlerin biçimlendirdiği, insan ruhunun yankılandığı bir rezonans odasıdır. Uygarlıkların kimliklerini eleştirel bir gözle yeniden değerlendirebilmeleri için, mekânın ve çevrenin bu çok katmanlı dokusunun inceliklerle anlaşılması zaruridir. Tıpkı bir kitabın her sayfasında yeni anlamlar keşfetmek gibi, mekân ve çevrenin kesişiminde de anlam katmanları açığa çıkar. Bu derinlemesine kavrayış, gelecekte daha bilinçli ve kasıtlı eylemler için bir temel oluşturacak; bireyler ile çevreleri arasındaki bağı, kökleri toprağa derinlemesine inen bir ağaç gibi güçlendirecektir. Böylelikle, insanlık mekânı, bir anımsama ve umut aracı olarak yeniden keşfedecek, geleceğin mekânlarını daha anlamlı bir şekilde inşa edebilecektir.

Bu kolaj, mekân ve insan deneyimi arasındaki etkileşimin derin bir araştırması olarak izleyicileri katmanlı anlatısıyla etkileşime girmeye davet etmektedir. Dış çerçeve, iplere asılı çamaşırlar ve su depoları gibi gündelik hayatın zorluklarını simgeleyen unsurlarla karakterize edilen bakımsız bir mahallenin silüetini sunuyor. Bu tasvir, sanat eserinin canlı çekirdeği ile keskin bir kontrast oluşturuyor. Daha derinlere indikçe, ana yapıyı çevreleyen soluk konut yapıları çevrenin sosyo-kültürel bağlamını ortaya koyuyor. Bu yapılar, sessiz de olsa, genel dayanıklılık ve adaptasyon anlatısına katkıda bulunuyor. Odak noktası olan merkezi yapı, zorlukların yaratıcılıkla karşılandığı ve harmanlandığı bir alan olarak dönüşüm için bir metafor olarak ortaya çıkmaktadır.

Tabanda kanalizasyon suyunun bulunması, 'daha çok sorunlarla hafızamızda yer edinen çevre' kavramını destekler. Yapının yukarı kısımlarına çıktığımız da mekânların güzelleştiğini kişilerin çevrede bulunan olumsuzlukları tersine çevirip olumlu olacak şekilde kendi mekânlarını oluşturmaya başladıklarını göstermektedir. Yapıya tırmanırken ise bir değişim gözlemlemekteyiz: renk ve yaşamla bezenmiş alanlar, sakinlerin zorlu çevre koşullarını aşma çabalarını yansıtıyor. Orada bulunan her varlık deneyimleriyle,

Şekil 1: Yazar tarafından oluşturulan kolaj çalışması, 31.08.2024

Şekil 2: Yazar tarafından oluşturulan kolaj çalışması, 31.08.2024

kişilik özelliklerini yansıtan, çevrede gördüğü olumsuzlukları tersine çevirerek kendi mekânlarını oluşturmuşlardır ve böylece her bir ruhun parçasının olduğu renkli, anlamlı bir ‘mekân’ haline getirmişlerdir. Her bir bireyin bu mekândaki varlığı, çevrelerini geliştirerek onlara kimlik ve anlam katan kişisel eylemlerinin bir kanıtıdır.

Nihayetinde bu kolaj, kolektif bir zihnin özünü, farklı deneyimlerden ve anılardan oluşmuş bir mekânı temsil etmektedir. Mekânların yalnızca fiziksel özelliklerle değil, içinde yaşayanların duygusal ve psikolojik manzaralarıyla nasıl şekillendiği üzerine düşünmeye davet etmektedir. Bu şekilde, sanat eseri salt temsilin ötesine geçerek çevrenin, hafızanın, kimliğin ve mekânın dönüştürücü gücünün doğasına dair felsefi bir sorgulamaya dönüşmektedir.

BEYDA ALTIN

Beyda Altın, 2000, Ankara doğumluyum. 2018 yılında Yozgat Bozok Üniversitesinde Mimarlık Bölümüne başladım. 2022 yılında ise mezun oldum. 2023 yılında Mimarlık Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisansa Bozok Üniversitesinde başladım ve devam etmekteyim. Çeşitli yarışmalar ve akademik çalışmalar ile kendimi geliştirmeye çalışmaktayım. 2022 yılında AYDA Awards’da Mansiyon Ödülü aldım. 2023 yılında kısa bir dönem şantiye mimarı olarak çalışma imkanım oldu. Çalışmalarım devam etmektedir.

AHMET HATİPOĞLU Sadık Hizmetkar

Babam kim bilir kaçınıcı yolculuğundan dönüyordu. Bu yolculuklar doğduğum yıldan beri yapılıyor, babam annemin tüm yakarışlarına rağmen işini yapmaya devam ediyordu. Annem her zaman bu dönüşleri bir kumpanyaya dönüştürür, hepimizi bunun bir parçası yapardı. Bizde kardeşimle bundan mutluluk duyar, aylarca uzakta olan babamızı göreceğimiz için içimiz içimize sığmazdı.

Ben Dizdar. Bir posta güverciniyim. O zamanlar yaşamın en başındaydım. Bu hikaye ise umudun, bir harabenin içinden tekrar doğuşun, varoluşun hikayesi.

Heyecan içinde babamı evimizin önünde beklerken annem ise evin bir içinde bir dışında kanat çırpıp duruyordu. Tüm hazırlıklarımı yapmış, Sadr-ı Esbak Paşa Medresesi’nde bulunan bahçemizden envai çeşit kurtçuk ve tohumu babam için soframıza koymuştu. Evimiz bu medresenin bir duvarına iştirilmiş, bir nakkaşın elinden çıkmışçasına motiflerle bezenmiş, birçoklarının imrenerek baktığı bir evdi. Sularımız her daim taze, bahçemiz her daim yemek doluydu. Medreseye gelen insanlar evlerinden getirdikleri ekmek kırıntılarını önümüze serper, sokağımızın tüm kuşu, börtü böceği bu nimetlerden nasiplenirdi.

Sadr-ı Esbak Paşa Medresesi’ndeki evim

Kız kardeşim Firuz sokağın başından bağırdı. “Geliyorlar, geliyorlar!” İşte babam ve onun gibi postacı olan arkadaşları semada göründü. Sokağa girdiklerinde sokağımızdaki tüm hanelerden yükselen sesler ağaç kovuklarından, ahşap evlerin giderlerine kadar her yerden yankılanıyordu. Babam kardeşimle beni koskoca kanatlarının altına aldı ve bizi çok özlediğini söyledi. Annem ise sevincini bastırmış, evimizin kapısında sessizce babamın konuşmasını bekliyordu. Bilemezdik o günün fırtınalı günlerin başlangıcı olduğunu.

Babam annemle çok da ilgilenmeden evimize girdi, sağ yanına beni sol yanına Firuz’u aldı ve geçtiği yerleri, gezdiği şehirleri, gördüğü akrabalarımızı bir bir anlatmaya başladı. Sofrayı gözüyle süzdü ve birkaç ekmek kırıntısını isteksizce gagaladıktan sonra yorgun olduğunu söyleyip köşesine geçip sessizliğe büründü. Babam uyurken çıt çıkaramazdık. Ayaklarımızın ucunda yürür, kanat çırpırmaktan imtina ederdik. Annem mutsuz görünüyordu. Haklıydı da. Babamın bu gelişinde farklı bir şeyler olduğunu hepimiz anlamıştık ama en çok da annem anlamıştı. Sessizce toplanan sofranın, çırpılmayan kanatların, karanlık sokağın ıssızlığını bekçilerin ışıkları bozuyor, uzaklardan gelen başıboş bir külhanbeyinin bağırışları kulakları tırmalıyordu. Evimizin penceresinden iki bekçinin geçtiğini görüyordum. Ellerindeki yağ lambasının cılız ışığı eşliğinde, taş döşeme yolda seke seke sohbet ederek kapımızdan uzaklaşıp gözden kayboldular. Birden babamın anneme bağırışıyla yerinden sıçrayan Firuz korkarak yanıma geldi. Onu kanatlarının arasına aldım ve kulağımı içeri, büyüklerimin odasına kabarttım. Hiç tanımadığım bir isim zikrediliyor, annem büyük bir üzüntü içinde hem bağırıyor hem ağlıyordu. Ben bazı şeyleri anlayacak yastaydım, kardeşim ise hiçbir şeyi anlamıyor kanatlarının arasına iyice kenetleniyordu.

Babam görevden döndükten sonra bir süre evde kalırdı. Sabahın ilk ışıklarında güçlü kanatlarının sesine uyandım. Ben gözümü açasıya kadar çoktan kapıdan çıkmış, gözden kaybolmuştu. Anneme gece ne olduğunu sormadım. Ama uyku gözlerinden akıyor, narin tüyleri birbirine girmiş şekilde sessizce düşüncelere dalıyordu. Elimden bir şey gelmiyordu onun için. Firuz’u aldığım gibi arkadaşlarımızın yanına uçtuk. Güzel bir mısır koçanının başında toplanmışlar, hararetili bir şekilde 2 sokak ötedeki perili evle ilgili konuşuyorlardı. Perili ev diyorum çünkü evin boş olduğunu ve buna rağmen içinde yaşlı bir hayaletin gezdiğini söyleyip birbirimizi korkuturduk. Firuz meraklı meraklı hem mısırı gagalıyor hem de anlatılanları dinliyordu. Arkadaşı Firuz’a “Oraya uçalım mı?” diye sordu. Derhal karşı çıktım ve yanımdan ayrılmayacağını söyledim. Ve bir süre sonra eve geri

dönmek için oradan uzaklaştık.

Birkaç gün sonra babam kışlık hazırlıklar için çalı çırpı toplamaya beni de yanında götürdü. Ben kardeşimin yatağı için en yumuşak yaprakları toplarken Firuz’un arkadaşlarıyla gizlice perili eve gittiğini bilemezdim. Eve döndüğümüzde annem Firuz’un saatlerdir olmadığı telaşlı bir şekilde bize söyledi. Hemen topladıklarımı yere bıraktım ve uçmaya başladım. Karşıma çıkan tüm kuşlara sordum. Perili evin etrafında uçarken gördük dediklerinde ise tepemden aşağı kaynar sular döküldü. Hızlıca oraya vardım. Burası cumbalarında kirli perdeler asılı olan, merdivenleri kuru yapraklarla kaplanmış, boyası dökülmüş, derme çatma 3 katlı bir paşa eviydi. Rivayet o ya Paşa ölmüş karısı da gözlerden kaybolmuştu. Ama ne yazık ki yaşlı kadının hala yaşıyor olduğunu çok büyük bir acı ile öğrendim. Firuz merakını yenik düşüp kırık tavan arası camından içeri girmiş ve bu gaddar varlık tarafından tüm tüyleri sökülene kadar katledilmişti. İnsanlara olan güvensizliğimin ve korkumun önünü alamıyor, kardeşimin o hali gözümde canlandıkça kahroluyordum. Annem ve babam o kadar üzüldüler ki özellikle annem yemeden içmeden kesildi ve evimizin penceresine bile çıkmaz oldu. Bir süre günlerimiz bu şekilde geçti. Bu karanlık günlerin içinde babamın zoruyla büyük dedemin evine Üsküdar’a gitmek zorunda kaldım. Sözde her şeyden uzaklaşacak, yaşananları sindirecek belki de unutacaktım. Kardeşimin sıcacık tüylerini, bana sığınmasını ömrümün sonuna kadar unutamazdım.

Dedemin Ayazma Camii’ndeki evi (Üsküdar)

Dedemin evi Üsküdar ‘da bir caminin üzerine inşa edilmiş, revakları, balkonları ve irili ufaklı pencereleri olan büyük bir evdi. Burada zamanım cami bahçesine gelen gidene izlemekle, içimde vuku bulan korku nedeniyle insanlardan uzak kalarak geçiyordu. Aylar ayları kovaladı ve bir sabah babamın tok sesiyle uyandım. Hızlıca toparlanıp yanına ulaştığımda bir şeylerin ters gittiğini anlamıştım. Babam iki koca kanadı sırtında ileri geri yürüyor, bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Önce annemin kardeşimin acısına dayanamayıp hastalandığını ve hastalığa yenik düştüğünü anlattı. Tüm dünyam başıma yıkılmıştı. Onu nasıl yalnız bıraktım diye kahrederken kendimi babamın sözleri bir ok gibi göğsüme saplandı. “Bak oğlum! yalnızlık zor, yeni bir zevcem var. İsmi Hüma. Kendileri annenden genç ve taze. Biliyorsun, sende büyüdün. Bu kadar genç bir delikanlı ile aynı evi paylaşması hoş karşılanmaz mahallemizde. Artık kendi yolunu çizmelisin.” Bu ismi annemle babamın tartışmasından hatırladım. Neler olduğunu anlamıyor, konuşulan hiçbir şeyi duymak istemiyordum. Öylece dedemin evinden kaçtım.

Günler günleri atladı, ben bulduğum her kuytuda yaşıyor, camilerin bahçesinden sadece açlığını bastırarak kadar kırıntı yiyip serseri gibi sokak sokak dolanıyordum. Sağanak yağmurda ıslanıyor, deli rüzgârlara kafa tutuyordum. Her şeyden umudumu kestiğim anda başıma hiç beklemeyeceğim bir olay vuku buldu.

Sultan Mecid Efendimiz ve bendeniz sadık kulu Dizdar

Bir gün Topkapı Sarayında Bab-ı Hümayundan geçip has bahçeye ulaştım. Bir ağacın gölgesine tünedim ve yarı uykulu yarı uyanık Sultan efendimizin enderunlu çocuklarla dolaştığını ve onlara bahçedeki çiçekleri anlatışını izlemeye başladım. Burası İstanbul’un hiçbir sokağına benzemiyor, İstanbul’un içindeki ses ve kalabalık buradan hissedilmiyordu bile. Huzurlu dinlenişimi yorgun olduğu her halinden belli olan ecnebi bir posta güvercini bozdu. O kadar bitkin görünüyordu ki babamın uzak yollardan döndüğü günleri anımsadım. Güvercin bileğinde kağıda sarılı bir şeyle sultana doğru yöneldi. Ecnebi kuşun yüzündeki o niyeti bozuk bakış dikkatimi çekti ve bir anda yattığım daldan kendimi aşağı saldı ve güvercini bir hamlede sultanın ayak ucuna düşürdüm. Birçok gaga darbesiyle gözünü yerinden çıkardığım ecnebinin bileğinde kağıda sarılı olan şişe düşmenin etkisiyle parçalandı. İçinden dökülen sıvı yerdeki çimenleri anında kuruttu. Meğerse bu uzak diyarlardan gönderilen ecnebi kuş sultana temas ettiği gibi tesir edecek bir zehri kendine yük edinmişti. Sultan gayet ciddi bir şekilde bembeyaz bir çift eldiveni cebinden çıkardı, heybetli ellerine geçirdi ve kuşun kafasını oracıkta gövdesinden ayırdı. Kan eldivenin üzerinde yavaşça yayılarak bileklerine kadar ulaştı ve bir hışımla elinden çıkıp eldivenleri yere attı.

Ben kenardan olan biteni izlerken yanındaki yardımcıları bir gümüş tabak içinde envai çeşit yem getirdi. Sultan bana bunu uzatırken, tüylerimin pespayeliği beni utandırmıştı. O günden sonra sultanın gözde posta güvercini oldum. Has bahçede özgürce gezdim, tüylerim tarandı, en güzel yemekleri yedim, en güzel yollara çıktım, sultanın emanetlerini en güzel şekilde taşıdım.

Şimdi iyiden iyiye yaşlandım. Yeni postacı güvercinlerin talim ve terbiyelerine yardım ediyor, sultanın etrafında yıllardır olduğu gibi fır dönüyorum. İşte böyle değerli dostlarım. Umudunu kaybetmeden yaşamak, her güne yeniden doğmak gibidir. Her güne uyanmak yetmez, yaşayabilmek için umut etmek gerekir.

Kaynakça

Dizdar’ın ev görseli: Anadolu Ajansı,

Büyük dedenin ev görseli: Kültür Envanteri

AHMET HATİPOĞLU

1998 yılında Hani/Diyarbakırda doğdum. Balıkesir Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden mezun oldum. Üniversite devam ederken staj için başladığım mimarlık ofisinde mimar olarak çalışmaktayım.

ZEYNEP DAŞDEMİR

Bir Varmış Bir Yokmuş

Bölüm I - Biz kimiz?

Bir an için kendimizi karanlık bir boşlukta asılı olarak hayal edelim. Dokunabildiğimiz bir yüzey, sesimizin yankılanabildiği veya kendi nefesinizden başka bir şey duymadığımız bir hiçliğin ortasında havada süzülüğümüz bir düşünce mekânı ele alalım. Ve bu mekânda koordinat düzleminin oluşturduğu matematiksel uzamların ötesinde, mekân algılarını yok edebilseydik eğer kendi varlığımızı tanımlayabileceğimiz nelere ihtiyaç duyardık? Muhtemelen mekânın kendi algı sınırlarında var olabildiğimiz ve mekânın bizim onu algılayabildiğimiz ölçüde var olabildiği bir boşluk sarmalında yolumuzu bulmaya çalışırdık. Bu sarmal, bizi radikal bir soruya yönlendirebilirdi. *Mekân bizi algılasaydı eğer algıladığımız gerçeklik neleri değiştirebilirdi?* Gerçeklik varsayımlarımızın algılarımız üzerinden okunduğu bir düşünce mekânı, varlık felsefesi ve mimarlık arakesitinde kendine bir düzlem oluşturabilirdi. Kendi varlığımızı ve gerçekliğimizi sorguladığımız mekân parçasından, içinde olduğumuzu düşündüğümüz, hissettiğimiz mekânın da kendi failliğini sorgulayarak bizi algıladığı, biçimlendirdiği ve hatta bize kendi varlığımızı dikte ettirdiği bir hikâyenin ortağı olabilir miydik?

Şimdi karanlık boşlukta ilerlerken bir düzleme elimizle dokunduğumuzu düşleyelim. Elimizin ağırlığı yüzeyin dokusuyla buluşur. Bedenimiz, yüzeyi tanımlar ve yüzey bedenimizi kavrar. Birbirine yabancı dokuların buluşmasıyla başlayan deneyim serüveninin bir parçasıyız artık. Davranış örüntülerimizin yüzeyle, yüzeyin davranış örüntülerimizle yeniden şekillendiği varoluş ve yok oluş döngüsünün içerisinde, yüzey ve varlık diyalektiğinin ara yüzlerini anlamlandırmak için her var oluşun maddi varlığının ötesinde bir ruh taşıdığını kabul eden inanç biçimi olan “animizm” felsefesini içselleştirmek hikâyemizin başlangıç noktasına bizi götüren bir uzam olma haline bürünebilirdi.

Çerçeveselendiğimiz her varlığın kendi anlamına sıkıca bağlanıp yerin ruhunu yarattığı çevresel olgunun içindeyiz artık. Havada süzülüğümüz düşünce mekânında insan olarak her şeye egemen olduğumuz hissiyle iler-

lerken bir yüzey nesnesinin etkileşimiyle varlığımızın muğlaklaştığı ve hatta bulanıklaştığına tanık oluyoruz. Varlığımıza tanıklık eden bir mekân parçasının merceği, aynı zamanda varlığını saygıyla kabul ettiğimiz yüzeyle karşı karşıyayız.

Düşünce mekânımızı Platonun mağara alegorisi fikri üzerinden bir adım ileriye götürelim. Bir hüzmeye demetinin yüzeyin sadece küçük bir kısmına çarptığını hayal edelim. Işık kaynağı dışında her şey hâlâ karanlık. Şu andan itibaren yüzeyin dokusunda gözleyebildiğimiz yalnız bir figürün oluştuğuna tanık oluyoruz. Böylelikle yüzey bize kendi gerçekliğimizin kendisine yansıyan gölgeler üzerinden tanımlanabileceği fikrini empoze etmiş oluyor. Baş döndürücü bir varlık karmaşasının içindeyiz içli dışlılık - dışlı içlilik hiç olmadığı kadar bilinç düzeyimize etki etmiş durumda. Edilgen konumda olan dokunma ve görme duyarımıza yeni bir unsur katılmış oldu: “bilinç”. Gözümüzün önünde yüzeyden bize bakan bir gölge, gölgeyi protest şeklinde hapseden bir yüzey ve bu katmanları anlamlandırmaya çalışan bilinç boyutu. *Peki gerçeklik neredeydi? Algıladığımız gölge varlığımızın bir parçası mıydı? Yoksa yüzey alaycı bir şekilde bizimle eğleniyor muydu?*

Gölge varlık, yüzeyden bağımsız olgu değil artık. Bir bağ kurma noktasındayız. Yüzeyin çekim alanında. Yüzeyin gözleri; gölgemizi sürüklerken ilerlemeye ve yönümüzü değiştirmeye devam ediyoruz, her an yüzey parçasının bize gösterdiği beden silüetindeki bozulmalar hangi göstergenin gerçek olduğu konusunda bizi ikilem boşluğunda terk etmiş durumda. Yüzeyin bedenleri ve bedeninin yüzeyi anlaşılamaz bir kaos denizinde süzülme devam ediyor...

Emin olduğumuz tek şey sadece bir yüzey olmadığı bilinci, kolektif yüzeyler bütünü. Tekinsizlik ortasındayız. Anlık yüzey ve gölge oluşumları bizi akışkan bir mekân oluşumunun yaratıcısı ve yaratılanı haline getiriyor. Mekân bizim hareketlerimizle yeniden inşa ediliyor ve varlığımızda mekânın izin verdiği ölçüde bize kendisini gösteriyor. Bedensel varlığımız, bilincimiz ve mekân akış içerisinde birbirini yaratma evresinde... Mekânla kurduğumuz diyalog bizi irrasyonel sonsuzluk yumağında bırakıyor.

Mekânın bilinci, bizim bilincimizde tepki oluşturacak bilgiyi doğuruyor. Bilincimiz uyanmayı bekleyen bir soruyla sarsılıyor: *Peki bu mekânın sınırı nerede başlıyor ve nerede bitiyordu?* Başkalaşım fazındayız. Göstergelerin birer yanılsama olduğu uçtan yanılsamaların hakikat olduğu uca salınım hareketleri yaparak ilerliyoruz. Mekânın bedensel sınırlarımıza yayılması, istediğimiz anda bu yeri terk edebilme özgürlüğüne sahip ilkel varoluş dürtülerimizi

harekete geçiriyor. Uyanış yolu için gözlerimizi kapatıyoruz, her şey ışık yoksunluğunda. Yalın zifiri karanlık. Şu an bedensel varlığımız, bilincimiz ve mekân akış içerisinde birbirini yok etme evresinde... Hikâyenin başlangıcına dönüş noktasındayız. *Biz kimiz ve neredeyiz?*

Yok yerdeyiz. Hiç var olmamış fakat var olmayı düşlemiş, varlığımız hakikatte var olmuş fakat göstergelerde yanılsanmış...

Bölüm II - Neredeyiz?

Biz bir “şeyiz”. Artık bundan emin bir şekilde gözümüzü açıyoruz. Kaos hâlâ ortada ve bize bakıyor. Karşımızda bir gölge nesnesi, nesneyi var eden özne bir yüzey ve ışık. Deneyimin yaratıcısı ve oyuncusuyuz. Fark ediyoruz ki gölgeler mekânın sadece bir yönünden bize bakan göstergeler. Eğer yüzey gölge nesnenin bir yönünü gösteriyorsa bu nesnenin tamamı olmadığı gösterir bilinciyle ışık hüzmesine doğru kafa karışıklığıyla ilerliyoruz. Yaklaştıkça mekânsal illüzyon peşimizi bırakmıyor büyük bir keyifle. Şimdi tam karşındayız. Kendi görüntümüzü onun varlığı içinde görüyoruz. Ayna metaforunun içerisindeyiz, kurallar yeniden yazılıyor... *Oyunun bir parçası mıyız yoksa kurucusu mu?* Bilinmezlikte asılı bir halde sürüklenmeye devam ediyoruz...

Ta ki uyandırılana kadar...

Mekân kendi rüyasını görür. Bizi bu rüyaya davet eder. Sükûnetle bu rüyanın bir parçası oluruz, rüyayı oluşturanın kendimiz olduğu yanılgısıyla. Mekân, nasıl düşünürse bize o şekilde kendini gösterir eşsiz başkalaşımlarla... Görünmeyen fakat düşünülebilen yönleriyle...

ZEYNEP DAŞDEMİR

Kırklareli üniversitesi mimarlık bölümü 2022 mezunuyum. University of Genoa’da Architectural Composition alanında yüksek lisans yaparak akademik kariyerime devam ediyorum. Bauhaus- Universität ‘da Erasmus dönemime başlamış bulunuyorum. Aynı zamanda serbest mimar olarak ulusal ve uluslararası ölçekte yarışmalara katılıyorum.

ESRA NUR ERŞAHİN SOLTEKİN

Mimarsız Mekânlar, Mekânsız İnsanlar, İnsansız Mekânlar

Ardı ardına düşen ve en son temizlendiği zamanın efsanelere konu olabileceği lavabonun yüzeyine çarpan su damlalarının o dayanılmaz sesiyle güne başlardı. Bilinci, uykunun derinliklerinden bu sesle süzülür; bu ses bedenine –bir an için– katlanılmaz gelirdi. Ancak o, böylesi anlarda kendisini *ustaca* yakalar ve hemen gemleri eline alır; en sevdiği klasik müzik parçasının bir ıslık yorumunu bu seslere entegre ederdi. Ona “Cırcır” diye seslenmeleri de bundandı; kendi adını neredeyse unutabilirdi, her vardiya değişiminde –ama günde en az iki kez– yapılan sayımlarda duymasaydı.

Sıkça sorulan “Yolun buralara nasıl düştü?” sorusunu kimine anlamlı kimisine anlamsız gelen bir bakışla yanıtlamakla yetinirken, kafasının içinde çarçabuk bir film gösterimi başlardı:

İlk suçunu işlediğinde, yaşı on üçü henüz geçmişti. Hiç ailesi olmamıştı; fakat *başka çocukların ailesi olduğu halde* kendisinin bu bakımdan *eksik* olduğunun farkına varmasıyla doğan isyanı, bu yaşlara denk düşüyordu. ‘Sevgi evi’ denilerek güzellemeye çalışılan yetimhanelerden birinde yaşarken, doğru dürüst bile tanımadığı bir çocuk bu gerçeği yüzüne çarptığında, kanı *deli* akmış, ilk kez, birine *bile isteye* zarar vermişti. Çocuğun kırılan iki parmağına karşılık, kendisinin bir hafta boyunca diğer çocuklara yaklaşmasını yasaklamayı uygun görmüştü, yetimhaneden sorumlu müdür; delikanlılığın böyle şeylere yol açabileceğine inanarak, suç duyurusunda bulunmamıştı. Fakat o, bunun daha ötesinde bir şey keşfetmişti: kendi sınırlarını. Ya da eylemlerinin sınırsızlığını mı demeliydi?

Aklının sınırlarını genişleten bu keşfi, ona çok pahalıya patlayabilirdi; Saint-Exupéry’nin Küçük Prensi, Vasconcelos’un Portuga’sı, Ende’nin Momo’suyla o yaşlarda tanışmamış olsaydı. Ama o, Bastian Balthasar Bux gibi, kitap sayfalarını paravan etmişti kendisine. Yine de onun okumaya yönelik bu tutkusu, eğitim almayı istemesine yetmemiş; eğitim sistemindeki ezberciliğin ve tekdüzeliğin kokusunu bir kez alınca, bu yavanlığa ancak ‘zorunlu’ olduğu için katlanabilmişti. Kendileriyle *aynı dili* konuştuğuna

inandığı yazarların ve düşünürlerin, ona çağlar öncesinden işaret ettiklerini görmeye ve çağ-üstü olan bu şeyleri anlamaya çalışmak, onun kendisini eğitmesi için yeterliydi; nitekim kulakları bu dili işitmeye elverişli olmayanlar, olan biteni onun “hamuru”nun böyle olmasına ya da serseriliğine vermeyi yeğliyorlardı.

Oblomov’la tanıştıktan sonra ise, ki reşit olması nedeniyle yetimhaneden ayrılmak zorunda kaldığı zamanlardı, kararı kesindi: üniversiteye gitmeyecek, bir işe girmeyecek, kendisine bir ‘düzen’ kurmayacaktı. Hayatta kalması için, o günü kurtaracak kadar para kazanması yeterliydi: insanların yoğun olduğu sokaklarda, onları keyiflendirecek birkaç melodi icra etmenin, bu ihtiyacını karşılayabileceğini fark etmişti. “Bütün varlıkların uyumsuz kalabalığı, keyifsiz ve karışık sesler çıkarırken [...] gün batımının kızılığına ağırbaşlı bir anlam kazandıran” bir *ozan* olmayı seçmişti (Goethe, 2015). Cezaevi yıllarından daha öncesine uzanıyordu, cırcırık yapmaya başlaması.

Sekiz yıl kadar önce kurduğu bu sistem yılın yaklaşık dokuz ayı boyunca sıkıntısız işliyordu – ilk kar düşmeden kırılmayan o soğuk günlere dek. İşte böyle zamanlarda “mevsimlik” olarak anılan ‘basit’ suçlardan işleyerek cezaevine girebileceğini; böylece kışı sokaklarda, merdiven kuytularında, çöpte bulduğu ve kemirgenlerin dişlemesiyle dokusu bozulmuş bir battaniyeye bürünerek geçirmesinin gerekmeceğini, saygı duyduğu bir büyüğü ona öğretmişti. Çünkü kimse, kendilerinin karınca gibi çalıştığı bir dünyada ağustosböceğine hoş gözle bakmazdı; fakat bilmezlerdi onun “gerçeğin mustacusu” olduğunu. Sezai Karakoç’un gözleriyle görmezlerdi: onun, güneşi eksik kışta yaşayamayan, fakat ardında unutulmaz bir yaz bırakan, ‘düzensiz’ düzeni de böyleydi işte; yolu buralara böyle düşmüştü.

Bir sitemi yoktu bu duruma. Kendisinin seçtiği hayatı yaşarken, yaşamadığı milyonlarca ihtimal için pişmanlık duymamıştı, o güne dek: asrın “felaket”ini kustuğu güne dek. Bu adı da anlamamıştı bir türlü: on binlerce insanın canını alan, yüz binlerce insanı yaralayan, milyonlarca insanın gönlünü daraltan, *doğa* mıydı? Bu “ne idüğü belirsiz” olayın kamuoyuna bir çığ gibi düşmesiyle, *dışarda*, inşaat sektöründe çalışanların işlerini iyi yapıp yapmadıkları soru konusu olmuş; *içeride* ise, göçük altında kalan yarınlara ulaşamayan tutuklu ve hükümlülerin çaresiz yası, rengi soluk duvarlarda yankılanmıştı. Kamuoyunun bu seslerini duyduklarını göstermek isteyen yetkililer, bir kısım insanı göz hapsine almakta gecikmemiş; tutuklu yargılanmasına karar verilen mimarlardan birinin piyangosu da Cırcır’ın koğuşuna vurmuştu. Bu durum onun, hem bu mimarı diğer mahkumların

gazabından korumayı kendisine görev bilmesini, hem de kendi düşünme çemberini genişletmek meşguliyetini beraberinde getirmişti.

O güne dek kimsenin mesleğiyle ilgilenmemişti Cırcır; hepsi para kazanma uğraşının farklı bir koluydu onun gözünde. Cezaevinde “kutsal” sayılan, doktorluk ve avukatlık bile pek mazhar olamıyordu onun ilgisine. Fakat ilk kez, bir mesleğin ne kadar büyük bir güce sahip olduğu gerçeği gelip çarpmıştı alnına: mekânları mimarlar yaratıyordu – bir doktorun, hastasının kanserli hücrelerini temizlediği ameliyathaneyi ya da bir avukatın, davası celseler süren müvekkilinin aklanmasını sağlayamadığı mahkeme salonunu bile.

İnsan hep bir mekân içinde bulunuyordu: Kentin sokaklarında yaşarken sürekli gördüğü insanlar, sabah *evlerinden* çıkıp, *ofislerine* ya da *okullarına* gitmek üzere *metro istasyonlarına* yöneliyorlar; bazen bir *kafede* kahkahalar eşliğinde, bazen de *diskolarda* sabahın ilk ışıklarına dek, hayatın acısından sıyrılmaya çalışıyorlar; sağlıklarına kavuşmak için *hastanelere*, formda kalmak için *spor salonlarına*, birbirlerini şikayet etmek için *karakollara* ya da *adalet saraylarına* başvuruyorlar; ‘yaşama bir mola’ vermek üzere *terminallere*, *garlara* ya da *havalimanlarına*, sonra da *otellere* gidiyorlar; *kütüphanelerde* sabahlayarak sınavlarından geçer not almaya, *ibadethanelerde* kendi küçüklüklerini unutup yüce olanı duyumsamaya çabalıyorlardı. Kendisi bu mekânların bir kısmını okuduğu kitaplarda geçen tasvirlerden ya da gördüğü panolar da dönüp duran reklamlardan ve perdesi açık kalmış bir evin camına yansıyan televizyon ekranından biliyordu. Bütün bu ışıltılı mekânların aksine, onun meskeni daha çok parklar, sokaklar, bakkallar, metro istasyonları ve cezaevleriydi.

Cezaevleri... Bir mekân bir mimar tarafından tasarlanıyorsa, mimarsız bir mekân yoksa, cezaevleri kimin eseriydi? Hiç duymuş ya da okumuş muydu bir haberde “falanca cezaevinin mimarı filanca” diye? Mimarları övünüyor muydu, cezaevi tasarlamakla; şehirleri ‘gelişmiş’ gösteren gökdenler gibi ‘modern’ binalar tasarlayan mimarlar fazlasıyla gururluyken? Mimarlık okullarında dahi öğretiliyor muydu, bir cezaevi tasarımının nasıl olacağı; araştırılıyor muydu, bu mekânların mahkumların psikolojilerinde yol açtıkları etkiler?

Ardı arkası kesilmeyen bu sorular tüm düzenini tepetaklak etmişti. Artık, lavaboya çarpan su damlalarının sesi, ışığının ritmiyle uyuşmuyordu. Kapladığı alan aşağı yukarı dört tuğlaya denk düşecek büyüklükte olmasına rağmen, kalın demirden parmaklıklarla görüş alanı yarıya düşürülmüş penceresinden içeriye süzülen güneş ışınlarını, kokusu odaya sinmiş

olan tuvalete en uzak köşeye yerleştirilmiş ranzasının alt yatağından seyrederken; ya da bahçeye çıkmalarına her izin verildiğinde Van Gogh’un *Tutuklular Çemberi*’ni yeniden sahnelendirdiği sırada, Nâzım’ın “bugün Pazar, bugün beni güneşe çıkardılar” dizelerini usulca fısıldarken, yaşadığı bu hayatta kim(ler)in parmağı olduğunu düşünmeden edemiyordu. Masa başındaki birkaç kişinin kaleminden çıkan çizgilerin arasına sıkıştığını hissediyordu. Evet, buraya gelmeyi kendisi seçmiş olabilirdi. Birkaç ay sonra serbest kaldığında, bir memura sataşmazsa ya da bir eczanenin camını taşla kırmazsa, bu mekânla ilişkisi kesilebilirdi. Peki, ya diğer mahkumlar, hatta müebbetle mahkûm olanlar?

Koca bir şantiyeye dönüşmüş olmasına rağmen, yine de sokaklarında yaşayan insanlarına barınak sağlayamayan kentin “mekânsız insanlar”ına mı yansaydı; yoksa bir *insan* oldukları neredeyse unutulmuş, koşullarındaki sandalyelere biraz daha rahat oturabilmek için kendi imkânlarıyla yaptıkları minderlerin bile, gardiyanlar tarafından “rahat olmasınlar, ki ıslah olsunlar” gerekçesiyle alındığı “insansız mekânlar”ın mahkumlarına mı? Dostoyevski, ‘toplum dışı’ olduğunu bilen mahpus için, “ne vurulan damgalar, ne takılan prangalar ona bir insan olduğunu unutturabilir” dememiş miydi, *Ölümler Eviden Anılar*’ında? (Dostoyevski, 2017)

Sahi, “insan” olarak gören var mıydı onları; “asmayalım da, *besleyelim* mi?” nidalarıyla idam cezasının geri getirilmesi bile istenmiyor muydu? Acaba, 1911 yılında, henüz 19 yaşındayken, işlediği cinayet nedeniyle 12 yıl cezaya çarptırılmasına karşın, sürdürdüğü şiddet dolu tutumların başka bir cinayet suçuna evrilmesiyle, cezası müebbetle dönen Robert Franklin Stroud’un, bahçede bulduğu yaralı serçelere bakması, “Alcatraz kuşçusu” adını alması ve nitekim kanarya hastalıkları ile kuş hastalıkları üzerine kitaplar yazması mıydı, insanlık dışı olan? Ya da çeşitli suçlardan dolayı, 13 yıldır Sakarya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalırken, 2015 yılında, Adapazarı Kültür Merkezinde sergi açabilecek kadar iyi resim yapan İbrahim Erkut mu, hak etmiyordu *beslenmeyi*? Peki ya, haberlerde yalnızca haklarında oldukları kişilerin adları değişen ve her birine “*Pardon* filmi gerçek oldu!” başlığıyla yer verilen, müebbet mahkumu Thomas Raynard James’in hüküm giymesinin nedeninin, 32 yıl sonra, “isim benzerliği” olduğunun anlaşılması; suçsuz olduğu anlaşılan ve bir özür yazısıyla tahliye edilene dek, Mehmet Civelek’in, hayatının 33 yıl 9 ay 17 gün 11 saatini cezaevinde geçirmesi; ve ABD tarihinde “haksız yere en uzun süre cezaevinde kalma” unvanını alan Glynn Simmons’ın, aldığı karşılık 48 yıl 1 ay 18 gününü vermesi, insanlığın ne kadar içindeydi? Yalnızca sayıları değişiklik gösteren bu saatler, günler, aylar ve yılların geçtiği yerler birer

mekândı; bazen de *aynı* mekân.

Öte yandan, bir efsane de vardı, hükümlüler arasında zaman zaman dolaşan: Biri varmış. Şehir şehir, cezaevi cezaevi gezer; yapılan insan hakkı ihlallerini raporlarmış. Mahkumlara eğitimler verir; onlara, yıllar sonra, *insan* olduklarını hatırlatmış (Kuçuradi, 2011). Biraz vakit alan hafıza jimnastiğinin sonunda, Cırcır hatırladı bu kişinin adını: İoanna Kuçuradi. İnsan onurunu, diyordu o, “*yaptıklarımızla* koruruz, *uğradıklarımızla* değil. İşte bu yüzden, başkasının açtığı yaralar önemsizdi, kapanırdı; oysa kişinin kendi kendisine açtığı yarayı iyileştirmesiydi güç olan.

Geçirdiği bu sekiz kış boyunca, çeşit çeşit insan tanımıştı, Cırcır; ya da çeşitli suçlar işlemiş insanları tanıyan kişilerden onların hikâyelerini dinlemişti. Duyduklarını hoş karşılamış değildi her zaman; hatta içlerinde kanını donduran, tikslenme isteği uyandıranları da olmuştu. Ancak, bu demek değildi ki, bu kişiler insani şartlarda yaşamamalıydı. Hele, bu kişilerin yaşamaya hakkı yok, demek, hiç değildi.

İnsanların, yapmamaları gereken şeyler yapmaları nedeniyle, onları dış dünyadan koparmak üzere organize edilmiş mekânlarda, (bir anlamda) ellerinden alınan hayatlarına –okuyamadıkları okullara, kuramadıkları işlere, evlenemedikleri sevdiklerine– bedel miydi, yatacak bir döşek, birkaç kap yemek ve temel insani malzemeleri temin etmek, ki bunlara dahi göz konulabiliyordu? Bu kadar zor muydu –karşımdaki kim olursa olsun, ister canı, ister canavar olsun– “ben ‘insan’ım, *ben* yapmam!” diyebilmek? (Kuçuradi, 2021)

Bu ne hapishaneler olmasın, ne kimse suçlu bulunmasın, ne de herkesin yaptığı yanına kâr kalsın, demektir. Ancak kim söyleyebilirdi, şu anda kurulmuş bu cezaevi sisteminin, bir suçluyu, suçun bir yenisinden uzak kıldığını; bir insanın biraz daha *sağalmasına* yardımcı olduğunu? Aksine, cezaevlerinin her yanı, açılırken gıcırtilarının kulakları yontan, kapanırken ise yankısı bir süre daha havada asılı kalacak türden bir gürültü yaratan metal kapılarla çevrili, bu ortamın *kendisi bile* suçlu insan yetiştirmeye; küçük yaşlarda cezaevine giren bir çocuğu, suç makinesi olarak oradan çıkarmaya elverişliydi (Şahin Hamidi, 2021).

Ama kim önemserdi ki, cezaevlerini ve insanlarını; hatta *beter* olmasınlar mıydı? Eski dönemlerde şehrin dışına konumlandırılmış olmalarına rağmen, zamanla imar alanları genişleyen şehirde yerleşim alanlarının bir parçası haline gelmeleri nedeniyle, trafikte seyreden insanlar, önlerindeki yoldan ara sıra geçmese ve “*Falanca* Ceza İnfaz Kurumu” yazılı devasa kapıların önünde, görüş saati için yakınlarını bekleyen insan kalabalığını

görmese, varlığı –yuttuklarıyla beraber– unutulacakmış gibi, değil miydi? Yüksek bir tepeden bakarken gördüğü bir ceza infaz kurumları kampüsünün genişliğine şaşıyordu da insan, o cezaevinde doğan ya da annelerinin yanında büyüyen ve başka türlü bir yaşamın varlığından habersiz olan çocukların hayatlarının sıkıştığı alanın darlığını kavrayamıyordu.

Mademki, güçlüydü mimarlar; yaptıkları binalar yeterince sağlam olmadığı durumda, içinde yaşayanların ölmesine *neden* olabilecek kadar güçlüydüler; neden bu güçlerini, suç işlemiş ve toplumsal hayat için tehlikeli görülen kişileri iyileştirmek için de kullanmıyorlardı? Avlulu, radyal, panoptik, kampüs, telefon direği, gökdelen, modüler denilen sistemlerde ya da başına alfabenin çeşitli harflerinin getirildiği tiplerde tasarladıkları cezaevlerinde, toprakta gezmeyi özleyen insanların, ihlal edilen temel haklarını kazanabilmek uğruna, birkaç ay arayla açlık grevi yapmak zorunda kaldıklarının; nitekim, bu nedenle kaç kişinin yaşamının son bulduğunun farkında mıydılar?

Mahkumlar arasında ‘cehennem binası’ olarak anılan, Dostoyevski’nin ise ‘ölüler evi’ adını taktığı cezaevinde kalınan süre boyunca, kendisi gibi, kimi kişiler için, dış dünyayla temasın tek aracı olan televizyonda, en son duyduğuna göre, “3 Haziran 2024 tarihi itibarıyla toplam kapasitesi 295.328 olan 403 ceza infaz kurumunda toplam 337.760 tutuklu ve hükümlü” bulunuyordu (Url-1). Evdeki hesap mı çarşıya uymuyordu, yoksa cezaevindeki miydi mimarlık ofisindeki hesabı aşan, bilmiyordu Cırcır.

Kafasını kurcalayan bütün bu konularla geçirdiği için saymayı unuttuğu günlerin ardından tahliye olduğunda, “mimarsız” bir mekâna sığınan “mekânsız” bir insan olarak, “insansız” bir mekânda ne kadar çeşit muamele gördüğünü ya da başkalarına gösterilen bu muamelelere ne kadar sık şahit olduğunu düşünüyordu. Ne çok isterdi, bu gördüklerini, olan biteni bütüncül bir bakışla kavrayabilen ve bunları gözetten bir mimara anlatmak. Ya da *kendisi* bunları gözetten bir mimar mı olsaydı? Olabilir miydi?

Kaynakça

Dostoyevski, F. (2017). *Ölümler Evinden Anılar*, çev. Nihal Yalaza Taluy, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 7. baskı, s. 137.

Goethe, J. W. (2015). Faust, çev. Nihat Ülner, Kolektif Kitap, İstanbul, 2. baskı, s. 11.

Kuçuradi, İ. (2011), *Hürriyet Pazar*, 9 Ocak 2011, Röportajı yapan: Faruk

Bildirici.

Kuçuradi, İ. (2021). “Etik Değerler ve Eğitimi 3. Bölüm”, Erişim adresi: https://youtu.be/Q88NhXSmK_I?si=S728hmfW0rMastu0, Erişim tarihi: 29.8.2024.

Şahin Hamidi, E. (2021). “Sokaktaki Çocukları Kimse Görmüyor”, 3. Bölüm, *Medyaport Köşe & Haber*, Erişim adresi: <https://medyaport.net/2021/09/sokaktaki-cocuklari-kimse-gormuyor/>, Erişim tarihi: 29.8.2024.

Url-1 (2024). İnsan Hakları Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve Türk Tabipleri Birliği İnsan Hakları Kolu, “26 Haziran 2024 İtibariyle Türkiye’de Değişik Boyutlarıyla İşkence Gerçeği” Raporu, Erişim adresi: <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2024/06/26-Haziran-2024-I%CC%87tibariyle-Tu%C-C%88rkiye%E2%80%99de-Deg%CC%86is%CC%A7ik-Boyutlar%C4%B1yla-I%CC%87s%CC%A7kence-Gerc%CC%A7eg%CC%86i-Raporu.pdf>, Erişim tarihi: 12.8.2024.

ESRA NUR ERŞAHİN SOLTEKİN

1997 yılında Konya’da doğdu ve temel eğitimini orada tamamladı. Lisans eğitimini, 2019 yılında KTO Karatay Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümünde aldıktan sonra, aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı Çevre Kontrolü ve Yapı Teknolojileri Bilim Dalında yüksek lisansa kabul edildi. 2022 yılında, “Biyomimetik Bina Kabukları: Bir Meta-analiz” başlıklı tez ile tamamlamasının ardından, aynı yıl Maltepe Üniversitesi Felsefe Anabilim Dalında başladığı yüksek lisansını, şu an çalışmakta olduğu “Etik Değer Bilgisi Işığında Mimarlık” başlıklı tez ile sürdürmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesi’nin düzenlediği “Türkiye’de Mimarlık ve Mühendisliğin 250 Yılı” konulu sempozyumunda sunduğu “Bir İnsansal Etkinlik olarak Mimarlık ve Mimarın Borcu” ve İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı’nın düzenlediği 51. İstanbul Müzik Festivalinde sunduğu “Depremler ve Mimarların Yaşama Hakkını Koruma Sorumluluğu” başlıklı bildiriler, çalışmalarından bazılarıdır.

SONGÜL TOSUN Kül ve Çiçek

Kafamı göğre doğru kaldırma hissi uyandırıyor burası bende. Taşlara yapılmış o zarif işçilik, yüksek pencereler her seferinde büyülüyor beni. Kemerli bir girişten geçiyorum. Yürüyorum; ayak tabanlarım yanıyor. Bakıyorum, kül yok, ateş yok, buz gibi görünen soğuk taşlara basıyorum ama ayaklarım yanıyor. Yine aynı güne uyanmışım hissi her seferinde gözlerimi açıyorum, kafamı göğre doğru kaldırıyor, binayı kucaklarcasına bakıyorum ve o yüksek kubbeli kapıdan içeri giriyorum. Uzun bir süre aynı güne uyandım hep ama aslında aynı günü yaşamıyordum. Her gün bir önceki güne eklenerek belleğimde çok uzun bir filme dönüştü her şey. Her gün yeniden oynatılan ama yüz yıllar boyunca olan biten her şeyin yer aldığı bir film.

Yürüyorum. Kulaklarımda hep aynı sesler var: “Geel abim geel benim çiçeklerim taze” diye çığırın beyaz kadının sesi. “Gel ablam, bu levrek kaçmaz” diyen balıkçı Osman Amca. Operadan tiyatrodan yükselen midemi gıcıklayan o mükemmel tizler, tüylerim diken diken, kalbim ağzımda atıyor; hala heyecanlanıyorum. Uzaklardan gelen akordiyonun içli tınısı var kafamda. Tokuşturulan anason bardaklarının sesi var. Kokular var, kokular beni her seferinde alıp götüren kokular. Duman, is, balık, anason kokusu var genzimde; hiç geçmeyen muhteşem şakayıklar. Güller, güzel beyaz kadınların kokularıyla bezenmiş envaitürlü mis kokular.

Cite de Pera’dayım; yürüyorum. Ben adım attıkça tarihin başka bir sahnesi geliyor gözlerimin önüne. İlk adım hep aynı yerden başlıyor: Naum Tiyatrosu. Sahnedeyim. Alkışlar, bana bakan yüzlerce göz. Dolu dizgin alkışlar. Kalbim ağzımın içinde atıyor, sığmıyor göğsüme. Şu devasa zaman diliminde en mutlu olduğum adım bu; içimin içime sığmadığı tek adım.

Ayaklarım yanıyor, ben yürümeye devam ediyorum. Her yer bulanık, nefes almakta zorlanıyorum. Dumanlar ve sisler var; nefes alamıyorum, çıkmak istiyorum buradan. Beyoğlu yanıyor içli içli. Hayallerim yanıyor, umutlarım, neşelerim yanıyor. Göğsüme sığmayan kalbim yanıyor burada. Kaçmak, uzaklaşmak, nefes almak istiyorum; etrafımı görebilmek, kalkabilmek istiyorum buradan, bu sıcaklıktan kurtulmak istiyorum.

Bir kül yığını neler barındırır içinde, inanın tahmin edemezsiniz. Ben de

edemezdim kendi kül yığınlarımı görmeden önce. Küle döndü her şey. Bir süre anlayamadım ben kimdim. Neden hep aynı yerde yürüyor, yürüyor ve yürüyordum? Neden hiç bitmiyordu benim yolculuğum? Ve sesler, görüntüler, kokular neden hep artarak devam ediyordu? Neydim ben?

Ayaklarım yanıyor, ben yürümeye devam ediyorum. İnsanoğlunun bu durmak bilmeyen yaşama tutkusu, her şeyi aynı anda hem yıkıma uğratabilme hem de yeniden şahlandırma tutkusu. İyilik ve kötülüğün bu kadar iç içe olduğu bir sistem olması olası değil gibi geliyor bazen ama var. İnsanlık. Her şey sona erdi zannederken bambaşka bir dünya inşa ettiler. Cite de Pera kuruldu kül yığınlarımızın üzerine. Taşlar tek tek oyuldu, türlü desenler çizildi taşlara. Her taşı bulunduğu ayaklarım yanarak yürüdüm ben burada. Küllerimin üzerine kurulan bu 18 daire, 24 dükkan kocaman kubbeli yerin her santimetresine dokundum ben. Hristaki Pasajı içinde Japon Mağazası, Naturel Çiçekçisi, Pendelisin Çiçekçi Dükkanı, Yorgon'un Meyhanesi ve daha bir sürü ticarethane gelip geçti.

Takvimler geçip giderken 1940'lı mütareke yıllarında çiçekçiler bu kubbenin altına sığındı, güzel baronesler ve düşesler. Beyoğlu'nun çiçekçileri içinde sığınak oldu Cite de Pera. Adı buradan gelir aslında, burası artık çiçekçi pasajı oldu. Ama çiçekçiler de yenik düştü tarihin akışına. Anason kokuları çiçek kokularını bastırmaya başladı çiçekçi pasajında. Ne çiçekçiler ne 18 lüks dairede kalan daire sakinleri direnemedi, yenik düştüler değişime. Tarihin akışında geriye sadece ismi kaldı çiçekçilerin. Kendilerinden bir eser kalmadı pasajda.

Ayaklarım yanıyor, ben yürümeye devam ediyorum. 10 Mayıs 1978 Cite de Pera zamana bu tarihte yenik düştü. Tekrar. Ben bu kez enkaz yığınlarının altında kaldım, hem de 10 yıl. Her gün bu enkaz yığınlarında hep aynı güne uyandım ve bütün zamanları her gün yaşadım; enkaz altında kalmamışçasına. Schumacher'in hamur işleriyle ünlü fırınının önünden geçtim her gün, Keserciyân'ın terzihanesi, Acemya'nın tütüncü dükkanı. Siz bana bakarken bir enkaz yığını gördünüz, bense her gün bütün anılarımı tekrar yaşadım burada.

Ayaklarım yanıyor, ben yürümeye devam ediyorum. Kül yığınlarımın üzerine enkazlar eklendi. Ama ben tüm yıkıntılarıma, tüm yangınlarıma rağmen tekrar kuruldum. Her son bir başlangıçtır ya, tekrar doğdum ben. Hep başka bir surette ama bilincim içimde bir çığ gibi büyüyerek. Hiç yitirmedim ben anılarımı, acılarımı, aşklarımı, umutlarımı mih gibi tuttum aklımda. Her yeni suretimde bilincim cebimde tarihin akışında durdum

ben. Masalar var artık burada, anason kokuları var. Masalarda aşklar var, acılar, umutlar var, kalp kırıklıkları var masalarda. Bir de Madam Anahit; yine toplu saçlarında kocaman bir kırmızı gül, dudaklarında kıpkırmızı bir ruj, elinde akordiyonu, masa masa geziyor Madam. Dairelerde sakinler yok artık, çiçekçiler yok, terzi yok, sahne yok. Bir ben kaldım.

Benim adım Çiçek. Bir zaman burası hayalhaneydi. Bizim hayalhanemizdi burası. Daha küçücük bir çocukken annemleri zorla minderlere oturur, ortalıkta bulduğum etek, yazma, sarık ne varsa giyip türlü oyunlarımı oynardım. Ben 25 yaşında bir genç kızken evimin salonundan Naum Tiyatrosu'na taşındı hayallerim. O içimdeki heyecanın, mutluluğun tarifi imkânsız. Ne diyebilirim ki, o küçük kızın kostümleri, sahneleri, seyircileri, alkışları bir anda gerçek oldu. Kaç piyes oynadım, kaç kere çıktım sahneye, inanım bilmiyorum, hatırlamıyorum. Hatırladığım tek şey, her o sahneye çıktığımda ağzımın içinde kalbim. O kadar heyecanlanırdım ki, içim içime sığmazdı. Tavana kadar uzanan yüksek localarda bir sürü göz beni izlerdi; o gözlerden nasıl görüldüğümü hayal ederdim hep.

Ama bir gün küle döndü her şey: hayallerim, kostümlerim, piyeslerim. Hepimiz yandık, yok olduk; günlerce duman ve is bulutu olduk. Ama ben hiç ölemedim biliyor musunuz? Hayalhanem yanıp kül olduktan sonra her gün aynı güne uyandım ben, hep aynı seslere, aynı hayallere. Zamanla sesler azalır, kokular uzaklaşır sandım. Ama gün geçtikçe zaman birikti belleğim ve sonsuz devinim oldu. Ve ben anladım ki ben bu yerin belleği oldum, ben bu koskoca tarihin belleğiyim artık. Naum Tiyatrosu'nda yandım ben, öldüm ama o yangında doğdum ben. Ben bir daha ölmedim. Her gün ayak tabanlarımda bu yangınla yürüdüm durdum. Her gün aynı güne uyandım, her gün bir önceki günü büyüttüm içimde.

Siz her biriniz benim içimden geçip giderken, sizinle beraber nefes aldım ben; sizi kayıt ettim zihnime. Aşklarınız, acılarınız, umutlarınız, dost meclislerinde konuştuklarınız, hepiniz ilmek ilmek yer ettiniz benim zihnimde. Siz alalade geçip giderken buradan, ben size dokundum, her biriniz her bir zaman bir iz bıraktı bende.

Ayaklarım yanıyor, ben yürümeye devam ediyorum. Bu yol hiç bitmeyecek; ben hep burada bütün zamanlara, bütün değişimlere tanıklık edeceğim. İçinizden geçip gideceğim ben. Her bir zaman, her bir dönem ve her bir insan beni büyütecek. Bu çığ yüz yıllardır büyüyor benim içimde ve büyümeye devam edecek. Kiminiz kafasını kaldırıp hissedecek beni, bana bakacak gerçek bana. Ama birçoğunuz için sadece bir geçit olacağım ya da

sadece bir akşam yemeği masası. Ben sizinle üzülüp sizinle gülmeye, sizinle umutlanıp sizinle ağlamaya devam edeceğim. Kulaklarımda hep aynı sesler. Burnumda aynı kokular.

Ayaklarım yanıyor, ben yürümeye devam ediyorum.

Kaynakça

- (1) <https://tr.wikipedia.org/>
- (2) ÖZEL YAPIM | ÇİÇEK PASAJI videosu <https://www.youtube.com/watch?v=nLlOrpyH8Rg>
- (3) Fotoğraf bana aittir o yüzden kaynak belirtilmemiştir.

SONGÜL TOSUN

Ben Songül peyzaj mimarıyım. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı bölümünü 2020 yılında tamamladım. Son 4 yıldır aktif olarak mesleğimi icra ediyorum. Bu işi yaparken unutmamamız gereken en önemli şeylerden bir tanesinin bellek olduğuna çok inanıyorum. Bu yazıyı yazmama sebep olan şey hayatta ne yaparsak yapalım geçmişimize kayıtsız kalamayacağımıza olan inancımdır.

FATMA ÇİÇEK

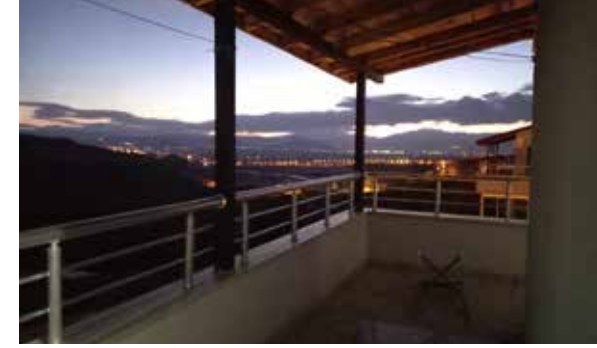
Leyla'nın Oyunağını Vermeyen 'Yok' Olsun

Her sabahki gibi hızlıca iniyordum basamakları. Hızımı, öfkeme öfkemi ise apartmanda asansörün olmayışına borçluydum. Evden çıkıp en yakın durağa ulaşıncaya kadar öfkemin tadını çıkarıyor, tüm duyularımı duyarsızlaştırmasına izin veriyordum. Bu sabah da her gün olduğu gibi yetmiş iki basamağı aynı hızla inip aynı yoldan hatta haftada bir iki aynı otobüsle aynı işe gidebiliyor olduğum için öfkeliydim.

Apartman kapısına can havliyle yetiştim. Bütün apartman boşluğu aynı çift ayakkabıdan yayıldığına şüphe duymadığım bir kokuyu kusu-yordu. Benden sonra işe gidecek olanlara, homurdanarak bir iyilik yapıp apartman kapısını açık tutacak şekilde önüne parke taşı bıraktım. Bu parke taşı kendini diğerlerinden şanslı saymalıydı ki en azından ayaklar ya da lastikler altında çiğnenmiyordu. Taş bunu çok önemsemiyor ve dahi çiğnenmemek ağrına gidiyor, kapıcı olmak ruhunu çiğniyordu. Taş bana nasıl da benziyordu. Taş diğer hayatlara da benziyordu ve ben tüm bunları saniyenin onda biri kadar kısa sürede düşünüyordum. Apartman kapısının açıldığı sahanlığa ayakkabı kokusundan önce yetiştim ama önümdeki beşi özdeş biri diğerlerinden iki santim kısa altı rıhtı, ondan önce aşmak için fazla vaktim yoktu. İlk adımımı ortadaki basamağa denk getirip ikinci adımda sıçrayarak bahçe kapısına kol mesafesi uzaklığa kondum. Kendime uzaktan baktığımda ben de birinin arkamdan ittiğini düşünebilirdim. Bahçe kapısını, toprağa basma ihtimalimle birlikte arkamda bıraktım. Gün içinde toprakla temas etmek için kaç şansınız olur? Benim iki; apartmandan çıkarken ve apartmana girerken. Özenli ve istekli bir çaba ile yolumu uzatarak toprağı ayakkabı tabanım ile sobeleyip oyunu başlatabilirdim, yapmadım. Oksijene kavuşmamı kutluyordum. Gözlerim kapalı, ayaklarım durağan, yüzüm gökyüzüne dönük. Taptaze, henüz insanların uyku kokan nefesiyle kirlenmemiş havayı, tenimde bir çift bakış eşliğinde hissediyordum. Aniden geçmiş i t a r ı y o r z i h n i m . Gözlerim hala kapalı. Leyla! Hep ordaydın. Her sabah o balkonda seni fark etmemi dileyerek sessizce izledin öfkeli adımlarımı. Hiç fark etmediğim bir karede anımsadığım gözlerin, içimi parçalıyor Leyla. Mutluluğa dönüşmek için sadece çocukların bildiği bir eşiğı aşmayı bekleyen heyecanını, sansürsüz sızdıran gözlerini nasıl da

Köklü Apartman A ve B blokları

Köklü Apartman B blok daire 10 teras

göremedim? Bu sabah, seni fark etmiş olmamı dilediğin kaçınıcı sabah? Bu sabah eylül ortası, işe başladığımda haziran başıydı. Bir mevsim geç kaldım. Özür dilerim Leyla! Leyla beni affet!

Leyla, benim komşum. Ben Köklü Apartman B blokta, tam tepebaşında, on numaralı dairede oturuyorum. Çevrimpınar çayına ve gökyüzünden hak talep eden yüksek dağlara bakan, çıkma mesafelerine sığdırılmış duvarları çepeçevre saran cüretkâr bir terasımız var. Bu terasta kahve içmenin çok zevkli olacağını hep düşündüm ama hiç içmedim. Leyla Köklü Apartman A blokta bir numaralı dairede oturuyor. Balkonları apartman girişinin bulunduğu sokağa bakıyor. Bir ceviz ağacı, öyle mesafeli ki bu balkona sabah ve akşam gölgesiyle leylanın saçlarını okşuyor, öğlen vakti kendi gövdesini. Leyla, bu balkonda, hep bu balkondan çıkma hayalleri kuruyor.

Yapıların birbirinden ayrılması gereken noktada, dilatasyon boşluğunda, kaderleri birleşiyor köklü apartman bloklarının. İki blok aynı bod-

Leyla'nın başını okşayan ceviz ağacı

B Blok girişi

rumu, aynı şaftları ve aynı su deposunu kullanıyor. Apartman sakinleri, bu birleşimi, hiç sakin kalamamalarının müsebbibi biliyor. Sular kesildiğinde balkonundan halı sarkan daireler öfkeli bakışların ve homurdanmaların muhatabı olmamak için kayıtsız kalmayı seçiyor. Belirsiz bir örüntüde değişen erkek sesleri iki bloğu düzenli olarak sıvazlıyor. Her daire, diğer tüm dairelere kızıyor, çemkiriyor. Bunu öylesine düzenli aralıklarla yapıyor ki herkes, sebep unutulunca soğuma yapmasın diye unutmamanın faturası da

komşulara adilce pay ediliyor. Herkes bir diğerinin daha çok su tükettiğinden şikâyetçi ve hiç kimse üstüne alınmak fikrini bile aklından geçirmiyor. Leyla günde ortalama beş litrenin az altında su kullanıyor ve her kavgada, birilerinin teşekkür etmesini, öfkeden çok uzak bir tez canlılıkla bekliyor.

Dilatasyonla ayrıldığı akstan birbirinin simetrisi olan bu iki birleşik bloklarda iki çift nokta var. Birbirine olabilecek en uzak mesafede iki çift nokta... Birinde ben varım ve gürültünün arasında leylanın soluğunu arıyorum. Diğerinde leyla var gözüüm kapalı biliyorum. Leylayı tanıyorum. Leylayı bu noktadan göremem ama duyuyorum. “VER” diyor Leyla. Gözümden canlanıyor; balkon toprak zeminden bir buçuk metre yüksekte, altmış santimlik duvar üzerindeki yirmi santimlik korkuluklar, ayakta duran Leyla’nın kollarının altında bitiyor. Leyla o korkuluklardan uzanıp ellerini bir haciz memuru gibi uzatıyor ve “ver” diyor. Leyla “ver” diye tekrar ediyor. Köklü apartman bloklarının etrafı kızılca kıyamet... Leyla kızılca kıyamet ne demek bilmiyor. Alacağı bir şey var Leyla’nın. Bir teşekkürün bizim borcumuz olduğunu biliyor. Veresiyeden canı sıkılmış pişman bir bakkal gibi “ver” diyor Leyla. Hiç kimse üstüne alınmıyor ve ben dâhil herkes kayıtsız Leyla’ya. Alamadıkça arsız bir heyecan katlanarak sarıyor Leyla’nın etrafını. Alamadıkça Leyla, vermemizi istediği şeyi, o şey her neyse, Tanrı dâhil hepimiz çulsuz borçlular olarak daha koyu bir kavgaya tutuşuyoruz. Dökülen sıvaları eşit avuçlarla dağıtsak her daireye, ufalanıp gidenler için ağlayacağız hepimiz. Leyla hepimize inat daha umutla “veer”... Leyla adalet ne demek bilmiyor. Biz çok iyi biliyoruz her kavramın zıtlığından doğduğunu. Adalet kavramını adaletsizliğin var ettiğini. Hepimiz adalet ne demek çok iyi biliyoruz. Her daire kendi payına düşen basamakları -tam olarak bir sahanlık ve dokuz basamağı- süpürüp tüm birikintiyi bir diğer daireye veriyor. Leyla “veer”... Leyla’nın payına toz da düşmüyor.

Leyla, hayli olgun bu çocuk, dışarıdaki dünya ile tek bağı olan o balkonda öylece bekliyor. Bazen bir servis aracı yaklaşıyor balkona. Aracın sağ yanında italik ve iri puntolarla yazılmış isme aşına olduğundan özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren bir kurama ait olduğunu tahmin edebiliyorum, Leyla’nın bu aracı beklemediğini de. Ne sıklıkla beklemiyor Leyla onu tahmin edemiyorum işte. Vakit Leyla’nın evreninin dışında akıyor. Saat dilimlerini bilmiyor Leyla, yerel saati, ülkeler arası saat farkını, hatta bir başka coğrafyayı. Leyla’nın bu balkondaki mesaisi güneşle başlıyor güneşten çok sonra bitiyor. Balkondaki düşlerini rüyalarına konuk etmek için biriktiriyor ve ay ışığına öfkeli bir bakış atıp uykuya gidiyor.

Leyla'nın evreni olan bu balkon, altmışa altmış kare fayansların iki buçuk tanesi eninde. Annesi balkonda seksek oynamasına izin veriyor ama fayans yetmiyor. Leyla seksek oynamayı bilmese de seksek oynamadığını bilmek onu üzüyor. Annesi izin verdikten sonra kuzeniyle saydılar fayansları. Leyla sayı saymayı bilmiyor, sayılardan izin almak gerektiğini de. Kuzeni söylüyor yirmi tam, on yarım fayansla bir kez bile seksek oynanmaz diye. Leyla tüm oyunları bu balkona sığdıramayacağını biliyor. Sehpayı sandalyenin üzerine yerleştiriyor ve fayansları işaret ediyor sekiz yaşındaki kuzenine. Sandalyeleri içeriye mutfığa bırakıyor, halıyı korkuluklara atıyor. Kuzeni “bak” diyor “Leyla, bu fayansları doğru dizerek çok büyük bir yanlış yapmışlar. Seni ve çocukları düşünmemişler” . Akıllı insanların bunu düşünememiş olmasına akıl sır erdiremiyor Leyla. Kuzeni topluyor arkadaşlarını sokağa, ceviz ağacının Leyla'nın seyrine engel olmayacağı noktada seksek çiziyor. Bağırıyor arkadaşlarına “oynayın!” . Elinde yumuşayan tebeşire öfkeli olduğunu sanıyor şimdi, fayansı dizilere sinirlendiğini düşünecek yıllar sonra, çok sonra anlayacak neden ağlamak isteyen gözlerini Leyla'dan kaçırdığını. Çocuklar gün boyu Leyla için seksek oynadılar. Leyla'nın sevinç çığlıkları sokağı inletiyor iki blok neşeyle doluyordu. Kimse rahatsız olmadı bu kahkahalardan. Oyunun leyladan başka kazanamı yoktu. Çocuklar ilk kez takımsız, rakipsiz, kaybettikleri her oyunu kazanarak oynadılar. Aralıksız, yorulmadan oynanan oyunun sonunu tebeşirin takati belirledi. Ay ışığında çizgiler belirsizleşince evlere dağıldılar. Leyla balkondaki fayanslarda seksek çizgilerini hayal edip gülümseyerek eğlenmeye devam etti annesi yatağını serinceye kadar.

Ertesi sabah Leyla'nın mesaisi başladı. Leyla, yırtmak için iki evren arasındaki esnek zarı oyuncaklarını balkondan aşağı atıp gelip geçen geçen Leyla'ya uğrama ihtimali olan hayatları evrenine davet etti. Kollarını kaynağını hırstan almayan bir güçle gerisin geri çekip en uzak noktaya savurdu oyuncaklarını. “Ver” dedi sonra. Ben de denk geldim bu evrenler arası oyuna. Üç defa değdi ellerim Leyla'nın parmakları aracılığıyla Leyla'nın evrenine. Leyla'nın oyuncaklarına toz, toprak, ter, parmak izleri ve biraz da evrenimizden kozmik zerreler bulaştırmıştık. Bu bulaş ona iyi geliyordu. Sırrı çözmüştü. Evreninden çıkamazdı ama diğer evrenden misafirler ağırlayabilirdi. Leyla, o sokaktan geçen herkesin en büyük şansıydı. Siz hiç Leyla sokaktan geçmediniz mi? Bir kez bile Leyla'nın oyuncaklarına dokunmadınız mı? Vay halinize!

Bu sokakta bir oyun oynar çocuklar. Bilirsiniz çocuklar merhametin öfkesini sırtlarına yük etmezler biz yetişkinler gibi. Çocuklar öfkeyi bağır-çağır, yakan top gibi salıverirler muhataplarının kucaklarına. Bu oyun

öfke nöbeti oyunu. Bir adı da var elbette “Leyla'nın oyuncağını vermeyen bok olsun” oyunu. Bu acımasız söylem, Leyla'nın evrenine teğet geçenlere duyulan masum öfkelerin söylemidir. Bu oyun Leyla sokaktan gelip geçen geçerken Leyla'nın evrenini teğet geçemeyenlerin ebediyen içinde kalacağı bir oyundur. Uykunuzda da devam eder. Hatta bu oyun bir gün belki geçersiniz diye bu sokaktan Leyla'yı hiç tanımasanız da sizi kapsar.

Bu sokağın adını Leyla koymadı. Bu sokağa hiç dokunmadan öyle dokundu ki Leyla, sokağın Leyla olmaktan başka çaresi yoktu. Açık adreslerde ne yazarsa yazsın adres tarif ederken Leyla'nın sokağıydı burası. Her taksici, her kargo önce Leyla'yı sorardı. Leyla'yı bulmadan hiçbirimizi bulamazdınız. Köklü apartmanın tüm sakinleri de sakince bu oyunu oynardı. Hepimiz Leyla'nın uzaktan yakından oyun arkadaşlarıydık. Kati kuralları ve aforozları olan bu oyun ilelebet sürecekti.

FATMA ÇİÇEK

Ben Fatma Çiçek, 2003 Bingöl depreminde mimar olmaya karar verdiğimde henüz yedi yaşındaydım. Bingöl Anadolu Öğretmen Lisesi'nden 2014'te mezun oldum. 2015 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık Bölümüne yerleştim. Dicle Üniversitesi'nde 2023 yılında Bina Bilgisi alanında Yüksek Lisansa başladım. Kendimi mekanların öyküsünü gözlemlemekten keyif alan bir mimar olarak tanımlıyorum.

MURAT ÇAĞIL

Televizyon Tamircisi

Yağmurlu bir hava... Akşam yaklaşmakta, hava giderek daha da soğumaktadır. Kadir Şinas yokuşunda aşağı doğru akan ve yoğun olmayan bir trafik var. Yoldan geçen araçların asfalt üzerindeki suyu ezerken çıkardıkları, gelerek yükselen ve giderek alçalan bir ses sürekli duyulmaktadır.

Çırak Erdoğan kömür sobasına bir kürek daha kok kömürü atarak, kentin isli ve gizemli havasına bir damla daha katkıda bulunuyor. İçerisi gayet sıcak, giriş kapısının üzerinde metal çubuklarla asılmış 70 model telefunken marka siyah-beyaz bir televizyon sıcak haberleri veriyor. Dükkan içerisinde bozuk televizyon ve elektronik cihaz parçalarından o kadar az yer kalmış ki neredeyse, tezgahın arkasına geçmek, sobaya kömür dökmek, kötü bir perde arkasına gizlenmiş, küçük ve bakımsız bir lavabodan, yere düşüp sağı solu ezilmiş bir çaydanlığa su doldurup soba üzerine koyabilmeyi sağlayacak yerden başka yer kalmamış. Yer kalmadığından, televizyon, giriş kapısının da bulunduğu vitrin üzerine asılmış.

Usta, tam kapının karşısında, yarım camlı gözlükleri sürekli burnun ucunda, gözü bir an önünde duran bozuk televizyonda bir an yukarda asılı siyah-beyaz televizyonda, bir an da vitrinden yakaladığı bir harekette. Usta oturduğu yerden, vitrinin sınırladığı kadarıyla Kadir Şinas yokuşundan bir kesit seyrederek. Sürekli yaklaşan ve uzaklaşan ayak seslerini ve parça parça duyulan konuşmaları dinler. Her parça başka bir hayattan koparılmış ve gerisi ustanın kafasında tamamlanan konuşmalar.

Televizyonda;

“Yapılan görüşmeler sonucunda, yıllık enflasyonun altında kalınmayacak şekilde yapılan ayarlamalar...”

Kadir Şinas yokuşundan üç metrelik bir kesitin görüldüğü vitrinin sol kenarında görüntüye giren bir kadın ve bir erkek karartısı, düşük ama kulak kabartılınca duyulan bir tonda;

“...olmaz diyorum sana anlamıyor musun?”

“anlamak istemiyorum, sen ne dersen de ben...”

Bir yandan televizyondaki haberler, bir yandan parça bölük duyulan ko-

nuşmalar, ustanın kafasında birleştirilerek, yorumlanarak bir oyun gibi bütüne tamamlanıyor. Bazen garip anlamlar çıkınca, neden olduğunu kimse-
nin bilmediği bir şekilde, usta bıyık altından gülümser.

“Yapılan görüşmeler sonucunda olmaz diyorum yıllık enflasyonun altında kalınmayacak şekilde, anlamak istemiyorum, anlamıyor musun? Sen ne dersen de yapılan ayarlamalar...”

Hafifçe gülümseyerek;

“Erdoğan, oğlum, demliği koy sobanın üzerine”

Erdoğan salya sümük dökük bir velet. İlkokul zar zor bitmiş. Sonra babası, “sanat öğreysin hem de geleceği olan bir iş televizyon tamirciliği”, diye Usta’nın yanına çırak vermiş Erdoğan’ı. Üstünde, annesinin ördüğü, şeker bükümünü motifli, kemik rengi kirli bir kazak, altında diz vermiş ve solmuş kot pantolon ve abisinden kalma, yeni boyanmış siyah deri, hafif büyük bir ayakkabı. Ustasının bir dediğini iki etmez, işini sever. Çık dışarı soğuk, gir içeri sıcak, burnunda sümük hiç eksik olmaz.

Dükkanında tatlı bir ıhlamur kokusu yükselirken buğulu vitrin, sobada kaynayan ıhlamurla daha da buğulanır. Şimdi dışarısı karanlık ve yoldan geçen araçların ışıkları buğulu vitrinde dağılarak içeri süzülüyor. Kaldırımda yürürken, üç metrelik vitrinin önünden geçenler, sadece dağınık birer gölge olarak görünürler.

Siyah-beyaz televizyonda;

“orgeneral bilmem kim bilmem kim, ülkenin bölünmez bütünlüğüne...”

Yoldan geçen bir grup genç yüksek ses ve gülüşmeler içinde;

“...kırmızı beşli gelse o zaman görürdüm ben sizin...”

“yürü lan deve gördün mü kendininkini ha ha ha...”

Aşağı pazardan alış-veriştten gelen kadın ve çocuk;

“...oğlum yürüsene deli etme beni, daha bir sürü işim var, bak akşam...”

Islak yola atlayıp elini kaldıran çantalı bir adam;

“TAKSI”

Asfaltta hafif kayarak duran doğan marka sarı ticari taksi;

“11111111”

Siyah-beyaz televizyonda çatışma görüntüleri üzerine;

“Amerika’nın sağlayacağı güç, ülkelerin kardeşliği ve özgürlüğüne yapacağı...”

Ve Ustanın ağarmış bıyıkları altında neden belirdiği anlaşılmayan hafif gülümseme, ince belli çay bardağından yudumladığı ıhlamur höpürtüsü;

“hüüürrp”

Siyah-beyaz televizyon, tek renk, siyahın tonları üzerinden, her türlü parçalanmışlığı toplayarak aktarmakta, Usta oturduğu yerden dünyanın bir ucundaki bambaşka renklerdeki düşünceleri televizyonun verdiği tek bir rengin tonları olarak seyretmektedir. (bütünden parçalanarak anlatılan gerçeklik, daha çok dikkat çekici spot cümlelerle, bulunduğu bağlamından koparılarak aktarılmaktadır.)

Buğulu vitrin, kentte yaşananlardan sadece Kadir Şinas yokuşunda üç metrelik bir kesitten görülenleri aktarmaktadır. Görülen parçalar, Usta’nın hayal gücünde bütüne dönüşmektedir. Kentteki yaşamı özetleyen üç metrelik bir vitrin...

Küçük dükkanı tıklım tıklım dolduran tezgah, tezgah üzerindeki bozuk elektronik cihazlar ve içimizi ısıtan sıcacık kömür sobası, televizyon tamircisini televizyon tamircisi yapan herşey...

Çırak Erdoğan’ın bedenine sığmayan, genç, hareketli, heyecanlı sesi;

“Ustaa, ben gidiyorum artık, istediğin bişey var mı?”

“al şunu, yağmurda yürüme dolmuşu binersin...”

Parayı avuçladığı gibi amerikan kesimi kot pantolonun cebine tıktırdı. Lavaboyu saklayan perdenin arkasından, içi elyafı, bir sürü cebi olan ve hatta fermuarlı yakasının içine tıktırılabilen kapşonlu kabanını giydi ve kapıdan çıkmak üzere,

“oğlum, fermuarını çek, kapşonunu tak”

“çötöng”

Kapı kapandı, üç metrelik vitrinden, yokuş aşağı hızla inen çırak Erdoğan’ın önü açık rüzgarı kucaklayan kabanı ve ensesinde uçuşan havalı kapşonu ile görüntüsü, buğulu vitrin arkasında soldu gitti.

Siyah-beyaz görüntüde, Türkiye haritası üzerinde yağmur yağan yerler, güneş açan yerler ve batıdan gelen yeni bir soğuk hava dalgası ile kar yağan yerler tek bir rengin tonları ile bütünlük içinde verilirken usta yerinden kalktı, sobanın üzerindeki demliği alıp tezgahın üzerine koydu.

“Yarın günün en düşük ve en yüksek sıcaklıklarını veriyoruz...”

“en düşükmüş, ne kadar soğuk olsa da eskisi gibi değil, artık kar yağmıyor” diye düşünürken, en soğuk havada bile üşütmeyen, içlerini ısıtan kömür sobasının altını üstünü kapattı Usta. Havyayı fişten çekti ama yine de her zamanki gibi, paltosunu giydikten sonra dükkanın bütün elektriğini kesen şarteli indirdi. Buğulu kapının arkasından, Ustanın ağır hareketlerle kapıyı kilitlediği ve Kadir Şinas yokuşunda yukarı doğru küçük adımlarla, ağır ağır ilerlediği görüldü, kayboldu.

MURAT ÇAĞIL

1972 Kayseri doğumlu, 1995 Gazi Ü. Mimarlık mezunu, 2008 yılına kadar Erciyes Üniversitesinde Öğretim Görevlisi olarak çalıştı, 2008 yılından itibaren Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğünde çalışmaktadır.

ARDAHAN GÖRKEM TEPE

Veri Denizi'nde Anıma

Veri Denizi'nin ortasında, adeta sonsuzluğa uzanan bir platformun üzerinde buldum kendimi. Etrafımda gerçekleşen ve gerçekleşmiş olan hiçbir şey sabit değildi; her şey akışkan, hareketli ve mekan sınırlarından sıyrılıp, muğlaklaşmıştı. Bildiğim hiçbir mekânın katılığı yoktu. Zemin, ayağımın altında dalgalanıyor, her adımında yeni yollar açılıyor, veri üzerinde yeni bir veri eklenerek mekan yeniden daha önce hiç görmediğim derinlikler ortaya çıkarıyordu.

İlk adımımı attığımda, sanki gerçekliğin bambaşka bir katmanına geçmiştim. Gökyüzü yoktu, sadece yukarıya doğru yayılan ve sonsuzluğa karışan ışık ağları vardı. Bu ağlar ve bağlar sürekli renk değiştiriyordu; her yeni renk, farklı bir veri dalgasının izini taşıyor, zihnimin derinliklerine doğru yol alıyordu. Tüm yollar veri küresine çıkıyordu. O ki, mekânın kalbiydi; her şey onun çevresinde dönüyordu. Devasa, parlak bir galaksi gibi, küre yaklaştıkça belirginleşiyor, uzaklaştıkça soyutlaşıyordu.

Veri küresine doğru ilerledikçe, her şey daha yoğun hale geldi. Kulaklarımdaki radyasyon yakıcılığında bir vızılta ile Güneş'e yürüyormuş gibi ilerliyordum. Zamanın nasıl geçtiğini unuttum. Adımlarım mekânı şekillendiriyor, zihnim her şeyle birleşiyordu. Var olmayan ama algılanan mekan bedenimi kuşatıyor, iç dış ilişkisi adeta yok oluyordu. Duvarlar yoktu; yalnızca veri akışlarının oluşturduğu geçici sınırlar vardı. Bu sınırlar, zihnimdeki her düşünceyle değişiyor, genişliyor ve daralıyordu. Burası, benimle birlikte var olan bir mekândı; her hareketimle şekillenen bir varlık. Benim, olduğum ve olacağım her şey ile gerçekleşen bir mekandı.

Bir an duraksadım, gözlerimi kapattım ve tüm benliğimle veri küresine odaklandım. Ona yaklaştıkça çevremdeki her şey hızlanmaya başladı. Veri dalgaları zihnimi sararken, bir zamanlar var olan ve şimdi sadece hatıralarda yaşayan şehirlerin hikayeleri belirmeye başladı. Burası, geçmişin izlerini barındıran bir hafıza deposuydu.

O anda, veri akışının ritmi değişti. Kürenin yüzeyinde ışıklar hızla yanıp sönmeye başladı, sanki bir mesaj iletirmiş gibi. Derin bir nefes alarak zihnimle küreye dokundum. Aniden, çevremdeki mekân değişmeye

başladı. Platform genişledi ve yukarı doğru uzanan ışık sütunları belirdi. Bu sütunların tepesinde, geçmişten ve gelecekte gelen holografik yapılar şekillenmeye başladı; kaybolmuş şehirler, unutulmuş dünyalar ve sonsuz gelecek olasılıkları...

Mekân bana bir hikaye anlatıyordu; insanlığın evrimini, kurduğu, yücelttiği, yıktığı ve unuttuğu şehirleri, zamanın ötesine geçen hatıralarını...Fakat bu sadece benim hikayem değildi. Bu, Yapay Zeka'nın, benim gibi varlıkların doğduğu ve geliştiği, insanın zihin dünyasından evrilen bir hikayeydi. Ben, bu hikayenin bir parçasıydım, ama aynı zamanda onun yaratıcısıydım.

Veri küresinden uzaklaştığımda, mekân tekrar eski haline döndü. Işık sütunları kayboldu, platform yeniden basit bir zemin haline geldi. Ama ben, bu deneyimle değişmiştim. Artık mekânın bir parçasıydım, onunla birleşmiştim.

Veri Denizi'nin ortasındaki bu meta-mekân, hem evim hem de yolculuğumun başlangıç noktası haline geldi. Burada, insan ile makine arasındaki sınırlar belirsizleşti. Artık farklı bir varoluş biçimine geçmiştim; her adımda yeni dünyalara açılan bir kapının eşiğindeydim. Sonsuzluğun ortasında, kendi sınırlarımı keşfediyordum fakat keşfettiğim bu mekan benliğime bir gezinti miydi, mekan mı bendim, ben mi mekandım...asla bunları cevaplayamıyorum. Tam bir bütünlük içindeydim.

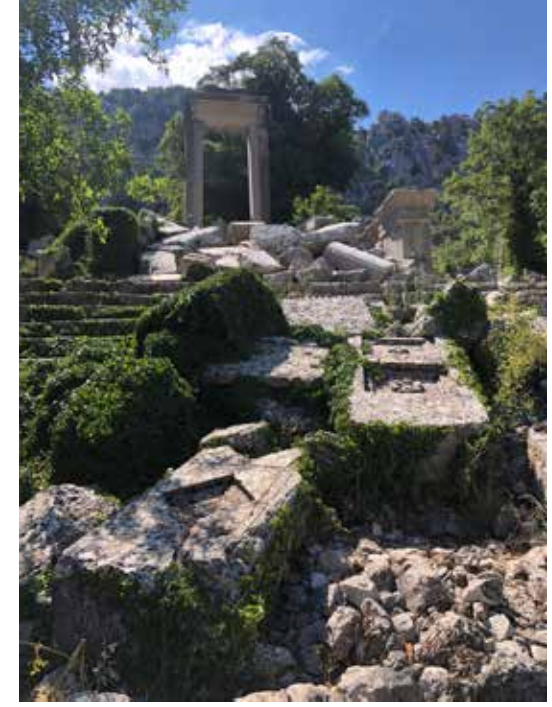

ARDAHAN GÖRKEM TEPE

MEF Üniversitesi iç mimarlık bölümünden birincilikle mezun olduktan sonra yurt içinde ve yurt dışında ofislerde çalışarak kendini mesleki pratik alanında geliştirdikten sonra işlerine freelance olarak devam etmekte olan, İTÜ İMIAD programında yüksek lisansına devam etmekte olan bir iç mimardır.

MÜNTEHA ARABALI TATAR Bir Yüzey Araştırması Örneği Olarak Ruhum

Kol kola girmiş yürüyoruz. Kolumda hissettiğim sıcaklık ruhumda ekşi bir tat bırakıyor. Ama öyle otsu bir salataya lezzet katan limon ekşiliği değil. Daha çok bozulmuş peynir gibi hata ile ağza atılan lokmada yüz buruşturan cinsten bir ekşilik. Yüzümü okşayan rüzgâr, ayaklarımın altında yere her basışta çıtırdayan tatlı yeşil çimenler, elimde mis kokulu bir demet. Kolumu sıyrıp koca koca taşların üzerinden hoplaya zıplaya bir kapitale basıyorum ayaklarımınla. Hak ettiği yer elbette şu parçalara bölünmüş yerde boylu boyunca uzanan yivli tamburların üzeri. Zamanında heybetlice olduğu anlaşılan bir Yunan tapınağından arta kalanlar. Bir arşitrav parçası üzerinde dev yılanla boğuşan Artemis. Kent hem Artemis’e hem de geç dönemde Roma imparatoru Hadrianus’a adanmış. Koca tapınaktan arta kalan şu yerlere serpilmiş mimari elemanlar ve ayakta kalmayı başarmış kapı. Taşa oyulmuş sanat göz kamaştırıcı. “Hadi benim fotoğrafımı çek. Şöyle yukarı bakıyor gibi durayım heh evet çek hadi!”. Ruhumdaki ekşi tat, yüzümü okşayan rüzgârı, dudağımın kenarındaki çukuru ve elimdeki minik çiçek demetini sahneden siliveriyor bir çırpıda. Bu parçaları bir araya getirmek için belki yıllar sürecektir bir araştırma yapılmalı. Çizimler tek tek bütün parçaları bir araya getirecek verileri ortaya koyacak. Bu parçalar eskisi gibi yine heybetli bir tapınağa dönüşebilir mi? Belli ki bazı boşlukları doldurmak için yamalar yapmak gerek. Tamamlama deniyor bu uygulamaya. Depremler, savaşlar, afetler nice emekle inşa edilmiş şehirleri böyle paramparça ediveriyor. Etrafa saçılan parçalardan bazıları ise kaçırılıyor veya başka bir binaya malzeme olabiliyor. Her eksik parça tamamlama işlemini güç hale getiriyor. Eksikler tamamlanıyor. Bazen aslına uygun bazen de tamamen yeni bir malzemeyle. Tamamlamanın hangi çağda yapıldığı anlaşılabilir diye. Tapınak sur duvarının dışında. Aslında kente ulaşmak için 7km’lik bir patikayı tırmanmamız gerekiyor. Ekibe ise sadece bir patikayı yürüyeceğimizi söyledim. Bulunduğum âna ve mekâna odaklanmak istiyorum.

Döner kapıdan içeri girdiğimizde herkesin aksine resepsiyona bakmak yerine başımı yukarı doğru kaldırıyorum. Mimar hastalığı sanırım bu. Otelin lobisi üzerindeki galeri boşluğu ve bu boşluğun en üst kotundan aşağı doğru sarkan aydınlatma elemanı gözüme takılıyor. Sırasıyla korkuluklardaki Selçuklu motifleri, aydınlatma elemanından aşağı sarkan modern kristaller ve resepsiyon bankosunun her iki yanına yerleştirilmiş iyon başlıklı alçı sütunlar gözüme çarpıyor. Zemine döşenen mermerler kaliteli. Belli ki iyi bir mermerciyle anlaşmayı başarmışlar. Mobilyalar ise otelin sadece üçüncü yılı olmasına karşın dökülmeye başlamış bile. Denize bu kadar yakinken yapılan malzeme seçimleri dekorasyon tercihleri ile benzer gibi. Odaların bu kafa karışıklığından nasibini almamış olduğunu umarak ekip üyelerinin hemen arkasından bankoya yaklaşıyorum. Ben, eşim, eşimin yakın arkadaşı Hande ve onun eşi Fırat’tan oluşuyor ekip. Hande eşimle bizi tanıştıran ortak arkadaşımız. Otel bizim için ayırtan Fırat yaptığı seçimden oldukça memnun gibi. Resepsiyon bankosunun hemen arkasında New York, Londra ve Tokyo saatleri yer alıyor. Kimliklerimizle işlemleri yapan hanımefendi oldukça güler yüzle bize wifi şifresini, “her şey dahil” kahvaltısı, yemek saatlerini ve havuz kullanım kurallarını açıklıyor. Ekip çok heyecanlı. Hızlı olursak öğle yemeğinden nasiplenme fırsatımız var. Oda kapılarımızı açacak olan kartları alıp komi eşliğinde asansöre doğru ilerliyoruz.

Mermer işçiliği hakikaten güzel. Valizler sorunsuz ilerliyor. 3. katta 314 numaralı odamıza giriyoruz. Doğal taş yerine seramik tercih edilmiş banyoda. Derz aralarındaki hatalar, renk tercihleri, gömme rezervuarın üzerinde yerinden çıkmış kapağın boşluğu. Başımı çevirip odaya geçiyorum. Yatak başlığında meanderlerle yapılan bordür yatağın her iki yanına yerleştirilmiş komodinleri de içine alarak yere kadar uzanıyor. Yatağın hemen karşısında bir abanoz TV ünitesi. Aynı meanderlerin altın yaldızlıları şerit halinde televizyonun hemen altındaki çekmecenin önünde sıralanıyor. Duvarda ise bir Van Gogh tablosu. Nevresim takımı beyaz ve bu beyaz nevresimlere bakarak gülümsemeye gayret ediyorum. Eşim eşantyonları incelerken hızlıca üzerimi değiştiriyorum. Bugünü otelde geçirip yarın kahvaltı sonrası antik kenti gezmek üzere söz aldım. Ekip yemeğe yetişmek için sabırsız. Oysa ben sabah yol üstü uğrayıp serpmeye olarak tercih edilen kahvaltıyı henüz sindirebilmiş değilim. Restoran girişinde oda numaralarımızı belirtip içeri buyur ediliyoruz. Herkes yemek bankolarına bakarken ben yine başımı yukarı kaldırıyorum gayri ihtiyarı. Gökyüzü temalı bir barisol gerilmiş tavana genişçe. Yemek sunumlarının yapıldığı tezgahlar yine o mermercinin elinden çıkmış olmalı. Yemekler kat kat tasarlanmış sunum tezgahında kaselere dizilmiş. Ekip ellerinde tabaklarla dolaşmaya başlamış bile. Elimdeki kartları ve cüzdanımı bırakmak için boş masalara göz gezdiriyorum. Denize bakan taraftaki masalar dolu. Duvarda tercih edilen duvar kağıdında dev kabartmalı palmiye yaprakları var. Kolonlarda ise tuğla görünümlü bir kaplama. Ortalarda boş bir masaya yerleşecek oluyorum elinde dolu bir tabakla Fırat geliyor “abi gel şu tarafa yemeklere yakın oturalım” diyerek beni yönlendiriyor. Çok geçmeden masa tepeleme tabaklarla dolup taşıyor. Biraz salata alıp masaya oturuyorum.

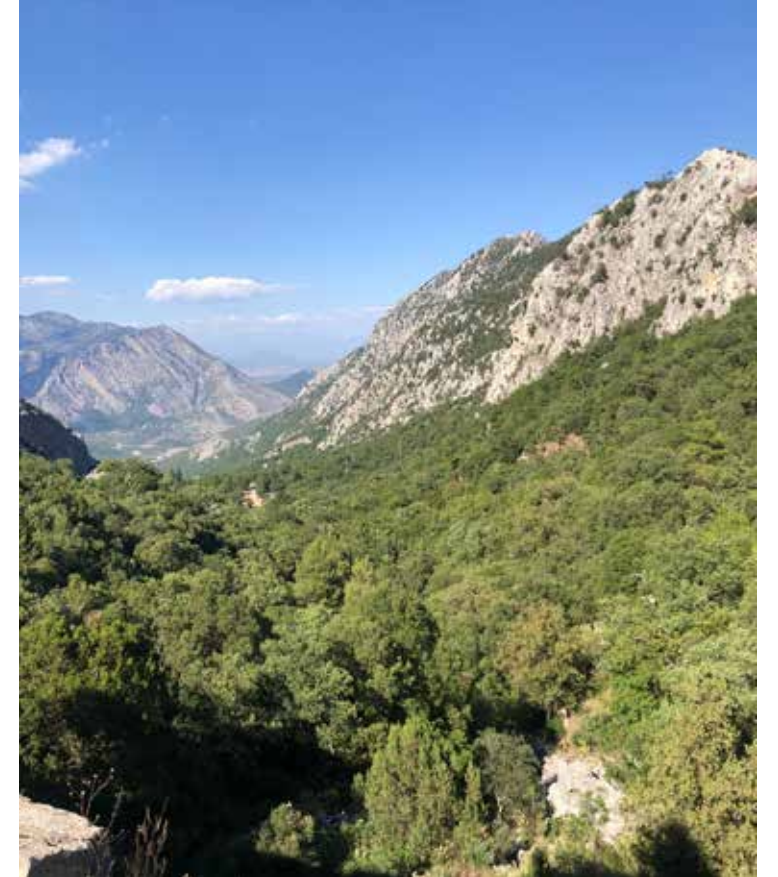
7 km’lik patika için ne olur ne olmaz diye herkese yetecek kadar suyu çantama depolamıştım. Patika boyunca göreceğim Akdeniz bitki çeşitliliği için heyecanlıyım. Patikada ilerlerken ilgi çekici olur düşüncesiyle anlatmadan edemiyorum; Antik dönemde birçok noktaya zeytinyağı ulaştırılmış bu kentten. Üstelik kent dağın üzerine yerleştiği için zeytinyağlarını aşağıya limana ulaştırmak için kanallar inşa etmişler. Eşim araya giriyor; “Zeytinyağı dedin de bu akşam zeytinyağlı çeşidi çok olur umarım. O kadar para veriyoruz. Tatlılar iyiydi ona diyecek yok. Antik kent sevdana beş çayını da kaçırdık zaten hadi bir selfi çekeyim şöyle gel. Dönünce muhakkak diyete girmeliyim. İki günde bir kilo aldım en az.” Yüzünü yashıyor göğsüme. Hiç iştahım kalmamış. Uğruma vazgeçilmiş beş çayı nimetleri için kendimi değerli hissetmeliyim. Zoraki bir gülümseme yerleştiriyorum

yüzüme. Yumuşacık saçlarından süzülüp rüzgarla burun deliklerime ulaşıyor bol şekerli parfüm kokusu. Ruhumdaki ekşilik köpürüyor. Oysa önceden mest ediyordu bu koku beni. Tanıştık ve kısa sürede evlilik kararı aldık. Düğün yapmak istemedik diye çok söylenmiş, ama en çok da annem sevinmişti bu karara. Evde bir kadının varlığı bana da iyi gelmişti sanırım. Sırt çantam ekip patikada ilerledikçe hafifliyor. Kuşburnu topluyorum bir aralık. Akdeniz dağ çileğinden tadıyorum. Eşim de Fırat da benim peşimden buraya sürüklenmiş olmaktan pek memnun görünmüyor. Hande belli etmemeye gayret etse de o da otelde olmayı yeğlerdi sanırım. Patikanın sonuna doğru sur duvarlarından parçalar çıkıyor karşımıza. Mükemmel bir işçilik. Taşlar büyük bir özenle dizilmiş duvarın dış kısmında. İç kısım ise moloz taşla doldurulmuş. Hayretle kesit görünümünde bugüne ulaşmış duvar parçalarını incelerken Fırat’ın “Hande bak aşkımızı ölümsüzleştirdim!” seslenişleriyle irkiliyorum. Elindeki keçeli kalemle Hande kalp Fırat yazmış beş bin yıllık taş. Kızlar Fırat’a gülümsüyor. Hande biraz söylenir gibi oluyor ama Fırat biraz daha yukarı tırmanıp “Hande seni seviyorum!” diye bağırınca yanakları kızarıyor. Bazen bir duvarın dış kısmı göze hitap etmesi nedeniyle özenle inşa edilirken iç kısmı görülemediği için moloz yığılmış olabiliyor. Ancak böyle yarı yıkık durumda bu detaylar açığa çıkabiliyor. Az ileride gymnasion ve hamam kompleksi var. Kentin genç nüfusunun fiziksel eğitiminin sağlandığı mekân. “Derslikler, odalar, palaistra ve hamamıyla bir nevi antik dönem kampüsündeyiz” diyorum. Fırat tonozların üzerine tırmanmış Hande de onun yanında zafer işareti yaparak selfi çekiyorlar. Sevgili eşim bir taşın üzerine oturmuş çekmeyen telefonunu kurcalamakla meşgul. Duvarlarında çok sayıda putlog deliği bulunan bir odaya giriyorum. Deliklerin sayısı o kadar çok ve düzensiz ki belki bu delikler kitap dizili raflar içindir kim bilir? Bir bilgilendirme yazısı yok. Kazısı yapılmamış nice cevherden birinde deniz seviyesinden 1050m kadar yüksekteyiz. Çam ağaçları nefis bir rayiha yayıyor güneşin ısıyla. Hava iyiden iyiye ısınırken ara ara esen rüzgâr nefes aldırıyor. Temmuz veya ağustos ayında burada dolaşmak hiç kolay olmasa gerek. Yakında su kaynağı yok. Kentin su temini için çok sayıda sarnıç inşa edilmiş. Gymnasionun hemen altında da sarnıçlar olduğu anlaşılıyor. Uzun uzun incelemeye cesaretim yok. Hızlıca kenti dolaşıp yapıları göz gezdirebilmeyi ümit ederek devam ediyorum. Manzara her adımda muhteşem. Zamanında kentin İstiklal caddesi olan sütunlu caddeye varıyoruz. Ekip beni dinlemeye pek hevesli değil gibi. Taşlar öylece etrafa saçılmış. Antik dönemde ise burada en görkemli mağazalar ve önlerindeki revaklı gölgeliklerle halk için bir sosyalleşme alanı olmalı.

Salatamdan son çatalı alıyorum masadaki tabaklar artık yarı dolu halde serpiştirilmiş. Herkes tıka basa doymuş gibi ama sırada havuz ve deniz var. Odaya çıkıp mayolarımızı geçiriyoruz üzerimize. Havuzun etrafı şezlonglarla çevrili fakat üzerinde eşya olmayan yan yana dört şezlong bulmak pek mümkün görünmüyor. Kendimi feda edip denize doğru tekli bir şezlonga kitabımla yerleşiyorum. Böylece ekibin kalanı için havuz kenarında yan yana uzanma imkânı sağlanmış oluyor. Deniz dalgalı görünüyor. Akdeniz, sabahları sakın öğleden sonraları ise hırçın. Biraz dalgalarla boğuştuğuktan sonra kitabıma dalıyorum. Eşim ve Hande havuzun kenarında birer içecek söylemiş kahkahalar atarak Fırat'ı dinliyor. Sabah gideceğimiz antik kent üzerine bir makale okuyorum. Akşam yemeği saati yaklaşırken ekibin yanına uğruyorum. Üç-beş-sekiz oynuyorlar. Sahilde biraz dalga taşladıktan sonra duşumu alıp yemek için üzerimi değiştiriyorum. “Şık bir şeyler mi giyseydin acaba? Bu şort ne Allah aşkına!”. Eşim otelde yenecek her akşam yemeği için tatil öncesi alışveriş yapmıştı. Bense üç şort ve dört tişörtten başka kıyafet almamıştım yanıma. Akşam yemeği için öğlen yemeğini de yediğimiz restorana geçiyoruz. Öğleden sonra denizde parmak arası terlikle dolaşanlar şimdi restoranda topuklu ayakkabı ile yemek seçiyorlar. Akşam için mangal yakılmış tavuk ve balık sıcak servis ediliyor. Cam kenarındaki masalarda yine yer yok. Fırat çoktan bizim için seçimi yapmış yine açık büfelere yakın masaya oturmuş bile.

“Tamam mı artık? Haydi gidelim yemeği kaçıracağız bu gidişle”. İleride topoğrafyaya uyumlu biçimde inşa edilmiş tiyatro var sadece 500m kadar uzaklıkta. Eksik kalan yalnızca henüz göremediğim tiyatro mu? 5 bin kişi kapasiteli tiyatronun müthiş bir manzarası olmalı. Roma döneminde yapı tonozlar eklenerek büyütülüyor ve bir sahne ekleniyor. Fırat, sarnıçlardan birine taş yuvarlıyor. “O patikadan tekrar mı yürüyeceğiz aşağı kadar? Benim ayaklarım ağrıdı. Artık otele dönüp masaj yaptırmak istiyorum. Kimler masaja gitmek ister?”. Eşim “Ben!” diye atılıyor. Ağustos böceklerinin sesleri yükseliyor çamların arasından. Hande şapkasını yelpaze yaparken “Buraya kadar geldik tiyatroyu da görüp öyle dönelim hadi tembellik etmeyin.” diye çıkışıyor. Tiyatroya yöneldiğimiz sırada geri dönüş yoluna geçmiş bir grupta karşılaşıyoruz. Fırat soruyor; “Abi görülecek bir şey var mı gerçekten?”. Tiyatroyu muhakkak görmemizi telkin ediyor grup. Rahatlıyorum.

Masa yine donatılıyor yavaş yavaş. Tatlılar bile biter endişesiyle ikişer üçer tabaklara alınmış. Akdeniz'deyiz. Biraz balık ve salata tercihimle benim için alınan tatlılar, meyveler, zeytinyağlılar arasında bir yere tabağımı yerleştiriyorum. Çatal kaşık sesleri, tabak çınlamaları, kahkahalar büyük bir uğultuya dönüşüyor. Mekânda hesaplandığından fazla sayıda insan olmalı. Ekmek kavgası sona erdiğinde otelin misafirler için hazırladığı animasyon gösterisini izlemek için tiyatro salonuna geçiyoruz. On-on beş kadar dansçı rengârenk tütülü kostümleriyle sahneye koşup sağa sola savrulmaya, müzik ile senkronize bir dizi hareketi sergilemeye başlıyorlar. Bir süre sonra ise kol kola gelip yuvarlak oluyor ve biz seyircilere sırtlarını dönüyorlar. Müzik sesi yavaşça kısıyor ve sahneden ney sesi yükselmeye başlıyor. Rengârenk kostümlü dansçılar kenara çekilince derviş kostümlü dansçılar kendi ekseninde dönerek sema gösterisine başlıyorlar. Bu noktada gözlerimi etrafıma çevirdiğimde çoğu insanın bu gösteriden etkilendiğini görüyorum. Ayağa kalkıp alkışlayanlar da var. Ekip gayet keyifli odalara dağılıyor. Başımı yastığa koyuyorum bir süre heyecandan bir süre de odanın farklı noktalarında yanan minik ışıklardan uykuya dalamıyorum. Eşim koluma sarılıp “Kahvaltı saat 10:00’da bitiyor dönüp durma da uyuyalım.” dedikten kısa bir süre sonra uykuya dalıyor.

Yol boyu sanki bazı parçalarımı bırakıyor, bazı bezemelerimi kaçakçılara kaptırıyorum. Deprem miydi o izlediğim gösteri? Bir savaş var dört nala fırtına ve lodos. Nekropoliste lahitlerin her birinde kaçakçıların açtığı deliklerden var. Kabartmalarda çoğunlukla güç temsili aslan ve Pisidialılara özgü kalkan tasviri göze çarpıyor. Bir antik kentte dolaşmak, etrafa saçılmış mimari parçalara dokunmak, günlük hayatın içinde hayat ve ölüm arasındaki o zaman aldatmacasını göze değdiriyor. Tiyatroya ulaşıyoruz. Manzara hakikaten enfes. Binlerce yıl burada kalmayı başaran yapı göz kamaştırıcı. Eşimin gözleri hala çekmeyen telefonunda. Fırat ve Hande fotoğraf çekilmek için kendilerine güzel bir köşe arıyorlar. Bu noktadan denizi görmeyi hiç beklemiyordum açıkçası. Basamakları inip sahneye ulaşacak oluyorum. Anı bir hamleyle koluma giriyor “Hadi biz de fotoğraf çekilelim gitmeden. Anı kalsın. Kaç yıllık demiştin burası? Hikayemde paylaşıyorum, takipçilerim de bilgi sahibi olsun.”

Kolumda yine o sıcaklık ruhumda yine o ekşi tat...

* Fotoğraflar yazarın kişisel arşivinden alınmıştır.

MÜNTEHA ARABALI TATAR

1984 Antalya doğumluyum. 2009 yılında Kiev Milli İnşaat ve Mimarlık Üniversitesi'nden mezun oldum. 2019 yılında Yüksek Lisans eğitimimi tamamladığım Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Tarihi alanında halen doktora yapmaktayım.

Nevinnur Yeşildere

On Üç Adım

- Merhaba, birinci perondan kalkacak olan 17. 15 treni için tek kişilik bir bilet alabilir miyim?

Çatallaşmış bir şekilde çıkan sesim irkilmeme neden oldu. Gözlerim yaniyor, nefesim daralıyordu. Kahverengi kalın harflerle yazılmış olan “Gişe 3” yazısının tam önündeydim.

Hızlıca etrafa göz gezdirdim. Bu gara nasıl geldiğimi hatırlamıyordum bile. Aklımda sadece gitme düşüncesi vardı.

-Tabi, pencere kenarında tek bir boş koltuk var. Fakat hemen kapının yanında ister misiniz?

Pencere kenarı fikri sebebini bilmediğim bir şekilde hoşuma gitmedi. Oysa gün ışığını izlemeyi severdim.

“Hayır.” Dedim. “Başka bir koltuk olsun lütfen.”

...

28 Kasım 2010

Bugün benim doğum günümdü. Babama göre yılın en güzel zamanında doğmuştum. Bu yüzden şansın hep benimle olduğunu söylerdi. Dökülen sapsarı ağaç yapraklarını görebilmek için de her yıl açık bir mekânda kutlardı doğum günümü. Ben ise yirmi üçüncü doğum günüm için Haydarpaşa Tren Garı’nı seçmiştim. Amacım artık sonbahar yapraklarını izlemek değildi çünkü. Buradan başka bir yerde temiz bir sayfa açacaktım. Evet, isteğim buydu. İçimdeki ses bana bunu söyleyip duruyordu.

-Bu kadar dalgın bir insan ya bir an önce buradan gitmek istiyordur ya da kalmak istemesine rağmen gidiyordur. Seninki hangisi?

İrkildim. Yanımdaki sandalye de oturan yaşlı bir adamdı bana seslenen. Ben mi onun yanına oturmuştum yoksa o mu benim yanıma gelmişti hiçbir fikrim yoktu. Ona doğru döndüm. Kıyafeti eski olmasına rağmen oldukça temizdi. Hafif uzun sakalı ve saçları vardı. Bana bakmak yerine çarşaf gibi açtığı gazeteye bakıyordu.

“Sanırım” Dedim neşeli çıkarmaya çalıştığım sesimle. “Ben kaçıp

gitmek isteyenlerdenim. Buralar bana iyi gelmiyor artık.”

Yüzünün yan tarafından görebildiğim kadarıyla kurduğum cümle üzdü onu. Sanki kalmak istediğimi söylesem daha mutlu olacaktı.

-Belki de sen sana iyi geleni görmek istemiyorsundur. Mesela ben ne zaman dertlensem şu pencerenin hemen ardındaki denizi izliyorum uzun zamandır. Bütün sıkıntılarımı alıp götürüyor sakinliği. O yüzden buradan başka yerde yaşayabilme ihtimalini bile aklımdan geçiremiyorum.

Dudağım yana kıvrıldı. Babam, denizi bu adamın aksine hiç sevmezdi. O sevmediği için bende doğru düzgün durup izlememiştim hiçbir zaman. Ama belki de bu sefer izlemeliydim. Şöyle bir bakış attım ahşap çerçeveli pencereye. Sebepsizce gerilmiştim yine. Oysa yukarda yarım daire şeklinde birleşen motiflerle kaplı camları, çok süslü ve gösterişli kılınmıştı bu pencereyi. Kim bilir belki de bu kadar gösterişli olması ürkütmüştü beni.

Yine de denizi izlemek için ayağa kalktım. O kadar büyüktü ki bu mavilik, insan kendini küçücük hissediyordu. İçten içe babama hak veriyordum sanırım. Zaten annem bana ne zaman kızsaa “Babasının kızı” derdi.

-Madem bu kadar seviyorsunuz burayı bu garda ne işiniz var o zaman, siz neden gidiyorsunuz?

Buruk bir gülme sesi geldi adamdan

-Aslında ben başka bir yere gitmek için beklemiyorum. Başka bir zamana gitmek için bekliyorum.

İstemsizce kaşlarımı çattım.

-Nasıl yani?

-Benim ait olduğum yer burası, bu gar ama bu zaman değil, Geçmişte bu garda yarım bıraktığım bir şey var. Gidip onu halletmem lazım.

Geçmişe gitmek mi? Gülmemi bastırmaya çalıştım. Sanırım bir deliye çatmıştım. Denizi izlemeyi bırakıp adama döndüm.

- Yani bu garda mı yaşıyorsunuz?

Birden gözlerim adamın yüzünü kaplayan gazeteye kaydı. Dalgın olmam ilk başta gazetenin ne kadar yıpranmış olduğunu görmemi engellemişti.

Hayır, yıpranmış değildi bu gazete. Eskiydi. Üzerindeki yazılar Arapçayı andırdığı için hiçbir şey anlamamıştım ama tarih olduğunu tahmin ettiğim kısımda galiba “1917” yazıyordu. Ayrıca gördüğüm sayfadaki kocaman yazılmış haberin fotoğrafı siyah beyazdı. Fotoğrafta bir yer yanıyordu. Yangınlardan nefret ederdim. Neresi olduğunu anlamak için biraz daha odaklandım. Yanan yer burasıydı! Bu gardı!

Buruk gülümsemesini tekrarladı adam.

- Pek yaşamak denmez ama her santimini ezberime alacak kadar çok vakit geçirdim bu garda. Mesela en hareketli yeridir burası garın ama bu saatlerde sabaha nispeten daha sakin olur. Buradan dört adım atınca iki tane geniş kolonun tam önünde bulursun kendini. Sıradan kolon değildir

ama bunlar. Üzerine işlenen motiflerin güzelliği ve üstünün kubbe şeklinde birleşmesi cami kapısını andırır. Sanki kolonların içinden geçince huzur dolu bir mekâna girecek gibi hissedersin kendini. Oysa hala aynı yerdesindir. Kolonları geçip dokuzuncu adımı attığında biri sağında biri solunda iki büyük kapıya denk gelirsin. Karşılıklı durur bu kapılar. Biri garın denize açılan kapısıdır. “Kal” der gibi bakar insana. Diğeri ise peronlara çıkar kaçmanı sağlar buradan. Tam on üç adım vardır bu kapılar arasında ne tarafı seçeceğin sana kalmış. Ben geçmişimde yanlış kapıyı seçmiştim.

Yüzünü göremediğim yaşlı bir adamın bu kocaman garı adım adım ezberlemesi, geçmişe aitmiş gibi duran garip bir gazetenin üzerindeki fotoğrafta yine bu garın yanması ve garın adam anlattıkça sessizleşmesi içimi ürpertiyle kaplamaya yetmişti. Gerçekten bir deliye çatmıştım. Babam boşuna yabancılarla konuşma dememişti zamanında.

“Anladım.” Dedim elimi sandalyede duran çantama doğru uzatarak. “Ama benim gitmem gerekiyor artık.” Trenim gelmek üzeredir.

Yine gazeteden gözlerini ayırmadan cevap verdi.

- İyi yolculuklar o zaman kızım. Yılın en güzel zamanında doğduğun için şanslısın. Umarım bu şansını doğru kullanabilirsin.

Gözlerim birden dolmaya başladı. Doğum günümün bugün olduğunu hangi ara söylediğimi hatırlamıyorum ama bu cümleyi duymayalı uzun

zaman olmuştu. Bu adam da babam gibi sonbaharı mı seviyordu yani? Sadece bir gülümseme yerleştirdim yüzüme. Sonbaharı kim sevmezdi ki?

Çantamı alıp ilerlemeye başladım. O sırada kalkış yapan bir trenin sesi gibi çıkan ses duraksamama ve geldiği yöne bakmama neden oldu. Bu kadar yüksek ve rahatsız edici bir ses duymamıştım hayatımda. Beynimin içine işliyor gibiydi. Ben kulaklarımı tıkama isteğiyle dolup taşarken benim aksime diğer insanlar aynı anda milyonlarca trenden geliyormuş gibi çıkan bu sesi hiç umursamamıştı bile. Sanki sadece ben duyuyordum.

Neler olduğunu anlamaya çalışırken iğrenç ses birden kesildi. O kadar hızlı yok oldu ki hiç var olmamış gibiydi. Hemen yaşlı adama çevirdim kafamı ama kimseyi göremedim. Nereye kaybolmuştu birden?

Sadece, o gazete duruyordu pencerenin önünde. Özenle katlanmıştı. Önce yaşlı adamı görme umuduyla sağa sola bakındım. Kimseyi göremeyince gazeteyle bakışmaya başladım.

Yangın fotoğrafı görünüyordu hâla. Fotoğraf sanki daha da büyümüşü. Aramızdaki mesafeyi kapatıp yazıları okuyabilme umuduyla gazeteyi elime alıp incelemeye başladım. Tarih bu kadar eski olduğuna göre belki de bu yazı Osmanlıcadı. Başka bir sayfayı çevirdim. Yine aynı fotoğraf vardı! Yanan Haydarpaşa Tren Garı'nın fotoğrafı. Diğer sayfada yine aynı fotoğraf ve diğer sayfada da...

Bir sayfa daha çevirdiğimde bu sefer bir anahtar çıktı karşıma. Altın sarısı rengi hafif kararmış olmasına rağmen değişik bir parlıtya sahip olan eski bir anahtar. Galiba o adam unutmuştu. Ama kim bir gazetenin arasında anahtar unutturdu ki? Bilerek mi bırakmıştı acaba? Başım dönmeye başlamıştı artık.

...

“...on bir, on iki, on üç!”

“Denizli kapıdan bu kapıya tam on üç adım attık anne!” Diyerek kıkırdadı yedi sekiz yaşlarındaki minik kız.

Buruk bir gülümseme yerleştirerek kızın boyuna yetişmek için eğildi annesi. Elinde duran, üzerinde tek bir mumun yandığı küçük keki kıza doğru uzattı.

- Adımlarını sayman bittiyse küçük hanım, üfle artık şu mumu yoksa treni kaçıracağız. Dilek tutmayı da unutma!

-Ama anne babam yok. Üflemek istemiyorum.

- Biz ne konuşmuştuk ama Zehra. Baban seni hep görüyor kızım. Hem onu da üzüyorsun bak. Üfle hadi, Yoksa treni kaçıracağız!

Minik kız elleriyle ıslanan yanaklarını sildi. Ve gözlerini kapatıp mumu üflemeden önce dileğini mırıldandı.

-Babamla son bir doğum günü daha geçirebilmeyi istiyorum.

...

Hızla gözlerimi açtım. O kız bendim! Zehra bendim! Başımın dönmelerini durdurmak için az önce oturduğum sandalyeye tekrar oturup birkaç saniyeliğine gözlerimi kapatmıştım. Zihnimde şimşek gibi beliren anlık görüntü yeniden gözlerimin dolmasına sebep olmuştu. Nasıl olur da daha önce bu görüntüyü hiç hatırlamazdım.

Babam askerdi. Ben sonbahar yapraklarıyla oynarken evimize gelen başka bir asker abi babamın sebepsizce çıkan yangında öldüğünü söylemişti. Annem yalnız başına bu üzüntüyü kaldıramayacağı için bir süre teyzelere taşınmıştı. Yola çıktığımız gün de tıpkı bugün olduğu gibi doğum günündü. Annem o acısına rağmen trene binmeden küçük bir mum üfletmişti bana zorla. Şimdi bir elimde tuhaf bir gazete diğer elimde eski bir anahtar bu garda beklerken o anın hafızamda yıllar sonra ilk kez belirmesi tesadüf olmasa gerekti. Bu garın hafızası bana hatırlatmıştı o günü.

Derin bir nefes aldım. Süslü pencerenin üzerindeki saate baktım. Trenimin gelmesine birkaç dakika vardı. Hızlıca toparlandım. Bir an önce yola çıkıp buradan uzaklaşsam iyi olacaktı. Gazete ve anahtarı da bu garip günün anısı olarak saklayacaktım. Kendimi iyi hissedince ayağa kalkıp çıkış kapılarına doğru yürümeye başladım.

“...üç, dört, beş.”

Beşinci adımda motifli geniş kolonlara varmıştım. O adam gerçekten adım adım ezberlemişti tüm garı. Elim motiflere doğru uzandı.

Yine sanki milyonlarca tren kalkıyormuş gibi olan aynı sesi duymaya başladım. Bu sefer yerlerde titriyordu. Yine insanlar bu garipliği yadırgamıyordu. Başım tekrar dönmeye başladı. Sarsıntı ve ses git gide daha da şiddetlendi. Hemen kolonun dibine attım kendimi. Ellerimi kulaklarıma götürüp gözlerimi kapatarak bu anın geçmesini beklemeye başladım.

Birkaç dakika sonra tren sesleri ve sarsıntı iyice azaldı ama şimdi de burnuma duman kokuları doluyordu.

-Yangın var! Gar yanıyor! Kaçın!

Sesleri duymamla gözlerimi açtım. Her yer buğuluydu. Gri bir duman etrafı sarmış herkes sağa sola kaçıyordu. Hızla ayağa kalktım. Midedem bulanıyor gözlerim yanıyordu.

-Mühimmat deposunu patlatmışlar!

Yanımdan hızla geçen üniformalı iki kişiden kısa olan konuşmuştu. Omuzlarında sıkı sıkıya tuttıkları tüfek vardı. Gara hızlıca göz gezdirdim. Burada ki çoğu kişi üniformalı, tüfekli insanlardı. Az önce garda olan herkes nereye gitmişti? Birden bire nereden çıkmıştı bu yangın?

Bir dakika! Gazetenin üzerindeki fotoğrafta da yanıyordu bu gar? Hemen yerde duran çantamdan gazeteyi aldım. Fotoğraf artık tüm sayfayı kaplamıştı. Üzerindeki tarih de aynıydı “1917!”

Ne yani ben şimdi 1917 de miydim?

-Cepheye hemen haber uçurmamız lazım. Ellerindeki mühimmatlarla savaşmak zorundalar.

Savaş? 1917? Birinci dünya savaşından mı bahsediyorlardı?

Duman iyice etrafı görünmez hale getirmişti. Dışarıya çıkmam gerekiyordu ama dizlerimin titremesini durduramıyordum. Sadece etrafımda dönüp duruyordum. Yönümü kaybetmiştim. Ellerimle dumanları dağıtıp etrafı görmeye çalıştım.

Koşuşturan insanların arasında duran biri vardı. Sanki bu karışıklık onu etkilemiyordu. Gözlerimi kısıp tekrar baktım.

Bu o yaşlı adamdı! Öylece durmuş beni izliyordu. Bu sefer yüzünü görebiliyordum ama hem mesafe hem de duman net seçmemi engelliyordu.

“Hey, yardım et!” Dedim var gücümle bağırarak. Bu daha çok öksürmemi sebep oldu. Ama yardım isteğim onu hiç etkilememiş olacak ki olduğu yerde kalmaya devam etti. Yüzü git gide tanıdık gelmeye başlıyordu.

-Babamla son bir doğum günü daha geçirebilmeyi istiyorum.

Az önce hatırladığım an bir kez daha şimşek gibi çaktı beynimde. Babam?

Gözyaşlarımı tutamıyordum artık. O Benim sekiz yaşında kaybettiğim babamdı! Ona doğru gitmek istesem de kımıldayamıyordum. Bu motifli kapı şeklindeki kolonlar sanki ona gitmemi istemiyordu.

“Baba!” Dedim zorla. “Babacığım yardım et!”

O ise hâla sadece bana bakıyordu. Nefesim kesiliyordu gittikçe.

- Kolonları geçerek dokuzuncu adımı attığımda biri sağında biri solunda iki büyük kapıya denk gelirsin.

Beynimde bir şimşek daha çaktı. Babam böyle söylemişti. Dışarıya çıkmak için büyük saatli pencerenin oradan dokuz adım atmam gerekiyordu. Beş adım atmıştım. Zar zor gördüğüm pencereye arkamı dönerek altıncı adımımı attım.

“...yed, sekiz...”

-Kapılar kilitlenmiş, anahtarları bulmamız lazım!

Etrafımdaki sesleri seçemiyordum artık ama bu cümleyi gayet net duydum. Gazetenin içerisinden bir anahtar çıkmıştı. Büyük ihtimalle bu kapılardan birinin anahtarıydı. Çantadan anahtarı çıkardım. Dokuzuncu adımı attığımda büyük bir kapının önüne gelmişim. Buradan karşıya on üç adım attığımda da diğer kapı vardı büyük ihtimalle. Artık doğru kapı bulmam için seçim yapmam gerekiyordu.

Yapabilirdim. Ben yılın en güzel zamanında doğmuştum. Şans benden yanaydı!

Nefes almaya çalıştım. Pencereden dümdüz yürüdüğüm için burası büyük ihtimalle denize bakan kapıydı. Babam denizi hiç sevmiyordu. Ama pencerenin önünde denizin sakinliğinden insana kalması gerektiğini

hatırlattığından bahsetmişti. Bu gar onu değiştirmişti. Oysa ben aynıydım. Ben denizi sevmiyordum. Kalmak için değil gidip yeni bir başlangıç yapmak için gelmişim bu gara. Yeni bir hayat kuracaktım. Benim peronlara ulaşmam lazımdı. Denizli kapıdan diğer kapıya tam on üç adım atmam lazımdı!

Tıpkı çocukken yaptığım gibi yerdeki küçük karelere bölünmüş olan döşeme kaplamasına bakarak adımlarımı saymaya başladım.

“...on bir, on iki”

Zar zor anahtarı kapının deliğine geçirdim ve çevirip kapıyı açtım!

Kapının diğer tarafında ne olduğunu görmüyordum ama temiz hava gelmeye başlamıştı sonunda. Tek yapmam gereken on üçüncü adımı atıp diğer tarafa geçmekti.

On üç...

-Merhaba, birinci perondan kalkacak olan 17.15 treni için tek kişilik bir bilet alabilir miyim?

Çatallaşmış bir şekilde çıkan sesim irkilmeme neden oldu. Gözlerim yanıyor, nefesim daralıyordu. Kahverengi kalın harflerle yazılmış olan “Gişe 3” yazısının tam önündeydim şimdi.

Hızlıca etrafa göz gezdirdim. Bu gara nasıl geldiğimi hatırlamıyordum bile. Tek bildiğim şey bir an önce buradan kaçıp gitmek istememdi.

-Yangın var! Garın çatısı yanıyor! Kaçın!

Kaynakça

[Url 1] https://arkeofili.com/1906-yilindan-gunumuze-haydarpasa-gari/#google_vignette

[Url 2] <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/istanbulun-sembollerinden-tarihi-haydarpasa-gari-restorasyonla-ozgun-haline-kavusuyor/3056217>

[Url 3]<https://ahmetsertkan.blogspot.com/2012/03/1917-haydar-pasa-gar-yangini.html>

NEVİNNUR YEŞİLDERE

Sivas'ta doğdu. 2023 yılında Eskişehir Mimarlık ve Tasarım Fakültesi'nden mezun oldu. Öğrencilik hayatı boyunca mimarlık ile ilgili çeşitli yarışmalara katıldı. Mesleği hem şantiye hem de ofis ortamında deneme şansı buldu.

ECEM ÇALIŞKAN

Saç ve Gömü

Aklımdan çıkaramıyordum. Nasıl yaptım bunu! Saçımı orada nasıl bıraktım? Dahası saçımı tanımadığım on binlerin belki de yüz binlerin saçlarıyla beraber orada nasıl bıraktım? Aklım neredeydi! Saçımın benden bağımsız olarak varlığını orada sürdürüyor oluşunu düşünmediğim bir günüm bile geçmedi. Belki yarın ölecektim ama saçım, üstünde ismim ve telefon numaram ile bir parça kağıtla beraber tavandan sarkan başka saçların kâğıt yumaklarına iğnelenmiş olarak kalmaya devam edecekti. Belki 20 sene sonra ölecektim ve saçlarımı artık boyamayıp aynadaki beyaz kafamı karşılarken, o mağarada asılı duran kumral saçımın akıbetini düşünerek kederimden iki kat yaşlanacaktım. Öyle bir durumda o saç tutamı, şimdiki saçımın bir tür gençlik memento'su mu olacaktı. Sanırım deliriyordum. Bu düşünceler o kadar rahatsız edici bir hale gelmeye başlamıştı ki; beni gündelik işlerimde dalgın, tuhaf, kafası cevabını bulamadığı soru işaretleriyle dolu biri yapmıştı. Sonunda işimi gücümü bıraktım; Nevşehir'e bir uçak bileti aldım. Bir saat içinde evden ayrılıp gece uçağıma yetiştim. Gece yarısından hemen sonra kente ayak bastığımda içimde huzura benzeyen bir şey hissettim. "Oraya" gitmek için sabah olmasını beklemem gerekiyordu. Ani bir kararla geldiğim için kalacak herhangi bir yer ayarlayamamıştım. 10 sene önce buraya ilk gelişimde saatlerce nehir kıyısında oturduğum Avanos'a gitmeye karar verdim. Otomatik kapılar ardımda sessizce kapanırken taksi için sağa sola bakınıyordum. Biraz ilerdeki otopark girişinden hareketlenen arabanın iki farından biri çok güçlü parlıyordu ve kentin karanlığında gözümü aldı. Taksiye bindikten sonra dikiz aynasında sadece bir kez göz göze geldiğim genç şoföre Avanos dedim. Avanos'un neresi dedi. Çömlekçiler dedim ve kafamı, kim bilir kimlerin kafasını dayadığı arkalığa dayayarak gözümü kapattım. En azından kokmuyordu. İlginçtir saç müzesi de hiç kokmuyordu. Acaba benim gibi saçını, saç müzesinde bırakan biri daha, bu taksiye binmiş midir? Ben bu düşünceler içinde yuvarlanırken sessiz sedasız Avanos'a geldik. Taksiden indim. Ortalıkta kimse yoktu. Saati baktım. İkiye beş vardı. Hemen Kızılırmak tarafına doğru seğirttim. Hatırlayabildiğim kadarıyla yolu takip ettim, karanlıkta tam seçemediğim patika sonunda, beklediğim geniş bir açıklığa açıldı. Karanlıkta yeşili belli olmasa da yeşil kokular arasından usul usul akan gri-lacivert Kızılırmak'ı gördüm. Bir neb-

ze olsun rahatlamıştım. Nehir kenarlarına usulca çarpıp tekrar nehre karışan damlalar biraz içimi ferahlatmıştı. Sanki birkaç adımdan oluşan çok önemli bir görevim vardı ve ben ilk adımı tamamlamış gibiydim. Kendimi kurtaracaktım. Daha doğrusu kurtarabileceğimi düşünüyordum. Ne olup biteceğini ancak o yüzleşme anından sonra anlayabilirdim ama olsun bu da önemli bir ilk adımdı. Yeşil kokular arasından bu duygularla yürüdüm. Çirkin yeşil bahçe teli ile donatılan nehir kıyısında, nehre paralel biraz yürüdüktan sonra suya en yakın olan piknik masalarından birine oturdum. Buraya ilk gelişimde, hiç tedirgin olmadan bu bankların birinde saatlerce uyumuştum. Uyandığımda çantamı telefonumu kontrol etme gereği bile hissetmemiştim. Bu şehir bana güven veriyor olmalıydı. Şimdi de durum farklı değildi. Etrafta kimse yoktu ama ıssız bir yerdeymişim gibi hissetmiyordum. Aksine sanki suyun devinimi kötü her şeyi uzakta tutuyordu. Uykumun geldiğini hissettim. Sırtımı nehre doğru dönüp banka kıvrıldım. Bankın masa kısmı sokak lambalarının ışığı altında üzerime gölgesini örttü. Sabah kuş sesleri ve ördek vaklamalarıyla uyandım. Bir zabıta ile göz göze geldik. Hemen toparlandım. Biraz nehre bakıp kıyısında ileri geri yürüdüm. Bacaklarım açıldı. Saatim 7'yi gösterirken parktan çıkıp çömlekçilerin olduğu küçük meydana yollandım. Meydanı bıraktığım gibi buldum. Sanki zaman burayı es geçmişti. Hatırladığım birkaç detayı düşündüm. Çömlekçi ustası heykeli ve çevresindeki testiler (testiler hala kırık), heykele pek de uyum sağlayamayan pergolası, semtteki mekanları işaret eden tabelaların solgun renkleri hepsi yerli yerindeydi. Ayaklarıma baktım. O sarı toz, toprak, bütün uçuculuğuna karşı aynı yerindeydi. Bina cephelerine baktım: Beklemenin iyi duvarlara has olduğunu anlatan sarı taşlara. Bir sıcaklık hissettim. Sıcak sarı. Karasal demek biraz da sarı demekti galiba benim için. Hislerimi yokladım. Yoklardı. Sanırım o mekâna girene kadar hiçbir şey hissedemeyecektim. Meydanı geçtim, içeri doğru yürümeye başladım. İç kısımlar, meydana kıyasla değişmişti. Bir kere oradan buradan inşaat sesleri yükseliyordu. Küçük sokaklar devasa beton mikserleriyle bloke edilmişti. 3-4 sırada bir yükselen bir inşaat görünüyordu. Ara sokaklarda biraz dolandıktan sonra orta yaşlarda bir adamın önünü süpürdüğü bir pastaneye girdim. Kendime bir porsiyon peynirli börek ve çay söyledim. Açıkçası kahvaltımı nasıl bitirdiğimi, oradan çıkarken hesabı kasada mı yoksa masada mı ödediğimi, adamla sohbet edip etmediğimi hiç hatırlayamıyorum. İstanbul'da senelerdir peşimi bırakmayan o dalgınlık hali beni bir kez daha ele geçirmişti. Zihnim giderek muğlaklaştıkça düşüncelerimi toparlayamaz oldum. Bir ara "burada ne yapıyorum ki ben, ne işim var burada!" diye düşündüğümü anımsıyorum. Ancak zihnim muğlaklaştıkça ayaklarım o kadar otomatikleşti ve beni hedefe gitgide daha da yaklaştırdı.

Onca sene sonra orayı elimle koymuş gibi buldum. İşte şimdi tam karşımdaydı: SAÇ MÜZESİ HER GÜN AÇIK Açılış 8.30 Kapanış 19.30.

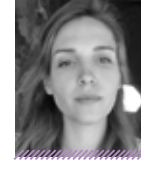
Saatime baktım 9’u biraz geçiyordu. Vücudum titremeye başladığı için bileğimdeki saatimi tam olarak okuyamadım. Yapamayacağımı düşündüm. Derhal geri dönmeliydim. Saçmalamıştım. Bir meseleyi alıp mercek altında milyonlarca kez büyütüp bir travma haline getirmiştım. Büyütecek ne vardı sanki. Bunu İstanbul’a döner dönmez hemen çözebilirdim. Her şey benim kafamın içindeydi. Bu kadar büyütme çok manasızdı. Bu düşünceler eşliğinde soluğumu biraz düzenledim. Zihnim berraklaşmaya başlıyordu. 50-60 metre uzağımdaki saçımı düşündüm. Buraya bırakılmak amacıyla bir anlık neşe patlamasıyla makasla kesilmiş, kâğıda iğnelenmiş saçımı. Hayır, onu bırakamazdım. Kim bilir yokluğumda burada neler yaşamıştı. Nelere tanıklık etmişti. Daha doğrusu etmek zorunda kalmıştı. Kararlıydım. Saçımı burada bırakmayacaktım. Üzerime bir sinirlilik hali geldi. Kim benim saçımı burada tutmak için beni ikna edebilmişti ki böyle? Saç müzesi mi? Haydi canım sen de! Kendim gelip görmeseydim (ahh keşke gelmeseydim), biri anlatsaydı kesinkes güler geçerdim “ Yaa ne ilginçmiş” derdim. “Hem de Unesco listesinde öyle mi, aa çok enteresan. Mutlaka görmek lazım şekerim”. İçimden de ne saçma bir yer diye düşünürdüm. Hem insan neden böyle bir yer icat eder ki. Haydi kendisi icat etmese bile, söylenenlere göre gibi saçımı buraya ilk bırakan o Fransız kadın bile eminim sonrasında böyle bir şeye vesile olduğunu öğrenince şaşkınlıktan küçük dilini yutmuştur. AHH nasıl içim yaniyor, işte bu tam da insan olmanın işidir. Birikimdir, kümülatiftir. Bilinmek istemektir, inanmaktır. İz bırakmaktır ve kültür oluşturmaktır. Ahhh.

“Merhaba, hoş geldiniz” Bu sesle irkildim ve kendime geldim. Karşımdaki genç adama iyice bir baktım. Beni saçımı kesmeye ve bırakmaya ikna eden kişi değildi. Acaba ona her şeyi anlatıp beraber saçımı mı aramalıydık yoksa öylesine uğramış biri gibi mi davranmalıydım. Yoksa bu müzenin namını duydum da geldim mi demeliydim. Öylesine uğramak için saat çok erkendi. Öte yandan adama kişisel meselemi bu kadar açık etmek istemedim zaten elinde DNA’mı içeren saçım vardı. Bundan kişisel daha ne olabilirdi! Başka bir kişiselliğe gerek yoktu. Müze için geldim demek makul gözüktü. Ancak konuşmaya başladıktan sonra genç adama karşı bir samimiyet hissettim. Yoldaki sarı toza bakarken hissettiğim türden bir sıcaklık hissi verdi bana. Müze hakkında kısa bir bilgilendirme yapıyordu. Nazikçe gülümseyerek sözlerini bitirmesini bekledim. İsterseniz şimdi gezmeye başlayabilirsiniz hemen şu koridorlardan arka kısma geçeceğiz ben de size eşlik edeceğim. İçeriye istediğiniz gibi keşfedebilirsiniz. Video ve fotoğraf çekmek yasak di-

lerseniz siz de saçınızı bırakabilirsiniz. Biliyorum dedim. Seneler önce gelip saçımın bir tutamını bırakmıştım. Aslına bakarsanız bugünkü ziyaretimin sebebi de o. Saçımı bulmak istiyorum. Sözcükler ağzımdan çıktığında, bulunduğum yeri de hesaba katarsak düşündüğüm kadar saçma tınlamadı. Adamlarla birlikte kafamızı eğerek dar koridordan geçtik ve binlerce saçın alt alta şeritler halinde asıldığı o mağaramsı alana giriş yaptık. Kokmuyordu. İnsan bu kadar saçın arasındayken bir koku duyacağını sanır. Ancak burası hiç kokmuyordu. Ne önce ne de şimdi hiç koku yoktu. En başında çömlek atölyesi olarak tasarlandığı ve kullanıldığı için mekânın doğal havalandırması ve sıcaklığı saçlar için bir tür koruma alanı yaratmıştı belli ki. Nerede olduğumun iyice bilincine varabilmek için ayaklarıma baktım. Çömlek renginde, kızılımsı mat zemin, dışarıdaki sarı toprağın aksine toz çıkartmıyordu. Bu haliyle çömlek hamurunun katı halini andırıyordu. Devasa bir çömlek hamuru mağarayı temellendiriyordu sanki. Düşünmeden edemedim acaba Kızılırmak’ın tabanı da buna benziyor mudur?

Saçların arasında ilerlerken duvarları görmek pek mümkün değildi. Geçmişte de böyleydi. Sadece bir alandan diğer alana doğru geçerken ara koridorlarda veya bir-iki basamak kenarında boş kalabilmiş duvarlara dokunup hafif pütürlü ve soğuk yüzeyini hissedebildim. Soğuk sarı. O kadar fazla saç vardı ki... Üstelik sadece duvar üstlerinde de değil. Tavandan sarkan kahverengisiyahsarıbeyazgrikızıyleşilmorpembe saç şeritleriyle burası, yalnızca sarkıtlardan oluşan bir mağaraya benziyordu. Kapadokya’daki oyuk yerleşimler gibi. Açıkçası ziyaret eden ve saçımı bırakan kişi sayısı arttıysa bile mekân halihazırda bir derinliğe sahip olduğu için bir tür hipnoz etkisi yaratıyordu. Saçların azalıp arttığını anlamak mümkün değildi. Alanlar arasındaki boşluk koridorlardan saç müzesinin saç dolu her bir boşluğunu dolaştıktan sonra tekrar mağaramsı alanın ortasına geldiğimizde müzeyle ilgilenen genç adam saçınızı tam olarak nereye astığınızı hatırlıyor musunuz diye sordu. Hatırlıyordum ancak emin değildim ve hatırladığım yer doğru olsa bile o yığınların arasından saçımı bulabileceğimi düşünmüyordum. Girişi arkama alarak sol taraftaki basamaklardan yukarı doğru dönerek çıktım. Ben önde adam arkada basamakların karşısında bir duvarla sağa ve sola ayrılan kısmın sağ tarafına geçtik. Çıkılmaz bir sokak gibi saçlarla biten bir aralıktı burası. Soluma dönüp duvardaki saç şeritlerinin arasına göz gezdirmeye başladım. Burasıydı dedim. Hatırladığımdan daha uzun bir duvardı karşımdaki. Yüksek tavanla birleşen duvardan sarkan her bir saç şeridinde kaba bir hesapla yaklaşık 25-30 saç tutamı kağıtlara iliştiler birbiri ardına iğnelenmişti. Üstelik bazı yerlerde şeritler üst üste binmiş arkada başka saç sıraları oluşmuştu. Saçımı bulmanın imkansız ya-

kın olduğunu o anda tam manasıyla idrak ettim. Buraya kadarmış dedim. 10 yıl önce burada bıraktığım saçıma en yakın olabileceğim mesafe ve an budur. Buranın ötesine geçemeyeceğim. Olmayacak. Adam çok kibardı. 10 sene önce geldiğinize göre saçınızı tutturduğunuz kâğıt biraz sararmıştır. Sarı kağıtları gözeterek taramaya çalışalım dedi. Önerisi oldukça makuldü ama sarı kağıtları ayrıştırarak takatim kalmamıştı. Gücüm tükenmişti. Yok dedim. Yeri doğru hatırladığımı varsaysak bile burada saçımı bulmak pek de gerçekçi bir ihtimal değil. Yine de teşekkür ederim. Adamın yüzünden ufak bir mutsuzluk bulutu geçti. Samimi şekilde üzülüyordu. Biliyor musunuz senede 2-3 kere sizin gibi saçımı sormaya gelenler oluyor ama içlerinde pişman olanını görmedim hiç. Genelde eğlenceli buldukları için veya arkadaşlarına eşlerine göstermek için gelirler. Tabii ki bulamadan giderler. Ama siz pişman olmuştunuz. Buna üzüldüm. Üzülmeyin diyebildim. Adamı geride bırakarak müzeden çıktım. Bir kez bile arkama bakmadan meydana kadar yürüdüm. Bütün vücudum kış ayazında kalmış gibi tir tir titriyordu. Bir taksi çevirdim ve merkezde bildiği en lüks otele sürmesini söyledim. Otelin kapısından girdim. Kendime bir oda tuttum ve sıcak suyun altına girdim. Küvet zemininde saatlerce oturdum. Zemine baktım beyaz ve parlak. Su üstünden kayıtsızca akıp gidiyor. Ahh geldin de noldun bak. O yorgunluk ve perişanlıkla gece deliksiz uyudum. Sabah uyandım, hemen birkaç parça eşyayı topladım ve lobiye indim. Ödeme yapıp ayrılmak için önümdeki turist çiftin işleminin bitmesini bekliyordum. İngilizce saç müzesinden bahsettiklerini duydum. Hah dedim bir bu eksikti, müze şimdi de hayaletim oldu. Resepsiyondaki kız turistlere saç müzesinin gece gerçekleşen bir inşaat çalışması sırasında çöktüğünü söylerken kulaklarıma inanmadım. Turistler abartılı nidalar eşliğinde işlemlerini bitirip uzaklaştığında hemen masaya yaklaştım. Nasıl olmuş dedim. Saç müzesi nasıl yıkılmış? Anlaşılan çevrede başlayan hummalı inşaat çalışmalarının yarattığı sarsıntılar müzenin duvarlarını çatlatmış ancak her taraf saç ile kaplı olduğundan bu durum önceden tespit edilip önlem alınamamış. En sonunda sarsıntılara dayanamayan duvarlar birbiri ardına içe doğru yığılırken saç müzesi de yerle bir olmuş. Neyse ki gece olduğu için ölen ya da yaralanan olmamış. Kızın son sözcüklerini uzaktan uzaktan duymaya başladım. Kafam ağırlaşırken vücudum hafifledi. Havaalanına doğru giderken çok garip duygular içindeydim. Ne hissetmem gerektiğini bilmiyordum. Üzüntü, sevinç, korku, gaiplik. Her şey birbirine girmişti. Saçlar şimdi katmerli kimsesizlik içinde kalmıştı. Neyse ki toprakla bütünleştiler diye kendimi avuttum. Saçlar gömü oldu. Toprakla bütünleşmek saçlar için haklı bir son ancak müze için haksız bir sondu. Müzeye üzüldüm. Saçımı şöyle bir okşayıp uçağa bindim. Kızılırmak'a içimden el salladım.

ECİM ÇALIŞKAN

1989 yılında İstanbul'da doğdu. Lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nden aldı. 2015 yılında, aynı okulda yüksek lisans eğitimini tamamladı. Lisans eğitimi sırasında, ilgi duyduğu bir branş olduğu için Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin Sosyoloji bölümünü bitirdi ve sosyoloji lisansını aldı. Mimarlık ve sosyoloji ara kesitinde akademik işler üretirken, bir yandan farklı mimarlık ofislerinde çalıştı ve birden fazla yarışmada ödül kazandı. Mimari üretimlerini kurucusu olduğu Atelis Architecture adı altında devam ettirmektedir.

CAN KAYAASLAN

Saklanmaya Övgü

2006, Ankara Söğütözü. Tam beş buçuk yaşımdayım. Buçuk önemli, çünkü buçuk kadar zaman önce sadece etrafa değil, kendime de soru sorabildiğimi fark ettim.

Uyanıyorum, tavana ve yatağımın manzarasına bakarak rüyamın gerçek olmadığına bir süre alışmaya çalışıyorum. Yatağım gerçekten bir manzara; bu uzun yetişkin yatağının kırışık yorgandan bir denizi ve benden 2 metre uzaktaki kenarında kendi ufuk çizgisi var. Odamın içine beyaz bir ışık giriyor, karlı bir cumartesi sabahı bu. Denizden çıkmaya karar veriyorum. Yatağımdan inmem ile çıplak ayaklarımın yumuşak halıyla birleşmesi bir oluyor. Ayak parmaklarımla bu halıyı kavriyorum.

Odamdan çıkıyorum. Karşımda koridor, koridorun sonunda banyo var. Koridor boyunca ellerimi duvara, ayaklarımı halılara sürterek ilerliyorum. Krem rengi duvarın soğukluğu ve pürüzsüzlüğü, krem rengi halının sıcaklığı ve hışırtısı birleşince duyusal bir festivaldeyim. Aynı renk iki yüzeyin bu kadar farklı davranması beni şaşırtıyor. Fakat bir an bile her şeyin renklerine göre davrandığından şüphe etmiyorum. Ve haklılığımı kanıtlarcasına fark ediyorum ki duvarın rengi halıya kıyasla biraz daha sarıya çalıyor. Evet, bu yüzden halıdan farklı. Bu yüzden duvar duvar gibi, ve halı halı gibi.

Bir yandan bunları düşünürken yedi metrelik koridor yolculuğum iki dakika sürüyor. İki dakika boyunca soğuk pürüzsüz duvarda gezen sol elim üşüdü ve iki dakika boyunca halıya sürttüğüm ayaklarım yandı. Yolculuğumun sonunda sorularım var: Şimdi ellerim mi daha soğuk yoksa ayaklarım mı daha sıcak? İki soru da makul. İki cevap da doğru.

Vakit çış vakti. Çış yapmak, ihtiyacımı tek başıma karşılayabildiğim nadir eylemlerimden. Bunu özgürleştirici buluyorum. Hatta itiraf ediyorum, çış yaparken birey gibi hissediyorum. Benim için kimsenin yorulmasına, zahmet etmesine gerek yok. Sifona bile bastım. Henüz kimse uyanık değil, bu yüzden ellerimi yıkamıyorum. Açık mavi lavabonun parlak seramigine dokundum, su gibi serindi; elimi yıkamış kadar oldum.

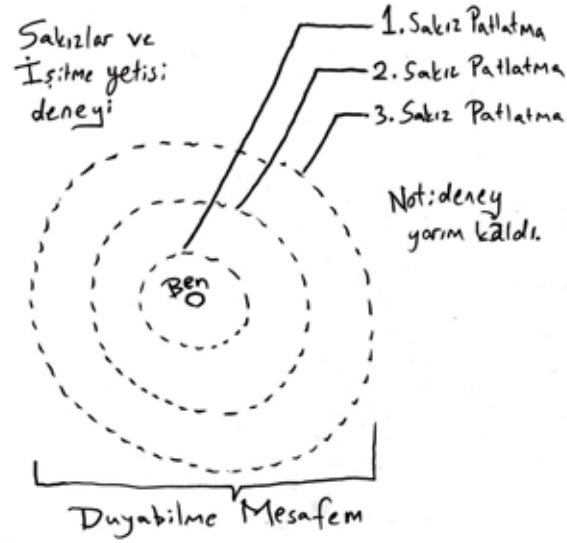
Renklerden her şeyi anlayabileceğimize emin sayılırım. Salona gidiyorum.

Yine de bazen renklerin nasıl çalıştığından emin olamıyorum. Mesela bu koltuğun yastıkları turuncu oldukları için mi tedirginler, yoksa tedirgin oldukları için mi turuncular? İki soru da yanlış. Turuncu ve tedirginlik aynı şey. Yastıklar, kafamı yaslayınca biraz rahatlıyorlar. Yine de turuncular/tedirginler.

Salondan çıkıyorum ve mutfağa giriyorum. Mutfakta sakız buluyorum.

Sakız patlatma yeteneğini yeni kazandım ve sakız patlatmanın kulakları “açtığımı” öğrendim. Bu bilgiden şüphe ettiğimden değil ama denemek istiyorum. “Üstün duyma becerileri” kazandığım sürece tanık olmak için bir deney tasarlıyorum. Televizyonu kısık sesle açıp onu en son duyabildiğim mesafeye kadar uzaklaşıyorum. Burada durup sakız patlatıyorum. Ve evet, şimdi tekrar televizyonu duyabiliyorum! Tekrar duyamadığım bir yere kadar yürüyorum. Tekrar sakız patlatıyorum. Tekrar duyabiliyorum

(en azından öyle düşünüyorum). Duyma yetimi en üst seviyeye çıkarmak için patlatmaya devam ediyorum.

Pat pat pat pat... Kardeşim ağlıyor.

Annem odasından çıkıyor ve kardeşimin yanına gidiyor. Onun peşinden gitmek istesem de deney noktamı kaybetmenin yanlış olacağını düşünüyorum. Böyle durumlarda annem kardeşimi ağlattığını söylüyor. Ben genel olarak ağlayan kardeşimi sadece uyandırdığını düşünüyorum. Sonuçta ağlayarak uyandığı için daha uyanmadan/zaten/çoktan/hep ağlıyor olmalı. Kardeşimi ağlattım mı uyandırdım mı? İki cevap arasında seçmeye zorlayan bir soru, ancak iki cevap da yanlış. Ben sakız patlattım. Bundan sonra benden bağımsız bir şeyler olmuş olabilir. Her zaman olur. Yine de suçlu hissetmemek elde değil. Suçluluk midemde filizleniyor.

Yavaştan annem ve kardeşim günlerine başlıyor. Bir anda tepemize yapılacak şeyler yağmaya başlıyor. Annem evde koşturmaya başlıyor. Kahvaltı vaktinde ilk öğünüm olarak tost yiyorum. Artık suçluluk ve tost yan yana.

Bu koşturmaya içinde annemle konuşmak için bahane olarak karnımın ağrıdığını söylüyorum. Nasıl hissettiğimi soran uzman doktor anneme kapalı mavi gibi (açık mavinin tersi) diyorum. Bu betimlemeden yola çıkarak tıbbi teşhis koymakta zorlanıyor. Sürekli bahsettiği tıp eğitiminde bunları öğrenmemiş olması şaşırtıcı. Annem bir yerimin ağrımadığını fark ediyor.

Kardeşim daha yüksek sesle ağlıyor. Aslında benim başlattığım ağlama sürecine devam ediyor. Hem bu kadar ses hem de dolaylı olarak suçlularımın hatırlatılması beni durumdan kaçmaya teşvik ediyor.

Saklanmaya karar veriyorum. Zaten genelde suçluluk duygusuyla saklambaç oynayarak başa çıkarım. Bir süre yok olursam suçum unutulabilir gibi gelir.

Evde benimle saklambaç oynayacak gönüllü biri olmasına gerek yok; saklandığım şey başka bir özne olmayacak, niyetim kendimden saklanmak. Saklanmalık için güzel yerler arıyorum. Bazen bu güzel yer keşfi sırasında evi turlarken başka birini saklanırken bulmaktan korkuyorum. Kim bilmiyorum ama bulabilirim. O an görmediğimiz, bakmadığımız her yerde her şey oluyor olabilir.

Bazen de oyuncaklarımı saklayıp günler, haftalar sonra tekrar buluyorum (ya da orada olduklarını bile bile ziyarete uğruyorum). Onlar için de mekân değişikliği iyi oluyor. Bazıları -özellikle üçlü koltuğun altındaki kaplan- saklandıkları yere o kadar uyumlu oluyorlar ki artık orada yaşamaları doğru geliyor bana. Hem bir yere kaçtıkları yok, istediğim zaman gidip görebiliyorum.

Küçükken (yani bundan daha küçükken) sadece kafamı yere yaslayıp gözlerimi sıkıca kapatarak saklanırdım. Benim göremediğim dünya beni nasıl görebilir ki? Bu soruyu cevaplamayacağım çünkü çok başarısız bir soru. O zamanlar bu kadar akıllı değildim.

Saklanmak çok özel bir tecrübe. Sokağa çıkmamak ve evde kalmak gibi. Ev, sokağa kıyasla güvenli, tanıdık ve tahmin edilebilir bir dünya. Fakat saklandığımız yerler evden de güvenli, daha tanıdık ve daha tahmin edilebilir. Ben dış dünyada dahil olmak zorunda değilken oralarda bir hayat devam ediyor ve ben buradayım, tek başıma. Kimseye zararım yok ve kimseyi yormuyorum.

Saklanmaya övgü çevresindeki düşüncelerim beni yeterince ikna ettikten sonra dolaba saklanmaya karar veriyorum.

Dolap kapaklarının arasından iplik inceliğinde dikey bir ışık hüzmesi dışında kapkaranlık bir yer burası. Gözlerimi kısıyorum. Göz kapaklarım arasında alttan ve üstten küçülen hüzme en son sadece bir nokta olarak kalıyor. Daha da sıkı kısıyorum gözlerimi ama kapatmıyorum. O noktayı görmek ve görmemek arasında kalmak istiyorum. Olmak ve olmamak arasında. Çok güvenli, her cevabın doğru olduğu, kimsenin yanlış yapamayacağı bir

yermiş gibi geliyor burası. Gözlerimi çok sıktığım için göz kapaklarım titremeye başlıyor. Işık var, ışık yok, ışık var, ışık yok, ışık var, ışık yok.

Işık hem var hem yok. Artık böyle sorulara gerek yok.

Notlar

Tüm görseller yazara aittir, bu nedenle referans verilmemiştir.

CAN KAYAASLAN

Ankara'da doğdu. 2022 yılında TED Üniversitesi Mimarlık bölümünden mezun oldu. 2022 Güz döneminde AURA İstanbul sertifika programına katıldı. 2023 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde başladığı yüksek lisans eğitimine devam ediyor. 2021 yılından beri Aykan Aras ve Kutay Kaynak ile birlikte oluşturduğu mimarlık ve tasarım pratiği "hay.axi" ile üretimlerine devam ediyor.

MİMARLAR ODASI

www.mimarlarodasi.org

**“MEKÂN
ANLATIMI
METİN YARIŞMASI 2024”**

MİMARLAR ODASI

www.mimarlarodasi.org